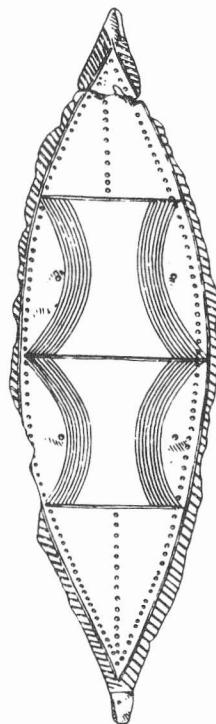

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
1985

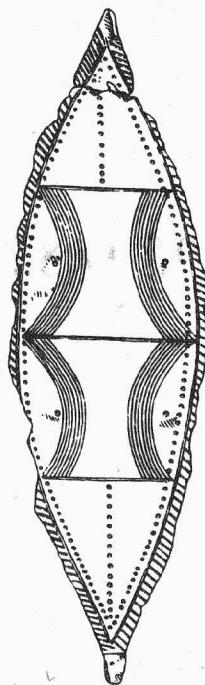
BRNO 1987

J. M.

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESkoslovenské akademie věd
v Brně

PŘEHLED VÝZKUMŮ
1985

BRNO 1987

PD 1520/1985. (1987.)

04920/87p

Životní jubileum akademika Josefa Poulika

Dne 6. srpna 1985 oslavil akademik Josef Poulišek, člen prezidia ČSAV, ředitel Archeologického ústavu ČSAV v Brně v plné svěžestí své sedmdesátého narozeniny. Toto významné životní jubileum je i úzce spojeno s jubileem pracovním, neboť od roku 1945 stojí v čele našeho ústavu, který se stal za jeho vedení ze skromných počátků institucí známou i mimo hranice Československa.

Zájem akademika Josefa Poulika o dávnou historii lidstva se projevoval již od jeho útlého věku. Nejstarší ze tří synů stolařského mistra v Jiříkovicích u Brna, našel vděčné pole k pohledům do minulosti ve svém rodném kraji, bohatém na památky z prošlých věků. Jeho cesta k profesionální archeologii však vedla přes vyšší textilní průmyslovou školu, práci tkalcovského dělníka, období nezaměstnanosti a bezplatnou činnost volontéra v pravěkém oddělení tehdejšího Zemského muzea v Brně, kde byl teprve počátkem roku 1935 ustaven jako pomocná síla. V důsledku uzavření českých vysokých škol v době nacistické okupace, mohl do končit svoje vysokoškolská studia až po osvobození naší vlasti a byl v roce 1946 promován doktorem filosofie na Universitě Karlově v Praze.

Akademik Josef Poulišek patří k té generaci archeologů, která je důvěrně obeznámena s prameny hmotné kultury ze všech období vývoje lidské společnosti. Svůj život však zasvětil v prvé řadě problematice slo -

vanského osídlení a patří v této oblasti mezi přední badatele u nás i v zahraničí. Ke jménu akademika Josefa Pouliká se budou vždy pojít výzkumy významných slovanských sídlišť a pohřebišť, zejména v areálu velkomoravského mocenského centra u Mikulčic na Hodonínsku, které zde zahájil v roce 1954 a po řadu let vedl.

V uznání zásluh vědeckých, politických, organizačních a popularizačních byl akademik Josef Poulik oceněn vysokými stranickými a státními vyznamenáními i dalšími poctami. K jeho letošnímu vzácnému životnímu mezníku mu bylo uděleno další vysoké státní vyznamenání - Řád republiky.

Pracovníci Archeologického ústavu ČSAV v Brně dovolují si při této příležitosti popřát jubilantovi ještě mnoho úspěchů pracovních i osobních ve prospěch naší vědní disciplíny, mezi lidských vztahů a úzké spolupráce mezi českými a slovenskými badateli, na kterou vždy kladl velký důraz. Hlavně však přejí akademiku Josefemu Poulikovi stálé zdraví, dobrou pohodu a stále slunné nebe.

Ad multos annos!

Rudolf Tichý

Životní jubileum doc. dr. B. Klímy, DrSc.

Zalistujeme-li zpět ve svazcích Přehledu výzkumů až k prvemu ročníku 1956, pak téměř v každém z nich najdeme několik zpráv o výzkumu moravského paleolitu z pera doc. dr. B. Klímy, Dr Sc. Rok po roce může čtenář sledovat postup výzkumu paleolitických stanic pod Pavlovskými vrchy, v jeskyních Moravského krasu, v Předmostí a na řadě dalších lokalit.

Výzkumná činnost B. Klímy ovšem sahá hlouběji do minulosti, až do prvních poválečných let. V roce 1947 začal ještě jako pracovník Moravského muzea pracovat na výzkumu u Dolních Věstonic. Při práci na téže lokalitě, kterou lze bezesporu označit za nejslavnější v rámci moravského paleolitu, jej v roce 1985 zastihly i 60. narozeniny.

B. Klíma svou činností organicky navázal na výzkumy prof. K. Absolona, a to na všech klíčových nalezištích. Některá z nich, zejména Dolní Věstonice a Petřkovice, přinesla další mimořádné nálezy a nové terénní situace. Jiná - Předmostí a Pekárna - byla již předchozími výkopů do značné míry vytěžena; s tím větší odpovědností tedy bylo třeba přistupovat k výzkumu zbývajících úseků vrstev a dokumentovat jejich stratigrafii. Mimo to prokopal B. Klíma Pavlov, naleziště do té doby nezkoumané, jehož souborné zpracování se stane zásadním přínosem k poznání moravského paleolitu.

Nejvíce se B. Klíma věnoval pavlovienu, svéraznému kulturnímu celku, jemuž dal i jméno. Studiem sprášového profilu v cihelně u Dolních Věstonic podstatně přispěl k fixování stratigrafické a chronologické pozice pavlovienu, plošnými odkryvy v Dolních Věstonicích, Pavlově a Petřkovicích získal údaje o struktuře sídlišť /včetně půdorysů obydlí/ a studiem mamutí skládky u Dolních Věstonic o tehdejším lovru. Vedle štípané industrie, kostěných nástrojů a ozdobných předmětů měl B. Klíma štěstí i na mimořádné nále佐vé si - tuace, jakými byl hrob ženy z Dolních Věstonic objevený v roce 1949. Za soubor publikovaných studií k problematice táborišť lovců mamutů byl B. Klímovi udělen titul doktora historických věd.

V posledních letech jsem měl možnost spolupracovat s B. Klímou při jeho záchranných výzkumech v Předmostí a zejména v Dolních Věstonicích. Je příznačné, že právě pod Pavlovskými vrchy, kde B. Klíma po celý život pracoval, se v roce 1986 podařil jeden z největších objevů - hrob tří jedinců na sídlišti pavlovienu. Přejeme doc. B. Klímovi řadu dalších, neméně významných objevů.

Jiří Svoboda

OBSAH

J. Svoboda: Výzkum Stránské skály a okolí v roce 1985 /okr. Slatina a Líšen/, okr. Brno-město/. - Die Grabung auf der Stránská skála und Umgebung im Jahre 1985 /Kat. Geb. Slatina und Líšen, Bez. Brno-město/	13
J. Svoboda: Stratigrafická dokumentace na Červeném kopci /okr. Brno-město/. - Stratigraphische Dokumentation auf dem Červený kopec - Roter Berg /Kat. Geb. Bohunice, Bez. Brno-město/	14
J. Svoboda: Průzkum paleolitické stanice u Drnovic /okr. Vyškov/. - Untersuchung der paläolithischen Station bei Drnovice /Bez. Vyškov/	14
J. Svoboda: Paleolitické nálezy a stratigrafická pozorování v Divákách /okr. Břeclav/. - Paläolithische Funde und stratigraphische Beobachtungen in Diváky /Bez. Břeclav/	15
J. Svoboda: Paleolitické nálezy z Velkých Pavlovic /okr. Břeclav/. - Paläolithischen Funde aus Velké Pavlovice /Bez. Břeclav/	15
B. Klíma: Dodatek sbírky Fr. Zapletalá z Předmostí /okr. Přerov/. - Nachtrag zur Sammlung von Fr. Zapletal aus Předmostí /Bez. Přerov/	16
B. Klíma: Zachraňovací výzkum nad cihelnou u Dolních Věstonic /okr. Břeclav/. - Rettungsgrabung oberhalb der Ziegelei bei Dolní Věstonice /Bez. Břeclav/	16
J. Svoboda, L. Seitl: Výzkumy v Moravském krasu v roce 1985 /okr. Blansko, Brno-venkov/. - Grabungen im Mährischen Karst im Jahre 1985 /Bez. Blansko, Brno-venkov/	18
M. Salaš: Sídliště nálezy kultury s lineární keramikou v Brně - Královi Poli /okr. Brno-město/. - Siedlungsfunde der Kultur mit Linearbandkeramik in Brno - Královo Pole /Bez. Brno-město/	19
P. Koštuřík: Nové neolitické sídliště v Zastávce u Brna /okr. Brno-venkov/. - Neue neolithische Siedlung in Zastávka bei Brno /Bez. Brno-venkov/	19
Vl. Podborský, E. Kazdová, P. Koštuřík: Zpráva o výzkumné sezóně v Těšeticích v roce 1985 /okr. Znojmo/. - Bericht über die Grabungssaison in Těšetice im Jahre 1985 /Bez. Znojmo/	20
E. Kazdová: Objekt s moravskou malovanou keramikou z Prštic /okr. Brno-venkov/. - Objekt mit mährischer bemalter Keramik aus Prštice /Bez. Brno-venkov/	20
E. Kazdová: Další nálezy z neolitického sídliště v Popůvkách /okr. Brno-venkov/. - Weitere Funde aus der Neolithischen Siedlung in Popůvky /Bez. Brno-venkov/	21
J. Pavelčík: Další nálezy ze Šišmy. - Weitere Funde aus Šišma /Bez. Přerov/	22
J. Pavelčík: Neolitický nález z Řepiště /okr. Frýdek - Mistek/. - Neolithischer Fund aus Řepiště /Bez. Frýdek - Mistek/	22
D. Kaliszová: Zjišťovací výzkum v Náměšti na Hané /okr. Olomouc/. - Feststellungsgrabung in Náměšť na Hané /Bez. Olomouc/	22
A. Prudká: Výzkum valu hradiska "u Varhan" u Slatinek /okr. Prostějov/. - Grabung des Walles auf dem Burgwall "u Varhan" bei Slatinky /Bez. Prostějov/	24
J. Pavelčík: XIX. Grabungsetappe in Hlinsko bei Lipník n. Beč. /Bez. Přerov/	24
Č. Staňa: Druhý hrob kultury zvoncovitých pohárů v Újezdě u Brna /okr. Brno-venkov/. - Zweites Grab der Glockenbecherkultur in Újezd bei Brno /Bez. Brno-venkov/	25
J. Peška: Únětický objekt u Horních Věstonic /okr. Břeclav/. - Úněticer Objekt bei Horní Věstonice /Bez. Břeclav/	25
Č. Staňa: Únětické sídliště v Újezdě u Brna /okr. Brno-venkov/. - Úněticer Siedlung in Újezd bei Brno /Bez. Brno-venkov/	26
A. Štrof: Zjišťovací výzkum v trati Baba u Knínic /okr. Blansko/	26
M. Salaš: Třetí rok výzkumu výšinného sídliště u Blučiny /okr. Brno-venkov/. - Drittes Grabungsjahr auf der Höhensiedlung bei Blučina /Bez. Brno-venkov/	27

J. Ondráček, J. Stuchlíková: Zpráva o výzkumu v Budkovicích v roce 1985 /okr. Brno - venkov/. - Bericht über die Grabung in Budkovice im Jahre 1985 /Bez. Brno-venkov/	28
I. Krehler, J. Stuchlíková: Průzkum věteřovského sídliště v Dolních Kounicích /okr. Brno-venkov/. - Untersuchung der Věteřov Siedlung in Dolní Kounice /Bez. Brno-venkov/	29
Č. Staňa: Věteřovská jáma v Újezdě u Brna /okr. Brno-venkov/. - Věteřov Grube in Újezd bei Brno /Bez. Brno-venkov/	29
S. Stuchlík: Desátá sezóna na výzkumu v Boroticích /okr. Znojmo/. - Zehnte Saison auf der Grabung in Borotice /Bez. Znojmo/	30
D. Kaliszová: Záchranný výzkum sídliště mohylové kultury v Blatci /okr. Olomouc/. - Rettungsgrabung einer Siedlung der Hügelgräberkultur in Blatec /Bez. Olomouc/	30
A. Prudká: Lužický hrob ze Záblatí u Určic /okr. Prostějov/. - Lausitzer Grab aus Záblatí bei Určice /Bez. Prostějov/	31
M. Salaš: Záchranný výzkum na velatickém a horákovském sídlišti u Holasic /okr. Brno - venkov/. - Rettungsgrabung auf der Velaticer und Horáker Siedlung bei Holasice /Bez. Brno-venkov/	31
J. Peška: Nález bronzových ozdob v Kosticích /okr. Břeclav/. - Fund von bronzenen Zierraten in Kostice /Bez. Břeclav/	32
B. Klíma: Další nálezy od Bulhar. - Weitere Funde aus Bulhary /Bez. Břeclav/	32
J. Peška: Klinge eines bronzenen Schwertes aus Mušov /Bez. Břeclav/	32
J. Nekvasil: Hradisko Vala u Sobůlek /okr. Hodonín/. - Burgwall Vala bei Sobůlky /Bez. Hodonín/	32
A. Štrof: Další výzkumná sezóna na Malém Chlumu u Krnova a Obory /okr. Blansko/. - Weitere Grabungssaison auf Malý Chlum bei Krnov und Obora /Bez. Blansko/	33
M. Čižmář, D. Vorlíčková: Grabung des keltischen Oppidums Staré Hradisko im Jahre 1985 /Bez. Prostějov/	33
J. Tejral: Die Ergebnisse der Grabungssaison auf der römischen Station bei Mušov im Jahre 1985 /Bez. Břeclav/	34
M. Geisler, K. Geislerová: Nález kostrového hrobu v Bučovicích /okr. Vyškov/. - Fund eines Körpergrabes in Bučovice /Bez. Vyškov/	35
J. Pavelčík: Geofyzikální průzkum dobrodžiniecké osady z Opavy-Palhance /okr. Opava/. - Geophysikalische Untersuchung einer Niederlassung der Gutentaggruppe aus Opava-Palhanec /Bez. Opava/	35
Z. Klanica: Vorbericht über die Ergebnisse der 32. Grabungssaison in Mikulčice /Bez. Hodonín/	35
H. Slobodová: Pylové analýzy z Mikulčic /okr. Hodonín/. - Pollenanalysen aus Mikulčice /Bez. Hodonín/	36
Z. Klanica: Grabung des grossmährischen Gräberfeldes und der Siedlungsobjekte in Prusánky im Jahre 1985 /Bez. Hodonín/	41
B. Klíma, jr.: Zachraňovací výzkum na slovanském pohřebišti u Nenovic /okr. Hodonín/. - Rettungsgrabung auf dem slawischen Gräberfeld bei Nenovice /Bez. Hodonín/	42
B. Dostál, J. Vignatiová: Břeclav-Pohansko 1985 /okr. Břeclav/. - Břeclav-Pohansko 1985 /Bez. Břeclav/	42
Z. Himmelová, L. Kundera, Z. Měřinský: Výzkum "Petrovy louky" u Strachotína v roce 1985 /okr. Břeclav/. - Grabung auf "Petrova louka" bei Strachotín im Jahre 1985 /Bez. Břeclav/	44
P. Kouřil: Výzkum na hradišku Chotěbuz - Podobora u Českého Těšína v roce 1985 /okr. Karviná/. - Grabung auf dem Burgwall Chotěbuz-Podobora bei Český Těšín im Jahre 1985 /Bez. Karviná/	45
Č. Staňa: Další mladohradištní /?/ hroby v Přerově-Předmostí /okr. Přerov/. - Weitere jungburgwallzeitliche /?/ Gräber in Přerov-Předmostí /Bez. Přerov/	45
Č. Staňa: Pokračování výzkumu na Horním náměstí v Přerově /okr. Přerov/. - Fortsetzung der Grabung am Horní náměstí /Oberring/ in Přerov /Bez. Přerov/	46
B. Klíma, jr.: Řadové pohřebiště z 12. - 13. století v Mikulčicích /okr. Hodonín/. - Reihengräberfeld aus dem 12. - 13. Jahrhundert in Mikulčice /Bez. Hodonín/	47

V. Dohnal: Systematický výzkum domského návrší v Olomouci - 10. etapa /okr. Olomouc/ . - Systematische Grabung der Domanhöhe in Olomouc - 10. Etappe /Bez. Olomouc/	48
J. Unger: Feststellungsgrabung in Podivín /Bez. Břeclav/	49
J. Unger : Výzkum opevněného sídla typu "motte" na zaniklé vsi Divice u Brumovic /okr. Břeclav/. - Grabung einer befestigten Siedlung vom Typ "Motte" auf der Dorfwüstung Divice bei Brumovice /Bez. Břeclav/	49
Z. Měřinský: Zpráva o výzkumu hradu Rokštejna, k.ú. Brtnice v roce 1985 /okr. Jihlava/. - Bericht über die Grabung der Burg Rokstejn, Kat. Geb. Brtnice, im Jahre 1985 /Bez. Jih- lava/	51
M. Plaček: Povrchový průzkum středověkého sídla u Horákova, k.ú. Horákov /okr. Brno-ven- kov/. - Oberflächenuntersuchung der mittelalterlichen Wohnsitzes bei Horákov, Kat. Geb. Horákov, /Bez. Brno-venkov/	53
M. Plaček: Povrchový průzkum hradu Ronova, k.ú. Břlovice n. Svitavou /okr. Brno-venkov/. - Oberflächenuntersuchung der Burg Ronov, Kat. Geb. Břlovice n. Svit. /Bez. Brno-venkov/ .	53
M. Plaček: Povrchový průzkum Hradiště, k.ú. Louka /okr. Třebíč/. - Oberflächenuntersu- chung von Hradiště, Kat. Geb. Louka /Bez. Třebíč/	54
M. Plaček: Povrchový průzkum hrádku u Rešova a revize Strálku, k.ú. Ondřejov /okr. Brum- tál/. - Oberflächenuntersuchung des Hausberges bei Rešov und Revision von Strálek, Kat. Geb. Ondřejov /Bez. Bruntál/	55
P. Kouřil: Revisionsuntersuchung von Burgen im Opava, Bruntál und Šumperk-Raum /Bez. Opava, Bruntál, Šumperk/	56
P. Kouřil: Untersuchung und Dokumentation von Schanzen des 16. und 17. Jahrhunderts im schlesisch-ungarischen Grenzgebiet /Bez. Frýdek-Místek, Bez. Čadca/	56
J. Unger: Zweite Saison der Vorsprungsgrabung der mittelalterlichen Burg in Lelekovice /Bez. Brno-venkov/	56
J. Unger: Dokončení výzkumu "Hrádku" u Příbrami /okr. Brno-venkov/. - Beendung der Gra- bung des "Hausberges" bei Příbram /Bez. Brno-venkov/	57
J. Kohoutek: Pokračování výzkumu zaniklých středověkých hradů v oblasti Hostýnských vr- chů /okr. Kroměříž/. - Fortsetzung der Erforschung mittelalterlicher Burgwüstungen im Raume der Hostánské vrchy /Berge/ /Bez. Kroměříž/	57
J. Kohoutek: Nález středověké keramiky v areálu gottwaldovského zámku /okr. Gottwaldov/. - Fund mittelalterlicher Keramik im Areal des Gottwaldover Schlosses /Bez. Gottwaldov/ . .	58
J. Doležel: Burg Blansko, Kat. Geb. Suchdol /Bez. Blansko/	58
J. Doležel, E. Knesl: Zaniklá středověká ves Němčice, k.ú. Lipůvka /okr. Blansko/. - Mittelalterliche Dorfwüstung Němčice, Kat. Geb. Lipůvka /Bez. Blansko/	59
A. Prudká: Zaniklá středověká osada v katastru obce Dobromilice /okr. Prostějov/. - Mit- telalterliche Dorfwüstung im Kataster der Gemeinde Dobromilice /Bez. Prostějov/	60
V. Janák: Archeologický výzkum v Hradci nad Moravicí /okr. Opava/. - Archäologische Gra- bung in Hradec nad Moravicí /Bez. Opava/	60
J. Pavliková, V. Janák: Stavební pozůstatky kostela sv. Jiří na Slezské Ostravé /okr. Ostrava/. - Bauüberreste der Kirche des Hl. Georg in Slezská Ostrava /Bez. Ostrava/ . . .	61
Z. Měřinský: Nálezy lidských kostér v areálu Paulánského kláštera v Brtnici /okr. Jihlava/. - Funde von menschlichen Skeletten im Areal des paulinischen Klosters in Brtnice /Bez. Ji- hlava/	61
J. Pavelčík: Nálezy ze staré Hackelbergské štoly u Horního Údolí /okr. Šumperk/. - Fun- de aus dem Alten Hackelsberger Stollen bei Horní Údolí /Bez. Šumperk/	62
P. Koštůřík: Funde neuzeitlicher Keramik aus Ketkovice /Bez. Brno - venkov/	62
Z. Himmelová, R. Procházka: Záchranné výzkumy v Brně v roce 1985 /okr. Brno - město/. - Rettungsgrabungen in Brno im Jahre 1985 /Bez. Brno-město/	62
D. Jelinková: Pravěké osídlení v Miroslavi /okr. Znojmo/. - Vorgeschichtliche Besiedlung in Miroslav /Bez. Znojmo/	64
D. Jelinková, I. Rakovský, J. Stuchlíková, J. Peška: Rettungsgrabungen auf dem Bau des unteren Stautees des Wasserwerkes Nové Mlýny im Jahre 1985 /Bez. Břeclav/ .	64

M. Čižmář, M. Geisler: Rettungsgrabungen auf dem Bau der Autobahn im Abschnitt Holubice - Tučapy im Jahre 1985 / Bez. Vyškov/	65
M. Čižmář, M. Geisler: Drobné záchranné akce u Holubic /okr. Vyškov/ . - Kleine Rettungsaktionen bei Holubice /Bez. Vyškov/	67
M. Čižmář, M. Geisler, K. Geislerová: Pokračování záchranného výzkumu na trase vodovodu u Kuřimi /okr. Brno-venkov/. - Fortsetzung der Rettungsgrabung auf der Wasserleitungstrasse bei Kuřim /Bez. Brno-venkov/	67
M. Čižmář, K. Geislerová: Pokračování záchranného výzkumu v Bořitově /okr. Blansko/. - Fortsetzung der Rettungsgrabung in Bořitov /Bez. Blansko/	68
M. Geisler: Záchranné akce v České /okr. Brno-venkov/. - Rettungsaktion in Česká /Bez. Brno-venkov/	68
S. Stuchlík: Záchranné akce ve Velkých Pavlovicích /okr. Břeclav/. - Rettungsaktion in Velké Pavlovice /Bez. Břeclav/	68
S. Stuchlík: Výzkum výšinného sídliště u Křižanovic /okr. Vyškov/. - Grabung der Höhensiedlung bei Křižanovice /Bez. Vyškov/	69
O. Jeřábek, S. Stuchlík: Povrchové sberry v Nížkovicích /okr. Vyškov/. - Lesefunde in Nížkovice /Bez. Vyškov/	70
P. Kouřil, J. Pavelčík, H. Teryngarová: Rettungsaktion in Opava - Kolářská Gasse /Bez. Opava/	70
V. Janák: Pátá etapa záchranného výzkumu ve Velkých Hošticích /okr. Opava/. - Fünfte Etappe der Rettungsgrabung in Velké Hoštice /Bez. Opava/	72
J. Peška, I. Rakovský: Záchranný výzkum v Lanžhotě /okr. Břeclav/. - Rettungsgrabung in Lanžhot /Bez. Břeclav/	72
M. Salaš: Halštatské a mladohradištní sídliště nálezy u Rajhradu /okr. Brno-venkov/. - Hallstattzeitlichen und jungburgwallzeitliche Siedlungsfunde bei Rajhrad /Bez. Brno-venkov/	73
A. Štrof: Nálezy na Hradisku u Rajce - Jestřebí /okr. Blansko/. - Funde auf Hradisko bei Rájec - Jestřebí /Bez. Blansko/	74
O. Šedo: Nálezy ze sběrů a záchranných akcí muzea Vyškovska /okr. Vyškov/. - Lesefunde und Rettungsaktionsergebnisse des Vyškover Museums /Bez. Vyškov/	74
J. Kovárník: Terénní archeologický průzkum na Znojemsku /okr. Znojmo/. - Archäologische Terrainuntersuchung im Znojmoer Raum /Bez. Znojmo/	75
J. Kovárník: Weitere archäologische Zuwachs des Südmährischen-Museums in Znojmo /Bez. Žďár nad Sázavou, Bez. Brno-venkov/	77
J. Peška: Archäologische Sammlung von Dr. H. Recht aus Lednice /Bez. Břeclav/	77
V. Dohnal: Pravécké opevnění /?/ ve Staříci /okr. Frýdek-Místek/. - Vorgeschichtliche Befestigung /?/ in Staříč /Bez. Frýdek-Místek/	78
J. Kohoutek: Nová zjištění v oblasti Lyského průsmyku /okr. Vsetín/. - Neue Feststellungen im Raume des Lyský Passes /Bez. Vsetín/	79
Z. Kratochvíl: Tierisches Knochenmaterial aus Olomouc - Pekařská Gasse /Bez. Olomouc/ .	79
M. Bálek, P. Havlíček: Ověření geofyzikálního měření u Divák /okr. Břeclav/. - Beglaubigung geophysikalischer Messungen bei Diváky /Bez. Břeclav/	85
M. Bálek: Využití a ověření leteckého snímkování v archeologii na Moravě v roce 1985 . - Ausnützung und Beglaubigung der Luftaufnahmen in der Archäologie in Mähren im Jahre 1985	86
V. Hašek, Z. Měřinský, L. Págo: Interdisziplinare Rationalisierungsbrigade /IRB/ - Arbeitsergebnisse im Jahre 1985.	89
Výzkumy a záchranné akce na Moravě v roce 1985	91
Seznam hlášení o výzkumech provedených na Moravě v roce 1985 a evidovaných v archivu nále佐vých zpráv Archeologického ústavu ČSAV v Brně	94
Nálezové zprávy z mimoústavních archeologických pracovišť odevzdané do archivu AÚ ČSAV v Brně.	96

I. Rakovský: Morava na prahu eneolitu /autoreferát kandidátské disertace/. - Mähren an der Schwelle des Aneolithikums.....	97
J. Stuchlíková: Problematika vzniku a vývoje véteřovské skupiny na Moravě /autoreferát kandidátské disertace/. - Die Problematik der Entstehung und Entwicklung der Veteřov-Gruppe in Mähren.	101
J. Svoboda: Rohovce ze Stránské skály u Brna a jejich uplatnění v nejstarších výrobních pro-cesech /autoreferát kandidátské disertace/. -Hornstein von Stránská skála und seine Ausnutzung in den ältesten Arbeitsvorgänge.	106
Specializovaná archeologická pracoviště na Moravě.	112
Archeologové v muzeích a střediscích památkové péče Jihomoravského a Severomoravského kraje.	113

VÝZKUM STRÁNSKÉ SKÁLY A OKOLÍ V ROCE 1985 /k.o. Slatina a Líšen, okr. Brno-město/

Jiří Svoboda, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 1, 1-16/

Další výzkumná sezóna na Stránské skále /srv. PV 1981-1984; Svoboda, v tisku a, s lit./ měla převážně záchranný charakter. Bylo to vyvoláno jednak výkopu pro instalaci elektrického vedení na temeni /lokalita II/, jednak pokračující výstavbou plynovodní přípojky pro Zetor Brno, vedené podél severního úpatí /lokalita IV/.

Stránská skála II /k.o. Slatina/

Sít výkopu vedené mezi chatami zahrádkářské kolonie odkryla profily na temeni do hloubky asi 1,5 m. Ve vyšších polohách byla zastižena svrchní část jurských vápenců překrytých navážkami. Teprve v jižní části směrem po svahu nasedala sprás. Na přechodu mezi vápencovým podložím a pleistocenními sedimenty leží vrstva vápencových bloku a vyvětralých rohovcových konkrecí. Vyvinula se zde rovněž intersta - diální puda, která je nále佐vým horizontem paleolitického osídlení.

Nalezená štípaná industrie náleží aurignacienu. Je srovnatelná s nálezy ve vrstvě 3 na lokalitě Stránská skála IIIa, datované k r. 30 980 B.P. /Svoboda, v tisku b/.

Nále佐ová vrstva byla podrobena mikromorfologickému studiu a označena jako hnědá rendzina na vápenci s příměsí cílického materiálu /Jelínek, v tisku/.

Vegetaci lze na základě pylové analýzy charakterizovat jako stepní s výskytem břízy, borovice, vrby a olše /Svobodová, v tisku/.

Stránská skála IV /k.o. Slatina/

V roce 1984 narušil výkop plynovodu pod Stránskou skálou kumulaci koňských kostí a ojedinělých artefaktů uloženou v čisté spráši /srv. PV 1984/. V roce 1985 jsme přistoupili k plošnému odkryvu v sektorech A-D. Odkryv zachytí stoupající hustotu koňských kostí /Equus sp./ směrem k východu /sektor D/. Podle předběžného osteologického určení L. Peškeho celkově chybí lebka, humerus a femur. Ojediněle se vyskytl i sob, pravděpodobně tur.

Štípaná industrie provázející osteologický materiál je mladopaleolitického charakteru, nejvýraznějším typem je vysoké škrabadlo aurignackého rázu. Je vyrobena převážně z donášených surovin, a to i velmi vzácných /křištál, obsidián/. Je jistě významné, že zdroj místních rohovců, který tvoří surovinovou základnu všech ostatních industrií ze Stránské skály, nebyl v tomto souboru podstatněji využit. Ojedinělým nálezem je pištálka z prstního článku soba.

Nále佐ovou situaci lze interpretovat jako loviště koní.

Čtvrté /k.o. Líšen/

V letech 1984-85 získal P. Škrdla při sběrech na známé lokalitě Čtvrté /celkové zpracování Svoboda, v tisku a/ další soubor štípané industrie bohunického typu. Naprostě v něm převažují charakteristická plochá škrabadla na širokých ústech, /obr. 1:8, 10, 11-14/ méně na čepelích /obr. 1:4, 6, 9/. Dále jsou zastoupeny retušované čepele, ojediněle levalloiský hrot /obr. 1:7/, hranové rydlo /obr. 1:3/ a kombinace škrabadlo/rydlo /obr. 1:5/. Surovinově převažuje rohovec ze Stránské skály, ojediněle se vyskytl křídový rohovec, radiolarit a křištál.

Nová kolekce odpovídá dosavadním poznatkům o lokalitě. Charakteru souboru se však vymykají dva nálezy mikročepelek s otvoreným bokem /obr. 1:1, 2/. Lze je datovat v rámci časového rozpětí pavlovien až pozdní paleolit, přičemž magdalénien se vzhledem k sídelně-geografické situaci v okolí /Maloměřice, Mor. kras/ jeví jako nejpravděpodobnější.

Literatura:

Jelínek, J., v tisku: Mikromorfologická studie pudního horizontu ze Stránské skály II, AR.

Svoboda, J., v tisku a: Stránská skála. Bohunický typ v brněnské kotlině, AÚ ČSAV Brno XIV/1, Praha.

Svoboda, J., v tisku b: Výzkum aurignacké stanice Stránská skála II, AR.

Svobodová, H., v tisku: Pylová analýza půdního horizontu ze Stránské skály II, AR.

Die Grabung auf der Stránská skála und Umgebung im Jahre 1985 /Kat. Geb. Slatina und Líšen, Bez. Brno-město/. Die weitere Grabungssaison setzte sich zum Ziel die Untersuchung der Aurignaciens Fundschicht auf der Lokalität Stránská skála II und ihre allseitige Bewertung /Bodenmikromorphologie, Pollenanalyse/. Die Schicht ist mit der Lage des Aurignaciens auf der Lokalität Illa vergleichbar, die zum Jahre 30.980 B.P. datiert ist. Ferner hat man die Lage der Pferde-knochen am nördlichen Fusse der Stránská skála /Lokalität IV/ untersucht. Das osteologische Material wird von einer Spaltindustrie des jüngeren Paläolithikums begleitet. Die Fundsituation kann man als Pferde-Jagdstelle interpretieren. Bei Lesefunden auf der bekannten Station Líšen-Čtvrté gewann man einen weiteren Komplex an Industrie des Bohunice Typus.

STRATIGRAFICKÁ DOKUMENTACE NA ČERVENÉM KOPCI /okr. Brno-město/

Jiří Svoboda, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 2, 1/

Počátkem roku 1985 pokročila těžba ve svrchních etažích cihelny na Červeném kopci a odkryla sekvenci celkem pěti půdních komplexů oddělených spraší. Při této příležitosti byly odkryté profily začištěny, výškově zaměřeny ing. M. Bálkem a kresebně dokumentovány.

Z archeologického hlediska je nejvýznamnější interstadiální půda posledního glaciálu, označená L. Smolkovou /1976/ jako pseudoglej s vývojovou tendencí k arktickým hnědozemím. Z pudy byla vyjmuta paleolitická industrie /Valoch 1976/, která se stala základem pro vymezení bohunického typu a je srovnatelná s industřemi v oblasti Stránské skály.

Radiometrické datování této industrie před rok 40 000 je poněkud vyšší než se předpokládá pro tvorbu první interpleniglaciální půdy /interstadiál hengelo/. Je proto pravděpodobné, že pedogeneze postihla podložní vrstvy, které jsou vlastním nálezovým horizontem /Valoch 1976, 10/. Tento předpoklad potvrzuje i nový profil odkrytý v cihelně v roce 1985. Srovnatelný sled vrstev zaznamenal již J. Kukla /srv. Demek - Kukla 1969, Abb. 36a/.

Povrch tvoří vrstva navážek /1/. Následuje hnědožlutá spraš /2/. V jejím podloží leží hnědošedý, silně provápněný horizont /3/ a hnědá humózní půda /4/, při bazi rozvlečená soliflukcí. Celé podložní souvrství /4a-6/ je postiženo soliflukčními pohyby. Tvoří je světle hnědá spraš s kumulacemi uhlíku /4a/, spraš prostoupená vápnitymi polohami /5/ a rezivý přemístěný půdní sediment /7/, náležející již dalšímu půdnímu komplexu /PK III/.

Profil neposkytl artefakty, avšak nálezy uhlíku v podloží interstadiální pudy indikují se značnou pravděpodobností původní úroveň nálezového horizontu. Tato stratigrafická situace je srovnatelná s polohou industrie bohunického typu v profilu Stránská skála Illa /vrstva 4/, která rovněž poskytla obdobná radiometrická data /před 40 000; Svoboda 1985/. Předpokládáme proto, že industrie bohunického typu se v brněnské kotlině objevují ještě před tvorbou interpleniglaciálních pud, v období soliflukčních procesů na sklonku prvého würmského pleniglaciálu.

Literatura:

- Demek, J. - Kukla, J. 1969: Periglazial zone, Löss und Paläolithikum der Tschechoslowakei, Brno.
Smolková, L. 1976: Mikromorphologische Untersuchung der Bodenbildung von Bohunice, in: K. Valoch, Studie AÚ ČSAV IV/1, 69-71, Praha.
Svoboda, J. 1985: Neue Grabungsergebnisse von Stránská skála, Mähren, Tschechoslowakei, Archäologisches Korrespondenzblatt 15, 261-268.
Valoch, K. 1976: Die altsteinzeitliche Fundstelle in Brno-Bohunice, Studie AÚ ČSAV IV/1, Praha.

Stratigraphische Dokumentation auf dem Červený kopec - Roter Berg/Kat.Geb, Bohunice, Bez: Brno - město/. Im Liegenden des interstadialen Bodens wurde durch Solifluktion eine versetzte Lage mit Holzkohlepertikeln erfasst, mit der Lage der Industrie des Bohunice Typus auf der Lokalität Stránská skála Illa vergleichbar. Wir setzen voraus, dass die Industrien des Bohunice Typus im Brno Becken noch vor der Bildung der interpleniglazialen Böden, im Zeitabschnitt der Solifluktionsprozesse am Ende des ersten Würmpleniglazials erscheinen.

PRŮZKUM PALEOLITICKÉ STANICE U DRNOVIC /okr. Vyškov/

Jiří Svoboda, AÚ ČSAV Brno

Díky povrchové průzkumné činnosti M. Dánka z Drnovic a soustavnému zájmu pracovníka Muzea Vyškovská dr. O. Šeda se podařilo shromáždit kolekci paleolitické industrie z prostoru poloh Končiny a Kněží háj nad Drnovicemi. Soubor obsahuje sérii typů, převážně drassadel a škrabadel; dále jsou přítomna rydla, ojediněle retušované čepele, zoubkováné nástroje a atypický listovitý hrot. Jako průvodní složka je zastoupena industrie z drahanských křemenných pískovců. Soubor spadá do starší fáze mladého paleolitu, bližší kulturní zařazení upřesní další sběry. Význam stanice spočívá v její geografické poloze na spojnici bohatých paleolitických regionů na Brněnsku a Prostějovsku.

Untersuchung der paläolithischen Station bei Drnovice /Bez. Vyškov/. Die Station bei Drnovice, auf der Verbindungsstrecke der reichen paläolithischen Regionen im Brnoer und Prostějover Raum liegend, gewährte eine Industriekollektion der älteren Phase des jüngeren Paläolithikums.

PALEOLITICKÉ NÁLEZY A STRATIGRAFICKÁ POZOROVÁNÍ V DIVÁKÁCH /okr. Břeclav/

Jiří Svoboda, AÚ ČSAV Brno, Pavel Havlíček, ÚG Praha

/Obr. 3-5/

V posledních 10 letech sledoval J. Němeček soustavně paleolitickou stanici u Divák a získal tak povrchovými sběry reprezentativní kolekci štípané industrie, spadající do starší fáze mladého paleolitu. Současně na lokalitě sbírali M. Oliva a K. Valoch /Oliva 1984/.

V kolekci J. Němečka převažují škrabadla /obr. 3:1-15/ včetně krátkých a vysokých typů /obr. 3:1-2/ a vyčnělých typů /obr. 3:7-8, 15/, charakteristických pro starší fázi mladého paleolitu a zejména pro aurignacien. Výrazně jsou však zastoupena i drasadla /obr. 4:3-4, 9/, což v aurignacienu mimo exploatační oblasti uvidí obvyklé. K tomu přistupuje výskyt plošné retuše, pokrývající nejen povrch listovitého hrotu a dalšího zlomku /obr. 4:1-2/, ale i drasadla /obr. 4:4/ a zobce /obr. 4:5/. Soubor doplňují rydla /obr. 5:1-4/, vruby /obr. 5:8/, zoubkováné nástroje /obr. 5:6/, retušované čepele /obr. 3:16/ a komínace /dvojité škrabadlo, obr. 3:13; škrabadlo/rydlo, obr. 3:8/. Ojediněle se vyskytl hrubotvarý drasadelovitý nástroj z křemenného pískovce /obr. 4:7/.

Jádra jsou převážně hranolová /obr. 5:9, 11-12/, ojediněle plochá /obr. 5:10/ a mladopaleolitického typu /zploštělá/. Surovinově je výrazná především skupina rohovců typu Krumlovský les a křídových rohovců. Menší skupiny tvoří silicity typu pazourku a radiolarit.

Při úpravě meze vedoucí podél j.-jv. okraje lokality byl odhalen podélný profil, na nějž jsme navázali strojovými sondami vedenými kolmo směrem k temeni návrší. Podloží kvartérních sedimentů v okolí je tvořeno ždáničko-hustopečským souvrstvím /paleogén, oligomiocén-egger/; převládají zde pískovce s propláštěním vápnitých jílovců. Svažité okolí zkoumaného profilu pokrývá spraš, tvořící návěj na j.-jv. svahu. Jedná se o okrově žlutohnědé, po svahu přemístěné spraše o zjištěné mocnosti až 200 cm, s pseudomyceliemi a záteky CaCO_3 . Na rozhraní svrchní 80 cm mocné recentní navážky a svahové hlíně s úlomky cihel a podloží spraše je 10-15 cm mocný bílý karbonátový horizont. Při bazi sprašového souvrství jsou výrazně soliflukcí přemístěné zvětralé jílovité pískovce.

V hloubce 110 cm, v povrchové části přemístěné spraše, byl nalezen drobný paleolitický úštěp. Nejsdíše není in situ a byl po svahu přemístěn.

Lokalita zasluluje dalšího sledování.

Literatura:

Oliva, M. 1984: Aurigancká stanice u Divák /okr. Břeclav/. Příspěvek k problematice stability osídlení v aurignacienu, SPFFBU E 29, 7-26.

Paläolithische Funde und stratigraphische Beobachtungen in Diváky /Bez. Břeclav/. Durch Lesefunde hat man eine Kollektion an Spaltindustrie der älteren Phase des Jungpaläolithikums gewonnen. Sie weist eine Reihe von Aurignacien Merkmalen auf, dessen Eigentümlichkeit durch eine markante Vertretung von Kratzern und flacher Retusche gegeben ist. Bei einer Tastgrabung hat man ein Artefakt im Löss erfasst, vermutlich jedoch in einer versezten Lage.

PALEOLITICKÉ NÁLEZY Z VELKÝCH PAVLOVIC /okr. Břeclav/

Jiří Svoboda, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 1, 17-18/

V letech 1984-1985 upozornil O. Jeřábek na první doklady paleolitického osídlení z katastru Velkých Pavlovic. Jde o ojedinělé nálezy štípané industrie roztroušené na svazích vyvýšenin při pravém břehu Trkmanky severně od obce. Prvý patinovaný úštěp byl nalezen spolu s blokem rohovcové suroviny na severních svazích Pavlovické Staré hory. Následoval nález asymetrického hrotu moustérského typu provázený méně výraznými artefakty z jižních svahů v ohbí Trkmanky.

Paleolitické artefakty z pavlovického katastru doplňují nálezy dvou zlomků mamutích klů, získané při těžbě v cihelně. Oba předměty pocházejí z vrstvy čisté spraše.

Paläolithische Funde aus Velké Pavlovice /Bez. Břeclav/. Aus dem Kataster Velké Pavlovice wurden erstmalig paläolithische Artefakte und Bruchstücke von Mammutsägenzähnen gemeldet.

DODATEK SBÍRKY FR. ZAPLETALA Z PŘEDMOSTÍ /okr. Přerov/

Bohuslav Klíma, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 25 :1-4/

Fr. Zapletal postoupil Okresnímu vlastivědnému ústavu v Přerově svou sbírku kamenných nástrojů a malmutich kostí, kterou soustředil soustavnými sběry při sledování těžby spraší v předmosteckých cihelnách v letech 1924-1929 /srv. B. Klíma, PV 1985/. Dodatečně k ní připojil ještě čtyři předměty z roku 1927. Zvláštní pozornost mezi nimi zaslhuje pravidelný hrot listovitého tvaru s výšší retuší aurignackého charakteru /obr. 25 :1/. Ventrální strana prozrazuje, že vznikl ze širokého ústěpu, jehož basální část zanikla úpravou v terminální hrot nástroje. Spolu s útlou čepelí se hrany jádra /obr. 25 :3/ doplňuje právě tu tvarovou řadu, která v předané sbírce je zastoupena málo výraznými kusy. K přelomené čepeli z kvarcitu Drahanské plošiny /obr. 25 :2/ přistupuje dále škrabadio na prohnuté čepeli, jejíž okrajová retuše vytváří po pravé straně vyklenutý oblouk, pod ním vrub a ve spodní části z obou stran vytvarovaný řap v podobě ozubu /obr. 25 :4/. Předmět lze klasifikovat jako kombinovaný nástroj, který patří k typům se souvislou okrajovou retuší. Je zhotoven ze skvrnititého jurského rohovce, oba hrotitě kusy pak z baltického, bělavé patinovaného pazourku.

Nachtrag zur Sammlung von Fr. Zapletal aus Předmostí /Bcz. Přerov/. Fr. Zapletal ergänzte seine Sammlung im Heimatkundlichen Bezirksinstitut in Přerov um vier Steinwerkzeuge, die er aus der paläolithischen Schicht in der Ziegelei von Předmostí im Jahre 1927 gewann. Aufmerksamkeit verdient besonders eine regelmässige blattförmige Spitze mit höherer Randretusche.

ZACHRAŇOVACÍ VÝZKUM NAD CIHELNOU U DOLNÍCH VĚSTONIC /okr. Břeclav/

Bohuslav Klíma, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 6, tab. 1/

Po předchozích přípravných pracích přikročili budovatelé vodního díla na Dyji v květnu 1985 vždy po určitých časových etapách k rozsáhlé téžbě spraší nad dolnověstonickou cihelnou. Pracovníci ústavu ji soustavně sledovali, očistovali neustále se měnící profily stěn a v příznivých místech přistupovali i k plošnému skrývání a výzkumu. Dosavadní zkušenosti nasvědčovaly tomu, že celý sprašový hřbet, vypínající se od inundace až ke strmhým skaliskům Pavlovských kopců, skrývá v různé koncentraci pozůstatky pobytu týchž pravěkých loveckých skupin, které založily známá sídliště mezi dnešními Dolními Věstonicemi a Pavlovem. Výsledky zachraňovacích prací tyto předpoklady potvrdily a doplnily je o nové závažné postřehy.

Těžba spraší postupovala ve čtyřech etážích ve svahu nad sebou, přičemž každá z nich poskytovala sprašové defilé o výšce až čtyř a v délce téměř sto metru. Ve všech úrovních probíhal v hloubce 2-4 m pod původním povrchem souvislý nalezový horizont, který se vyznačoval šedavým zbarvením po zbytcích popela a četnými černými uhlíky, jež vyznačovaly pozůstatky nedohřelého dřeva. Ty byly volně roztroušeny na velké ploše, mnohdy zase nakupeny v koncentracích. V takových případech nabývala nalezová vrstva na mocnosti a vyznačovala samostatná, zřejmě jen příležitostná a krátkodobě udržovaná ohniště. Trosky takových ohnu byly sice zpravidla rozrušeny druhotným pohybem zemin, ale některé z nich přečekaly prokazovaly skutečnost, že jsou pozůstatky pouze plochých ohnišť založených bez jakýchkoli úprav na otevřeném povrchu. Jen sporadicky se kolem nich objevovaly také zvířecí kosti, především mamuta, koně a soba a jako přímé doklady pobytu lovů také jejich kamenné nástroje.

Tolik u tří z nich na nejnižší etáži se vyskytovala štípaná industrie ve vrstvě pravého sídlištěho charakteru. U dvou /A a B/ byla vysloveně koncentrována do nejtěsnější blízkosti tepelného zdroje, ve třetím případě /C/ byla vázána spolu s přepálenou kostěnou drtí na vlastní popelovitou vrstvu mělce zahloubeného ohniště. Typologicky i skladbou použitých surovin se všechny tři soubory navzájem nápadně odlišují. Spolu s doprovodnými kusy výroby prozrazují izolované ateliéry na tříštění kamenných nástrojů vždy jiného a zcela svěrazeného charakteru. Vznikly zřejmě jen jako příležitostná pracoviště, jejichž produktem byly specializované soubory zhotovené pouze z několika kusů omezeného výběru surovin.

Takto vzniklé kolekce představují tedy uzavřené nalezové celky, které umožňují poněkud jiné posouzení základních pracovních prostředků ze sídlištěho a delší dobu obývaného prostředí provázeném nejrozmanitější činností. Jejich vzájemný vztah ani vazby k oběma hlavním stanicím nelze zatím naprostě přesně a spolehlivě vyjádřit, byť jsou součástí téhož nalezového horizontu a jen kolem 20 m od sebe vzdáleny. Vyzkoušejí však všechny hlavní typologické znaky pavlovienu. Rámcově lze předpokládat, že vznikly, ne-li současně, pak jen v krátkých časových odstupech.

Industrie od prvého ohniště /A/ je tříštěna naprosto z převážné většiny z medového rohovce západomořanské křídy a z valounů karpatských radiolaritů. Již tato okolnost sama ovlivnila jak menší rozměry, tak také tvarové rysy jednotlivých typologických řad, v nichž se odrázejí i některé starobylejší prvky. Souboru od druhého ohniště /B/ propůjčují zvláštní ráz zase rohovce z oblasti krumlovského lesa a čepelo-

vité tvary zpravidla útlých a větších, ba i vysozeně velkých forem. Kolekce třetí koncentrace /C/ je pak zřetelně drobnotvará až mikrolitická, počtem zato nejhojnější. Při váhovém srovnání dosahuje však pouhou desetinu hmotnosti předchozího souboru. Zejména u dvou prvních celku je nápadná rovněž svěžest podstatné části předmětu, projevující se zvláště ostrými hranami, častěji i přirozeně vrubovitými, a počáteční úpravou retuší, zachovanou ještě bez zřetelného otření a stop pracovního opotřebování.

Nálezový horizont je součástí nejsvrchnějšího půdního souvrství /PK I/, které bylo v celé jeho mocnosti pojmenováno intensivní epigenetickou soliflukcí. Ta postihla zvláště citelně a do značné hloubky uloženiny na svahu skláňajícím se k západu a v kulminujícím pruhu hřbetu. Vylávala nejen jemné a jakoby břidličné uvrstvení celého souvrství, ale i pěvrvrstvení týmiž zeminami z výše položených míst. Uvrstvení se projevilo rovněž příznačným zvlněním, dokonce i v podobě pravidelné a husté ondulace, jaká byla pozorována již dříve v západní stěně hliníku /Klíma, B., Kukla, J., Ložek, V., Vries, H.de, 1962/. Takové formy soliflukce porušily i sledovaná ohniště.

Stratigrafická pozorování zachytily ještě další periglaciální jevy, zejména mrazové klíny. Vycházely ze střední polohy uvnitř nejmladšího sprašového pokryvu, nedosahovaly do hloubky větší dvou metrů, ale přetínaly nálezovou vrstvu a někdy i černozemní půdu v jejím podloží. Vznik mrazových klínů provázely zpravidla i stopy kryoturbace. Projevovala se i tím, že celá souvrství v bezprostředním průběhu mrazových klínů byla hřibovitě nazdvížena. V kulminační linii se pak nálevkovitě rozevírala ústí mrazových klínů. Zcela zřetelně se uplatnila však i v dosahu ohniště C, které bylo roztrháno do tvarově zcela nepravidelných částí.

O druhotných pohybech jiného původu podávaly výmluvná svědectví zase šímké dislokační linie, podle kterých docházelo buď k pouhému poklesu a pohybu na menší vzdálenosti nebo též k přímému posunu celých ker a k sesouvání proudovému. Všechny tyto formy hromadného pohybu značných kubatur zemin byly v profilech podrobně studovány.

Docílené poznatky doplňují hlavní závěry dosažené předchozími studiemi základního sprašového profilu v přilehlém hliníku cihelny /Klíma, B., Kukla, J., Ložek, V., Vries, H. de 1962/. Osvětlují zvláště trojici černozemních půd, která vznikla zřejmě v jediném období /PK II/ etapovitě rozčleněném při postupném zaplavování terénní rýhy. Nasvědčuje tomu i přítomnost interglaciální rezivé půdy typu lessivé, která se dochovala, stejně jako ona trojice černozemí v jejím nadloží, tolko v místech sedimentačního klidu na východním úbočí sprašového hřbetu.

Studované profily umožňují navíc i vytvoření rekonstrukce geomorfologického vývoje území a podrobné vykreslení reliéfu bezprostředně sousedícího území a okolní krajiny, které má značný význam pro posouzení přírodního prostředí zdejších paleolitických sídlišť a pobytu loveckých skupin v právě odkrývaných místech. Svahy Pavlovských kopců mezi dnešními Dolními Věstonicemi a Pavlovem byly rozbrázděny několika hlubokými a strmými roklemi orientovanými ve směru spádnice, které vznikly zejména v důsledku sesuvné a erozní činnosti. Nemalou měrou přispěla k jejich tvorbě i pestře se střídající stavba třetihorních sedimentů, hlavně jílů a písčovců, v podloží kvartérních pokryvů a podmílkací činnost v inundačním pruhu řeky Dyje. Ta zde byla zřejmě ovlivňována také vodami Svatavy, které směřovaly od severu přímo ke studovaným místům a předurčovaly je do role nárazových, výsepních břehů. Je proto jen přirozené, že paty svahů zde byly soustavně strhávány a odnášeny a že sprašové hřebeny se zdvihaly přímo od inundačního a silněji než dnes zvodnělého území vysokými, svislými stěnami, které neumožňovaly volný průchod podél břehu řeky.

Tyto skutečnosti byly významnou složkou geografického prostředí a hrály zřejmě i důležitou roli ve způsobu lovu velké stádní zvěře, která při tahu kolem řeky musela vystoupit výše do svahů a překonávat zvlněný terén se třemi hlubokými roklemi. Zejména ta první ve směru od západu, omezující po východním boku právě těžený sprašový hřeben, mohla dobré sloužit tomuto účelu. Vyčlenovala prostor, který byl z podstatné části uzavřen podél vysokými sprašovými stěnami, ve spodním úseku tokem řeky a z něhož mohla zvěř uniknout jen se značnými obtížemi při výstupu vzhůru do svahu. V takových podmírkách bylo možno se k ní snadno přiblížit a zasáhnout ji. Velké množství ohnů na hřbetu podél strže a také nad ní nasvědčuje dále tomu, že zde docházelo k nahánění zvěře do roklu pomocí ohnů. Podobný způsob lovu provozovali s úspěchem také severoameričtí Paleoindiáni naháněním bisonů do uzavřených prostorů situovaných pod strmým svahem /Kehoe, T.F., 1973/. Nic nestojí v cestě představě, že obdobně mohlo být postupováno v našich podmírkách i při lovu na takové velikány, jakými byli mamuti. Dolů do roklu mohli nebo museli před nebezpečím ohnů sestupovat nebo se i řítit, ale pohyb vzhůru z takové přirozené pasti jim při jejich hmotnosti a určité nemotornosti musel posabit značné potíže.

Těžba spraší bude dále pokračovat a s ní i pozorný archeologický dohled, na němž se podílejí i odborníci spolupracujících disciplín.

Literatura:

Kehoe, T.F. 1973: The Gull Lake Site, Milwaukee.

Klíma, B., Kukla, J., Ložek, V., Vries, H. de 1962: Stratigraphie des Pleistozäns und Alter des paläolithischen Rastplatzes in der Ziegelei von Dolní Věstonice, Anthropozoikum XI, 1961, 93-146.

Rettungsgrabung oberhalb der Ziegelei bei Dolní Věstonice / Bez. Břeclav/. Mitglieder des Institutes verfolgten den wesentlichen Teil des Jahres 1985 die umfangreiche Lössförderung auf dem langgestreckten Kamm oberhalb der Ziegelei, die in vier Etagen obereinander fortsetzte. Auf der

gesamten Fläche verlief ein zusammenhängender Fundhorizont mit Ascheresten, Konzentrationen von Holzkohlepunkten und Überresten von Feuerstellen. Nur bei drei von diesen war bei einer Flächenabdeckung Steinindustrie gewonnen worden, stets von einer anderen typologischen sowie Rohstoffstruktur. Ihre einzelnen Kollektionen stellen die Produktion von gelegentlichen Ateliers vor und sind geschlossene Fundkomplexe, die eine andere Beurteilung der Grundproduktionsmittel des Pavloviens ermöglichen, als sie die in einem langfristig bewohnten Siedlungsmilieu angehäuften Hinterlassenschaften anbieten. Der Fundhorizont ist Bestandteil der Schichtenfolge PK I, die stark durch eine epigenetische Solifluktion gestört ist. Weitere Deformationen verursachte eine Kryoturbation, Frostkeile sowie Senkungen und Bodenrutsche von ganzen Erdschollen. Die stratigraphischen Beobachtungen ergänzen die Erkenntnisse, die durch die vorhergehenden Studien des Grundlössprofiles in der anliegenden Ziegelei gewonnen wurden sowie die Rekonstruktion der geomorphologischen Entwicklung des Gebietes. Den geförderten Lösskamm begrenzte auf der Ostseite stets eine tiefe Schlucht, in die, als in eine natürliche Falle, vermutlich mit Hilfe einer grossen Feueranzahl grosse Herdentiere getrieben wurden.

VÝZKUMY V MORAVSKÉM KRASU V ROCE 1985 /okr. Blansko, Brno-venkov/

Jiří Svoboda, AÚ ČSAV Brno, Luděk Seitl, MM Brno

/Obr. 2,2/

Hlavním úkolem výzkumné sezóny 1985 /srw. PV 1981-1984/ bylo pokračování odkryvu před Barovou jeskyní. Menší sondáže proběhly v jižní části Moravského krasu /Jezevčí jeskyně, Kulnička/.

Lokalita 1191 /Barová jeskyně/, okr. Blansko.

Výzkum Barové jeskyně pokračoval již třetím rokem ve spolupráci s ústavem Anthropos Moravského muzea /Seitl-Svoboda 1985/. Podařilo se odkrýt složitý profil dokládající přechod od pleistocénu do holocénu a zajistit jeho všeobecné a interdisciplinárně pojaté vyhodnocení.

Pylvová analýza /H. Svobodová/ dokládá vývoj vegetace na sklonku glaciálu, charakterizovaný zejména kolísáním v rozsahu lesa. Zalesnění vrcholů ve vrstvě 14 /borovice, smrk, bříza/, ve střední části polohy 12 /borovice, olše, smrk/, ve vrstvě 11 /borovice, bříza/ a ve spodní části vrstvy 10 /bříza, borovice, línska/.

Rozbor měkkýšů /V. Ložek/ prokázal výskyt pleniglaciálních druhů ve spodní části vrstvy 11. Svrchní část této vrstvy a spodní část vrstvy 10 náleží nediferencovanému pozdnímu glaciálu, střední část vrstvy 10 počátku holocénu nebo mladší fázi pozdního glaciálu. Nejvyšší část vrstvy 10 přisuzuje V. Ložek polootevřenému ekosystému staroholocenního, zřejmě boreálního stáří. V nadloží odebral V. Ložek vzorky ze 7 poloh, které dokládají vývoj v mladší polovině holocénu /epiatlantik až subrecent/.

Rozborem obratloví fauny zjistil L. Seitl ve vrstvě 12 soba, zajíce, lední lišku, lamy, pištachu a drobné hlodavce. Ve vrstvě 11 byl ještě zastižen pozdní výskyt mamuta a nosorožce, provázeného praturem.

Paleolitické osídlení je doloženo ve vrstvách 13 až 10. Vrstvu 13 lze přisoudit blíže neurčenému mladému paleolitu, vrstvy 12-11 magdalénienu a vrstvu 11 epimagalénienu. Celkově lze pozorovat ústup významu místních surovin /rohovcu/ ve prospěch surovin donášených.

Lokalita 1426 /Jezevčí jeskyně/, obec Ochoz, okr. Brno-venkov.

Sonda před jeskyní navázala na starší speleologické výkopky a odkryla profil v celkové hloubce 2,8 m. Svrchní část /vrstvy 1-5/ náleží holocénu, ve spodní části /vrstva 6/ nasedala čistá spráš. Profil uzavírá červenožlutá jílovitopísčitá poloha /vrstva 7/. Spráš obsahovala ojedinělé nálezy mikrofauny. Nebyly zjištěny stopy pravěkého osídlení, a to navzdory skutečnosti, že lokalita leží v poměrně husté osídlené části Moravského krasu a v těsné blízkosti významných jeskyní Adlerovy a Křížovy. Duvodem jsou bezpochyby malé rozmezí jeskyně.

Lokalita 1433 /Kulnička/, obec Mokrá, okr. Brno-venkov.

Sonda byla položena v západní, dosud nezkoumané části jeskynního vchodu /srw. Klíma 1960/, kde zastihla několikavrstevný sled holocenních sedimentů. Nálezy poskytla tmavá humózní vrstva /3/, která obsahovala keramiku únětické kultury /určení S. Stuchlík/ a osteologický materiál. Pleistocén je reprezentován tvorbou spráše s ostrohrannou sutí. Byl zde získán soubor rozdrocených kostí pleistocénních obratlců, mezi nimiž bylo možno určit převahu soba. Vzorky měkkýší fauny, která byla bohatá zvláště v holocenní části profilu, byly předány k určení Geografickému ústavu ČSAV.

Literatura:

Klíma, B. 1960: Zahajovací výzkum v jeskyni Kulničce /Mokrá u Brna/, PV 1959, 13.

Seitl, L. - Svoboda, J. 1985: A report on the research into Barová Cave /Moravian Karst/, Anthropologie 23, 277-278.

Grabungen im Mährischen Karst im Jahre 1985 / Bez. Blansko, Brno-venkov/. Hauptaufgabe der Grabungssaison 1985 war die Fortsetzung der Abdeckung vor der Barova Höhle, wo es gelang ein kompliziertes Profil abzudecken, das den Übergang vom Pleistozän zum Holozän belegt und seine interdisziplinäre Bewertung sicherzustellen /Pollenanalyse - H. Svobodová, Mollusken - V. Ložek, Wirbeltiere - L. Seitl, Archäologie - J. Svoboda/. Die paläolithische Besiedlung ist in den Schichten 13 bis 10 belegt. Schicht 13 kann man einem näher nicht bestimmbarer Paläolithikum, die Schichten 12-11 dem Magdalénien und Schicht 11 dem Epimagdalénien zuschreiben. Kleinere Tastgrabungen verließen in den Höhlen des südlichen Teiles des Mährischen Karstes /Jezevčí /Dachs/ Höhle, Kůlnička/.

SÍDLIŠTNÍ NÁLEZY KULTURY S LINEÁRNÍ KERAMIKOU V BRNĚ - KRÁLOVÉ POLI /okr. Brno-město/

Milan Salaš, MM Brno

V dubnu 1985 byla při výstavbě silničního nadjezdu v prostoru mezi nádražní budovou ČSD Brno - Králové Pole a starou silnicí /Budovcova ul./ v profilech obnažena 0,4 - 1,6 m mocná kulturní vrstva, tvořená sítě černou kompaktní hlínou. Černozemní horizont nasedal v hloubce 0,8 - 2,5m na jílové podloží a byl překryt až 1,5 m mocnými recentními navážkami. Vzhledem k původné východné exponovanějšímu, k blízkému toku se svažujícímu terénu nabývalo souvrství maximální mocnosti východním směrem. Kromě mazanicových hrudek se podařilo z kulturní vrstvy získat pouze několik atypických zlomků lineární keramiky.

Na druhé, západní straně silnice v těsném sousedství soukromých zahrádek byl povrchovou skrývkou zahycen východní okraj sídlisného objektu, který se z baze sídlisné vrstvy zahluboval 0,7 m hluboko do podloží. Svým zásypem se objekt od sídlisné vrstvy nikterak nelišil. Střepový soubor, nalezený při výzkumu postižené části jámy a pocházející asi z pěti nádob, řadí objekt rovněž do kultury s lineární keramikou. Registrované sídlisné nálezy přísluší zřejmě k lokalitě, která je známa ze sběru v nedaleké trati "Kulhan" /Nálezové zprávy čj. 2966/46, 2790/46, 1041/47, archiv AÚ ČSAV Brno/.

Siedlungsfunde der Kultur mit Linearbandkeramik in Brno-Králové Pole / Bez. Brno-město/. Beim Ausbau der Straßenüberführung vor dem Bahnhof wurde eine Siedlung der Kultur mit Linearbandkeramik gestört. Ausser der Siedlungsschicht mit vereinzelten, atypischen Scherben hat man im Profil auch den Randteil einer Siedlungsgrube erfasst, aus der eine kleinere Kollektion von Linearbandkeramik stammt.

NOVÉ NEOLITICKÉ SÍDLIŠTĚ V ZASTÁVCE U BRNA / okr. Brno-venkov/

Pavel Koštúřík, UJEP Brno

Na jaře roku 1985 objevil J. Šramek při hloubení rýhy pro vodovod, který povede ze Zastávky u Brna na západní okraj Rosic u Brna, tři neolitické objekty. Lokalita se nachází v trati "Brusy" východně od Juranových závodů na mírném svahu orientovaném k jihovýchodu, pod nímž teče Bobrava. Podle tvrzení místních občanů se nacházela severovýchodním směrem od zjištěného neolitického sídlisť cihelna, ale stopy po ní nejsou již v terénu patrné.

Vodovodní rýha porušila tři neolitické objekty, které patří dvěma neolitickým kulturám: Objekt č. 2 a 3 kultuře s lineární keramikou a objekt č. 1 kultuře s moravskou malovanou keramikou.

Získaný archeologický materiál z objektu č. 2 a 3 spadá do počátečního období fáze IIb /podle dělení R. Tichého/. Typickým výzdobným projevem je zde pánská vyplňovaná vpichy nebo rýžkami. Po rozboru nálezu kultury s moravskou malovanou keramikou docházíme k závěru, že jde o typický materiál fáze IIb kultury s moravskou malovanou keramikou.

Neue neolithische Siedlung in Zastávka bei Brno / Bez. Brno-venkov/. Im Frühjahr 1985 entdeckte J. Šramek beim Aushub einer Wasserleitungsrinne, die von Zastávka bei Brno nach Rosice führt, drei gestörte neolithische Objekte. Die Lokalität befindet sich in der Flur "Brusy" östlich von den Juran Werken auf einem mässigen Hang, der nach Südosten orientiert ist. Unter diesem fließt das Flüsschen Bobrava.

Das gewonnene archäologische Material gehört zwei Kulturen an: der Kultur mit Linearbandkeramik und der Kultur mit mährischer bemalter Keramik. Die Fragmente der Linearbandkeramik kann man in den Anfangszeitabschnitt von Phase IIb nach R. Tichýs Gliederung einreihen, während das Material der Kultur mit mährischer bemalter Keramik in den Schlussabschnitt - in Phase IIb gehört.

ZPRÁVA O VÝZKUMNÉ SEZÓNĚ V TĚŠETICích V ROCE 1985 /okr. Znojmo/

Vladimír Podborský, Eliška Kazdová, Pavel Koštůřík, UJEP Brno

Podobně jako v předchozích letech probíhal i v této sezóně systematický archeologický výzkum na lokalitě v poloze "Sutny" u Těšetic-Kyjovic. V jarních měsících byla provedena skrývka ornice v sektoru A, který se nachází přibližně proti laboratoři výzkumné stanice. Pro terénní výzkum se připravila plocha o rozměrech 40 x 40 m, která byla stejně jako plocha předchozích sektorů rozdělena na čtverce o straně 5m.

Během července a srpna proběhl archeologický výzkum. Na zkoumané ploše se vyřýsovalo několik sídlištních objektů, z nichž nejdůležitější a největší byl objekt č. 170, který se částečně zkoumal již v minulých sezónách v jiných sektorech. Je to typický neolitický hliník, který poskytl výrazně archeologické prameny nejstaršího stupně kultury s moravskou malovanou keramikou. Kromě archeologického materiálu z menších sídlištních objektů byly získány důležité keramické fragmenty z období kultury s vypíchanou keramikou z objektu č. 290.

Další objekty nebyly pro nedostatek času a finančních prostředků prozkoumány a pozornost se na ně soustředí v následující sezóně. Podle celkové situace na neolitickém sídlišti lze předpokládat, že ve zkoumaném sektoru nalezneme část vnější palisády, která probíhala přibližně 40 m od centrálního kruhového areálu, jehož průzkum byl již dokončen, stejně jako východní a jižní část vnější palisády.

Na základě zjištěného počtu sídlištních objektů a archeologických nálezů vůbec můžeme konstatovat, že plocha sektoru A nebyla v tomto úseku tak intenzivně osídlena jako sektory v jižním sousedství. Konečné úvahy o hustotě osídlení či o možnosti zjištění severního okraje neolitického sídliště lidu s moravskou malovanou keramikou musíme však ponechat až po dokončení výzkumu tohoto sektoru v budoucích výzkumných sezónách.

Bericht über die Grabungssaison in Těšetice im Jahre 1985 / Bez. Znojmo/. In den Frühlingsmonaten hat man die Ackerkrumeschicht in Sektor A abgenommen, der sich ungefähr gegenüber dem Laboratorium des Grabungsgebäudes befindet. Für die Terrainuntersuchung wurde eine Fläche in den Ausmassen von 40 x 40 m hergerichtet. In der Saison hat man den Rest der Lehmgrube Nr. 170, die charakteristische Keramik der I. Stufe der Kultur mit MBK enthielt, und neben einigen kleineren Objekten auch Objekt Nr. 290 mit typischer Stichbandkeramik untersucht. Im Vergleich mit den Sektoren in südlicher Nachbarschaft können wir konstatieren, dass die Besiedlung in diesem Abschnitt des Sektors A nicht allzu intensiv war.

OBJEKT S MORAVSKOU MALOVANOU KERAMIKOU Z PRŠTIC /okr. Brno venkov/

Eliška Kazdová, UJEP Brno

V létě roku 1985 objevili ing. RNDr. Vladimír a Luďka Čížkovi na katastru obce Prštice objekt s moravskou malovanou keramikou. Jáma byla narušena rýhou pro kabel elektrické přípojky na soukromém pozemku v trati "Ostrá" /"Na ostrých"/ jihozápadně od známé polohy "V babincích" nedaleko železničního tunelu /Kazdová 1980/.

Výkop protáhl zahloubený sídlištní objekt ve směru SZ-JV v délce 245 cm. Jáma byla původně vyhloubena do jemného sprašového podloží. Měla nepravidelný oválný tvar /d-270 cm; š-245 cm/, mísovitě klenuté stěny a poměrně rovné dno v hloubce 73 cm od dnešní úrovně povrchu. Západní část objektu byla vybrána kompletně až k okraji jámy, zatímco na protější straně výkopu zůstalo nevytěženo asi 20 % výplně zasahující pod ovocný strom. Hnědošedý zásyp obsahoval zlomky keramiky, hrudky přírodního barviva, kamenné artefakty, zvířecí kosti a mazanici.

Z uvedených nálezů převažovala moravská malovaná keramika /přes 270 kusů/, zastoupená hlavně zlomky mís, hrnců, tenkostěnných pohárků, fragmenty puten, naběraček a mís na nožce. V získaném souboru keramiky bylo 23 % jedinců z jemné plavené hmoty; ostatní silnostěnné tvary byly zhotoveny nejčastěji ze středozrnného materiálu /do 2 mm/. Mezi keramikou byla objevena část drobné lidské plastiky, představující patrně slabě kolínkovitě ohnutou paži. Podle celkové úpravy a charakteru odlomení by zlomek mohl pocházet také z menší antropomorfní nádobky svodinského typu. Obdobný nález byl již na lokalitě v Pršticích zjištěn /Podborský 1985/.

Z rozboru výzdoby vyplynulo, že v souboru keramiky není doložena rýsovaná a vhloubená ornamentace. Malování se zachovalo asi na 1/3 jedinců, mnohde však pouze v podobě žlutých a červených stop. Z rozlišených malovaných prvků je pro další závěry významná přítomnost elips a tělísek, z plastické výzdoby pak svisle protáhlé výčnělky. K nejčastějším technikám malované ornamentace patří prostá malba na původním povrchu keramiky a malba na monochromní červeném nátěru /Kazdová 1987, v tisku/.

Zásyp jámy obsahoval také štípanou industrii /71 kusů/, zhotovenou převážně z rohovce typu Krumlovský les. Dva drobné artefakty jsou z obsidiánu. Kolekce ŠI se skládá z jader, několika částí valounů se zbytky kůry, z 12 čepelek, 2 škrabadel, vrtáku a lichoběžníku. Zbytek tvoří úšťepy a odpad různé velikosti. Broušená industrie je zastoupena jediným větším zlomkem vyhlazeného nástroje /sekeromlatu?/. Na lezena byla také větší část kamenné podložky s vyhlazenou pracovní stranou červené barvy.

Z prozkoumaného objektu pochází na 200 zvířecích kostí. V uvedeném množství osteologického materiálu byly zjištěny jen 3 kosti se zjevnými stopami opracování.

Rozborem keramiky se zdjistilo, že v prštickém souboru z roku 1985 převládají vlastnosti příznačné pro fázi Ia MMK. Pozoruhodná je nepřítomnost rýsované ornamentace. Tato skutečnost by mohla mít význam pro detailní chronologické určení, avšak za předpokladu, že objekt byl kompletně prozkoumán. Jeho rámcové zařazení do fáze Ia kultury s MMK potvrzují artefakty z obsidiánu a drobnotvarý vzhled štípané industrie. Nově získaný soubor nálezů z Prštice tedy zapadá do množiny znaků dříve publikovaného výběru, který asi pochází z několika různých objektů z prostoru dnešního tunelu a jeho blízkého okolí. Jáma nalezená roku 1985 v trati na "Ostré" patří patrně k rozsáhlější osadě, která byla založena také na správách polohách "V babincích".

Literatura:

- Kazdová, E. 1980: Další lokality s moravskou malovanou keramikou staršího stupně na Brněnsku, SPFFBU E 25, 11, obr. 1:1.
Kazdová, E. 1987: Příspěvek ke staršímu stupni kultury s moravskou malovanou keramikou v okolí Brna, SPFFBU E 32, v tisku.
Podborský, V. 1985: Těšetice-Kyjovice 2. Figurální plastika lidu s moravskou malovanou keramikou, Brno, 52, tab. 118:7.

Objekt mit mährischer bemalter Keramik aus Prštice / Bez. Brno-venkov/. Die Grube wurde durch den Aushub für eine elektrische Leitung auf einem Privatgrundstück in der Flur "Ostrá", unweit des Eisenbahntunnels gestört, aus dessen Umgebung bereits publizierte Funde stammen /Kazdová 1980; Podborský 1985/. Die Ausfüllung des Objektes enthielt über 270 Stück Keramik, das Bruchstück einer Plastik, Klümpchen von rotem und gelbem Farbstoff, einen Komplex an Spaltindustrie, das Fragment eines geschliffenen Werkzeuges, den Teil einer Steinunterlage, Tierknochen und kleine Lehmbewurfsstücke.

Die Keramikanalyse bewies, dass der Inhalt der Grube in den Zeitabschnitt der Phase Ia der Kultur mit mährischer bemalter Keramik gehört /Kazdová 1987/. Das Objekt war offensichtlich ein Bestandteil einer umfangreicheren Siedlung, die auf den Lösslagen "V babincích" und auf "Ostrá" angelegt worden war.

DALŠÍ NÁLEZY Z NEOLITICKÉHO SÍDLIŠTĚ V POPUVKÁCH /okr. Brno-venkov/

Eliška Kazdová, UJEP Brno

/Obr. 7/

V souvislosti s výstavbou areálu pro Velkou cenu ČSSR se prováděl v oblasti Brna-Bosonoh, Veselky a Popůvek výkop pro kabel elektrického vedení. Na katastru obce Popůvky sledovala rýha o šířce 25-30 cm pravou stranu silnice /ve směru na Rosice/ ve vzdálenosti asi 22 m od jejího okraje. Za křížovatkou v trati "Panské nivy" protála rýha zahloubený objekt s moravskou malovanou keramikou /obr. 7/. Tato jáma, označená jako obj. 2/85, se nachází asi 350 m jihovýchodně od objektu 1/83, který byl prokopán v září roku 1983 v poloze "Pod šípem" /Kazdová - Přichystal 1985/.

Objekt porušený rýhou měl přibližně kruhový půdorys o $\varnothing$ 145 cm, šikmé stěny a dno s nevýraznými výstupky v hloubce 68-70 cm. Výplň byla jednolitá, tmavosedé barvy, promísená zlomky keramiky, uhlíky, mazanici, kamennými artefakty, zvířecími kostmi a zrnky přírodního barviva.

K nejpočetnějším nálezům patřila keramika /přes 250 kusů/ se všemi podstatnými znaky příznačnými pro starší lengelský stupeň /Kazdová 1987, v tisku/. Rýsovaná ornamentace se vyskytovala výhradně na tenkostěnných nádobách. Výrazně převažovalo rýsované provedené dvojitou tenkou linií /technika 4/, zatímco svazek čar /technika 1/ se objevil jen vzácně. V zachovalé malované ornamentaci bylo možné rozlišit vedle pruhů také elipsy. Na několika jedincích, zvl. na okrajích nádob, je doložena rovněž vhloubená výzdoba v podobě dolíků. Celkový ráz keramiky odpovídá pokročilé fázi Ia kultury s MMK.

Z antropogenního sedimentu objektu pocházejí kamenné artefakty zastoupené štípanou a broušenou industrií. Šířka je drobnotvará s pečlivě vypracovanými jádry a krátkými škrabady. Obsahuje rovněž čepelky bez stop lesku a odpad různé velikosti. Je zhotovená převážně z rohouců typu Krumlovský les. Výjimku tvoří několik menších artefaktů pocházejících patrně z pazourku a sedm obsidiánů, z nichž čtyři zlomky patří přelomeným čepelkám.

Broušenou industrii reprezentuje vodorovně odštípnutá horní část sekeromlatu s kruhovým otvorem; dále jsou to dva polotovary hrubě přitesané do tvaru sekerek a několik tenkých úštěpků tmavě zelené suroviny. Část sekeromlatu má na vyhlazeném povrchu výrazné stopy červeného barviva, což svědčí o sekundárním využití poškozeného nástroje jako drtiče nebo roztržiče minerálních pigmentů /Kazdová 1984, Šalaš 1984/.

Výplň objektu obsahovala také menší množství přírodního barviva. Za pozornost stojí velmi jemný prásikový pigment sytě žlutého odstínu bez křemenných příměsí, který nebylo třeba před použitím dritit nebo jinak upravovat. Potenciální zdroj této suroviny se nachází asi 500 m západně od zkoumaného objektu.

Literatura:

- Kazdová, E. 1984: Těšetice-Kyjovice 1. Starší stupeň kultury s moravskou malovanou keramikou, Brno, 199.
- Kazdová, E. 1987: Příspěvek ke staršímu stupni kultury s moravskou malovanou keramikou v okolí Brna, SPFFBU E 32, v tisku.
- Kazdová, E. - Přichystal, A. 1985: Sídliště s moravskou malovanou keramikou staršího stupně v Popuvkách /okr. Brno-venkov/, PV 1983, Brno, 23.
- Salaš, M. 1984: Kamenná broušená industrie, in: Kazdová, E., Těšetice-Kyjovice 1, Brno, 204.

Weitere Funde aus der neolithischen Siedlung in Popuvky / Bez. Brno-venkov/. Im Kataster der Gemeinde Popuvky in der Flur "Panské nivy" störte der Aushub für einen Kabel der Stromleitung ein Objekt mit mährischer bemalter Keramik / Abb. 7/. Die nicht grosse Siedlungsgrube enthielt Inventar, das für die voll entfaltete Phase Ia der Kultur mit mährischer bemalter Keramik bezeichnend ist.

DALŠÍ NÁLEZY ZE ŠIŠMY /okr. Přerov/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno, expozitura Opava

Pracovníci opavské expozitury AÚ ČSAV Brno ve spolupráci s Josefem Jančou ze Šišmy sledovali i v roce 1985 osídlení na katastru obce. Z nálezů zaujmě zejména kolekce štípané a hlazené industrie z lokality ležící při východním okraji Šišmy /sektor L/. Soubor je datován do období kultury s moravskou malovanou keramikou střepovým materiálem. Překvapující je nález hrotu typu Vachons, jehož výrazná bílá patinace potvrzuje jeho paleolitické stáří. Vzhledem k tomu, že se jedná o jedině nález v neolitickém prostředí, domnívám se, že pochází z některé mladopaleolitické stanice ležící v blízkém okolí lokality /Lhotka u Lipenské n. Beč. /, na níž byl v neolitu nalezen a opětne používán v pracovním procesu.

Weitere Funde aus Šišma / Bez. Přerov/. Im Jahre 1985 ging man einer ausgedehnten Besiedlung nach, die schon früher im Kataster der Gemeinde festgestellt worden war. Von den Funden ist besonders die Kollektion an Silexen und geglätteter Industrie der MBK von einer Lokalität interessant, die am östlichen Rand der Gemeinde liegt. Aus dieser stammt auch eine Spitze des Typus Vachons jung-paläolithischen Alters, die vermutlich erst im Neolithikum aus irgendeiner umliegenden Station gebracht wurde.

NEOLITICKÝ NÁLEZ Z ŘEPIŠŤ /okr. Frýdek-Místek/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno, expozitura Opava

Při terénním průzkumu v katastru obce Řepiště / Řepiště, o. Frýdek-Místek/ jsme na poli sousedícím s druhou žárnou pro odchov broilerů místního JZD nalezli čtyři silexy - dvě škrabadla, retušovanou čepel a ústřep-, oboustranně klenutou sekru a část opracovaného bloku šedozelené horniny. Keramický materiál se nám bohužel nepodařilo získat, takže naleziště můžeme rámcově datovat do období mladšího neolitu až staršího eneolitu. Lokalita se nachází v severozápadní části katastru obce. Na východě ji vymezuje okresní silnice Vratimov - Řepiště - Frýdek, na jihu okresní silnice Paskov - Řepiště, na západě lesík Zaryje se zbytky středověké tvrze a na severu terasa bezejmenného dnes vysychajícího potůčku.

Neolithischer Fund aus Řepiště / Bez. Frýdek - Místek/. Auf dem Felde, das mit der Hühnerfarm der örtlichen LPG benachbart ist, fand man gespaltene und geglättete Industrie jung-neolithischen Alters.

ZJIŠŤOVACÍ VÝZKUM V NÁMĚŠTI NA HANĚ /okr. Olomouc/

Drahomíra Kaliszová, Krajské vlastivědné muzeum Olomouc
/Tab. 19/

V červenci 1985 provádělo KVMO zjišťovací sondáž v Náměsti na Haně, v trati Valník. První zprávu o nálezech z Valníku podal V. Houdek /1885, 131/. Tehdy šlo o pohřebiště lužické kultury, narušené při stavbě železnice. Ve 30. letech při kopání silnice do Loučan byly nalezeny tři nádoby mohylové kultury, pravděpodobně z hrobu a hrnek z 10. stol., asi také z hrobu. V r. 1957 se J. Skutil zmínuje o nálezu hrobu tří jedinců se dvěma středohradištními nádobami na zahradě domu č. 369 na Valníku /Skutil 1957, 24/.

O dva roky později byly na dvoře téhož domu nalezeny další tři hraby bez milodaru / Skutil, 1959/. R. Tichý / 1968/ a J. Nekvasil / 1968/ popisují nálezy zahráné při stavbách domů na Valníku v r. 1967; byly to střepy kultur lineární, vypíchané, MMK fáze IV, nálevkovitých pohárů, lužické a slovanské 10. stol. a neolitická štípaná industrie. Konečně V. Dohnal / 1983/ publikoval nález bronzové dýčky a jehlice ze zničeného hrabu lužické kultury u domu č. 435.

Sondy jsme kladli na širokém pásu trávníku mezi zahradami domů na Jiráskově ulici a polní cestou za zahradami domů na ulici Rudé armády. Ze šesti sond jsme objekty zachytily ve třech. Další čtyři sondy jsme položili východnější za zahradami domů na ulici Rudé armády. V jedné z nich jsme odkryli hrob.

V sondě 1 jsme po skrytý čtyřicentimetrové vrstvy navážky začali odkrývat tmavou kulturní hlínu, v níž se nacházely střepy MMK, kusy mazanice, kameny a zvířecí kosti.

Střepy byly vesměs z materiálu silně písčitého, okrové až cihlově červené zbarvené, na lomu často vrstevnaté. Vnější strana bývá hlazená, stěna tvrdá. Okraje jsou převážně zaostřené a zaoblené, dna oblá a ostrá, hrdla prohnutá, vyskytla se dvě rohatá ucha a tři dna z mísa na nožáčkách. Výzdobu tvořilo pouze rýhování okrajů a výčnělky pod okrajem nebo pod hrdlem, tvaru soví hlavičky, polokulovité nebo kulovité. Řadím je do fáze IIa. V hloubce 100 cm se začaly objevovat vedle střepů MMK i šedé střepy zdobené vpichy a pazourková štípaná industrie, asi po deseti centimetrech MMK téměř vymizela. Střepy vypíchané kultury byly většinou z plaveného drobnozrnitého materiálu, měkké až středně tvrdé, v různých odstínech šedé, někdy okrové. Povrch byl hlazený, přirozený i otrelený na střepech z jedné nádoby; původně byly zřejmě hlazené a leštěné jen nádoby zdobené, nezdobené měly povrch přirozený, lehce zhlanzený. Okraje jsou rovné nebo mírně vyhnuté, výzdobu tvoří střídavé dvojvpichy uspořádané do obvodových pásem pod hrdlem a krokvic po těle, skládajících se ze tří řad. Podařilo se sestavit mělkou misku / tab. 19:1 / a velkou hruškovitou nádobu / tab. 19:2 /. Podle způsobu výzdoby zařazují tento materiál do III. stupně vypíchané kultury podle tříidění M. Steklé-Zápotocké. Mezi ŠI převládají ústupy, vyskytlo se několik jader, škrabadel, čepelí. Od hloubky 110 cm pod povrchem vystupovala v rozích sondy správce - ukázalo se, že sonda zasáhla střed kotlovité jámy vypíchané kultury o průměru asi 280 cm a hloubce 175 od povrchu a 115 cm od podloží. Nad ní byl mělký zahľoubený /jen asi 30 cm pod podloží/ větší objekt MMK, jehož tvar neznáme. Jde tedy o časovou následnost kultur.

V sondě 2 jsme v jihovýchodním rohu objevili několik černých střepů MMK, z nichž jsme slepili část misku se zesílenými plecemi. Hloubějí se nalézaly už jen střepy lineární kultury z jemně písčitého materiálu, dobře vypálené, většinou tenkostenné, šedé, zdobené rovnými nebo obloukovými rytmími liniami a notovými hlavičkami, patřící do mladšího stupně lineární kultury podle periodizace R. Tichého. Střepy byly rozráženy kolem mazanicové destrukce tvaru poloviční podkovy, zřejmě z pece s otvorem k jihovýchodu. Pece stála na podloží nad okrajem jámy, která se zahľubovala pod profil sondy a v jejíž odkryté části jsme nezasílali nic, takže souvislost s pecí lineární kultury není jistá.

V sondě 5 jsme zachytily 3 objekty. První byla velká vakovitá jáma 200 x 150 cm, sahající do hloubky 160 cm pod povrchem a 100 cm pod podložím. V zásypu jsme nalezli kužel mazanice, snad ze zničené pece.

Ze střepů nalezených mezi mazanicí se podařilo sestavit část bombovité nádoby starší lineární kultury. Ostatní střepy ze zásypu jámy však náležejí mladšímu stupni lineární kultury. Druhým objektem byla pravidelná mísotitá jáma s rovným dnem o průměru asi 200 cm, hluboká 120 cm. Z poloviny zasahovala pod profil v rohu sondy. Kromě jednoho střepu vypíchané kultury se v ní nacházely jen střepy věteřovské kultury. Objekt 3 byla jáma, zasahující do sondy jen svým okrajem. Ve výplni bylo několik střípků lužické kultury, blíže neurčitelných.

V sondě 8 jsme odkryli jen 10 cm pod podložím hrab jednorocního dítěte v natažené poloze na zádech, hlavou k západu. Pravá ruka byla položena v klíně. Hrab byl bez milodaru, lze však soudit, že patří k slovanskému pohřebišti, z nějž jeden hrab byl nalezen v r. 1956 na zahradě sousedního domu.

V době našeho výzkumu začali na rohové parcele ulice Lomené shrnovat buldozerem zeminu z plochy pro stavbu domu. V hloubce 60 cm, na úrovni podloží, se při západním konci skryté plochy vyrýsovala část velké jámy, kterou nám majitel dovolil vybrat. V první rýcové vrstvě se kromě několika střepů MMK, které se už v dalších vrstvách nevyskytly, objevovaly četné střepy vypíchané kultury. Jáma se v severní polovině stupňovitě zahľubovala do hloubky 110 cm, v jižní měla kotlovitý tvar a hloubku 170 cm. Většina střepů pocházela z jižní části objektu. Střepy byly téměř výlučně zdobeny tremolovou technikou nebo tremolovým vpichem, u hrubé keramiky se objevovaly podlouhlé výčnělky, často šikmo postavené na hrdle nádoby. Podařilo se slepit jednu misku / tab. 19:3 /. Keramika odpovídá IV. stupni vypíchané kultury podle tříidění M. Steklé-Zápotocké.

Kromě materiálu z výzkumu jsme získali od soukromých majitelů předměty, nalezené jimi dříve: od pí. Sklenářové střepy ze staroluzického žárového hrabu rozkopaného při stavbě zídky a od p. O. Pindura střepy z jámy, kterou z jedné třetiny až poloviny narušil při stavbě domu. V prvním případě jsme sestavili 4 nádoby - vejcíty hrnek, původně dvououchý, šálek a dva koflíky / tab. 19:4 /, ve druhém případě šlo o střepy lineární kultury, a to starší i mladší.

Literatura:

Dohnal, V. 1983: Dýčka s prolamovanou rukojetí z Náměště na Hané, AR XXXV, 327-328.

Houdek, V. 1885: Přehled dosavadních nálezů náměštských, ČVSMO II, 131.

Nekvasil, J. 1968: K nálezům lužické kultury z Náměště na Hané, PV 1967, Brno, 43-45.

Skutil, J. 1957: Přírušky ve sbírce archeologického oddělení za rok 1956, Zprávy KVM 69, 24.

Skutil, J. 1959: Archeologické nálezy muzea v Olomouci za rok 1958-1959, rukopis, v archivu arch.odd.

K V M O.

Tichý, R. 1968: Neolitické a mladší nálezy z Náměště na Hané, PV 1967, Brno, 7-8.

Feststellungsgrabung in Náměšť na Hané / Bez. Olomouc/. Im Juli 1985 führte das Museum in Olomouc eine Feststellungsgrabung in Náměšť na Hané, Flur Valnfsk, durch. Von hier waren ältere Funde der Linearband-, der Stichbandkeramik, der Kultur mit mährischer bemalter Keramik, der Trichterbecher- und der Hügelgräberkultur, Gräberfeld der Lausitzer Urnenfelder, sowie ein slawisches aus dem 9. und 10. Jahrhundert bekannt. Die Suchgräben erfassten den Teil eines Objektes mit MBK Phase IIa, Gruben der Stichbandkultur der III. Stufe, den Teil eines Objektes der Linearbandkultur der jüngeren Stufe mit Notenkopf, eine weitere Grube der Linearkeramik /ältere sowie jüngere Stufe/, den Teil einer Grube der Věteřov Gruppe, den Teil einer Grube der Lausitzer Kultur, das Grab eines einjährigen Kindes aus dem slawischen Zeitabschnitt und den Teil einer Grube der Stichbandkeramik aus der IV. Stufe. Von privaten Findern gewannen wir Scherben der Linearkeramik aus der älteren sowie jüngeren Stufe aus einer gestörten Grube und 4 Gefäße aus einem Grab der Lausitzer Kultur.

VÝZKUM VALU HRADISKA "U VARHAN" U SLATINEK /okr. Prostějov/

Alena Prudká, Muzeum Prostějovská

Ve dnech 29.6.-20. 7. 1985 byl proveden řez valem opevnění hradiska "u Varhan" na Kosíři u Slatinek. Pro řez jsme zvolili místo, kde se v roce 1983 provádělo geofyzikální měření. Délka sondy byla 29 m. Zjistilo se, že skalní podloží vystupující ke spodní úrovni valu tvorila rozpadající se písčitá droba; nad podložím byla zachycena vrstva silně slehlé červenohnědé hlíny /vrstva I/ s ojedinělymi zlomky keramiky; její mocnost dosahovala 60 - 65 cm. Na vrstvě I nasedala vrstva II tvořená lehkou okrovou hlínou a mocná maximálně 50 cm. V ní ležel souvislý kamenný kryt valu, jehož mocnost činila maximálně 40 - 50 cm; tvořen byl kusy písčité droby, ojediněle se objevil vápenc.

Těleso valu, převážně vrstva II, obsahovalo střepový materiál KNP, ojediněle drobné uhlíky. Sondou nebyly zjištěny stopy eventuálního příkopu.

Grabung des Walles auf dem Burgwall "u Varhan" bei Slatinky / Bez. Prostějov/. Im Juli 1985 wurde ein Schnitt im Wall der Befestigung des Burgwalles "u Varhan" am Kosíř bei Slatinky durchgeführt; der 29 m lange Schnitt erfasste zwei den Wallkörper bildenden Schichten, in der oberen Schicht lag eine zusammenhängende Steindecke. Die maximale Höhe des Walles betrug 115 cm vom Liegenden. Der Wallkörper enthielt Keramik der TBK.

XIX. GRABUNGSETAPPE IN HLINSKO BEI LIPNÍK N. BEČ. /Bez. Přerov/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno, Expositur Opava

In den Tagen vom 1. Juli bis 2. August 1985 verwirklichte sich die 19. Grabungsetappe der Höhensiedlung des Volkes mit kannelierter Keramik in der Flur "Nad Zbružovým" in Hlinsko bei Lipník nad Bečvou. Die Grabung konzentrierte sich diesmal auf die Lösung von zwei Problemen:

1/ Auf die weitere Verfolgung der Siedlungsagglomeration /Hüttengruppen/ im Westsektor des Siedlungsplateaus. Mit Sonde S-83/85 schlossen wir an den Ostrand von Sonde S-79/84 an. Auf ihrer Fläche /12,5 x 2,5 m/ erfassten wir siebzehn Siedlungsobjekte. Von diesen können wir Grube Nr. 11/85 als eine Silo-Getreidegrube und die Objekte Nr. 2, 3, 5, 6, 8 und 14/85 als Keller interpretieren. Objekt Nr. 7/85 ist höchstwahrscheinlich der Teil eines eingetieften Fundamentplateaus einer Hütte. Die übrigen Gruben /Nr. 1, 4, 9-15, 18, 21/85/ dienten als Lehmgruben. Die festgestellte Situation erwies, dass die Hüttengruppierung, die wir in diesem Raum in den Jahren 1979-1984 untersuchten, weiter in östlicher Richtung nicht fortsetzt.

2/ Auf die Fragen, die mit der Fortifikation verbunden sind, die den östlichen Rand des Siedlungsplateaus umspannt, d.h. die auf der Westwand des sog. "Židova debřa" Cannons angebracht war. Die Grabungsarbeiten konzentrieren sich seit dem Jahre 1983 im nördlichen Teil der Ostkante des Plateaus, ungefähr 100 m von dem Rand des schmalen zungenförmigen Ausläufers, der von der Nordecke der Niederlassung nach unten in die Inundation der Bečva sinkt. In Sonde S-77/B, die wir nach der Abnahme der oberen 60cm Erdreichs im Jahre 1984 überwintern ließen, erfassten wir auf der Abhangkante eine 96 - 132 cm breite und 80 cm hohe Steinkonstruktion. Diese folgte den Azmg 20°, mit der Plateaukante übereinstimmend. Die Steinkonstruktion war auf einer eingetieften 250 cm breiten Bank mit geradem Boden angebracht und ihre hintere /westliche/ Wand war in einer Höhe von 60 cm an die Stirn der Bank angelehnt. Die Steinkonstruktion können wir als einen steinernen /Erde-Stein/ Wall interpretieren. Die Reste seines oberen Teiles fanden wir eingestürzt in Sonde S-77/83-84 und S-77/C-85. Im westlichen Teil von Sonde S-77/B-84-85 deckten wir Steingruppen ab, die vermutlich mit dem Steinwall zusammenhingen. Welche ihre Funktion im

Rahmen der Konstruktionslösung der Fortifikation war, können wir heute allerdings nicht sagen. Im westlichen Sektor der Sonde untersuchten wir eine kleinere kesselförmige Grube /Obj. Nr. 16/85/, deren Funktion bisher nicht klar ist.

Durch Sonde S-77/C-85 versuchten wir die Ostwand des Grabens zu erfassen, den wir grösstenteils im Jahre 1984 bei dem östlichen Rand von Sonde S-77/83-84 untersuchten. Aus Sicherheitsgründen waren wir gezwungen zwischen beiden Sonden einen 50 cm /im unteren Teil bis 70 cm/ breiten Sockel zu belassen. Wie die Fundsituation zeigte, mündete gerade in diesem Kontrollblock der Graben. Wir werden daher die Frage der Form und des Verlaufes der östlichen Begrenzung des Grabens mit einer parallelen Sonde lösen müssen, welche das westliche oder östliche Profil von S-77 und S-77/C verfolgen würde. Auf der Fläche von Sonde S-77/C erfasssten wir drei Lehmgruben /Obj. Nr. 17, 19, 20/85/. Als schwerwiegend erwies sich die Erkenntnis, dass die Schwemmschichten in Richtung hangabwärts schwächer werden und ca. 250 cm östlich vom Rand der Sonde S-77/C befindet sich ein längliches Plateau, den Eindruck erweckend, dass es durch menschliche Tätigkeit entstanden ist. Auf dieses wollen wir unsere Aufmerksamkeit im Jahre 1986 konzentrieren.

Parallel mit den Ausgrabungsarbeiten befassten sich mit der Frage der Fortifikation der Ostseite der Niederlassung auch Mitglieder des Lehrstuhles der Lager- und Erforschungsgeologie der Montanistischen Hochschule Ostrava - Mitglieder der Interdisziplinaren Rationalisierungsbrigade Archäologie-Geophysik. Diese verfolgten ihren Verlauf mit geophysikalischen Methoden auf der gesamten Länge der "Zidová dobré". Die Ergebnisse ihrer Messungen werden gegenwärtig ausgewertet. Gleichzeitig führten sie eine Tiefprofilierung durch, womit sie die geologische Struktur des Liegenden der Lokalität verfolgten.

DRUHÝ HROB KULTURY ZVONCOVITÝCH POHÁRU V ÚJEZDĚ U BRNA /okr. Brno-venkov/

Čeněk Staňa, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 8/

V pátek 24. 5. 1986 odpoledne byla bagrem hloubena rýha pro položení odpadních potrubí na stavbě mateřské školy v Újezdě u Brna v blízkosti kostrového hrobu KZP, který tam byl zachycen v listopadu 1984 /Staňa 1987/. Díky stavbyvedoucímu panu Vladimíru Cupákovi, který mi to předem oznámil, mohl jsem postup práce sledovat. Rýha se pod mocnou vrstvou ornice začázala do žluté spraše. Přímo ve výkopu se nevyskytl žádný hrob. Při čištění profilů rýhy se v její jižní stěně asi 2 m od hrobu z roku 1984 nejasně projevilo pravidelné zahloubení s mírně šikmými stěnami. Kousek nad jeho dnem se při dalším seskrábnutí profilu ukázalo temeno lebky. Půdorys hrobové jámy se objevil pod 70-80 cm silnou kompaktní, sytě černou ornicí. Byl elipsovité, oblouk za hlavou byl ubagrován, dochovaná délka 120 cm, max. š. 80 cm, hloubka v podložní žlutce max. 45 cm. Orientace: S - J /hlava 348°/. Zásyp jámy tvořila světle šedohnědá hlína s hroudami čisté žlutky. V hrobě ležela poněkud zetlélá nedospělá kostra ve skřípené poloze na levém boku, obličejem k východu. Lebka byla tlakem půdy zmáčknuta. Za zády kostry stála větší mísa a dva džbánky. Zatímco oba tenkostenné džbánky bylo možno bez obtíží z hrobu vyzvednout, poměrně masivní hluboká mísa byla ve velmi špatném stavu. Drobila se a z malých střípků bylo potom možno rekonstruovat jen její polovinu, zbytek byl doplněn. Mísa měla na obě strany, zejména ale dovnitř rozšířený okraj, pod ním ve stěně byla dvojice otvorů 2,5 cm od sebe vzdálených. Oba džbánky měly výrazně oddělená hrdla a pásková ouška vytažená z okraje. U vyššího džbánku, který měl vyčleněno i nepravidelné dno, dosedalo ouško těsně nad odsazením hrdla, u druhého pod odsazením. V obou případech byla největší výdušní břicha nízko položena. Stejně jako první hrob patří i tento do mladšího období KZP.

Literatura:

Staňa, Č. 1987: Hrob kultury zvoncovitých pohárů v Újezdě u Brna /okr. Brno-venkov/, PV 1984, Brno.

Zweites Grab der Glockenbecherkultur in Újezd bei Brno /Bez. Brno-venkov/. Ende Mai 1986 entdeckte man beim Baue eines Kindergartens im Aushub für eine Kanalisierung ein zweites Grab aus dem jüngeren Zeitabschnitt der GBK, das fachmännisch abgedeckt werden konnte /Staňa 1987/. Elipsenförmige Grabgrube von 120 x max. 80 cm, 70-80+45 cm tief, von N-S orientiert. Das Skelett eines Minderjährigen in Hockerlage auf der linken Seite mit dem Gesicht nach O. Hinter dem Rücken des Skelettes standen zwei kleinere Krüge und eine grössere Schüssel mit erweitertem Rand und einem Paar Öffnungen in der Wand unter dem Rand.

ÚNĚTICKÝ OBJEKT U HORNÍCH VĚSTONIC /okr. Břeclav/

Jaroslav Peška, Regionální muzeum Mikulov

Na jaře 1985 došlo při hloubení rýhy zavlažovacího kanálu v trati "Zelnice" k narušení archеologických objektů. Lokalita je situována S obce Horní Věstonice asi 300 m za objekty JZD směrem k původnímu toku

řeky Dyje. Rýha zachytila dva vedle sebe ležící objekty. Prozkoumat se podařilo část exploatační jámy s jednolitým hnědočerným zásyppem značně nepravidelného půdorysu i profilu. Obsahovala střepy hrubších hrncovitých nádob se zdrsněným povrchem, okraje misek, hrnků, kolečko vykroužené ze středu s nedovršeným otvorem, úlomky mazanice s otisky po kulech a nemnoho zvířecích kostí. Chronologicky nepříliš výrazný materiál řadí objekt do staršího období únětické kultury.

Úněticer Objekt bei Horní Věstonice / Bez. Břeclav/. In der Flur "Zelnice", 300 m nördlich der Gemeinde hinter den Objekten der LPG, störte eine Wasserkanalrinne zwei Objekte. Untersucht hat man den Teil einer Exploatationsgrube, die vor allem keramisches Material aus dem älteren Zeitabschnitt der Úněticer Kultur enthielt.

ÚNĚTICKÉ SÍDLIŠTĚ V ÚJEZDĚ U BRNA /okr. Brno-venkov/

Čeněk Staňka, AÚ ČSAV Brno

Na podzim 1985 vyhloubil p. Josef Špejtek před stavbou svého domu na východním kraji ulice "Na zahrádkách" v Újezdě u Brna jámu pro nádrž na dešťovou vodu. V hloubce 180 cm pod povrchem narazil na tmavě šedou kulturní vrstvu mocnou 50 cm. Dne 20. 10. 1985 jsem nálezcovou situaci prohlédl. Přitom mi pan Špejtek sdělil, že asi uprostřed jámy se tmavě šedá vrstva zařezávala ještě hlouběji. A právě z této zahľoubení získal pravécké střepy, drobný kostěný hrot a zvířecí kosti, které mi předal. Několik střípku stejně rázu jsem našel na hromadách hlín výběrováné z jámy. Nepříliš typický materiál datuje případný objekt a sídlisné vrstvy, která byla překryta 180 cm mocnými splachy nanesenými z jihozápadních svahů Staré hory a Špidláku, do únětické kultury. Místo nálezu je asi 200 m na jihozápad vzdáleno od únětických hrobů a sídlisních jam, které v roce 1957 prozkoumal B. Dostál na mírném návrší v severozápadním rohu hlinisku bývalé cihelny / Dostál 1958/.

Literatura:

Dostál, B. 1958: Nová naleziště únětické kultury v Újezdě a Branišovicích, SPFFBU E3 , 5-13.

Úněticer Siedlung in Újezd bei Brno / Bez. Brno-venkov/. Im Herbst 1985 entdeckte man eine ca. 50 cm mächtige Siedlungsschicht mit wenig markanten Scherben der Úněticer Kultur unter 180 cm mächtigen Anschwemmungen in der Gasse "Na zahrádkách" am nordöstlichen Rand der Gemeinde. Der Fundort ist ungefähr 200 m nach Südwest von den Úněticer Gräbern und Siedlungsgruben entfernt, die im Jahre 1957 auf einer mässigen Anhöhe in der nordwestlichen Ecke der Lehmgrube der ehemaligen Ziegelei untersucht worden waren / Dostál 1958/.

ZJIŠŤOVACÍ VÝZKUM V TRATI BABA U KNÍNIC /okr. Blansko/

Antonín Štrof, Muzeum Boskovice

Východní část katastru obce Knínice tvoří svah a okraj hluboce zaříznutého údolí Malé Hané. Horní část svahu, jeho hrana a zčásti plošina s nejvyšším bodem Mojétín /608 m/ je vápencovým územím s krasovými jevy o rozsahu několika čtverečních kilometrů a tvoří tak nejsevernější vápencové území Moravského krajsu. Zjistil je povrchový průzkum provedený za spoluúčasti nedávno tragicky zesnulého P. Glozara ze Správy CHKO Moravský kras, který v terénu vtipoval několik zřícených převisu a jeskyní. V jarních a letních měsících proběhl výzkum první lokality. Sonda v šířce 4 m, v délce 10 m a až 3 m hluboká odkryla - po odstranění velkých vápencových bloků a sutě - vstup do vlastní prostory, která měla pouze 1 m výšku a maximální rozměry 3 x 5 m. Takřka celá byla vyplňena hlínou a sutí. Byl to vlastní relikt výrazného převisu, orientovaného k západu. K jeho destrukci došlo brzy v pleistocénu a proto nebyl pro osídlení člověka příliš vhodný. Při výzkumu jsme zjistili v horních vrstvách destrukce rozptýlené zlomky keramiky únětické kultury a ohniště, ve vlastní prostoroce bylo nalezeno minimálně a byly sem spíš zatroušeny. Únětické osídlení známe z blízkých Sudic a Vanovic, pohřebiště bylo zachyceno 1 km severněji v Šebetovském katastru v "Kenickách" /Ondráček 1958; 1961/.

Literatura:

Ondráček, J. 1958: Únětické hroby ze Šebetova, okr. Boskovice, PV 1958, Brno, 20, tab. 7.
Ondráček, J. 1962: Další únětický hrob ze Šebetova, PV 1961, Brno, 50, tab. 19.

Feststellungsgrabung in der Flur Baba bei Knínice / Bez. Blansko/. Im östlichen Teil des Katasters Knínice wurde vor kurzer Zeit ein neues Karstgebiet festgestellt. Bei der Grabung der ersten Lokalität hat man festgestellt, dass es sich um ein Relikt eines markanten Überhanges handelt, der bereits früh im Pleistozän destruierte. Man hat nur eine schwache Besiedlung der Úněticer Kultur in den oberen Destruktionspartien festgestellt.

TŘETÍ ROK VÝZKUMU VÝŠINNÉHO SÍDLIŠTĚ U BLUČINY /okr. Brno-venkov/

Milan Salaš, MM Brno

V roce 1985 výzkum na "Cezavách" plošně navázal na předchozí sezónu /Salaš 1987/ a v rámci parc. č. 2056/1 pokračoval východním směrem v dlelém odkryvu centrálního, věteřovskou fortifikací uzavřeného areálu sídlisť. Z nově otevřené plochy 75 m² byl zcela prozkoumán pouze nejseverněji vysunutý čtverec 16 m, v němž byla vzhledem k původní konfiguraci terénu nejjednoduší stratigrafická situace. V severní třetině tohoto čtverce bylo již pod ornici, v hloubce 0,3-0,4 m, obnaženo rostlé jílové podloží, které se ovšem jihozápadním směrem postupně svažovalo, takže u JKB /jižní kontrolní blok/ 16 m se nacházelo 0,8 m a u JKB 161/výzkum 1984/ již 1,3 m hluboko pod úrovní dnešního povrchu. Puvodní terén byl tedy expozovan nejen severozápadně, jak je tomu dnes, ale i jižně, což potvrzuje také situace v posledních sektořech Tihelkovy sondy I z r. 1948, kde bylo intaktní podloží zjištěno dokonce až v hloubce kolem tří metru /Tihelka-Hank 1957/. V přibližně severojižní řadě čtverců s číslem 16 a 17 je svažitost podloží, představující zřejmě někdejší širokou terénní depresi, vyrovnaná do dnešní úrovně přirozenou vrstvou /č. III/ tmavohnědé huméhlíny, jež obsahuje výhradně keramiku ze starší doby bronzové. V místě nyní otevřených čtverců 151a 141 se mezi vrstvu III a ornici vklínuje přirozená vrstva č. II, tvořená šedou, kyprou až popelovitou hlínou. Tato výrazná sídlisťní vrstva nabývá východním směrem, tedy proti svahu, na mocnost a náleزوře v ní dominuje velatický materiál.

Na ploše čtverce 16m byly zachyceny celkem čtyři zahloubené objekty. Kromě mělkých miskovitých prohlubní při SKB /severní kontrolní blok/, které byly označeny jako objekt č. 4 a jež jsou recentního původu, byla v jihovýchodním rohu čtverce odkryta superpozice objektů č. 3 a 6, které zasahují i do sousedních tří čtverců. Jámy sice nebyly v r. 1985 ještě zcela vytěženy, z jejich rozdílného zásypu i nepříliš početných keramických zlomků již ovšem lze objekt č. 3 určit jako mladší, věteřovský. Druhá jáma neposkytla zatím žádný spolehlivý datovací materiál, nebyl tu ale jediný prokazatelně věteřovský střep.

V severovýchodním rohu čtverce byl odkryt zahloubený objekt č. 5 představující menší zásobní jámu s klasickým úzkým hrdlem a výrazně podsazenými stěnami. Na povrchu, v ústí a v hrdele jámy se koncentrovalo značné množství velmi fragmentárního, často opáleného nebo přepáleného antropologického materiálu, menší měrou tu pak byly zastoupeny i zlomky zvířecích kostí a ostatní druhy nálezu jako lastury, štípaná industrie a zlomky keramiky. Spodní část jámy byla podstatně chudší, především tu chybely lidské kosti a až na plochém dně objektu ležela část kamenné podložky na drcení obilí. Nepříliš výrazný střepový materiál datuje jámu spíše do kultury únětické než věteřovské.

Při těžbě čtverce 151 již v ornici neobvyklé kvantum nálezu naznačovalo složitější situaci. V hloubce 0,4-0,8m, tedy v přirozené vrstvě II, byla ve východní polovině čtverce na ploše 6 m² mezi převážně menšími kameny odkryta mimořádná kumulace archeologického materiálu nejrůznějšího druhu. Ve svrchním horizontu byl centrálně situován skelet asi pětiletého dítěte, z něhož se v anatomickém pořádku nacházela jen páteř s pární a články prstu ruky, z ostatních částí kostry bylo nalezeno pouze několik izolovaně dislokovaných zlomků. V této horizontální úrovni byly ojediněle rozptýleny i zlomky kostí z dalšího, dospělého jedince. Některé z nich mohou příslušet mužskému skeletu, který byl odkryt na stejném místě čtverce jako dětská kostra, pouze o 0,15-0,2m hlouběji. Mezi kameny zde byl vtěsnán opět celý trup i s pární, přes níž byl příčně položen levý femur. Zbývající dlouhé kosti dolních i horních končetin byly spolu s částí lebky uloženy opodál, přičemž vzájemná poloha většiny jednotlivých kostí respektovala anatomickou vazbu a orientaci /např. ulna a radius, tibia s fibulou vůči distálnímu konci femuru apod./. Lebka a některé dlouhé kosti rukou byly opáleny, v zásypu kolem obou skeletů bylo množství uhlíků a spáleného paleobotanického materiálu /obilí, prosa, žaludy/. Většinu nále佐vého fondu představuje keramika, převážně velatická. Kromě dalšího běžného sídlisťního materiálu /zvířecí kosti, malakofauna, mazanice/ odtud pochází také bronzová industrie /nuž, břitva, část jehlice a slitku/, parohový hrót a kamenný kulovitý artefakt. Na druhé straně téhož čtverce byly ve svrchní části přirozené vrstvy II dvě mazanice kry. Sídlisťní vrstva byla mezi nimi v nepravidelném pásu do červena až černa propálena a u kry v severozápadním rohu čtverce se nacházela menší kamenná destrukce.

Třetí zkoumaný čtverec /141/ byl zatím vytěžen do hloubky 1,2 m. Sídlisťní vrstva II, která nyní místo nabývá tmavšího zbarvení, nasedá v severozápadní části čtverce na vrstvu III v hloubce 0,7 m, východním a zejména jižním směrem její mocnost ale narůstá, takže při JKB 141 se ani v hloubce 1,2 m vrstva III ještě neobjevila. Komplikovaná nále佐vá situace ve východní části čtverce 151 do tohoto prostoru prakticky již nezasahuje a končí v dělícím kontrolním bloku. Přestože výzkum čtverců 141a 151 nebyl dosud uzávřen, je nepochybně, že mimořádně příznivá nále佐vá situace dvou výše popsaných skeletů napomůže k interpretaci lidských kostí velatického sídlisť na "Cezavách". Tak výrazná kumulace materiálu na poměrně malé ploše v sídlisťní vrstvě není rozhodně náhodná a opatrně formulováno je archeologickým výsledkem nějakým způsobem motivované a cílené lidské aktivity.

Literatura:

Salaš, M. 1987: Pokračování výzkumu výšinného sídlisť u Blučiny /okr. Brno-venkov/, PV 1984, v tisku.
Tihelka, K. - Hank, V. 1957: Výzkum na návrší Cezavách u Blučiny v r. 1948, ČMM XLII, 25-42.

Drittes Grabungsjahr auf der Höhensiedlung bei Blučina / Bez. Brno-venkov/. Die Grabung des Zentralareals der Siedlung auf "Cezavy" schritt im Jahre 1985 mit der Abdeckung einer

neuen Fläche /75 m²/ fort, die im Rahmen der Parzelle Nr. 2056/1 an die vorherige Saison anschloss. Nach der Abschüssigkeit des intakten Liegenden kann man urteilen, dass sich in diesem Raum des westlichen Hanges der Anhöhe ungefähr in Nordsüdrichtung eine breite Terraindepression befand, die bis zu dem heutigen Niveau mit einer Schicht dunkelbrauner kompakter Erde ausgefüllt ist /natürliche Schicht Nr. III/, zwischen welche und die Ackerkurve sich dann gegen den Hang in Ostrichtung eine markante Schicht grauer bis aschiger Erde einkeilt /natürliche Schicht Nr. II/. Während Schicht III ausschliesslich Keramik aus der älteren Bronzezeit enthält, dominiert in Schicht II Velaticer Material.

Von den drei erfassten urcheschichtlichen eingetieften Objekten befanden sich zwei in Superposition, wobei das jüngere Objekt Nr. 3 als Veteřover bestimmt wurde, das ältere Objekt Nr. 6 kann man vorläufig genauer nicht datieren. Das dritte abgedeckte Objekt stellt eine kleinere Vorratsgrube vor, in den Zeitabschnitt der Švětic Kultur datiert. In der Einschüttung ihres oberen Teiles fand man eine Menge ziemlich fragmentarischen anthropologischen Materials, häufig angesengt oder durchglüht, es erschienen auch Bruchstücke von Tierknochen, Muscheln, gespaltene Artefakte und Keramikbruchstücke. Der untere Teil war wesentlich ärmer, es fehlten hier menschliche Knochen und erst am Boden lag der Teil einer Steinunterlage zum Reiben des Getreides.

Höher gegen den Hang aufwärts war in einer Tiefe von 0,4 - 0,5 /natürliche Schicht II/ zwischen überwiegend kleineren Steinen das Skelett eines ungefähr fünfjährigen Kindes abgedeckt worden, von dem sich in anatomischer Anordnung nur die Wirbelsäule mit dem Becken und Fingerglieder der Hand befanden. Von den übrigen Teilen des Skelettes fand man nur einige isoliert dislozierte Bruchstücke. An der gleichen Stelle war um 0,2 m tiefer zwischen Steinen eingeklemmt ein postkraiales Männerknochen ohne Gliedmassen, nur über das Becken lag quer der linke Femur. Die übrigen langen Knochen der Extremitäten waren gemeinsam mit dem Teil des Schädels unweit beigelegt, wobei der Schädel und einige lange Knochen der Arme angebrannt waren. In der Aufschüttung um die Skelette auf einer Fläche von ca. 6 m² war neben Steinen eine Menge von Bruchstücken überwiegend Velaticer Keramik, verbranntes paläobotanisches Material /Getreide, Hirse, Eicheln/ und übliche Siedlungsfunde /Tierknochen, Malakofauna, Lehmbeiwurf/, es fehlten jedoch nicht einmal bronzen Artefakte /Messer, Rasiermesser, der Teil einer Nadel und eines Gußstückes/. Nach Abschluss der Grabung auf dieser Fläche im Jahre 1986 und nach einer gründlichen Bewertung des archäologischen sowie anthropologischen Materials wird diese Fundsituation zweifellos zur Interpretation der Velaticer menschlichen Knochenüberreste auf "Cezavy" behilflich sein.

ZPRÁVA O VÝZKUMU V BUDKOVICích V ROCE 1985 /okr. Brno-venkov/

Jaromír Ondráček, Jana Stuchlíková, AÚ ČSAV Brno

/Tab. 2/

V měsících září a říjnu 1985 se uskutečnila druhá etapa terénních prací na výšinném sídlišti věteřovské skupiny v Budkovicích, jejichž úkolem bylo ověření dalšího průběhu objektu č. I s kúlovou konstrukcí, zkoumaného v letech 1960, 1965 a 1984 /Ondráček - Stuchlíková 1982; 1987, v tisku/. V této sezóně byla položena další sonda /V/ o rozměrech 8 x 4 m, vedená ve směru Z - V, t.j. kolmo k sondě III z roku 1984. Navázali jsme tak i na plochu prozkoumanou v roce 1965, t. zn. na SV roh obj. I a zjistili jsme, že objekt pokračuje dále směrem k severu. Při jeho východní straně se podařilo zachytit další dva kúly, tvořící protilehlou rádu ke kúlovým jamám, prozkoumaným v roce 1984. Vzájemné vzdálenosti, rozměry i výplní kúl odpovídají situaci známé z dřívějšího výzkumu. Dva z nich byly v horní části duté a v jednom případě /K 14/ se ve výplni zachovaly zbytky zetelého dřeva. Zásyp kúlu sestával ze sypké, místo propálené nebo popelovité hlíně promísené uhlíků. Vlastní objekt vyplňovala do hloubky 3 m světle hnědá správitá hlína s nepatrnným množstvím nálezů, nade dnem byly zachyceny silně propálené vrstvy cihlově červené barvy, šedé popelovité vrstvičky a neobyčejně velké množství uhlíků a celých kusů zuhelnatělého dřeva. Hloubka dna objektu, situovaného na mírném JV svahu, činí v námi zkoumané části již 350 - 380 cm /dno kúl. jam max. 506cm/, kdežto na J straně byl zahloubený pouze 160 cm. Jeho celková délka dosahuje za současného stavu výzkumu 15 m. Interpretace tohoto, v rámci věteřovské skupiny zcela výjimečného objektu, považovaného dříve na základě původního výzkumu za objekt sídelního charakteru /Ondráček - Stuchlíková 1982, 38/, není dosud uzavřena.

V sondách III i V jsme narazili na uměle vyhloubený útvar s tmavě hnědým zásypem a minimálním množstvím nálezů, jehož stěny se nepravidelně stupnovitě svařovaly. Obsahoval středověký i nevýrazný pravěký /věteřovský/ materiál a jeho stáří se podařilo objasnit teprve v roce 1985, kdy jsme vypracovali jeden ze žlabovitých stupňů s několika kusy středověké keramiky, datované rámcově do 14. stol. Jde patrně o středověký příkop, související pravděpodobně s bývalou budkovicou tvrzí. Tento objekt, označený č. II, je široký přibližně 18 m a porušuje horní část věteřovského objektu č. I. Na západním profilu sondy V jsme zachytili skupinu kamenu, které sledovaly linii stěny objektu II. V hloubce 130 cm se objevila část lidské kostry, kolem níž bylo nalezeno několik pravěkých střepů.

Literatura:

- Ondráček, J. - Stuchlíková, J. 1982: Věteřovské sídliště v Budkovicích, FontArchMor XVI, Brno.
- 1987: Sondážní výzkum v Budkovicích /okr. Brno-venkov/, PV 1984, Brno, v tisku.

Bericht über die Grabung in Budkovice im Jahre 1985 / Bez. Brno-venkov/. Bei der Grabung wurde der weitere Teil von Objekt I mit Pfostenkonstruktion erfasst, dessen Länge schon 15 m und eine Tiefe von 350 - 380 cm beträgt, wobei die Pfostengruben bis 120 cm unter dem Bodenniveau eingetieft sind und so eine max. Tiefe von 506 cm von der Oberfläche erreichen. Es wurden zwei weitere Pfostengruben untersucht, die eine gegenüberliegende Reihe zu den im Jahre 1984 festgestellten Pfosten bilden. Beim Boden erschienen stark durchgebrannte Schichten, aschige Schichten und eine grosse Menge an Holzkohlepartikeln sowie Stücken verkohlten Holzes. Gleichzeitig gelang es die Datierung des umfangreichen Objektes mit stufenartig abfallenden Wänden /Obj. II/ zu klären. Aufgrund der keramischen Funde kann man es in das 14. Jahrhundert legen. Es handelt sich vermutlich um einen mittelalterlichen Graben, der vielleicht mit der ehemaligen Budkovicer Feste zusammenhängt.

PRŮZKUM VĚTEROVSKÉHO SÍDLIŠTĚ V DOLNÍCH KOUNICích /okr. Brno-venkov/

Ivo Krechler, Jana Stuchlíková, AÚ ČSAV Brno

V září 1985 provedli referenti povrchový průzkum a drobnou sondáž na výšinném sídlišti věterovské skupiny v Dolních Kounicích. Naleziště je situováno na výrazné skalní ostrožně nad levým břehem řeky Jihlavy. S okolním terénem je spojeno na severovýchodní straně šíjí širokou 80-90 m. Při prohlídce lokality za účelem poznání podmínek pro případný rozsáhlejší terénní výzkum bylo zjištěno: temeno ostrožny o celkové rozloze přibližně 24 aru je z části zastavěno kostelem sv. Antonína a po celé jeho ploše vystupuje na povrch skalnaté podloží. Pravé osídlení lze předpokládat pouze na mírnějších svazích ze strany od SSZ až po prostor spojovací šíje. Na zbývajících stranách nejsou vzhledem ke značnému sklonu terénu /převýšení až 20 m na 30-ti m/ vhodné podmínky. Materiál získaný z těchto míst /Tihelka 1957/ byl patrně přemístěn erozním působením vody. Po celém obvodu návrší nejsou patrný žádné stopy po opevnění, vyjma terénního útvaru připomínajícího zbytky valu, který probíhá v délce asi 60 m po vrstevnici na západním okraji sedla.

Na zalesněné terase ve východním svahu ostrožny jsme položili sondu o ploše 2,5 m², orientovanou ve směru V-Z. Po odstranění nadložní vrstvy o mocnosti 25-30 cm bylo odkryto navětralé skalnaté podloží, jehož celistvost porušoval pouze nevýrazný žlabek široký 20-25 cm a hluboký 15 cm od úrovně podloží, probíhající podél východního okraje sondy. Nalezený keramický materiál je na základě několika okrajových střepů a fragmentu misky s rovným, dovnitř rozšířeným okrajem datovatelný do věterovské skupiny. Ke stejnemu období patří i ostatní keramika získaná při povrchovém sběru po celé ploše lokality.

Literatura:

Tihelka, K. 1957: Sídliště věterovského typu v Dolních Kounicích, AR IX, 25-31, 40-42.

Untersuchung der Věterov Siedlung in Dolní Kounice /Bez. Brno-venkov/. Auf der bekannten Höhensiedlung in Dolní Kounice /Tihelka 1957/, auf einer felsigen Sporenlage oberhalb des linken Ufers des Flusses Jihlava situiert, hat man, um die Bedingungen einer eventuellen Terraingrabung festzustellen, eine Untersuchung durchgeführt. Spuren der prähistorischen Besiedlung kann man nur auf den mässigeren Hängen auf der NNW Seite bis zum Ostteil und im Raum der verbindenden 80-90 m breiten Landenge voraussetzen. Reste einer Befestigung sind bis auf eine umdatierte Terrainwelle am westlichen Rand der Sporenlage nicht ersichtlich. Bei Leseunden und aus dem im östlichen Hange gelegten Suchgraben hat man geringes Věterov Keramikmaterial gewonnen.

VĚTEROVSKÁ JÁMA V ÚJEZDĚ U BRNA /okr. Brno-venkov/

Čeněk Staňa, AÚ ČSAV Brno

Při přestavbě domu č. 724 v Masarykově ulici v Újezdě u Brna byla v květnu 1985 vyhloubena do hloubky asi 240 cm pod rec. povrch jáma pro sklep. Majitel domu pan Vladimír Horáček oznámil, že tam zachytily nějakou propálenou vrstvu, snad pec. Dne 15.5.1985 jsem místo prohlédl. V západní části výkopu patrně probíhala v severojižním směru v podložní žlutce proražená chodba /?/. Souvisela snad se statkem, který byl v tomto prostoru založen koncem 18. století /Stern-Hof, později obec Šternov/. V zásypu této chodby byla propálena vrstva, jejíž stopy bylo vidět na západním profilu jámy. Žlutka tam byla narušena oválným otvorem o průměru 60 x 30 cm, na jehož obvodě byla v šířce 15-20 cm žlutá spráš do červena propálena. V chodbě tedy mohla být pec, z níž byl tunelem ve žlutce odváděn kouř.

Z hlediska místního pravéckého vývoje byl zajímavější jižní profil výkopu, v němž se v podložní žlutce objevila sídliště jáma zasahující do hloubky 265 cm pod rec. povrch. Při dnu se ukázalo, že byl výkopem určen severní okraj na pudorysu kruhovité jámy o průměru méně než 200 cm, která měla pravděpodobně tvar komolého kuželeta. Její zásyp tvořila kompaktní černošedá hlína s velkými kusy žluté hlíny. Při čištění spodní části profilu vypadly ze zásypu jámy dva drobné, málo typické pravécké střípky. Tento objekt byl

necelých 10 m vzdálen od místa, kde byla v roce 1971 objevena věteřovská jáma s lidskou kostrou / Staná 1973/. Je pravděpodobné, že i nově zachycená jáma patří ke stejněmu sídlisku věteřovské skupiny / Staná 1971/.

Literatura:

- Staná, Č. 1971: Věteřovská jáma s lidskou kostrou v Újezdě u Brna /okr. Brno-venkov/, PV 1969, Brno, 13.
Staná, Č. 1973: Hrob a jáma únětické kultury v Újezdě u Brna /okr. Brno-venkov/, PV 1972, Brno, 24, pozn. 2.

Věteřov Grube in Újezd bei Brno / Bez. Brno-venkov/. Beim Umbau des Hauses Nr. 724 in der Masaryk Gasse hat man im Mai 1985 außer einer durchglühten neuzeitlichen Schicht den Rand einer Siedlungsgrube erfasst, die vermutlich zu der Siedlung der Věteřov Gruppe gehört, die an diesen Stellen durch frühere Funde belegt ist / Staná 1971; 1973/.

DESÁTÁ SEZÓNA NA VÝZKUMU V BOROTICÍCH /okr. Znojmo/

Stanislav Stuchlík, AÚ ČSAV Brno

/Tab. 3/

V červenci a srpnu 1985 proběhla již desátá sezóna systematického výzkumu pohřebiště středodunajské mohylové kultury v Boroticích na Znojemsku /viz PV 1976-1984/. Ještě před započetím vlastního odkryvu provedl na jaře Ing. M. Bálek nové zaměření mohylníku, jehož výsledkem bylo přesné zmapování 28 mohyl. M. Trapp /1891, 340/ při objevu naleziště napočítal v polovině minulého století celkem 17 mohyl. V letech 1962-63 zkoumal V. Podborský 3 z nich a do plánu mohylníku zakreslil celkem 37 mohyl, z nichž některé ne-považoval za zcela jisté /Podborský 1963/.

Terénní práce se v jubilejní sezóně soustředily na výzkum středně velké mohyly č. 4, nacházející se přibližně v severní části pohřebiště. Tato značně utrpělá vichřicí, která se přehnala akátovým lesem v Boroticích na podzim 1984. Prakticky všechny stromy v prostoru mohyly byly vyvráceny z kořenu, takže uskutečněný průzkum měl charakter záchranné akce. Zhruba ve středové části mohyly byly objeveny pozůstatky 3 kostrových hrobů. Pouze u 2 ze značně strávených skeletů se podařilo rozpoznat polohu ve skrčené poloze na pravém boku. Jeden pohřeb neobsahoval žádnou výbavu, u jednoho se zjistil rohovcový ústěp a poslední zemřelý vlastnil náramek z bronzové tyčinky kruhového průřezu. Za prvních 10 let výzkumu AÚ ČSAV se v Boroticích prozkoumalo celkem 11 mohyl a v nich na 70 hrobů, z nichž jeden žárový pocházel z doby laténské a 19 kostrových z období stěhování národů. Ze střední doby bronzové jsme dosud zachytily 50 hrobů, dva z nich byly žárové a zbývajících 48 kostrových.

Literatura:

- Podborský, V. 1963: Zpráva o počáteční fázi výzkumu mohylníku u Borotic /okr. Znojmo/, SPFFBU E 8, 125-128.
Trapp, M. 1891: Průvodce Františkovým muzeem v Brně, Brno, 340.

Zehnte Saison auf der Grabung in Borotice / Bez. Znojmo/. Bei der zehnten Saison der systematischen Erforschung des Hügelgräberfeldes aus der mittleren Bronzezeit in Borotice im Znojmoer Raum, wurde die Grabung des mittelgrossen Hügelgrabes Nr. 4 auf der Nordseite des Gräberfeldes durchgeführt. Bei der Abdeckung stellte man 3 Skelettgräber der mitteldonauländischen Hügelgräberkultur fest, von denen eines keinen Fund enthielt, das zweite einen Hornsteinabspliss und das dritte war mit einem bronzenen Armreifen ausgestattet. Während der ersten zehn Grabungsjahre waren in Borotice insgesamt 70 Gräber erfassst worden, von denen ein Brandgrab in die Latènezeit, 19 Skelettgräber in die Völker - wanderungszeit und 50 in die mittlere Bronzezeit gehörten.

ZÁCHRANNÝ VÝZKUM SÍDLIŠTĚ MOHYLOVÉ KULTURY V BLATCI /okr. Olomouc/

Drahomíra Kaliszová, Krajské vlastivědné muzeum Olomouc

V r. 1985 opět probíhal záchranný výzkum v cihelně v Blatci. Zkoumaná plocha navazovala východním směrem na plochu loňského výzkumu /Kaliszová 1987/. Prozkoumali jsme 5 narušených objektů a 2 nena-rušené. Objekt č. 1 byl 90 cm hluboký, s téměř rovným dnem, široký 560 cm a delší než 400 cm - taková byla šířka pruhu se skrytou ornici, připraveného k těžbě cihlářské žlutky. Zdá se, že byl orientován po-dle světových stran. Mohlo by jít o polozemnicové obydlí. Obsahoval jen několik kamínků a atypických stře-

pu, které odpovídají ostatnímu materiálu, získanému při výzkumu. Další objekty byly jámy různého tvaru, hloubky i rozměru. Nalezli jsme v nich jen velmi málo materiálu, kromě jediného střepu však všechny patří do rámce mohylové kultury. Výjimkou byl objekt č. 3, jenž obsahoval kromě množství mazanice, uhlíků, zvířecích kostí a střepů také bronzovou jehlici s provrtaným krčkem a odlomenou hlavicí typu Wetzleinsdorf.

Literatura:

Kaliszová, D. 1987: Sídliště lidu s kulturou lužických popelnicových polí v Blatci, PV 1984, Brno 1987, 31.

Rettungsgrabung einer Siedlung der Hügelgräberkultur in Blatec / Bez. Olo-mouc/. In der Ziegelei in Blatec wurden bei der heurigen Grabung 7 Siedlungsobjekte der Hügelgräberkultur untersucht. Eines von den Objekten war vielleicht der Rest einer Halberdhütte, die übrigen waren verschiedene Gruben. Eine grössere Menge von Scherben enthielt nur Obj. Nr. 3, in dem man auch eine Bronzesibel des Types Wetzleinsdorf mit abgebrochenem Kopf gefunden hat.

LUŽICKÝ HROB ZE ZÁBLATÍ U URČIC /okr. Prostějov/

Alena Prudká, Muzeum Prostějovska

Dne 10.4. 1985 při prohlídce pole po orbě na jižním svahu nad Žešovským potokem v trati Záblatí byla zjištěna vyoraná část nádoby se zbytkem žárového pohřbu. Jednalo se o dno větší amforovité nádoby a spodek stěny s částí zaoblené výduti, bez výzdoby. Odkrytím plochy v bezprostřední blízkosti nálezu nebyly zachyceny stopy hrobu či jiného objektu, nalezená část popelnice pocházela patrně ze zcela zničeného hrobu.

Naleziště je známo jako sídlištění lokalita únětické kultury, nálezy LK zdě dosud nebyly.

Lausitzer Grab aus Záblatí bei Určice / Bez. Prostějov/. Im April 1985 wurde am südlichen Hang oberhalb des Žešovský Baches in der Flur Záblatí ein aufgeackertes Grab der Lausitzer Kultur erfasst. Es handelte sich um den unteren Teil eines grösseren amphorenartigen Gefäßes mit dem Rest einer Brandbestattung. Bei der Abdeckung der Fläche in der Umgebung des Fundes konnten keine weiteren Spuren eines Grabes festgestellt werden. Fundort - Siedlungslokalität der Uněticerkultur.

ZÁCHRANNÝ VÝZKUM NA VELATICKÉM A HORÁKOVSKÉM SÍDLIŠTI U HOLASIC /okr. Brno-venkov/

Milan Salaš, MM Brno

V letech 1973-1985 byla mezi Vojkovicemi a Holasicemi na pravobřežní terase Svatky těžbou sprašové hliny zlikvidována část sídliště velatické fáze středodunajských popelnicových polí a horákovské kultury. Těžba zpočátku probíhala na katastru Vojkovic, kde několik objektů zahránili J. Říhovský /1974; 1980/. Hliník se postupně severním směrem rozšířil až na katastrální území Holasic a i v tomto prostoru byla zničena ještě v r. 1984 řada sídlištních jam. V březnu 1985 byl hliník již zahrnován stahováním obnaženého sprašového podloží z přilehlého okolí, čímž docházelo opět k devastaci zahľoubených objektů. Tři z nich byly podchyceny při záchranném výzkumu, z toho zcela vytěžen byl pouze objekt č. 2. Představoval jámu zhruba oválného pudorysu s rozměry 3,0 x 2,4 m a byl nepravidelně zapuštěn 1,2 m hluboko do spraše. Systé černý hlinitý zásyp jámy byl proložen sprašovými jazyky a různě zbarvenými vrstvičkami jemné jílovité hliny. Kromě keramiky středního stupně horákovské kultury pocházejí z objektu i zlomky mazanice, zvířecí kosti, kamenné artefakty a uhlíky, ojediněle byla nalezena i malakofauna. Z povrchové vrstvy sousedních objektů č. 1 a 3 byla získána rovněž keramika horákovské kultury.

Literatura:

Říhovský, J. 1974: Sídliště lidu s velatickou a horákovskou kulturou ve Vojkovicích /okr. Brno-venkov/, PV 1973, Brno, 39.
- 1980: Nález další jámy na velatickém sídlišti ve Vojkovicích /okr. Brno-venkov/, PV 1977, Brno, 40-41.

Rettungsgrabung auf der Velaticer und Horákover Siedlung bei Holasice / Bez. Brno-venkov/. Durch die langjährige Lößförderung an der Grenze des Katastralgebietes Holasice und Vojkovice wurde ein Teil der Velaticer und Horákover Siedlung vernichtet, die sich auf der rechten Uferterrasse der Svratka erstreckt. Bei dem Verschütteten der Lehmgruben im März 1985 wurden weitere eingetiefte Objekte gestört. Bei der Rettungsgrabung war eine Siedlungsgrube der Horákover Kultur durchgraben und aus anderen zwei Objekten durch Lesefunde ebenfalls Horákover Keramik gewonnen worden.

NÁLEZ BRONZOVÝCH OZDOB V KOSTICÍCH /okr. Břeclav/

Jaroslav Peška, Regionální muzeum Mikulov

/Obr. 9/

V květnu 1984 předal žák Základní školy v Kosticích P. Kocman muzeu soubor bronzových šperků, který objevil při kopání na zahradě domu v Nové ulici č. 47 v hloubce asi 60 cm pod povrchem. Podle svědectví rodiče nálezce byly již v minulosti na tomto místě nalézány bronzové předměty, nebyla jim však věnována pozornost. Mezi odevzdánými ozdobami lze rozlišit dva oválné, rytin zdobené, mírně deformované náramky kruhového průřezu, tři menší náramky /?/ s roztepanými konci svinutými v očko a zlomky nejméně dvou tenkých drátěných vstřícně i jednostranně tordovaných nákrčníků. Celku vévodí tělo zdobené štírové tzv. spindlerfeldské spony a fragmenty dvou spirálových nárameníků.

S největší pravděpodobností nález představuje část depotu bronzových ozdob velatické kultury. Zvláště díky přítomnosti štírové spony jej lze časově klást do období HA 1.

Fund von bronzenen Zieraten in Kostice / Bez. Břeclav/. P. Kocman, Schüler der Grundschule, fand im Garten des Hauses Nová Gasse 47 in einer Tiefe von 60 cm unter der Oberfläche einige bronzenen Zierate; ovale mit Ritzverzierung versehene Armreifen, Armreifen mit Enden zu einer Öse gewunden und Bruchstücke von mindestens zwei tordierten Drahtalsringen. Bedeutend ist der Körper einer Spindlerfelder Fibel und Fragmente von zwei spiralenförmigen Oberarmreisen. Es handelt sich um den Teil eines Depots der Velaticer Kultur / HA 1/.

DALŠÍ NÁLEZY OD BULHAR /okr. Břeclav/

Bohuslav Klíma, AÚ ČSAV Brno

Josef Benada, nadšený zájemce o dávnou historii a obětavý spolupracovník ústavu procházel přesležitostí i v roce 1985 pole na vývýšeném břehu podél inundační nivy jv. Bulhar, kde v minulých letech provedli pracovníci ústavu několik zachraňovacích výkopů. Kromě řady atypických zlomků keramiky nalezl i několik střepů různých nádob kultury středodunajských popelníkových polí, dokumentující souvislé osídlení míst až po horákovskou kulturu.

Weitere Funde aus Bulhary / Bez. Břeclav/. Josef Benada fand auf den Feldern südöstlich der Gemeinde Bulhary einige Scherben, die von der Kultur der mitteldonauländischen Urnenfelder bis in die Horákovsker Kultur gehören.

KLINGE EINES BRONZENEN SCHWERTES AUS MUŠOV / Bez. Břeclav/

Jaroslav Peška, Regionál museum Mikulov

Bei der Schottersand-Förderung fand ein Baggrist des VEB VHS Břeclav die Klinge eines bronzenen Schwertes. Er übergab sie seinem Mitarbeiter V. Fanrla aus Milovice, der den Fund im Museum abgab. Der Fundort liegt auf einer in Luftlinie ca. 600 m südöstlich von der Gemeinde Pasohlávky entfernten Anhöhe, knapp bei dem Ufer des Mušover /Oberen/ Staubeckens des Wasserwerkes Nové Mlýny. Die über 20 cm lange Schwertklinge mit einer kleineren Mittelrippe ist mit einem geritzten Motiv in Form des Buchstabens "V" verziert. Eine nähere Untersuchung der Lokalität brachte keine weiteren Funde.

HRADISKO VALA U SOBULEK /okr. Hodonín/

Jindra Nečvátil, AÚ ČSAV Brno

Při pochůzce terénem v katastru obce Sobůlky se dostal student Jiří Macháček i na kopce zvaný Vala a na polích tam sesbíral na tři desítky střepů. Předal je pracovníkům AÚ ČSAV v Brně k posouzení. Koliket střepů neposkytuje příliš výraznou keramiku, ale můžeme ji zařadit spolehlivě do pozdního halštatského období. Ponejvíce jsou zde zastoupeny střepy z hrubších nádob, zčásti s jednoduchou výzdobou, typickou pro hrnce a zásobnice. U jednoho většího fragmentu lze posoudit i profilaci; jednalo se o lahvovitý tvar hrubšího hrnce. Dále jsou zde zastoupeny střepy z misek s mírně zataženým okrajem a malých nádobek s výdutí. Dva střepy pocházejí z větších amfor s tuhovanými nálevkovitými okraji. Pro datování je nejvýraznější střep z misy s lišťovitě modelovanou výdutí, která je šikmo úzce žlábkovaná a má vyhlaze-

ný tuhovaný povrch.

Přestože získaná keramika neobsahuje výrazné typologické formy, lze je zařadit do horákovské kultury. Sobůlky leží ještě v pásmu kopce Ždánského lesa, kde horákovská kultura zaujímala i dnes zalesněné polohy /Podborský 1980/. Nižší polohy od Kyjova do středního Pomoraví pak již byly patrně zaujaty lidem s lužickou kulturou.

Ze souboru se však odlišuje drobný střípek ze středně velké nádoby, upravený typickou "slezskou" keramickou technikou; uvnitř je oranžový, vně černý a tuhovaný. Naznačuje, že na lokalitě by mohlo být ještě starší osídlení. Okolnost, že se jedná o střep z nádoby středního /slezského/ období lužické kultury nemusí znamenat, že zde bylo lužické osídlení. Takováto keramika na sídlištích podolské fáze kultury středodunajských popelnicových polí není vzácností.

Poloha Vala je opevněna valem a příkopem a severní část tohoto opevnění porušuje středověký hrádek. Do literatury ji uvedl V. Vozar /1949/, který podrobně popisuje lokalizaci naleziště i fortifikaci. Datování do doby laténské, uvedené ve zmíněné práci, je však problematické. Tehdejší dokladový materiál není již ověřitelný a patrně tu došlo k záměně s jinou lokalitou ze Sobůlek. I když zde popisovaný nález poněkud upřesnil zařazení lokality, ještě není objasněno datování opevnění. Podle obdobných opevněných výšinných sídlišť z pozdního stupně horákovské kultury by bylo možno usuzovat, že i toto opevnění by mohlo být současné /Unger 1986/.

Literatura:

- Podborský, V. 1980: Dvě nová halštatská pohřebiště na jižní Moravě, SPFFBU E 25, 77-124, obr. 18.
Unger, J. 1986: Pravěké hradisko u Morkuvek hovoří, Malovaný kraj XXII, č. 1, 6-7.
Vozar, V. 1949: Sobůlky, Vlastivědná a národopisná studie slovácké dědiny na Kyjovsku, Kyjov.

Burgwall Vala bei Sobulky / Bez. Hodonín/. J. Macháček sammelte in der Flur Vala auf der befestigten Siedlungsfläche Scherben aus der späten hallstattzeitlichen Stufe der Horákov Kultur. Ein Scherben ist jedoch älter; er stammt aus einem "schlesischen" Gefäß, die häufig auf Siedlungen der Podoler Phase der donauländischen Urnenfelderkultur vertreten sind. Die von V. Vozar beschriebene Befestigung ist vorläufig nicht datiert.

DALŠÍ VÝZKUMNÁ SEZÓNA NA MALÉM CHLUMU U KRHOVA A OBORY /okr. Blansko/

Antonín Štropf, Muzeum Boskovice

V roce 1985 pokračovala sondáž na halštatském hradišti /Štropf 1987, v tisku/. Na dřívější odkryvy navazovala sonda, která v šířce 1 m a délce zhruba 20 m pokračovala od destrukce valu na hraně sídlištění plošiny dolu po svahu a protála terasu, souběžnou s valem. Na terase /šířka 5 - 8 m/ jsme předpokládali halštatské osídlení, zjištěná situace však tento předpoklad vyvrátila. V celém úseku sondy byly zaznamenány rozsáhlé pravěké úpravy a těžba opukového podloží, získaný materiál byl použit při budování opevnění.

Literatura:

- Štropf, A. 1987: Pokračování výzkumu na halštatském hradišti Malý Chlum mezi Krhovem a Oborou /okr. Blansko/, PV 1984, Brno, v tisku.

Weitere Grabungssaison auf Malý Chlum bei Krhov und Obora /Bez. Blansko/. Im Jahre 1985 setzte die Tastgrabung auf dem hallstattzeitlichen Burgwall fort. Ein Suchgraben durchschnitt die Terrasse im Hang unter der Befestigung. Gegenüber der ursprünglichen Voraussetzung erwies sich, dass auf der Terrasse keine prähistorische Besiedlung war, man hat jedoch weitere Belege von umfangreichen Herrichtungen und der Förderung des Pläuerkalkstein-Liegenden festgestellt.

GRABUNG DES KELTISCHEN OPPIDUMS STARÉ HRADISKO IM JAHRE 1985 /Bez. Prostějov/

Miloš Čižmář - Dagmar Vorlíčková, AÚ ČSAV Brno

/Taf. 4/

Die weitere Etappe der systematischen Grabung verlief im Mai bis September und zielt vor allem auf die Beendigung der Grabungsfäche vor der Pforte in den inneren Teil des Oppidums. Man hat hier die Steindestruktion eines Weges beseitigt und darunter eine grosse eingetiefte viereckige /4,8 x 4,8 m/ Hütte, eine unregelmässige Grube, zwei Fundamentgräbchen und vor allem die Fortsetzung und Beendigung des Grabens in einer Länge von ca. 12 Meter untersucht. Der Graben war bis 5,5 m breit und seine Tiefe betrug 1,6 m. Ferner setzten wir im Aushub dieses Grabens auf der im Jahre 1983 abgedeckten Flä-

che fort. Er hat einen geraden Boden und auf den Profilen stellten wir eine unterschiedliche Schichtenfolge seiner Aufschüttung und an einigen Stellen seine Überdeckung durch Siedlungsobjekte und Schichten fest. Wir versuchten weiter die Beendigung des kurzen Aussengrabens festzustellen und daher haben wir westlich von der SW Ecke der vorjährigen Fläche ein Quadrat im Ausmaße von 5 x 5 m geöffnet, in dem jedoch der Graben weiter nicht fortsetzte.

Von Funden hat man wiederum eine merkliche Menge an Keramik, eisernen Gegenständen und Schlacke, bronzenen und gläsernen Gegenständen, Rohrstein und Halbfabrikaten, Bernsteinkorallen und Tierköpfchen gewonnen. Als Einzelfund sind einige Bruchstücke einer importierten Wein-Amphore. Eine wichtige Tatsache ist, dass ein Teil des Materials aus stratifizierten Schichten der Grabenaufschüttung stammt, die die Existenz von minimal zwei zeitlichen Phasen belegt.

Im August hat man auf der Innenfläche des Oppidums einen 50 m langen und 2 m breiten Feststellungsgraben gelegt. Wir stellten in diesem den Teil einer eingetiefsten Hütte, einige grössere Gruben und eine grosse Menge von Pfostengruben mit verhältnismässig reichem Fundmaterial fest.

Im Laufe des Monats September wurden vergraste Grundstücke westlich des Oppidums umgeackert, auf welchen es in der Nähe seiner äusseren Befestigung gelang zwei Konzentrationen latènezeitlicher Siedlungsobjekte festzustellen und durch Vermessung zu dokumentieren.

DIE ERGEBNISSE DER GRABUNGSSAISON AUF DER RÖMISCHEN STATION BEI MUŠOV IM JAHRE 1985 / Bez. Břeclav/

Jaroslav Tejral, Archäologisches Institut der ČSAV Brno

Die archäologische Grabung auf "Hradisko" bei Mušov knüpfte im Jahre 1985 auf die Abdeckungen an, die im vorhergehenden Jahr durchgeführt worden waren. Damals hat man einen 10 m breiten Suchgraben geöffnet, der sich auf die Klärung der Zusammenhänge zwischen den gemauerten Bauten, die in den Jahren 1926 - 1928 untersucht wurden und auf die wallartige Aufschüttung konzentrierte, welche das gesamte Plateau auf dem Gipfel von "Hradisko" umgibt. Diese Untersuchung schien besonders deswegen wichtig, da bereits A. Gnirs die Möglichkeit der Existenz eines Holz-Erde Walles in der Umgebung der Bauten andeutete.

Der Suchgraben lief von den Überresten der Gebäude in nördlicher Richtung und sollte auf dem äussersten Rand die Linie des äusseren Walles durchschneiden. Auch wenn man aus den Ergebnissen von den zwei bisherigen Grabungssaisonen keine Schlussfolgerungen ziehen kann, brachte die Sondage einige neue Erkenntnisse über das Fortifikationssystem auf "Hradisko" und trug auch zu den Fragen der Befestigungswüstung bei.

Auf der höchsten Stelle der Wallböschung kamen bereits 20 cm unter der Oberfläche unregelmässige Anhäufungen von grösseren sowie kleineren Kiessteinen zum Vorschein, die in südlicher Richtung wallabwärts bis in eine Tiefe von 90 cm unter der Oberfläche einsanken. Die Steinabrissruhnen stellenweise auf einer Tegelschicht, die ziemlich durch dunkle Eingriffe gestört war. Die Tegelschicht kam nur auf der Wallkrone vor und stellenweise bildete sie eine mässige Wallböschung. Vorläufig kann schwer beurteilt werden, ob es sich um Reste der zweiten Befestigungsphase oder um einen sekundären Auswurf handelt, der beim Anhäufen bei der Destruktion des ursprünglichen Walles entstanden ist. Auf jeden Fall erschienen jedoch in diesem Niveau zwischen den Steinschollen zwei durchbrannte Stellen, deren Präparierung zeigte, dass es sich vermutlich um kleine Backöfen handelte, die teilweise in die obere Tegelschicht eingelassen waren. Der Teil eines dieser Öfen verrutschte samt dem Inventar, das Keramikfragmente, Teile eines eisernen Kessels zum Aufhängen und Tierknochen bildete, am Hange der wallartigen Aufschüttung, bis fast zu ihrem Fuss.

Das Niveau der Öfen und der Steinabrissruhnen stellt höchstwahrscheinlich den jüngsten Horizont vor, der offensichtlich nach der Wüstung der ursprünglichen Wallbefestigung entstand. Die Fragmente handgemachter barbarischer Keramik und die Öfen deuten an, dass es sich um eine sekundäre Benutzung dieses Ortes handelte. Fragmente römischer Ziegeln, beide mit Stempeln der X. Legion versehen, die man zwischen den unter dem Wallhang eingesunkenen Steinanhäufungen fand, deuten an, dass es gerade zu dieser Zeit auch zu einem Auseinandernehmen der römischen Bauten kam.

Unter dem Horizont der die Walldestruktion beschädigenden sekundären barbarischen Besiedlung, stiess man auf den eigentlichen Körper der wallartigen Aufschüttung. Diese bildet ein schichtenartig gelegter Tegel, der vermutlich aus dem äusseren Graben ausgehoben wurde. In dieser kompakten hellen Masse hoben sich auf dem Gipfel Reste einer Holzkonstruktion ab. Von der Innenseite war schräg ein Erdwall aus hellem Tegel angehäuft. An seinem Fuss erschien unter einer braunen humosen Schicht in den übrigen Teilen des Suchgrabens eine Herrichtungsschicht aus kleinen Kieselsteinen und Schotter, die sich in einem unregelmässigen Streifen ungefähr in NO - SW Richtung, senkrecht zur Wallböschung zog. Die Situation ist mit Rücksicht auf die kleine Fläche, die bisher abgedeckt wurde, weiterhin unklar und eine Lösung kann erst eine weitere Grabung bringen. Überdies läuft hier die Kiesherrichtung teilweise unter einer 30 bis 50 cm mächtige braune Schicht, die von der Innenseite auf den hellen tegelartigen Körper der Wallböschung aufsitzt. Entweder handelt es sich um Überreste einer erhöhten Bodenrampe, die von der Innenseite zum Wall anlehnt, oder um eine spätere Herrichtung für die zweite Befestigungsphase.

Die Schotterherrichtung fiel beim mittleren Sondenkontrollblock in eine ältere Siedlungsgrube ein, die man nach dem keramischen Material in die jüngere Bronzezeit datieren kann /Podoler Kultur/. Diese Tatsache belegt wiederum, dass die Schotterherrichtung künstlichen Ursprungs ist und erst in einem späteren Zeitabschnitt entstand. Ihre Datierung in die römische Kaiserzeit bestätigen Funde einer orangen provinzialrömischen Keramik, im Schotter eingestampft, und besonders mehr als hundert Zwecken von römischen Militärschuhern.

Die Orientierung der Wallböschung in NW - SO Richtung sowie des auf sie senkrechten Streifens einer Schotterherrichtung /Weg?/, weicht von der Orientierung des älteren Baukomplexes ab, den A. Gnirs erfasst hat, dessen Hauptachsen genau nach den Weltgegenden gerichtet waren. Die Beziehung der Befestigung zu den gemauerten Bauten ist gleichfalls Frage einer weiteren Grabung, wobei man auf "Hradisko" eine mehrphasige Entwicklung nicht ausschliessen kann. Dies deuten übrigens auch andere Beobachtungen an, die bei der Abdeckung des Walles gewonnen wurden.

NÁLEZ KOSTROVÉHO HROBU V BUČOVICÍCH /okr. Vyškov/

Martin Geisler, Kateřina Geislerová, AÚ ČSAV Brno

V červnu 1985 byl prozkoumán zbytek hrobu, zjištěný ve výkopu pro kanalizační potrubí na stavění bytových jednotek v Bučovicích "U školy". Z hrobu, orientovaného Z-V, byla dochována pouze západní část, kde byly nalezeny pánevní kosti, zlomek kosti stehenní, několik obratlů a zlomky žeber. Hrob neobsahoval žádné další nálezy, umožňující přímé datování. Orientace hrobu a dislokace kostí, způsobená zřejmě vyloupením, však svědčí o jeho příslušnosti k pohřebišti z doby stěhování národu, zkoumanému na této lokalitě v roce 1980 /Čižmář - Geisler - Rakovský - Janák 1982/, a upřesňuje představu o jeho rozsahu.

Literatura:

Čižmář, M. - Geisler, M. - Rakovský, I. - Janák, V. 1982: Hroby z doby stěhování národu z Bučovic /okr. Vyškov/, PV 1980, 18.

Fund eines Körpergrabes in Bučovice /Bez. Vyškov/. In der Wand eines Aushubes hat man den westlichen Teil eines Grabes festgestellt, von W-O orientiert, in dem man Beckenknochen, das Bruchstück eines Schenkelknochens, einige Wirbel und Rippenbruchstücke gefunden hat. Die Orientierung des Grabes und die Dislokation der Knochen, vermutlich durch Ausrauben verursacht, zeugen von der Zugehörigkeit des Grabes zu einem Gräberfeld aus der Völkerwanderungszeit, das im Jahre 1980 hier untersucht wurde, und präzisiert die Vorstellung von seinem Umfang.

GEOFYZIKÁLNÍ PRŮZKUM DOBRODZINIECKÉ OSADY Z OPAVY - PALHANCE /okr. Opava/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno, expozitura Opava

V květnu roku 1985 se uskutečnil geofyzikální průzkum plochy osady dobrodziniecké kultury, ležící severně od osady Opava-Palhanec /Pavelčík 1974/. Pracovníci np. Geofyzika Brno za vedení Vl. Haška zde protonovými magnetometry proměřili plochu 50 x 50 m, při hustotě sítě bodů 1 x 1 m. Zjištěné anomálie, které signalizují jednotlivé sídelní objekty, se koncentrují především v jižní části prověřované plochy. Ověřovací průzkum na lokalitě se uskuteční v souladu s plánem agrotechnického využití plochy.

Literatura:

Pavelčík, J. 1974: Záchranná akce ve Vávrovicích-Palhanci /okr. Opava/, PV 1973, Brno, 112-113.

Geophysikalische Untersuchung einer Niederlassung der Gutentaggruppe aus Opava - Palhanec /Bez. Opava/. Im Mai 1985 führten Mitglieder des VEB Geofyzika Brno /Vl. Hašek/ eine magnetometrische Messung auf der Besiedlungsfläche der Dobrodziniency Niederlassung nördlich der Gemeinde Opava-Palhanec durch. Beglaubigt hat man eine Fläche von 50 x 50 m in einem Punktenetz von 1x1 m.

VORBERICHT ÜBER DIE ERGEBNISSE DER 32. GRABUNGSSAISON IN MIKULČICE /Bez. Hodonín/ /Taf. 5, 6/

Zdeněk Klanica, AÚ ČSAV Brno

Im Jahre 1985, nach Beendigung von Abdeckungen der dritten Brücke im nördlichen Teil der Fürstenburg,

verschob sich der Schwerpunkt der Terrainuntersuchungen in den Raum südlich der Fürstenburg, auf das sog. Kostelisko. Hier hat man schon seit 1955 Sondagearbeiten durchgeführt und in den Jahren 1961 - 1962 wurden hier die Fundamente der IX. Kirche mit einem Gräberfeld untersucht. Die vorläufige theoretische Bearbeitung und Bewertung der gewonnenen Erkenntnisse deuteten die Möglichkeit der Existenz eines bisher unbekannten wichtigen Komplexes an, auf dessen Rand wahrscheinlich die bereits erwähnte IX. Kirche stand. Die Terrainuntersuchung hat unsere Voraussetzungen im vollen Massen bestätigt. Ausser der Grabung von Kostelisko führte man in einem kleineren Ausmaße Arbeiten zur Beendigung der Interpretation eines umfangreicher Objektes in Quadrat Nr. 7 und 8/-45 bis 48 auf der Siedlung nördlich von der 1. und 2. Kirche durch. Im Hinterland von Mikulčice wurde das Gräberfeld in Prusáky und Nenkovice untersucht, welchen separaten Berichte gewidmet sind.

Auf Kostelisko haben wir im Anschluss an die Quadrate -12, -13/+57, +58, die im Jahre 1984 orientierungsgemäß geöffnet wurden, die Fläche der Quadrate -12, -13/+59 bis +61, ferner -14 bis -21/+60, +61, sowie auch einen Teil der Quadrate -20, -21/+62 bis +65 untersucht. Insgesamt wurden auf einer Fläche von 800 m² vorläufig 153 Körpergräber festgestellt, überwiegend mit einer NO-SW Orientierung. Eine bedeutende Zahl der Bestattungen war auch von NW - SO orientiert. Auf den abgedeckten Flächen kann man noch bei den Abschlussarbeiten weitere Gräber erwarten. Objekte eines markanten Siedlungscharakters haben wir in einem grösseren Mass auf Kostelisko nicht festgestellt. Interessant ist der Fund von Objekt 1149, was Überreste eines Brunnens mit Holzverschalung von vierseitigem Grundriss waren. In Objekt 1159 war ein komplettes Pferdeskelett beigesetzt, Pferdefussknochen in anatomischer Lage hat man auch im nebenliegenden Objekt 1152 gefunden. Die Existenz einer Sandherrichtung ist durch den eingesunkenen Abriss in Objekt 1167 im Quadrat - 21/+64 und auch in Objekt 1151 in Quadrat -12, -13/+60, +61 belegt.

Die festgestellten Körpergräber stellen höchstwahrscheinlich den Teil eines grösseren Gräberfeldes vor, auf dessen Rand - wie wir bereits anführten - der Bau der sog. IX. Kirche stand. Vorläufig haben wir keine Tatsachen zur Disposition, welche uns das Problem eines eventuellen Baues zu beantworten ermöglichen, um den sich das untersuchte Gräberfeld erstrecken könnte. An der Stelle seiner möglichen Lokalisierung, die mit ihrer Seehöhe von fast 162 m im Rahmen von Mikulčice gemeinsam mit der Fürstenburg und dem Tempel auf Klášterisko zu den höchsten gelegenen überhaupt gehört, wurden bisher keine Spuren einer Mörtel-Stein-Destruktion festgestellt. Das Gräberfeld kann sich also in der Umgebung eines Holzbauerns erstrecken, was unter anderem auch die ziemliche Intensität des Bestattens andeutet, in einigen Fällen bis vier Gräberschichten übereinander. Zu dem Charakter des vorausgesetzten Holzobjektes kann man vorläufig nichts näheres sagen, besonders sofern es sich um einige Merkmale einer Ähnlichkeit zwischen Kostelisko und Klášterisko handelt, wie es besonders die Pferdebestattung und die Grube mit dem Fund von Pferdefüssen belegt.

Zu ausserordentlich interessanten gehörte auf Kostelisko die Entdeckung einer Gruft -Objekt 1165, in der ausser weiteren zehn Individuen, in Gr. 1665 ein Mann mit einem Schwert des Typs X und mit einer Ziergarnitur von Beschlägen aus vergoldetem Silber, bestattet war. Die einzige grossmährische Parallel zu dieser sonderbaren Garnitur, die zum Befestigen der Wadenriemen diente, sind die Zierate aus Gruft 380, die im Hauptschiff der Mikulčicer Basilika standen.

In der Nähe des Grabes 1665 hat man die Bestattung einer mit einem Dolch bewaffneten Frau /1686/ mit goldenen granulierten Ohrgehängen festgestellt, in einem umfangreichen hölzernen Schrein-Sarg beige setzt, von dem massive eiserne Beschläge erhalten blieben. Mit Silberschmuck, überwiegend Ohrgehängen, waren ausgestattet die Frauengräber 1609, 1626, 1648, 1656, 1661, 1666b, 1702, 1703 und 1718. In Männergräbern fand man Dolche und Axt. Sporen stellten wir in Gr. 1655, 1662, 1665, 1666a, 1677, 1689 und 1716 fest.

Der Torso des Gräberfeldes, den wir gegenwärtig zur Disposition auf Kostelisko haben, gibt vorläufig nicht allzu viel Raum für breitere historische Schlussfolgerungen. Die Gräber stammen überwiegend aus dem 9. Jahrhundert. Sie brachten einige bisher unbekannte oder wenig übliche Gegenstände, ob es sich nun schon um Dinge des täglichen Gebrauchs, Waffen, oder Zierate handelt. Die Entdeckung auf Kostelisko wies auf weitere mögliche Perspektiven der Mikulčicer Grabung. Wir hatten bereits die Möglichkeit anzudeuten, dass Kostelisko zweifellos im Leben des grossmährischen und vielleicht auch vorgrossmährischen Mikulčic eine sehr bedeutende Rolle spielte. Die Bestattungsart in einigen Schichten übereinander sowie der Reichtum an Funden in den Gräbern sind Elemente, die wir in einem grösseren Ausmass nur bei der Mikulčicer Basilika antreffen. Eingehendere Schlussfolgerungen wird man jedoch erst nach weiteren Abdeckungen ziehen können.

PYLOVÉ ANALÝZY Z MIKULČIC /okr. Hodonín/

Helena Svobodová, AÚ ČSAV Brno

Z Mikulčic, z polohy na Kostelisko, bylo v r. 1985 odebráno několik vzorků pro pylovou analýzu, a to monolit o rozměrech 50x10x10 cm z hloubky 157,9 m.n.m. z výplné studny /objekt č. 1149/ a jednotlivé vzorky z velkomoravských hrobů č. 1650 a č. 1666 a z objektu č. 1159 /pohřeb koně/. Odebrané výplné a zásypy měly jílovito-písčito-hlinitý charakter, a proto je bylo třeba laboratorně zpracovat metodou mine-

rální separace pomocí těžké kapaliny /KJ + CdJ₂/ podle Girarda a Renault-Miskovské /1969/. Mikroskopicky bylo zpracováno 10 preparátů z každého vzorku o rozměrech krycího skla 20x20 mm. Kvantitativně a kvalitativně tak bylo vyhodnoceno 8 vzorků /Tab. 1 a 2/. Při procentuálním vyjádření každého vzorku dává součet všech pylových zrn dřevin /AP/ a bylin /NAP/ totální /základní/ sumu /TS = 100%/, z které se vychází v dalším hodnocení. Kromě pylových zrn byly v preparátech zjištěny i jiné organické příměsi /dřevnaté úlomky, pletiva rostlin aj./. K předchozím pyloanalytickým výsledkům z Mikulčic svr. Slobodová - Havlíček /1984/.

Studna /objekt č. 1149/

Podle výsledků pylové analýzy lze za nejstarší považovat zásypovou šedě jílovitou vrstvu mezi bedněním studny a stěnou pracovní jámy /vzorek č. V./. V tomto vzorku jsou nejvíce zastoupena pylová zrna dřevin, což ukazuje relativně nejvyšší zalesnění /AP:NAP = 44,1:55,9%/ . Pylová zrna dokládají zbytky původního smíšeného dubového lesa s jasanem, jilmem, lípou, lískou a habrem, na vlhčích místech s olší, vrbou, břízou a krušinou olšovou. Bez černý může být považován spíše za průvodce lidského sídla. Borovice rostly patrně na okolních písčitých půdách.

Mezi bylinami převažují druhy v podstatě luční /trávy, složnokvěté jazykovité, složnokvěté trubkovité, tužebník, pryskyřníkovité, t. blatouch, silenkovité, krvavec toten, žlutucha aj./ nad původně lesními a synantropními /t. chmel-konopí, kopřiva, svízel, pelyněk, mrkvovité, merlíkovité, rdesno červivec a rdesno ptačí/. Z kulturních plodin byly zjištěny obiloviny, které dosahují až 2% TS, mezi nimiž lze určit žito.

Zajímavým nálezem byla pylová zrna ořešáku. V uvedeném vzorku se jeho pylová zrna vyskytla v extrémně množství 31 zrn, tj. asi 4% TS. Rovněž ve vzorcích z hrobu č. 1650 a v objektu č. 1159 je jeho podíl značný /až 2,2% TS/. V přirozených sedimentech mimo sídliště bývají nalézána jen ojediněle. Hojný výskyt pylových zrn ořešáku proto potvrzuje jeho pěstování již v době velkomoravské, druhové rozlišení však podle pylu není možné. Nejstarší makroskopický nález ořešáku královského /*Juglans regia*/ uvádí Opravil /1971, 1983/ rovněž z Mikulčic a počítá ho tak ke starým moravským kulturním plodinám.

Pyloanalytický rozbor vzorku z výplň studny ukazuje na snížení podílu pylu dřevin /AP/. Mezi dřevinami převažují hlavně vlhkomořilné druhy /olše, vrbu/, podíl zástupců smíšených doubrav se snižuje. Společný výskyt pylových zrn buku a jedle ukazuje, že se jedná o pylové spektrum z mladšího subatlantika. Jejich přítomnost je vysvětlována dolem výšších poloh. Jalovec spolu s jitrocelem kopinatým naznačuje pastevectví. V bylinném spektru klesá ve srovnání s ostatními vzorky zastoupení pylu přirozených lučních porostů a stoupá podíl synantropních druhů. Zvláště nápadný je vysoký podíl pelyníku /až 27% TS/ a plevele /svlačec rolník, chrpa modrák, játrovky/. Také zastoupení obilovin je nižší /méně než 1% TS/. Ve svrchní vrstvě bylo zjištěno pylové zrno pohanky, která podle Hegiho /1957/ byla v Evropě pěstována až od 13. století. Podle pylových analýz /Straka 1960/ se však mohla pěstovat mnohem dříve.

Ostatní vzorky

Výsledky pylové analýzy jednotlivých /velkomoravských/ vzorku z hrobu č. 1650 a z objektu č. 1159 se podobají vzorku ze zásypové vrstvy mezi bedněním studny a stěnou pracovní jámy. Pylové spektrum není tak bohaté, ale projevuje se zde vyšší zastoupení bylin z čeledi složnokvětých jazykovitých /až 20% TS/ a vyšší podíl synantropních z čeledi merlíkovitých. Hojně jsou také obiloviny, hlavně typ pšenice a žito. Vzorek z hrobu č. 1666 nemohl být vyhodnocen pro nedostatečný počet pylových zrn /celkem 22/.

Závěr

Vzorky z jednotlivých objektů velkomoravského stáří jsou srovnatelné se vzorkem ze zásypové vrstvy mezi bedněním studny a stěnou pracovní jámy /vzorek č. V./. Výrazně se liší od pylového spektra z výplň studny. Studna se zřejmě začala zasypávat až po období velkomoravském. Analýzy jednotlivých minerálních vzorků tak mohou přispět nejen k poznání přírodního prostředí, ale i k přesnějšímu časovému zařazení archeologických objektů.

Literatura:

- Girard, M., Renault-Miskovsky, J. 1969: Nouvelles techniques de préparation en palynologie appliquées à trois sédiments du Quaternaire final de l'abri Cormeille /Istres, Bouches-du-Rhône/, Bull. de l'Association française pour l'étude du Quaternaire 4, 275-284.
Hegi, G. 1957: Illustrierte Flora von Mittel-Europa, Band III/1, München.
Opravil, E. 1971: Nález ořešáku královského při výzkumu zaniklé středověké vsi na Moravě, ČMM sc. soc. LVI, 121-126.
Opravil, E. 1983: Údolní niva v době hradištní, Studie AÚ ČSAV Brno, Praha.
Straka, H. 1960: Spät- und postglaziale Vegetationsgeschichte des Rheinlands auf Grund pollenanalytischer Untersuchungen, Ber. dtsch. bot. Ges. 73, 307-318.
Slobodová, H. - Havlíček, P. 1984: Young Quaternary fluvial deposits in confluence area of Morava and Dyje rivers /Czechoslovakia/, in: Palaeohydrology of the Temperate Zone in the Last 15 000 Years. Abstracts of papers, Mikulčice, 24-28 September.

Tab. 1. Přehledná tabulka pylových zrn a spór z profilu v jižní části studny /objekt č. 1149/ z Mikulčic /okr. Hodonín/. Měřeno z hloubky 158,5 m.n.m. po 10 cm směrem dolů.

Dřeviny /AP/	Hloubky v cm.	10	20	30	40	vzorek č. V.
<i>Abies</i> /jedle/		-	-	-	2	-
<i>Acer</i> /javor/		2	-	-	-	-
<i>Alnus</i> /olše/	48	15	34	66	86	
<i>Betula</i> /bříza/	13	15	12	17	13	
<i>Carpinus</i> /habr/	2	10	-	4	5	
<i>Corylus</i> /líška/	13	-	12	21	6	
<i>Fagus</i> /buk/	-	-	1	2	2	
<i>Frangula</i> alnuš /krušina olšová/	2	1	-	-	1	
<i>Fraxinus</i> /jasan/	3	1	-	-	9	
<i>Juglans</i> /ořešák/	3	1	-	3	31	
<i>Juniperus</i> /jalovec/	-	-	-	3	2	
<i>Lonicera</i> /zimolez/	-	-	1	-	-	
<i>Picea</i> /smrk/	2	1	-	1	8	
<i>Pinus</i> /borovice/	16	6	10	22	55	
<i>Populus</i> /topol/	2	2	1	2	-	
<i>Quercus</i> /dub/	9	9	5	25	52	
<i>Salix</i> /vrba/	7	8	8	12	10	
<i>Sambucus nigra</i> /bez černý/	1	2	7	6	40	
<i>Tilia</i> /lípa/	1	3	5	11	12	
<i>Ulmus</i> /jilm/	11	3	3	3	6	
Σ AP	135	77	99	200	338	

Bylinky /NAP/

<i>Artemisia</i> /pelyněk/	78	98	113	157	27
<i>Asteraceae</i> Liguliflorae /složnokvěté jazykovité/	7	2	3	8	13
<i>Asteraceae</i> Tubiflorae undif. /složnokvěté trubkovité nerozl./	37	24	25	52	15
t. <i>Achillea</i> /řebříček/	6	20	18	13	2
t. <i>Cirsium</i> /pcháč/	6	-	3	4	2
<i>Brassicaceae</i> /bruškovité/					
t. <i>Barbarea</i> /barborka/	2	-	6	18	2
<i>Centaurea cyanus</i> /chrpa modrák/	-	1	-	-	-
<i>Centaurea jacea</i> /chrpa luční/	-	1	3	8	2
<i>Cerealia</i> sp. /obiloviny/	1	-	-	5	9
t. <i>Secale</i> /žito/	4	2	-	7	2
t. <i>Triticum</i> /pšenice/	1	-	-	-	1
<i>Chenopodiaceae</i> /merlfkovité/	4	9	6	24	10
<i>Convolvulus arvensis</i> /svlačec rolní/	1	2	-	-	-
<i>Cyperaceae</i> /ostřice/	26	18	12	35	138
<i>Daucaceae</i> /mrkvovité/	-	-	-	5	2
<i>Fagopyrum</i> /pohanka/	-	1	-	-	-
<i>Filipendula</i> /tužebník/	19	17	20	27	8
<i>Galium</i> /svízel/	-	-	1	6	-
<i>Humulus-Cannabis</i> /chmel-konopí/	1	1	2	2	5
<i>Lamiaceae</i> /hluchavkovité/	-	1	2	1	2
t. <i>Lamium</i> /hluchavka/	3	-	-	-	1
t. <i>Mentha</i> /máta/	-	4	-	1	-
<i>Lythrum salicaria</i> /kyprej vrbice/	1	-	1	1	-
<i>Plantago lanceolata</i> /jitrocel kopinatý/	7	1	4	7	13
<i>Plantago major-media</i> /jitrocel větší-prostř./	7	3	2	6	3
<i>Polygonum aviculare</i> /rdesno ptačí/	7	13	12	23	18
<i>Polygonum bistorta</i> /rdesno hadí-kořen/	4	-	2	2	-
<i>Potentilla-Comarum</i> /mochna-zábělník/	2	8	6	3	2
<i>Poaceae</i> /trávy/	32	24	35	81	104
t. <i>Phragmites</i> /rákos/	1	-	-	2	-
<i>Ranunculaceae</i> /pryskyřníkovité/	7	4	13	38	26
<i>Sanguisorba</i> off. /krvavec-toten/	1	2	1	2	-
<i>Silenaceae</i> /silenkovité/	4	1	1	2	1
<i>Sympyton</i> /kostival/	2	-	2	1	-

Thalictrum / žluťucha/	1	3	-	-	-
Urtica /kopřiva/	3	4	1	4	1
Viciaceae /vikvovité/	6	5	11	39	8
Indeterminata /neurčitelné/	30	12	20	54	10
✉ NAP	316	283	327	651	429
✉ AP + NAP	451	360	426	851	767
Telmatophyta					
Lemnaceae /okřehkovité/	1	-	-	-	-
Potamogeton-Triglochin /rdest - bařička/	1	-	-	1	-
Sparganium /zevar/	-	-	-	2	-
Typha latifolia /orobinec širolistý/	-	-	-	1	-
✉ Telmatophyta	2	-	-	4	-
Pteridophyta /Kapradorosty					
Equisetum /přeslička/	1	-	-	-	-
Botrychium /vratička/	2	1	-	-	-
Lycopodium annotinum /plavuň pučivá/	1	1	-	-	1
Polypodiaceae /osladičovité/	31	3	7	3	16
Polypodium vulgare /osladič obecný/	1	-	-	1	-
Pteridium aquilinum /hasivka orličí/	8	3	1	8	6
✉ Pteridophyta	44	8	8	12	23
Bryophyta /Mechorosty/					
Anthoceros punctatus	-	-	1	-	-
Bryales	46	15	34	12	63
Sphagnales	1	-	-	1	-
✉ Bryophyta	47	15	35	13	63

NAP: Campanula /zvonek/ : 2 /počet/ : 40 /cm/; Ericaceae /vřesovcovité/ 2: 40;
 Geranium /kakost/ 2: 40; Knautia /chrastavec/ 3: 40; Lysimachia /vrbina/ 1: 30;
 T. Menyanthes /vachta/ 1: 20; Polygonum persicaria /rdesno červivec/ 1:V; t. Anemone /sasanka/ 1: 20; Rosaceae /růžovité/ 3:10;t. Rumex acetosella /šťovík menší/ 4:40;
 Succisa /čertkus/ 1: 30; Valeriana officinalis /kozlík lékařský/ 1:10; t. Caltha /blatouch/ 1: V; t. Lycopus /karbinec/ 1:10.

Tab. 2. Přehledná tabulka pylových zrn a spór z jednotlivých vzorků z Mikulčic /o. Hodonín/ .

Označení vzorků	objekt	hrob	hrob
	č. 1159	č. 1650	č. 1666
Dřeviny /AP/			
Abies /jedle/	1	-	-
Alnus /olše/	16	10	2
Betula /bříza/	6	6	-
Carpinus /habr/	3	1	-
Corylus /líska/	2	-	1
Fagus /buk/	-	1	-
Frangula alnus /krušina olšová/	1	-	1
Juglans /ořech/	5	5	-
Picea /smrk/	2	-	-
Pinus /borovice/	8	4	3
Populus /topol/	2	-	-
Quercus /dub/	2	2	-
Salix /vrba/	6	4	-
Tilia /lípa/	1	1	-
Ulmus /jilm/	1	-	-
✉ AP	56	34	7
Bylinky /NAP/			
Artemisia /pelyněk/	24	12	-
Asteraceae Liguliflorae /složnokvěté jazykovité/	61	27	2
Asteraceae Tubiflorae /složnokvěté trubkovité/	17	12	2
t. Achillea /řebířeček/	1	-	2
t. Cirsium /pcháč/	4	-	-

Brassicaceae /brukvovité/			
t. <i>Barbarea</i> /barborka/	6	4	-
<i>Centaurea jacea</i> /chrpa luční/	2	1	-
<i>Cerealia</i> sp. /obilobiny/	10	-	-
t. <i>Secale</i> /žito/	2	9	-
t. <i>Triticum</i> /pšenice/	1	11	1
Chenopodiaceae /merlíkovité/	8	22	2
Cyperaceae /ostřice/	44	33	1
Daucaceae /mrkvovité/	2	2	-
<i>Filipendula</i> /tužebník/	3	3	1
T. <i>Humulus</i> - <i>Cannabis</i> /t.chmel - konopí/	2	1	1
Lamiaceae /hluchavkovité/ T. <i>Mentha</i> /máta/	1	1	-
<i>Plantago lanceolata</i> /jitrocel kopinatý/	1	2	-
<i>Polygonum persicaria</i> /rdesno črvivec/	4	1	-
<i>Potentilla-Comarum</i> /mocha - zábělník/	1	-	-
Poaceae /trávy/	27	28	2
Ranunculaceae /pryskyřníkovité/	7	2	-
t. <i>Anemone</i> /sasanka/	1	-	-
<i>Rumex acetosella</i> /šťovík menší/	1	-	-
Silenaceae /silenkovité/	1	2	-
t. <i>Lychnis</i> /kohoutek/	-	1	-
<i>Succisa</i> /čertkus/	-	1	-
<i>Sympodium</i> /kostival/	-	1	-
<i>Thalictrum</i> /žlutucha/	-	1	-
<i>Urtica</i> /kopřiva/	-	-	1
Viciaceae /vikvovité/	4	7	-
Neurčitelné	6	12	-
\x NAP	241	196	15
\x AP + NAP	297	230	22
 Pteridophyta /Kapradorosty/			
<i>Equisetum</i> /přeslička/	4	-	-
<i>Lycopodium annotinum</i> /pavuň pučivá/	1	-	-
Polypodiaceae /osladičovité/	14	7	-
<i>Pteridium aquilinum</i> /hasivka orličí/	1	1	-
\x Pteridophyta	20	8	-
 Bryophyta /Mechorosty/			
Bryales	43	4	10
Sphagnales	2	-	1
\x Bryophyta	45	4	11

Pollenanalysen aus Mikulčice /Bez. Hodonín/. Aus der Flur Kostelisko wurden Proben aus dem Brunnen /Objekt Nr. 1149/ abgenommen, und zwar aus der Ausfüllung und zwischen der Verschalung und der Wand der Arbeitsgrube. Weitere Proben hat man aus den Gräbern Nr. 1650, Nr. 1666 und aus Objekt Nr. 1159 analysiert. Die Ergebnisse sind auf Taf. 1 und 2 zusammengefasst. Die Proben aus den einzelnen grossmährischen Objekten sind mit der Probe aus der Aufschüttungsschicht zwischen der Brunnenverschalung und der Wand der Arbeitsgrube /Probe Nr. V/ vergleichbar. Sie unterscheiden sich markant von dem Pollenspektrum aus der Brunnenausfüllung. Den Brunnen hat man vermutlich erst nach dem grossmährischen Zeitabschnitt zu verschütten begonnen. Die Analysen der einzelnen Mineralproben können somit nicht nur zur Erkenntnis des Naturmilieus, aber auch zu einer genaueren zeitlichen Einreichung der archäologischen Objekte beitragen.

GRABUNG DES GROSSMAHRSCHEN GRÄBERFELDES UND DER SIEDLUNGSOBJEKTE IN
PRUŠÁNKY IM JAHRE 1985 / Bez. Hodonín/

Zdeněk Klanica, AČ ČSAV Brno

Die Terrainarbeiten in Prušánky, als Bestandteil einer breiteren Erkenntnis des wirtschaftlichen Hinterlandes des grossmährischen Zentrums in Mikulčice realisiert, näherten sich im Jahre 1985 mit ihrer achten Saison ihrem Abschluss zu. Im Jahre 1987 wird es sich nur noch um die Beendigung der Abdeckung des II. Gräberfeldes handeln, wo die übrigen vierzig bis fünfzig Gräber vorausgesetzt werden. Im Einklang mit dem Anbauplan wurden nach und nach drei Stellen des umfangreichen Fundortes untersucht. Vor allem in der Nähe des Feldschutzwaldstreifens, der senkrecht zur Strasse Prušánky - Mor. Žižkov führt, wurde südlich von der angeführten Komunikation ein Siedlungsobjekt an jenen Stellen abgedeckt, wo man im Jahre 1979 bei Meliorationsarbeiten auf ein Körpergrab mit sechs bronzenen Ohrgehängen stiess. Im anderen Abschnitt hat man die untersuchte Fläche etwas südlich von der Gruppe erweitert, in der das reichste Grab 229 mit Schwert war. Schliesslich wurden im dritten Abschnitt nach Beseitigung des Baumbestandes 39 Gräber untersucht. In Prušánky stellten wir ebenfalls prähistorische Gräber und Objekte fest. Ähnlich wie in den vorhergehenden Saisonen versah die technischen Arbeiten auf der Grabung R. Skopal.

Objekt 90, bei Meliorationsarbeiten im Jahre 1979 nahe eines verhältnismässig reichen Grabes erfasst, stellte eine Erdhütte im Grundriss von ca. 4 x 4 m vor. Sie hatte eine Reihe von Pfostengruben längs der Ost- und Westwand, Überreste einer Heizanlage befanden sich in der südöstlichen Ecke. In der Mitte der südlichen Hälfte des Bodens hat man eine kleine 60 cm tiefe Vorratsgrube von einem birnenförmigen Querschnitt, mit der Mündung in einem Durchmesser von 27 cm, abgedeckt. Die Keramik des 3. Types unserer Gliederung, in der Ofendestruktion gefunden, weist in die Wende des 9. und 10. Jahrhunderts. Körpergräber mit grossmährischen Funden wurden auf der geöffneten Fläche von 256,5 m² nicht festgestellt.

Der zweite Grabungsabschnitt auf der Fläche von 225 m² bestätigte die Begrenzung der durchforschten Gruppe von Gräbern, unter denen ein Mann mit Schwert war. Südlich von ihr deckten wir eine unregelmässige Grube, Objekt 89 ab, ungefähr in den Ausmassen der vorhergehenden Erdhütte. Bei ihrer Westwand hat man ein Tierskelett gefunden, beim nördlichen Rand der Grube Gefäßscherben der Blučiner Form, durchglühte Knochen u.a. Ein interessanter Fund ist ein eisernes schildförmiges Riemenende, gut in die 2. Hälfte des 9. Jahrhunderts datiert.

In der vorletzten Grabungsphase des II. Gräberfeldes hat man auf einer Fläche von 300 m² die Gräber 591 - 628 abgedeckt. Das Randgrab 593 brachte zwei Paar kupferne Ohringe, das eine mit einem aufgehängten hohlen Kügelchen, das zweite mit spiralförmiger Beendung, von einer mehrfach gegliederten Perle und einem sehr einfach geklebten Topf begleitet. Am östlichen Rand der untersuchten Grabgruppe war auch eine von den grössten festgestellten Grabgruben, Gr. 596, nur mit dem Fund eines eisernen Messers. In Grab 600 lag eine Frau mit einfachen kupfernen Ringen bei der Schläfe in der Art von Schläfenringen, und mit einem Kinderskelett bei den Füssen. Es waren hier drei Gefässe, die sich gegenseitig durch ihre Verzierung sowie Fabrikation unterschieden. Nahe von Grab 600 war eine andere verhältnismässig grosse Grabgrube 598, in der ein Mann mit eisernen Sporen, einer Bartaxt mit langen Dornen, mit einer Waden-garnitur von Schnallen und mit einem Eimer bestattet war. Die charakteristischen Sporen, von verhältnismässig altertümlichen Gegenständen begleitet, hatten nur geringe Plättchen und machten allgemein einen verhältnismässig zerbrechlichen Eindruck, wie wir dies bereits des öfteren bei einigen Sporen mit Plättchen feststellen konnten. Grab 603 war vermutlich ausgeraubt worden, die kleinen Knochen des Brustkorbes waren in sekundärer Lage, sehr stark disloziert, die Bartaxt blieb jedoch im Grab, ähnlich wie der eiserne Eimer. Erwähnenswert ist noch, dass die Grabgrube 603 eine besondere Herrichtung des Bodens hatte - trogartige Vertiefungen beim Kopf und bei den Füssen. Es ist dies eine Ge pflogenheit, der wir in Prušánky häufig begegnen, wir kennen sie auch von den Gräberfeldern im Karpatenbecken. Ausser der Bartaxt kam in der behandelten Grabgruppe in Grab 608 auch ein schmales Beil vor, weitere Beile stammen aus den Gräbern 617 und 623. Auf dem zweiten Gräberfeld sind fast alle Gräber in westöstlicher Richtung beige-setzt. In dieser Hinsicht war das in nordsüdlicher Richtung orientierte Frauengrab 614 eine Ausnahme, das mit einer reichen Halskette mit einem kupfernen mondförmigen Anhänger versehen war.

Die Konzentration der Körpergräber auf dem Gräberfeld in Prušánky ist im grossmährischen Milieu nicht üblich. Umfangreicher war nur das Gräberfeld in Dolní Věstonice - Písky, dessen grosser Teil vernichtet wurde, so dass es nicht komplett ist. Die reiche Fundkollektion aus Prušánky gemeinsam mit den stratigraphischen Angaben und besonders die Vollständigkeit der beiden Gräberfelder wird schon kurz nach der Beendigung der Grabung ein einzigartiges Studienmaterial zur Lösung der chronologischen Probleme sowie weiterer Fragen vorstellen, die mit der Bewertung der grossmährischen materiellen Kultur verbun-den sind.

ZACHRAŇOVACÍ VÝZKUM NA SLOVANSKÉM POHŘEBIŠTI U NENKOVIC /okr. Hodonín/

Bohuslav Klíma, jr., AÚ ČSAV Brno

/Obr. 10/

Počátkem dubna r. 1985 narazili bagristé JZD Sovětské armády v Čejči na Hodonínsku na kostrový hrob. Stalo se tak při rozsáhlých terénních úpravách, kterými byly na katastru obce Nenkovice rekultivovány svažité pozemky a budovány široké terasy pro výsadbu sadů. Nález, který patrně nepředstavoval první rozrušený hrob, ohlásili OS SNB v Hodoníně. Referent, přizvaný k posouzení objevu, mohl po podrobnějším průzkumu místa i jeho nejbližšího okolí konstatovat existenci slovanského pohřebiště. Vzhledem k závažnosti zjištění i k rychle pokračujícím zemním pracem bylo nutno neprodleně podrobně prošetřit celou skrývanou plochu a provést zachraňovací výzkum. Během deseti dnů bylo čtyřčlennou skupinou pracovníků ústavu na ploše 460 m² prozkoumáno 23 hrobů.

Naleziště leží SSV od obce Karlín, na katastrálním území Nenkovic, v trati "Úlehle". Je situováno na mírně skloněném výběžku táhlého návrší, které se severním směrem přeskřeji svažuje do údolí potoka. Na jeho protilehlém břehu se podařilo zjistit více střepů keramiky, svědčících pro přítomnost slovanského sídliště.

Hrobové zásypy se pod 30 - 60 cm mocnou recentní hnědozemní půdou ve světlém písčitém podloží zcela zřetelně rýsovaly. Jen omezený počet hrobů měl dno zahloubeno mělce, na bázi hnědozemě. Tyto pohřby byly samozřejmě více porušeny, nebo dokonce zcela zničeny. Většinou se zahloubení hrobů pohybovala v rozmezí 80 - 170 cm. Zemřelí byli uloženi v poloze naznak, orientování ve směru SZ-JV a s rukama zpravidla podél těla. V některých případech byly děti pochovávány v bočních výklencích. Často se objevovaly i zbytky dřevěných rakví a jiných konstrukcí, které byly dle určení E. Opravila hotoveny hlavně z dubu /Quercus sp./ a jedle bělokoré /Abies alba/. Někdy se dokonce zachovaly velmi dobře a mohou společně s ojediněle dochovaným, nepropadeným hrobecem pomoci při řešení otázky konstrukce rakve a jejího vzhledu. V hrobech mužů se nalézaly nože, přezky kožených řemenu, želžné hrotů šípu a u pasu dřobné předměty, původně uložené v koženém váčku. Mezi ně patří např. očílka spolu s rohovcovými úšťepy a břitvou. Dopravnými nálezy v hrobech žen byly různé typy jednoduchých bronzových náušnic /se spirálovitým ukončením, s trubičkovitým závěskem, spirálovitým závěskem i náušnice s dutými kuličkami/, dále lunicovitý závěsek, štítkový vybijený prsten, rovněž nožky, uložené obvykle u levého boku, přesleny a kování vědra. Objevily se i zlomky srpu a šíldu. Zajímavý se jeví soubor keramiky. Nádoby malých a středních velikostí s výzdobou ryté vlnice a horizontálních rýh spočívaly výlučně u pravého chodidla pohřbeného. Několik nálezu také skladá zvyk dátav do hrobů dětí slepičí vejce.

Na základě vyhodnocení všech předmětů lze dobu pohřbívání zasadit do samého závěru 9. až první poloviny 10. století. Nenkovické pohřebiště je významné především proto, že dotváří obraz osídlení jižních svahů Ždánického lesa a dokresluje ráz života prostého venkovského obyvatelstva v širokém zázemí mikulčického mocenského centra.

Rettungsgrabung auf dem slawischen Gräberfeld bei Nenkovice / Bez. Hodonín/. Im Verlaufe der umfangreichen Terrainherrichtungen der abschüssigen Grundstücke und bei der Gründung breiter Terrassen für die Obstbaumpflanzung in der Flur "Úlehle" im Kataster der Gemeinde Nenkovice, wurde ein Körpergrab gestört. Bei der Rettungsgrabung gelang es ein kleineres Gräberfeld mit 23 erhaltenen Gräbern zu entdecken. In einigen waren sehr gut Holzbretter von den Särgen erhalten geblieben. Es kamen Bestattungen in Nischen vor. Im Inventar erschienen die üblichen Gegenstände. Aufmerksamkeit verdieneten zahlreichere Ohrgehänge von verschiedenen Typen /mit spiralförmiger Beendung, mit röhrenförmigen Anhängern sowie Exemplare mit hohlen Kugelchen/.

Aufgrund einer sorgfältigen Bewertung der gesamten Funde kann man die Zeit des Bestattens in das alleinige Ende des 9. - Hälfte des 10. Jahrhunderts legen. Das Gräberfeld von Nenkovice ist vor allem dadurch bedeutend, da es einen weiteren Einblick auf die Besiedlung der südlichen Hänge des Ždánský Waldes gewährt und den Charakter des Daseins der einfachen bäuerlichen Bevölkerung im breiten Hinterland des Mikulčicer Machtzentrums ergänzt.

BŘECLAV - POHANSKO 1985 /okr. Břeclav/

Bořivoj Dostál - Jana Vignatiová, FF UJEP Brno

/Obr. 11-13/

V roce 1985 se na Pohansku pokračovalo ve výzkumu sídliště v bývalé lesní školce v severovýchodní části hradiska /obr. 1:A/. Úseky otevřené v roce 1985 navazovaly na plochy zkoumané v roce 1982 a 1984 /obr. 1:B/ a byly od sebe navzájem vzdáleny 65 m v západovýchodním směru. V západním úseku o rozloze 1400 m² byl výzkum dokončen, ve východním úseku o ploše 400 m² se prováděla skrývka až na podloží, byly zachyceny a zakresleny rýsujeći se sídliště objekty, ale jejich výzkum byl ponechán na příští sezonu. Kromě toho se podařilo dokončit výzkum několika objektu a hrobu na ploše otevřené v roce 1984 /obr. 1:C/.

Celkem bylo nově objeveno 8 kostrových hrobů a 20 sídlištních objektů, z nichž bylo prozkoumáno 14 objektů; dále byl dokončen výzkum tří objektů zachycených již v letech 1982 a 1984. Kromě toho jsme zaregistrovali dvojitou řadu obdélníkovitých kulových jam po oplocení původní školky, v severozápadním rohu výkopu rýhu elektrického vedení, porůznu několik větších obdélníkovitých jam po sloupech elektrického a telefonního vedení a při valu systém recentních žlabku souvisejících s lichtenštejnským lesním hospodařením v 19. století. Tyto žlabky/zjištěné místy již v dřívějších sezónách podél valu/ porušují velkomoravské objekty a vytvářejí v začítěném úseku lichenběžníkovitý útvar /délka 10-12 m, šířka 7,5-9,5 m/, patrné pozůstatek ohrady pro zvěř.

Většinu velkomoravských objektů představovaly obdélníkovité jámy /obj. 133, 170, 171, 173, 176, 178/ různých rozměrů, zpravidla neprfliš hluboké /15-50 cm/. K nim zřejmě patří i většina rýsuujících se objektů na ploše otevřené uvalu. Objekt 174 byl oválný a přecházel v užší části ve čtvercovitou studnu /hl. 120 cm/ zavalenou kameny; obj. 175 měl rovněž oválný pudorys, byl však jen 50 cm hluboký a obsahoval bohatý střepový materiál. Obj. 179 měl nepravidelný obvod a zvláštně dno dosahující maximálně hloubky 25 cm; jeho zásyp byl prakticky bez inventáře. S výjimkou obj. 174 a 179 šlo vesměs o drobné zásobnicové jámy. K nim asi patřily i jámy ve čtvercích B 80-81 a B 80-83, které odpovídají velikosti hrobových jamám, ale kostry v nich nebyly objeveny. Jáma 172 měla obrys v podobě L, není však vyloučeno, že souvisela s kulovými jamicemi rozmiřenými na obvodu obdélníkovité plochy o rozměrech 7x3,5 m a byla vlastně jen pozůstatkem štítové stěny povrchové stavby. Tři objekty měly charakter otopních zařízení umístěných na volném prostranství. Objekt 181 byl ohništěm vyloženým kameny, objekt 169 byl hliněnou podkovitou pecí /85x55 cm/ ústící do témeř čtvercovité předpecní jámy /90x90 cm/. Lépe byla zachována hliněná kopulovitá pec v obj. 168; byla kruhová /p 120 cm/, dno bylo vyložené vrstvou plochých kamenů a do června vypálené stěny kopule se zachovaly do výšky 40 cm. Pec ústila do velké předpecní jámy /hl. 80 cm/ nebo zahľoubeného objektu, jehož obvod zasahoval pod okraje výkopu, takže neznáme jeho tvar ani velikost. Na povrchu výplně tohoto objektu byla nalezena železná zástrčka k zámku /obr. 13:24/. Dokončovací práce na zahľoubeném objektu 162 nevyřešily jednoznačně jeho funkci; ukázalo se, že pudorys tohoto objektu byl obdélníkovitý /385x290 cm, hl 40 cm/. Jeho střed zaujímal kruhové otopné zařízení /p 130 cm/ vyložené kameny pokrytými mazanicí /šlo tedy buď o vymazané ohniště nebo hliněnou pec/ a od něho na východ byla mísovitá zahľoubenina /p 90 cm/ vyplněná uhlíkem a mazanicí; pravděpodobnější než obytná se tedy jeví výrobní funkce objektu. Objekt 163 byl patrně jen rampovitým vchodem do objektu 162. Tmavší skvrna mezi obj. 162 a 161 obsahující zvířecí kosti byla jen velmi mělká a nedalo se z ní nic vyčíst.

K nejvýznamnějším objevům sezóny patřily velké povrchové stavby. Z objektu 177 s palisádovými stěnami se zachoval žlab /d 15,5 m; š 40-75 cm; hl až 100 cm/ lomený v pravém úhlu; celková šířka objektu není známa, poněvadž více než polovina od jeho přibližného úhlopříčky se nachází na dosud neprozkoumané ploše. Do žlabu zapadl vypálený hliněný výmaz stěn, zlomky dvou žernovů, značné množství střepů, z nichž se podařilo slepit dvě nádoby /obr. 12:1, 2/, hliněně závaží /obr. 13:28/, závesná kování z věder /obr. 13:25, 27/, zlomky nožů /obr. 13:9-11/ aj. Značným zahľoubením pozůstatku stěn obj. 177 překonával žlabovitý útvar z Mikulčic-Klášteriska /Klanica 1985/, jehož plošným rozměrem se značně přiblížoval, což upřesní teprve celkový odkryv objektu. Pozoruhodná je i šestice kulových jamek nad severním rohem obj. 177, která by mohla být pozůstatkem povrchové stavby o rozměrech 3x3,4 m. Pozůstatky další velké povrchové kulové stavby byly zachyceny v jihozápadním rohu výkopu. Stavba byla dlouhá 8,5 m a široká 5,3 m; její delší osa měla severojižní směr a jižní štítová stěna byla zaoblená. Kromě ní ji vymezovaly tři řady kulových jamek, tedy jamky po konstrukci okapových stěn a jamky po nosných kulech hřebenové vaznice střechy. Pozůstatky objektu byly porušeny kostrovým hrobem č. 57 /zničil jamku v jeho severovýchodním rohu/. Rozměrově i zaoblením štítové stěny se objekt blíží nedávno popsaným velkým kulovým stavbám z Mikulčic /Kavánová 1985/; chybí však u ní obvodový žlabek. Povrchové kulové domy s apsidovitým uzávěrem jsou zaznamenány v lužickém Tornowě /Donat 1970, 143, obr. 61:b/. Podobná stavba mohla stát na Pohansku na ploše prokopané v sezóně 1985 asi 10 m severovýchodně od výše popsané stavby; byly tam v sypkém písčitém podloží zachyceny dvojice kulových jamek naznačující neúplný pudorys stavby stejně konstrukce.

Z sídlištních nálezů mimo objekt 177 je třeba uvést ostruhu typu IA /obr. 13:1/ pocházející z kulturní vrstvy. Je chronologicky výrazná /datuje zdejší osídlení do 1. poloviny, ev. prvních dvou třetin 9. století/, zatímco drobný inventář sestával jen z nožů /obr. 13:7/, z nichž jeden fragmentární byl obloukovitě prohnutý /obr. 13:5/, srpkovitého kování snad ze sedla /obr. 13:6/, kostěných proplétáčku /obr. 13:12, 16, 17/ a přeslenu /obr. 13:2, 3/. Dvě celé nádoby /obr. 12:3, 4/ se podařilo rekonstruovat ze střepů z obj. 175. Z povrchové vrstvy obj. 174, jehož západní část se studňovitě zahľubovala, pochází kování vědra /obr. 13:26/.

Kostry v hrobech prozkoumaných v sezóně 1985 byly převážně v natažené poloze, pouze v hr. 61 byla kostra pokřcená; orientovány byly přibližně lebkou k západu, jen dětský hrob směřoval lebkou téměř k jihu. Hroby č. 53-55 patřily ke skupině hrobu zjištěné poblíž zničeného valu již v roce 1984 /Dostál - Vignatiiová 1986/, hroby 56-61 byly rozhozeny v jižní části výkopu z r. 1985. Většinou byly bez milodarů, jen v hr. 57 byl nůž, přeslen a hustě rýhovaná nádoba středohradištního rázu /obr. 12:5-7/, mající analogie na kostelním hřbitově Pohanska /Kalousek 1971, 188, 215; obr. 343:1; 404:1/.

Literatura:

- Donat, P. 1970: Haus und Hof. In: Die Slawen in Deutschland, Berlin, 138-147.
Dostál, B. - Vignatičová, J. 1987: Břeclav-Pohansko 1984/okr. Břeclav/, PV 1984, v tisku.
Kalousek, F. 1971: Břeclav-Pohansko I. Velkomoravské pohřebiště u kostela, Brno.
Kavánová, B. 1985: Velké kúlové nadzemní stavby z doby hradištní z Mikulčic, PA LXXVI/2, 398-427.
Klanica, Z. 1985: Mikulčice-Klášteřisko, PA LXXVI/2, 474-539.

Břeclav-Pohansko 1985 / Bez. Břeclav/. Im nordöstlichen Teil des Burgwalles /in der chemaligen Waldbaumschule/ hat man 1400 m² untersucht und auf weiteren 400 m² eine Abdeckung durchgeführt. Insgesamt wurden 8 Skelettgräber /in einem war ein Gefäß, Spinnwirtel und ein Messer/ und 20 Siedlungsobjekte entdeckt. Die Mehrzahl von diesen bildeten seichte rechteckige Gruben, es kam jedoch auch 1 Brunnen und 3 frei stehende Heizvorrichtungen vor, von diesen 2 tönerner kuppelartige Ofen mit Aschengruben. Zu den bedeutendsten Entdeckungen gehörte der Teil eines grossen oberirdischen Baues /Länge 15,5 m/ mit Palisadenwänden, von denen ein tiefes Fundamentgräbchen erhalten blieb, und weiter ein oberirdischer Bau mit Pfostenkonstruktion /8,5 x 5,3 m/ und einer apsidensförmig abgerundeten südlichen Giebelwand. Von weiteren zwei Pfostenbauten blieben weniger markante Überreste erhalten. Im Inventar der Objekte kamen eiserne Messer, ein Spaten des Types IA, Reifen und Atachen von Eimern, Haken, der Schubriegel eines Schlosses, tönerner Spinnwirtel und Gewichte, Schleifsteine und Glimmerschreiemahlsteine sowie Keramik mittelburgwallzeitlichen Charakters vor.

VÝZKUM "PETROVY LOUKY" U STRACHOTÍNA V ROCE 1985 /okr. Břeclav/

Zdenka Himmelová, Lubomír Kundera, Zdeněk Měřinský, AÚ ČSAV Brno

/Tab. 7/

V roce 1985 pokračoval výzkum hradiště "Petrova louka" u Strachotína v jihozápadní části lokality, který navázal na výzkumné práce v letech 1983 a 1984 /Měřinský 1985; Himmelová, Kundera, Měřinský 1987, v tisku/.

Značné problémy způsobily jarní záplavy, kdy celá lokalita byla zatopena a výzkumné práce mohly být zahájeny až v druhém červencovém týdnu. Stejná situace se opakovala po vydatných deštích začátkem srpna a výzkum mohl dále pokračovat až od konce září. Tak jako v předcházející sezóně jsme se především soustředili na výzkum mladohradištního pohřebiště v jihozápadní části již odkryté plochy. Zde jsme prozkoumali dalších 29 kostrových hrobů náležejících tomuto pohřebišti. Část hrobů, které ležely na úrovni hlinitopísčitého podloží byla již dříve narušena orbou. U této hrobů nebyly zachyceny hrobové jámy. Velká koncentrace hrobů se objevila ve čtvercích 8/-34 a 8/-35. Hrobové jámy byly zahloubeny do podloží a rýsovaly se tmaším hlinitopísčitým zásypem. V několika případech se částečně překrývaly a vyskytl se případ, kdy pod jedním hrobecm se objevil další hrobový zásyp. Vzdálenosti mezi hroby byly minimální, kolem 20-30 cm. Podobná kumulace hrobů se objevila již ve čtvercích 9/-32 a 9/-31 v roce 1984. V obou případech bylo zjištěno nejen etážovité pohřbívání, ale také vykopání staršího hrobu a jeho nové uložení v neanatomické poloze /tab. 7: 2/. Tato fakta by mohla být dokladem o delší časové existenci pohřebiště.

Hrobová výbava u pohřbů vykopaných v roce 1985 byla proti předchozí sezóně chudá. Pouze z hrobu H 129 pochází dvě bronzové esovité záušnice, jedna stříbrná záušnice se nacházela v hrobě H 136. Další stříbrná záušnice pochází z vrstvy mezi hroby narušenými orbou. Skutečnosti zjištěné výzkumem v roce 1985 nic nemění na předchozím datování mladohradištní nekropole do 11.-12. století.

Literatura:

- Himmelová, Z., Kundera, L., Měřinský, Z. 1987: Výzkum "Petrovy louky" u Strachotína v roce 1984 /okr. Břeclav/, PV 1984, v tisku.
Měřinský, Z. 1985: Výzkum "Petrovy louky" u Strachotína v roce 1983 /okr. Břeclav/, PV 1983, 47. Brno.

Grabung auf "Petrova louka" bei Strachotín im Jahre 1985 / Bez. Břeclav/. Im Jahre 1985 setzte die Grabung des Burgwalles "Petrova louka" bei Strachotín im südwestlichen Teil der Lokalität fort, die an die Ausgrabungsarbeiten in den Jahren 1983 und 1984 anschloss /Měřinský 1985; Himmelová, Kundera, Měřinský 1987, im Druck/ Wir konzentrierten uns vor allem auf die Untersuchung des jungburgwallzeitlichen Gräberfeldes, im südwestlichen Teil der bereits abgedeckten Fläche. Hier erforschten wir weitere 29 Skelettgräber, die diesem Gräberfeld angehörten. Ein Teil der Gräber war bereits früher durch Ackerung gestört worden. Eine grössere Konzentration von Gräbern erschien in den Quadranten 8/-34 und 8/-35. Die Grabgruben waren in das Liegende eingetieft und in einigen Fällen hat man eine etagenartige Beisetzung der Bestatteten festgestellt. Die Grabausstattung war entgegen der vorhergehenden Saison arm, nur aus Grab H 129 stammen zwei bronzen S-förmige Schlafsenringe und einen

silbernen Schläfenring fand man in Grab II 136. Ein weiterer silberner Schläfenring stammt aus der Schicht zwischen den durch Ackerung gestörten Gräbern. Die durch die Grabung im Jahre 1985 festgestellten Tat - sachen ändern nichts an der vorherigen Datierung der jungburgwallzeitlichen Nekropole in das 11. - 12. Jahrhundert.

VÝZKUM NA HRADISKU CHOTĚBUZ - PODOBORA U ČESKÉHO TĚŠÍNA V ROCE 1985 /okr. Karviná/

Pavel Kouřil, AÚ ČSAV Brno

Výkopové práce se v roce 1985 zaměřily především na výzkum valu prvního i druhého přehradí. Na prvním přehradí byl v loňské sezóně proveden řez valom z jeho vnitřní strany /srv. PV 1984/. Stejně jako tehdy, ani nyní z vnější strany, nebyla zjištěna žádná vnitřní konstrukce, jeho tělo bylo tvoreno sypáným a dusaným jílem. V něm nebyl nalezen žádný archeologický materiál, pouze několik uhlíků. Svrchní vrstva jílu byla kryta štěrkem, získaným při hloubení příkopu, který byl částečně vysekán ve štěrkovité terase řeky Olše. Měl ostrý kónický tvar a na jeho dně ležely dva střepy, jeden halštatský a jeden slovanský. Od dnešní úrovně bylo jeho dno v hloubce pouhých 120 cm.

Řez valom a příkopem na druhém přehradí byl veden v délce 13 m a šířce 2 m kolmo na něj, ve směru Z - V. Val, evidentně nedostavěný - jeho koruna byla v podstatě ve stejné výši jako rovina sz. od přehradí, neměl rovněž žádnou vnitřní konstrukci. Dusaný jíl byl z obou stran fixován drobivou štěrkovou vrstvou mocnosti cca 30-50 cm, která byla na vnější straně zakončena kulem. Za tímto kulem následoval poměrně prudký pokles, tvorící vnitřní stranu příkopu. Ten dosahoval od úrovně dnešního terénu hloubky 130 cm, měl kotlovitý tvar a byl vyplněn splachy hnědé a černé zeminy, obsahující výhradně slovanskou keramiku starší fáze /9. stol./.

Na prvním přehradí byla prodloužena sonda S 17, a to o 55 m, spojující val a hranu svahu na východní straně hradiška. Sonda, jejíž šířka činí 1,5 m, zachytily prozatím 4 objekty, z nichž byl vypreparován obj. č. 34. Jde o nepravidelný oválný tvar, delší osou 3,8 m/ orientovaný ve směru JZ - SV, zahloubený cca 100-115 cm od dnešního povrchu a 50-65 cm do rostlého terénu, s 1-1,2 m širokým a 1,5 m dlouhým, mělce zahloubeným vstupním koridorem na jz. straně. Tento vstup byl při hraně objektu na obou stranách ohrazen 2 velkými kameny. Stěny objektu byly mírně šikmě až kolmé, na dně, poblíže mírně vyvýšené "lavice" vymodelované v jílu, se přibližně uprostřed nacházelo kruhové ohniště z celkem pravidelně uspořádaných opálených kamenů. Na jv. straně byla zjištěna kulová jamka, související s konstrukcí objektu, o průměru 15 cm, která se zahlubovala cca 30 cm do podloží. Další dvě malé kulové jamky, průměru cca 5 cm, lemovaly pravou stranu vstupního prostoru. Výplň objektu sestávala z černé výrazně štěrkové vrstvy mocně zhruba 45-55 cm, která nasedala na černou mastnou přibližně 10 cm silnou popelovitou vrstvu, rozprostírající se po celé jeho ploše i při stěnách. Ta obsahovala množství uhlíku i neztráveného trouchnivého dřeva /jedle bělokora/, zuhelnatělé obilky ječmene obecného, pšenice obecné a prosa obecné /určil E. Opravil/ a slovanskou keramiku starší fáze i železný hrot střelky luku. Uvedený objekt lze klasifikovat jako sídlní.

Grabung auf dem Burgwall Chotěbuz - Podobora bei Český Těšín im Jahre 1985 /Bez. Karviná/. Die Ausgrabungsarbeiten konzentrierten sich im Jahre 1985 vor allem auf die Untersuchung des Walles der ersten sowie zweiten Vorburg. In beiden Fällen hat man festgestellt, dass der Wall ohne Innenkonstruktion ist, auf der zweiten Vorburg evident nicht zu Ende gebaut. Die Gräben, verhältnismässig seicht, von scharfer konischer und kesselartiger Form, enthielten überwiegend slawisches Material.

Sonde S 17, die den Wall und die Kante des Hanges auf der Ostseite der ersten Vorburg verbindet, wurde in einer Länge von 55 m verlängert und erfasste vier Objekte, von denen ein eingetieftes ovales slawisches Objekt eines Siedlungscharakters, mit rundlicher Feuerstelle ungefähr in der Mitte, und einer niedrigen aus Tegel modellierten "Bank" ausgearbeitet wurde. Es enthielt Keramik aus dem 9. Jahrhundert, verkohlte Gerste, Weizen und Hirse, sowie auch Stücke von vermodertem Holz der Weiztanne. Man kann es als ein Siedlungsobjekt klassifizieren.

DALŠÍ MLADOHRADIŠTNÍ /?/ HROBY V PŘEROVĚ-PŘEDMOSTI /okr. Přerov/

Čeněk Staňa, AÚ ČSAV Brno

Na staveništi sídliště uprostřed bývalé obce Předmostí u Přerova byla v lednu 1985 hloubena rýha pro vodovod paralelně s prukopem pro plynové potrubí na jihovýchodní straně podél domovního bloku 14, v němž bylo objeveno pět kostrových hrobů v listopadu 1983 /Stana 1985/. Přitom bylo zachyceno dalších pět kostér. Hroby opět zachovávaly v podstatě západovýchodní orientaci, byly relativně řídké, dosahovaly hloubky 60 - 120 cm pod povrchem. Ve zmrzlé hlíně za hustého sněžení se nám při záchranném výzkumu dne 30.1.1985 podařilo odkrýt v umělém výklenku v sz. stěně výkopu zachovanou část jednoho hrobu. Kostra ležela na zádech, levá paže byla v lokti mírně ohnuta, takže ruka spočívala na kosti křížové. Pravá paže byla pod lok-

tem bagrem odříznuta, stejně tak i celá pravá noha a levá noha od poloviny femuru dolů. Lebka byla otocena na levou stranu bradou k levému rameni. Zmrzlá půda nedovolila vydobýt zbytky dalších kostí. I když ani tentokrát neposkytly hroby žádné nálezy, rozložení hrobů podporuje domněnku o jejich mladohradištním stáří /Staňa 1985/.

Literatura:

Staňa, Č. 1985: Mladohradiště /?/ kostrové hroby v Přerově-Předměstí. PV 1983, Brno, 55.

Weitere jungburgwallzeitliche /?/ Gräber in Přerov-Předměstí /Bez. Přerov/. Im Jänner 1985 wurden in dem Aushub für eine Wasserleitung auf der südöstlichen Seite des Häuserblocks 14 weitere 5 Skelettgräber erfasst. Auch wenn aus diesen keine Funde gewonnen wurden, unterstützt ihre Dislokation die Erwagung von einem jungburgwallzeitlichen Alter des gestörten Gräberfeldes.

POKRAČOVÁNÍ VÝZKUMU NA HORNÍM NÁMĚSTÍ V PŘEROVĚ /okr. Přerov/

Čeněk Staňa, AÚ ČSAV Brno

V roce 1985 pokračoval archeologický výzkum na Horním náměstí v Přerově jednak na staveniště kulturního domu Přerovských strojíren při kostele sv. Jiří, kde měl nadále záchranný charakter /Staňa 1987, v tisku/, jednak sondami na třech dalších místech. Sondy na parkáně za domem č. 9 mohly ověřit situaci na vnější straně kamenné hradební zdi. Zatímco uvnitř hradeb jsou zachovány mocné středověké vrstvy, a to i z doby před 11. stoletím, na vnější straně byly tyto vrstvy při stavbě zdi založené na skále odebrouny. Zůstala tam pouze věteřovská vrstva, narustající směrem po svahu, takže je zřejmé, že v době věteřovské skupiny bylo návrší opevněno.

Sonda vedená v severojižním směru od domu č. 21 do náměstí začínala v bezprostředním sousedství velkomoravských hrobů objevených v roce 1974 M. Jaškovou /1975/. V její severní části blíže domu byla pod dlažbou slabá novověká vrstva s hlubšími rýhami pro vodovodní a kanalizační potrubí, která ležela na mohutném souvrství ze sklonku starší a ze střední doby bronzové: jižní část této sondy zachytily hluboký, široký příkop ze začátku novověku.

Práce mezi domem č. 21 a kamennou hradební zdí mohly především přípravný charakter pro výzkum v roce 1986, kdy budou v ploše systematicky, pokud možno až na podloží odkryty vrstvy, které byly na stavništi při kostele sv. Jiří zničeny nebo ponechány v zemi. Až na podložní skálu byla odkryta pouze část jihozápadní čtvrtiny plochy. Nejstarší dochovaná kulturní vrstva ležící na velkých skalních deskách pocházela z 11. století.

Nejvíce poznatků přinesl záchranný výzkum na parcele domu č. 8 těsně vedle kostela, kde bylo možno pracovat opět jen díky velké přízni stavbvedoucího Josefa Kunčara a mistru J. Sýkory a J. Želiny. Rust stavby možnosti výzkumu postupně stále více omezoval. Z technických důvodů nebylo možno ručně odkrývat nesourodé středověké vrstvy zvedající se od opevnění dovnitř po skalnatém podloží, které bylo v minulosti místy narušeno. Na několika místech se podařilo z konkrétních vrstev zachránit archeologický materiál a mohly být narychlo upraveny a nakresleny dva profily. V klidu potom byl dokumentován dlouhý jihozápadní profil vedle kostela na hranici staveniště a profily v klínu mezi kamennou zdí a apsidou kostela vně stavby kulturního domu. Tam také byly odkryty další dřevěné konstrukce z 11. století, za nimiž byly postupně odebrouny jednočlánkové kulturní vrstvy. Torzovitost konstrukcí, které zřetelně zahrnují několik stavebních fází, nedovoluje zatím podat jejich interpretaci. Kromě fošen obdobných deskám z předpokládané cesty odkryté v roce 1984 vyskytly se k hradbě kolmé, 360 cm dlouhé trámy, a to tři nad sebou, svázané s rubovou technikou s nedochovanými trámy souběžnými s hradbou. Více světla snad vnesou do situace odkrytí zbytku dřev pod schodištěm vedle kostela, plánované na rok 1986.

Obranění vnější strany základu kostela sv. Jiří až na sterilní skalnaté podloží při současném odkryvu k apsidě kolmého profilu přineslo cenné informace o stavbě kostela. Zářez základové rýhy do středověkých vrstev jednoznačně dokládá založení kostela dodnes stojícího v druhé polovině 13. století. Potvrzuje to i archeologické nálezy při dně rýhy. Do zásypu této rýhy vně nově vystavěné základové zdi kostela byly jednorázově uloženy lidské kosti velkého počtu jedinců. Pocházejí nejpochybně ze hřbitova, který ležel v této části návrší před výstavbou nového kostela. Dosažené výsledky výzkumu tedy mění dosavadní názor, který viděl v dnešním kostele sv. Jiří chrám připomínaný ve 12. století v listině biskupa Jindřicha Zdíka /CDB I, č. 115, 116/. Nevylučují ale možnost, že ve stejném cípu Horního náměstí stál i menší starší kostel, který zanikl výstavbou nového.

Literatura:

Jašková, M. 1975: Hroby ze střední doby hradištní v Přerově /okr. Přerov/, PV 1974, Brno, 49-50.

Staňa, Č. 1987: Záchranný výzkum na Horním náměstí v Přerově /okr. Přerov/, PV 1984, Brno, v tisku.

Fortsetzung der Grabung am Hörnli náměstí /Oberring/ in Přerov / Bez. Přerov/. Im Jahre 1985 hatte auch weiterhin die Grabung bei der Kirche des Hl. Georg einen Rettungsschrankter. Es wurden dort wichtige Profile, die die Entwicklung der mittelalterlichen Besiedlung zeigen, ein weiterer Teil der Holzkonstruktionen aus dem 11. Jahrhundert und die bis auf dem Felsen gelegten Fundamente der Kirche des Hl. Georg, abgedeckt. Der Einschnitt der Grundmauerlinne bewies die Gründung dieses Baues in der zweiten Hälfte des 13. Jahrhunderts. Zwischen das Grundgemäuer und die äussere Wand der Rinne waren einmalig Menschenknochen von einer grossen Individuenzahl beigesetzt, die vom Friedhof stammen, der an diesen Stellen früher war. Hinter dem Haus Nr. 9 haben wir eine Sonde am Zwinger geführt, die feststellte, dass die Steinmauer der Befestigung aus der Wende des 15. - 16. Jahrhunderts von der Aussenseite gebaut worden war. Dabei wurden die mittelalterlichen Schichten abgetragen. Es blieb nur die Schicht der Veteřov Gruppe, die in Richtung nach Außen anwuchs. Sie belegt also eine vorgeschichtliche Befestigung der Anhöhe. Mächtige Veteřov Schichten hat man auch in der vom Haus Nr. 21, in die Fläche des Platzes geführte Sonde entdeckt, wo sie bis unter die neuzeitigen Terrainherrichtungen reichten. Die mittelalterlichen Schichten waren dort vernichtet worden. Die Fläche hinter dem Haus Nr. 21 wurde ca. um 200 cm abgenommen und für die Grabung im Jahre 1986 vorbereitet. In ihrem südwestlichen Viertel wurden die Schichten bis zum felsigen Liegenden durchgraben, das grosse, sich nach Norden neigende Steinplatten bildeten. Unmittelbar auf dem Felsen lag die Kulturschicht aus dem 11. Jahrhundert.

ŘADOVÉ POHŘEBIŠTĚ Z 12. - 13. STOLETIÍ V MIKULČICích / okr. Hodonín/

Bohuslav Klíma, jr., AÚ ČSAV Brno

/Obr. 14, tab. 8/

Závěrem roku 1985 proběhly v centru obce Mikulčice v souvislosti s dořešením kanalizační sítě a jejím napojení na nově vybudovaný kulturní dům rozsáhlější výkopové práce. Bagrem hloubená 3 - 4 m široká a místo až 3 m hluboká rýha pro připojku potrubí procházela v blízkosti kostela a školy, aby se na návsi napojila na centrální síť. V dosahu církevní stavby se samozřejmě musely předpokládat středověké a novověké hroby. Ty také již byly při kopání centrální kanalizační rýhy na opačné straně kostela v jarních měsících roku 1981 zachyceny. Ve sledovaném prostoru bylo rovněž již dříve možno registrovat hroby, a to v průběhu výkopu pro vodovodní potrubí v roce 1983. Tehdy bylo terénní rýhou porušeno i několi starších pohřbů s bronzovými a stříbrnými záušnicemi větších rozměrů, typickými pro 12. století. Na základě tohoto překvapivého zjištění přistoupili pracovníci ústavu ještě v roce 1983 dokonce k menšímu plošnému odkryvu v prostoru mezi školou a kostelem. Odkryté hroby naležely kostelnímu hřbitovu. Byly uloženy ve více vrstvách nad sebou a mnohdy vzájemně porušeny. Patřily výlučně středověkému a novověkému období. Obsahovaly korálky růženců, křížky, medailonky, bronzové závěsné medaile sv. Benedikta a spolu se záponkami oděvu i další drobnosti /tzv. svátostíky/.

Velmi záhy se v hlubokém příkopu kanalizační rýhy objevily v blízkosti školy první kostrové hroby, zařuštěné do jemného, písčitého podloží, které zde vytváří základ mírného návrší. Pohřbení leželi přibližně 110-130 cm pod úrovní dnešního povrchu v natažené poloze naznak, s rukama většinou sepnutýma v páni, nebo na prsou. V postupně odkryvané ploše, kterou nejprve bagr snížil asi do hloubky 100 cm, bylo možno vysledovat zcela pravidelně řazení hrobů, z nichž k některým patřily bronzové záušnice větších rozměrů. Na jižním okraji pohřebiště se podařilo získat také jednoduché stříbrné prsteny s rytou výzdobou, část nůžek a přezku. Většina hrobu však byla bez milodarů. Jejich hustota narůstala směrem ke stávající církevní stavbě. Kostry ležely těsně vedle sebe a mnohé byly již i vzájemně překryté a porušené. Všechny respektovaly směr Z - V. Rovněž i v těchto místech se nalézaly bronzové a stříbrné záušnice někdy po dvou, ale i více kusech. Navíc se v zásypech a mezi řadami hrobů objevovaly kousky vápenné malty. Nechyběly tu však ani velké deskovité pískovce, které původně mohly náležet zděné stavbě v nejbližším okolí. Výzkum se podařilo v první fázi úspěšně ukončit v místech u zadního vchodu do školní budovy. V prozkoumaném výkopu pro kanalizační potrubí se zde v délce 40 metrů během pouhých 7 pracovních dnů podařilo odkrýt a prošetřit celkem 86 hrobů většinou z 12. - 13. století, ale i mladších. Ty byly situovány především blíže ke kostelu. Navíc se výzkumem zachytily a z velké části prozkoumal také zahľoubený latinský objekt.

Druhá fáze výzkumu proběhla počátkem roku 1986. Měla sledovat prostor v přímém doteku s areálem kostelní stavby, ale nebyla již tak úspěšná. Se zvýšeným úsilím se podařilo pouze zachránit dalších 11 kostrových hrobů, většinou porušených kanalizační výkopovou rýhou. Jejich části zůstaly patrné v obou stěnách hloubeného příkopu. I když většina patřila pohřbům mladým, přece se i zde v inventáři objevily bronzové a stříbrné záušnice.

Zachraňovací výzkum prováděný velmi iniciativně i za nepříznivých podmínek kolektivem pracovníků BSP v Mikulčicích, přinesl významné doklady o značné koncentraci zdejšího osídlení od 12. století. Přibližuje tak samotné počátky obce Mikulčice. Otázkou však ještě stále zůstává starší osídlení ze závěru 10. a 11. století, které by se zde mohlo předpokládat.

Reihengräberfeld aus dem 12. - 13. Jahrhundert in Mikulčice / Bez. Hodonín/. Zum Abschluss des Jahres 1985 verliefen im Zentrum von Mikulčice umfangreiche Ausgrabungsarbeiten zur Beendung des Kanalisierungsnetzes in der Gemeinde. Die Trasse des breiten Grabens für die Leitung führte in der Nähe der Kirche und Schule, wo bereits in früheren Jahren Skelettgräber aus dem Mittelalter und der Neuzeit erschienen. Es fehlten jedoch nicht einmal vereinzelte ältere Bestattungen, durch grosse Schläfenringe charakterisiert, die man in das 12. - 13. Jahrhundert datieren kann.

Bei der gegenwärtigen Rettungsgrabung war in der ersten Etappe auf einer mässigen sandigen Anhöhe im Raum der Schule die Anwesenheit eines grossen Reihengräberfeldes aus dem 12. Jahrhundet bestätigt worden, das in nördlicher Richtung mehr und mehr jüngere Gräber des Kirchenfriedhofs überdeckten. Im Graben gelang es insgesamt 86 Gräber und ein laténezeitliches Siedlungsobjekt zu untersuchen. In der zweiten Phase der Grabung, zu Beginn des Jahres 1986 konnte man in der Nähe der Kirche nur noch weitere 11 gestörte und teilweise vernichtete Gräber in den Wänden des Grabens bergen.

Die Ergebnisse der Rettungsaktion belegten markant eine ziemliche Besiedlungskonzentration in Mikulčice vom 12. Jahrhundert beginnend. Sie rücken näher und ergänzen somit die alleinigen Anfänge der Gemeinde.

SYSTEMATICKÝ VÝZKUM DÓMSKÉHO NÁVRŠÍ V OLOMOUCI - 10. ETAPA /okr. Olomouc/

Vít Dohnal, Krajské vlastivědné muzeum Olomouc

V červnu až srpnu 1985 uskutečnilo olomoucké muzeum 10. etapu dómského výzkumu. Šlo především o to dokončit průzkum jižní chodby gotického ambitu, o němž je z pramenů známo, že existoval v r. 1349 /CDM VII, č. 972/ a v r. 1374 /CDM X, č. 225/ biskup Jan ze Středy shromažďoval prostředky na jeho dokončení. Během předešlé výzkumné sezóny se totiž pod mramorovou dlažbou podařilo zachytit základy dvou opěrných pilířů čtvercového půdorysu, které byly dodatečně přistavěny k venkovní lodi severní obvodové zdi románského kostela /Dohnal 1987/. Z nálezové situace vyplynulo, že objevené pilíře jsou starší než stávající pilíře lichoběžníkového půdorysu, které se obvykle dávají do souvislosti s raněgotickou přestavbou kostela za biskupa Bruna ze Šaumburku po požáru v r. 1265. Vzhledem k tomu, že pilíře zjištěné v r. 1984 se nacházely v západní části chodby, bylo potřeba zjistit, zda pilíře budou pokračovat po délce kostelní zdi dál k východu. Vyslovený předpoklad se potvrdil. Dvěma sondami, jejichž vzájemná vzdálenost byla přizpůsobena rozestupu pilířů, zjištěných v předešlém roce, se podařilo odkrýt základy dalších dvou pilířů, které svým půdorysem, rozměry i způsobem přizdění ke kostelní zdi odpovídají nálezu z r. 1984. Je zřejmé, že čtyři objevené pilíře dohromady dokládají raněgotickou přestavbu románské baziliky, o níž se vědělo z písemných pramenů, ale uměleckohistoricky příp. archeologicky dosud nebyla prokázána. Existence pilířů naznačuje, že přinejmenším boční lodě kostela byly tehdy zaklenuty. Chronologicky lze vybudování pilířů čtvercového půdorysu položit do doby před brunonovskou přestavbou, jak vyplývá z částečného překrývání základového zdívna pilířů obojího druhu. S největší pravděpodobností jde o opravu kostela po jeho prvním požáru v r. 1204, provedenou za biskupa Roberta.

Podobně jako ve všech výkopech v ambitu i tentokrát se v obou sondách objevily hroby, často v superpozici. V málo zřetelných obdélníkových jamách byly uloženy kostry lebkou k západu a s rukama většinou na trupu. Některé hroby byly silně porušené a našlo se i několik samostatných lebek v druhotné poloze. Poškození hrobů vzniklo zřejmě tím, že se i v těchto místech intenzivně pohřbívalo, přičemž byly starší hroby ničeny výkopy nových hrobů. Kostry byly bez datovatelných náležů s výjimkou nejníže uloženého hrobu č. 10/85 /-165 cm pod mramorovou dlažbou/, který stratigraficky patří k nejdříve uloženým. Hrob nebyl druhotně poškozen, takže se dala dobrě pozorovat téměř úplná kostra, ležící pod vrstvíčkou ztrouchnivlého dřeva z rakve /jedle bělokorá, Abies alba/ s většími a menšími útržky zetilek tkaniny, již bylo tělo v rakvi původně přikryto. Dochované zbytky mají nyní tmavohnědou barvu a na některých z nich je lesklý vtekávaný ornament. Podle ornamentálního rozboru¹ lze hrob s tkaninou rámcově datovat do 15. století, což vzhledem k zmíněnému uložení hrobu lze považovat za počátek funerálního využívání této části křížové chodby.

Sondami ve východní části jižní chodby byl uzavřen archeologický průzkum vlastního areálu románského paláce, zahájený v r. 1974. V dalších etapách dómského výzkumu půjde o dořešení některých závažných otázek, které se v posledních letech vymořily při odkryvech severozápadně od romanského paláce, v nynější universitní zahrádě /dříve prostor kapitulního děkanství/ a také západně od katedrály, kde se přišlo na podpovrchové substrukce rozsáhlé stavby zřejmě fortifikačního poslání. Neméně potřebný byl i průzkum zatravněné plochy jihozápadně od dómského průčelí, kde se podařilo zachytit zbytky zděného objektu, zaniklého nejpozději ve 14. století. V obou případech jde o objekty, o nichž se dosud nevědělo.

Poznámky:

1/ podle určení RN Dr. E. Opravila, CSc.

2/ za posouzení textilních zbytků děkuji Dr. E. Lýskové z Moravské galerie v Brně,

Literatura:

Dohnal, V. 1987: Systematický výzkum domského návrší v Olomouci - 9. etapa, PV 1984, Brno, v tisku.

Systematische Grabung der Domanhöhe in Olomouc - 10. Etappe / Bez. Olomouc/. Im Jahre 1985 sondierten wir im östlichen Teil des südlichen Flügels des gotischen Kreuzganges, der sich nördlich der ursprünglichen romanischen Basilika befindet. Es ist gelungen, unter der Pflasterung Fundamente von zwei Pfeilern quadratischen Grundrisses zu entdecken, die von Außen zur Aussenseite der nördlichen Umfangsmauer der romanischen Basilika anliegen. Aus der Situation war ersichtlich, dass die Pfeiler zu der Kirchenmauer nachträglich angebaut worden waren, und dass sie älter als die bestehenden Pfeiler von trapezförmigem Grundriss sind, gewöhnlich in die Zeit des Umbau der Kirche datiert, der unter Bischof Bruno von Schaumburg nach dem Brand der Kathedrale im Jahre 1265 durchgeführt wurde. In den Jahren 1984-1985 gelang es insgesamt vier Pfeiler von viereckigem Grundriss festzustellen, von denen man bisher nicht wusste. Alle gehören zur ersten Rekonstruktion der Kathedrale des Hl. Wenzels, die nach dem ersten Brand im Jahre 1204 unter Bischof Robert durchgeführt wurde. Der Fund der viereckigen Pfeiler deutet an, dass damals zumindest die Seitenschiffe der Kirche gewölbt waren. Von dieser ersten Rekonstruktion wusste man aus schriftlichen Quellen, aber archäologisch eventuell kunsthistorisch war sie bisher nicht belegt.

FESTSTELLUNGSGRABUNG IN PODIVÍN / Bez. Břeclav/

Josef Unger, AÚ ČSAV Brno

Beim Studium historischer Karten bestimmte der Mitarbeiter des Kreisarchivs in Břeclav mit dem Sitz in Mikulov V. Hörtvík den Ort, wo die bisher nicht lokalisierte Podivíner Burg aus dem 11. - 12. Jahrhundert gestanden haben könnte. Auf der Stelle, genannt "Štěpnice", südlich von Podivín, hat man durch Lese funde jungburgwallzeitliche Keramik gewonnen. Nach einer geophysikalischen Untersuchung hat man auf den bestimmten Stellen mit einem pedologischen Stab sondiert und zwei Suchgräben ausgehoben. Die Ergebnisse kann man so zusammenfassen, dass am Orte "Štěpnice", wo hypothetisch die Podivíner Burg vorausgesetzt wird, eine nicht allzu intensive jungburgwallzeitliche Besiedlung festgestellt wurde. Die Existenz der Burg ist bisher nicht bestätigt. Eine weitere Grabung konzentrierte sich auf das Viertel "Rybáře", wo V. Hörtvík die Vorburg voraussetzt. Durch schriftliche Quellen ist hier auch eine Kirche belegt. Im Hof des Hauses Nr. 142 und 143 hat man Suchgräben gelegt, in denen nur eine Kulturschicht mit neuzeitiger Keramik entdeckt worden war. Ältere Funde wurden nicht gewonnen. Keramik jungburgwallzeitlichen Alters brachten Lese funde auf den Feldern westlich von dem Viertel "Rybáře".

VÝZKUM OPEVNĚNÉHO SÍDLA TYPU "MOTTE" NA ZANIKLÉ VSI DIVICE U BRUMOVIC /okr. Břeclav/

Josef Unger, AÚ ČSAV Brno

Důležitým příspěvkem k řešení problematiky počátků budování opevněných sídel typu "motte" na jižní Moravě byl výzkum lokality zvané "Kostelík" na zaniklé vsi Divice, ležící v údolí 2 km severozápadně od Brumovic, který byl proveden na podzim roku 1985. Zájem o tuto zaniklou ves je již starého data¹. Nalezené předměty svědčí o existenci Divic v době od první poloviny 13. do počátku 15. stol. V místech zaniklé vsi upoutává pozornost nevelký kruhový kopeček situovaný v strategicky nevýrazné poloze na mírném svahu mimo vodoteč. Lidová tradice sem kladla kostel a odtud i název "Kostelík" /Ošmera 1940, 90/. Pod vlivem této tradice se domníval i znalec moravských tvrzí A. Kolek, že zde stával kostel - rotunda². Stejnou tradici zaznamenala i J. Páleníková z Brumovic /Páleníková 1982, 153-156/. Na základě upozornění J. Kratochvíla z Brumovic, že kopeček zvaný "Kostelík" je stále ničen při obdělávání, byl zde proveden zjištovací výzkum. Při té příležitosti byl sondou vedenou ve směru východ - západ, širokou 1,5 m a dlouhou 46,5 m, protáh kopeček zvaný "Kostelík". Zajímavé souvrství bylo dokumentováno na jižní straně sondy.

V 1. až 7. metru dokumentovaného profilu byl sondou protáh příkop se zašpičatělým dnem vyplňený šedočernou hlínou. Příkop byl oproti dnešnímu povrchu hluboký 2,5 m a u dna měl asi půlmetrovou vrstvu žlutošedé hlíny s kousky mazanice. Zpevnění svahu příkopu nebylo zjištěno. Od 7. metru je na profilu pozorováno žluté sprašové podloží, které plynule přechází v černou hlínu, jejíž povrch představuje úroveň přirozené terénu. V 9. až 14. metru byl do této vrstvy zahlouben objekt, jehož zásyp se projevoval systémem mastnou hlínou s ojedinělými kousky mazanice a uhlíků. Objekt byl porušen kúlovou jamkou u níž lze rozpoznat výkopovou jámu širokou 0,5 m a zásyp kúlu o průměru 0,2 m. Počínajíc 10. metrem jsou patrný velmi různorodé vrstvy násypu kopečku. Zvláště mezi 19. a 22. metrem je v hloubce asi 1 m od dnešního povrchu výrazná vrstva s mazanicí, uhlíky a zlomky keramiky, překrytá dalšími vrstvami násypu. Mezi 34. až 46. metrem je na profilu dobré pátrný řez příkopem poněkud zvláštního tvaru, který v rozmezí

42. až 46. metru nebyl prozkoumán až do dna. Na profilu bylo patrné několik kulových jamek, přičemž další byly zjištěny ve výkopu sondy. Objevenou situaci lze interpretovat tak, že v místech staršího osídlení byl navršen kopeček z materiálu získaného při hloubení kruhového příkopu, ale i z materiálu obsahujícího pozůstatky staršího osídlení. Pokud jde sonda středem kopečku, měla jeho kruhová plocha vymezená příkopem průměr 26 m. Podle nálezu dvou kulových jamek v příkopu a zúžení příkopu na západní straně se zdá, že zde býval vstup do opevněného areálu. Uvážme-li, že z příkopu, který podle řezu na východní straně sondy měl trojúhelníkový průřez o šířce nejméně 9 m a hloubce 2,5 m, pocházelo asi 1240 m³ zeminy a plošina temeni mohla mít kolem 18 m v průměru, pak kopeček byl vysoký asi 3 m. Je zřejmé, že se jedná o zbytky silně poškozeného sídla typu "motte", které na horní ploše mělo dřevohlinitou zástavbu a přístup po šíkmém dřevěném mostě od východu.

Z hlediska vertikální stratigrafie lze nálezy rozdělit do tří celků. Nejstarší jsou ty, které pocházejí z vrstev překrytých souvrstvím vzniklým při sypání "motte". Jejich odlišení nebylo jednoduché, ale přesto se podařilo vypreparovat některé nálezy, u nichž lze mít zato, že pocházejí z této stratigraficky nejstarších vrstev. Nejvíce nálezů je z dosti různorodého souvrství vymezeného na západní i východní straně příkopem. Do tohoto souvrství se dostaly nálezy starší než je doba budování "motte". Příměs mladších nálezů z doby existence "motte" je takřka vyloučen. Třetí celek představuje předměty ze zásypu příkopu na východním i západním okraji sondy. Mohly se sem dostat prakticky nálezy ze všech období existence vesnice až do zániku "motte" a zasypání příkopu. Shrňme-li poznatky ze stratigrafického pozorování, pak dospejeme k závěru, že artefakty související s nejstarším osídlením se mohou nalézt ve všech třech celcích. Nálezy související s životem na opevněném sídle typu "motte" se mohou najít jen v zásypu příkopu.

Z hlediska chronologického můžeme keramiku rozdělit do tří skupin. Do první skupiny patří keramika vyroběná ještě v duchu hradištních tradicí. Vymezení chronologie této skupiny umožňuje absence typické mladohradištní keramiky nejen z nálezů při výzkumu, ale i z povrchových sběru na zaniklé vsi. Můžeme tedy tuto skupinu keramiky datovat do pozdněhradištního období tj. do první poloviny 13. stol. Druhá skupina keramiky je v nálezech zastoupena nejvíce. Jedná se o kvalitnější keramiku v mnoha případech vyroběnou z materiálu s příměsí slídy. Tuha byla přimísena jen do hmoty, z níž se vyráběly zásobnice. Tvarově jsou doloženy hrnce, plochá poklička, zásobnice, pánev a pravděpodobně akvamanile s žlutozelenou polevou. Srovnání s nálezy umožnuje zařadit tuto keramiku do horizontu středověké keramiky A, který je absolutně datován do druhé poloviny 13. a do počátku 14. stol. Třetí skupina keramiky byla nalezena jen v příkopu. Od předchozí skupiny se liší způsobem utváření okraje a výskytem zvonovité pokličky. Tuto skupinu keramiky můžeme datovat do 14. stol. Při výzkumu byla tedy nalezena keramika datovatelná do doby od první poloviny 13. do 14. stol. Přitom je zřejmě, že k navršení "motte" došlo až v době, kdy keramika druhé skupiny byla již nějakou dobu používána, tedy nejspíše až v poslední čtvrtině 13. stol. Z nálezu keramiky třetí skupiny v příkopu, a to v hloubce 1,6 m lze usoudit, že opevněné sídlo existovalo nebo přinejmenším příkopy nebyly zasypány ještě ve 14. stol.

Ve vzdálenosti 76 m jižně od středu "motte" byly na podzim roku 1985 zjištěny zbytky základu kostela. Tři sondy o šířce 0,5-1,0 m objevily jak originální zdivo, tak i základové žlaby s negativem zdíva. Jasně jsou prokázány dvě stavební fáze kostela. Podklady pro datování z hlediska archeologického zatím nejsou.

V písemných pramenech týkajících se zaniklých Divic je mezi svědky na listinách z roku 1234 a 1235 uveden Předor z Divic se syny³. Další šlechtic píšící se podle Divic se uvádí až v letech 1283 a 1286⁴. Později ve 14. stol. je v zemských deskách několikrát zmínka o šlechtě píšící se podle vsi⁵, o dvoře a také o kostele⁶. Tvrz se v písemných pramenech výslovně neuvádí, ale při prodeji Divic roku 1449 je prodávána "...ves Divice s kopcem i dvorem, ..., i s kostelním podacím"⁷. Názvem kopec se v písemných pramenech někdy označovalo tvrziště⁸. Z toho tedy plyne, že v této době z opevněného sídla byl dochován jen kopeček - "motte".

Shrňme-li poznatky získané archeologickým výzkumem i studiem písemných pramenů na zaniklých Divicích zjistíme, že ves vznikla v první polovině 13. stol., a to pravděpodobně kolonizační činností šlechty, která zde měla i svoje sídlo o jehož podobě nemáme představu. Po zničujícím požáru v druhé polovině 13. stol. bylo zbudováno opevněné sídlo typu "motte" s dřevohlinitou zástavbou opevněného areálu. Za stavitele "motte" můžeme s jistou rezervou považovat Jakuba z Divic, známého v letech 1283 a 1286. Nedaleko od "motte" stával i kamenný farní kostel, jehož chronologie není zatím určena.

Poznámky:

- 1/ Některé nálezy se dostaly do sbírek muzea v Kloboukách u Brna. Povrchové sběry zde prováděli manželé Páleníškovi z Brumovic a dr. E. Kordiovský z Klobouk u Brna. Nálezy jsou uloženy v Regionálním muzeu Mikulov př. č. 3/75, 11/76, 3/81. Srv. Kordiovský 1975. Povrchové sběry získané roku 1984 jsou uloženy v Regionálním muzeu Mikulov pod př. č. 94/85 /A/M 252, 253/.
- 2/ Dopis A. Kolka autorovi ze dne 21.3.1974.
- 3//CDB III, č. 97, s. 113, č. 107, s. 133/.
- 4//CDM IV, č. 211, s. 279, č. 241, s. 316/.
- 5//ZDB III, 451; V, 473, ZDO I, 991; III, 292/.
- 6//ZDB III, 451; VI, 363 .
- 7// SOA Brno, F 5, i. č. 3 .
- 8// "... loco munitionis dicto Kopec ..." ZDB X, 37/.

Literatura:

Kordiovský, E. 1975: Zaniklé osady na Kloboucku z hlediska archeologického, JM II, 80-84.

Ošmera, J. 1940: Pověsti z kraje Mrštíků a Herbenova, Klobouky.

Páleníková, J. 1982: Z pravěku a dob dávných, rkp.

Grabung einer befestigten Siedlung vom Typ "Motte" auf der Dorfwüstung Divice bei Brumovice / Bez. Břeclav/. Ein wichtiger Beitrag zur Lösung der Problematik der Anfänge der Errichtung befestigter Sitze vom Typ "Motte" in Südmähren war die Grabung der Lokalität genannt "Kostelík" auf der Dorfwüstung Divice, 2 km nordwestlich von Brumovice liegend. Durch einen in Richtung von Ost-West geführten, 1,5 m breiten und 46,5 m langen Suchgraben, wurde die Anhöhe "Kostelík" durchschnitten. Bei der Grabung wurde festgestellt, dass es sich um Überreste eines befestigten Sitzes vom Typ "Motte" handelt, im letzten Viertel des 13. Jahrhunderts errichtet. In einer Entfernung von 76 m südlich von der Mitte der "Motte" hat man Grundmauerreste einer Kirche festgestellt. Eindeutig sind zwei Bauphasen der Kirche bewiesen, aber Belege für eine Datierung von archäologischer Sicht liegen vorläufig nicht vor.

ZPRÁVA O VÝZKUMU HRADU ROKŠTEJNA, K.Ú. BRTNICE V ROCE 1985 /okr. Jihlava/

Zdeněk Měřínský, AÚ ČSAV Brno

Pátá etapa výzkumu hradu Rokštejna byla zahájena 25. června 1985 přípravnými pracemi, které proběhly do konce měsíce. Hlavní sezóna byla pak zahájena 1. července a trvala do 1. září 1985. Drobné dokončovací práce byly ještě realizovány 14. - 16. září 1985, 23. a 30. října a 6. listopadu 1985. V červenci a srpnu se výzkumu zúčastnilo 7 - 15 brigádníků, v době přípravných a dokončovacích prací 3-4 brigádníci.

Výzkumná sezóna 1985 se soustředila na pokračování výzkumu v rozpracovaných plochách střední části nádvoří dolního hradu nad zplanýrovaným příkopem hradu 13. století, dále na prostor kolem věže dolního hradu a příhradebních komor F a G a hlavní odkryvy se soustředily na plochu nádvoří horního hradu. V sezóně 1985 byla nově rozpracována plocha 100 m² a úplně dokončeno bylo dalších 250 m², tzn. úplně prozkoumaná je na lokalitě plocha 1225 m² a rozpracovaných je dalších 300 m². Celkový počet odkrytých objektů dosáhl čísla 133, tzn., že přibylo 10 nových kulových jamek, větších zahloubených objektů a dalších zvláštních stavebních útvarů.

Výzkum pokračoval v rozpracovaných plochách na nádvoří dolního hradu v jeho severozápadní až střední části v prostoru mezi dolním palácem a rampou vstupu do horního hradu a východně od předbraní horního hradu /čtv. 7/8; 8/8-10; 9/9-11; 10/10-11/. Ve čtv. 8/8 byla sejmuta část kameny vydlážděného předpází a celý čtverec byl začištěn na úrovni lité maltové úpravy. Podobně byly svrchní vrstvy odstraněny v sousedním čtv. 7/8 u nároží dolního paláce a vyzdění předpokládané cisterny. Ve čtv. 8/9 byla vypracována základová spára kolem obj. 100 a poté byla celá plocha čtverce snížena o 55 cm na spodní požárovou vrstvu s kameny, popelovitými čočkami a zuhelnatělými trámy. Severozápadní část sousedního, východněji položeného čtv. 8/10 byla v předchozí sezóně začištěna na úrovni žluté nahňedlé písčité vrstvy s bohatým obsahem malty, která v SZ rohu přecházela do souvislé maltové úpravy. Ze severu ze čtv. 9/10 sem zasahoval obj. 83. Výše popsána písčitá vrstva představovala výplň obj. 84 - zasypaného příkopu hradu 13. století, který probíhal v severozápadní polovině čtverce. Od hranice vedené úhlopríčkou od SV k JZ rohu směrem na JV bylo po vybrání svrchních vrstev začištěno již v minulých sezónách skalnaté podloží. V severozápadním rohu se podařilo po odstranění maltové úpravy pod ní zachytit hnědou nášlapovou vrstvu s keramikou a kostmi, pod níž se nacházel žlutý a žlutohnědý jíl a pod ním žlutohnědá písčitá zahliněná vrstva o mocnosti 40 cm a spodní partie zásypu příkopu až na skalnaté dno tvořila šedohnědá hlinnitopísčitá vrstva z kamenů, mocná asi 30 cm. Celkem byl zbytek příkopu do skalnatého podloží zasekan o 140 cm a spolu s horními sutovými vrstvami dosahovalo souvrství nad ním mocnosti až 300 cm.

Hlavní výzkumné práce v sezóně 1984 v této části nádvoří dolního hradu probíhaly ve čtv. 9/10-11 a 10/10-11. Již v sezóně 1984 zde došlo k odkryvu mohutné kamenné destrukce, která se táhla ve východních polovinách čtv. 9/10 a 9/11. Západní poloviny obou čtverců tvořila po odstranění hnědošedé hlinité vrstvy mocné 4-20 cm maltová úprava, která byla narušena obj. 83 - žlabovitým zahloubením širokým 80-180 cm, vyhloubeným do hnědožlutého jílovitopísčitého zásypu obj. 84 - staršího příkopu, jež se táhlo od JZ k SV rohu čtverce 9/10 a dále do čtverce 9/11, kde se vytrátilo. Kamenná destrukce zasahovala i do sousedních dvou čtverců 10/10-11. Výplň žabu obj. 83 tvořila lehká hnědošedá hlinitá vrstva s množstvím malty a kamenů. Ve čtv. 9/11 se v destrukci vyrýsovaly i dva útvary naznačující umístění velkých kulových jam. Ve čtv. 10/10-11 bylo po odebrání kamenné destrukce a hnědé až hnědošedé hlinité vrstvy s maltou a kameny začištěno skalnaté podloží. Konfrontace této situace zjištěné v ploše čtverců 9/10-11; 10/10-11 s profilem Z-V mezi čtv. 9-10/11 a 9-10/12, na níž je zřejmá valovitá úprava, umožňuje interpretovat ji jako dřevohlinité opevnění s čelní kamennou zdí a zadní stěnou tvořenou dřevěnou kulovou konstrukcí za loženou do žabu vyhloubeného v zásypu příkopu hradu 13. stol. /obj. 84/. Tato valová úprava byla patrně nouzovou záležitostí při částečném zničení hradu za husitských válek nebo po jeho devastaci v tomto období.

Východně od předchozích ploch pokračovaly odkryvy kolem věže dolního hradu, a to ve čtvercích 11/10-11 a 12/10-11. Ve čtvercích 11/10-11 byla provedena skrývka horních destrukčních vrstev až na zánikový horizont, který byl tvořen hnědošedou hlinitou vrstvou, na povrchu zaplněnou kamennou destrukcí. V sou-sedních čtvercích 12/10-11 byla tato vrstva obnažena již v uplynulých sezónách a k upřesnění celé situace kolem dolní věže bude nutno před pokračováním výzkumu provést skrývku v dalších čtvercích 11-13/12. Pro-zatím bylo dále pokračováno ve výzkumu vrstev čtverce 11/10 a 12/10. Ve čtv. 11/10 byla jihozápadní po-lovinu začištěna na rostlý terén, ale v severovýchodní polovině se zahľuboval rozsáhlý objekt vyplňený ka-menem a černohnědou humózní hlínou. Ve čtv. 12/10 bylo v jeho jižní části zachyceno k severu exponované vytarasení svahu táhnoucí se od ukončení příčky mezi komorami F a G směrem k západu. Ve čtverci se též rýsovaly zahľoubené objekty, které budou otevřeny v sezóně 1986.

Dále pokračoval i výzkum posledních dvou příhradebních komor G a F. Byly zde odstraněny žluté písčití vrstvy s maltou až na do skály zatesané dno staršího zahľoubeného objektu, který byl zasypán a překryt stavbou komor G a F. Na jižní straně jej vymezoval zbytek kamenné plenty, na východě hlavní hradební zed a na západě zbytek patrně starší hradební zdi, směrem k severu /pod vnitřní zdí komory G/ vytřhané. Na této starší zdi stála vnitřní zed komory F. Na dně tohoto zahľoubeného objektu, jež se svažovalo mírně k severu, byly zachyceny útržky nášlapové hnědošedé vrstvy s uhlíky, které se směrem k severu vytrácely. Objekt byl oproti rostlému terénu na jihu zahľouben o 90-110 cm.

Hlavní výzkumné práce v sezóně 1985 probíhaly na nádvoří horního hradu. Soustředěny byly do dvou úseku klíčových pro objasnění problematiky stavebního vývoje fortifikace v době jejího vzniku a dalšího vývoje 1. poloviny 14. století v jihozápadní a severovýchodní části nádvoří horního hradu. Byl dokončen výzkum obj. 92 a 95 ve čtv. 4/12 a 4/11. Čtverec 4/12 byl začištěn na skalnaté podloží a do jeho východní části zasahuje obj. 95, v severozápadním rohu čtverce bylo zachyceno kamenné nároží obj. 128 a při jižní straně do skály zatesaný kamenný žlábek obj. 127. V sousedních čtvercích 3/9-11 a 4/9-11 byla řešena otázka postavení zahľoubeného objektu 125 v rámci stavebního vývoje hradu. Tento objekt se nachází v jihozápad-ním rohu nádvoří mezi hlavní věží a hradební zdí. Ve čtvercích 3/10 a 4/10 bylo zachyceno několik malo-vých úprav podlahy do skály zatesaného obdélníkového útvaru s vyrovnanými žlutými písčitými vrstvami promísenými hnědou hlínou, která obsahovala zlomky keramiky s mladohradištními tradicemi datované do 2. poloviny 13. stol., včetně nálezu železné přezky a fragmentu poháru z emailovaného skla. Výzkum objektu bude ukončen v roce 1986. Důležité poznatky přineslo prozkoumání čtv. 3/9 a 4/9, kde byly zjištěny útržky základu starší ohradní zdi hradu 13. stol. Tato zed byla vedena poněkud severněji od mladší, dodnes za-chované hradby probíhající zhruba západovýchodním směrem. Teprve v místech, kde se tato zed lomí k se-veru, se zdi sbíhají a na západě je na starší hradbě postavena mladší ohradní zed. Pozoruhodný nález byl učiněn při jihozápadním rohu věže v místech, kde se k ní přimyká starší hradební zed, která je ve svém dalším průběhu ve čtv. 5/9 a 6/9-10 jako by přistavěna k věži. Ve skalní rozsedlině zde bylo uloženo tělo no-vorozence a tato rozsedlina byla přezděna. Ve čtv. 7/12 pokračoval odkryv s cílem upřesnit průběh mladší ohradní zdi. Ve východní části čtverce byl zachycen její negativ s útržky zdiva probíhající v linii S-J. Ta-ké zde byla zachycena valová úprava, která byla patrně nouzovou záležitostí po devastaci hradu za husit-ských válek.

Archeologické odkryvy v roce 1985 naznačily některé nové aspekty stavebního vývoje hradu, zejména po-čáteční fáze 2. poloviny 13. století a přestavby Rokštejna po jeho získání markrabětem Janem Jindřichem ko-lém roku 1360. Rozpracované plochy na nádvoří horního hradu, které by měly dát odpověď na tyto otázky, budou ukončeny v sezóně 1986.

Bericht über die Grabung der Burg Rokštejn, Kat. Geb., Brtnice, im Jahre 1985 / Bez. Jihlava/. Die Grabungssaison 1985 konzentrierte sich auf die Fortsetzung der Abdek-kungsarbeiten in den bereits geöffneten Flächen und auf ihre allmähliche Beendung, und zwar im mittleren Teil des Burghofes der unteren Burg ober dem planierten Graben der Burg aus dem 13. Jahrhundert, ferner im Raum um den Turm der unteren Burg und in den Kammern F und G am Wall. Die Hauptabdeckungen kon-zentrierten sich auf die Fläche des Burghofes der oberen Burg. In diesem Teil hat man die Grabung des Obj. 92 und 95 beendet und es wurde die Frage der chronologischen Stellung und Funktion des eingetiefsten Ob-jektes 125 gelöst, das sich zwischen dem Turm und dem westlichen Verlauf der Umfriedungsmauer der obe-ren Burg befindet. Höchstwahrscheinlich handelt es sich um einen in den Felsen eingehauenen Suterrain eines grösseren Wohnbaues mit Blockkonstruktion aus der 2. Hälfte des 13. Jahrhunderts, aus der Zeit der Ent-stehung der Burg. Aus der Aufschüttung dieses Objektes sind wichtig Funde von Keramikfragmenten mit jungburgwallzeitlichen Traditionen und ein Becherbruchstück aus emailliertem Glas. Einen bemerkens -werten Fund tätigte man bei der südwestlichen Ecke des Turmes der oberen Burg an Stellen, wo an diesen die ältere Burgmauer anschliesst, die in ihrem weiteren Verlauf zu dem Turm als angebaut wäre. In der Felsspalte war hier der Körper eines Neugeborenen gelegt und die Felsspalte übermauert worden. Die archä-ologischen Abdeckungen auf Rokštejn im Jahre 1985 deuteten einige neuen Aspekte der Bauentwicklung der Burg an, besonders der Anfangsphase der 2. Hälfte des 13. Jahrhunderts und des Umbaus von Rokštejn nach ihrer Erwerbung durch Markgraf Jan Jindřich um das Jahr 1360. Die aufgearbeiteten Flächen auf dem Burghof der oberen Burg, die auf diese Fragen Antwort geben sollten, werden in der Saison 1986 beendet.

POVRCHOVÝ PRUZKUM STŘEDOVĚKÉHO SÍDLA U HORÁKOVA, K.Ú. HORÁKOV /okr. Brno-venkov/

Miroslav Plaček, Strážnice

/Obr. 15/

Relikty sídla zaujaly část levobřežní ostrožny v meandru Říčky 2 km západně od Horákova ve výši 305 m n.m. V bezprostředním sousedství jižně, na opačné straně řeky, se nachází velkomoravská lokalita Staré Zámky u Líšně. Sídlo bylo zbudováno v prostoru prehistorického hradiska, jehož tři příkopy přerušily velmi úzkou přístupovou šíji¹. Na části rozšířené rovinné plochy temene ostrohu se reliéfně rýsuje neúplná, přibližně obdélná ohrada /40x34 m/, z níž zůstala rozvalená zeď. V jejím jihozápadním rohu je destrukce obdélné budovy /20x9 m/, resp. její zahľoubená část. Ve středu ohrazené plochy je čtyřhranný valový útvar /10x9 m/ narušený amatérskou sondou, v níž se však neobjevilo zdivo očekávané centrální věže. V jihovýchodní části svažující se plochy ostrožny je hluboká okrouhlá deprese, patrně pozůstatek studny nebo jímky na vodu. Je zajímavé, že úplně chybí příkopy kolem sídla, což lze vysvětlit existencí staršího opevnění a palisády na okraji strmých svahu. Zděné sídlo pak bylo jen vydělenou akropolí celé využité plochy.

Po polovině 14. stol. byla ves v rukou příslušníku brněnského patriciátu, což je zachyceno ve zmínkách z let 1355 a 1371 /ZDB III, 99; V, 478/. Počátkem 15. století drží Kobylnice s tvrzí a Horákov Václav Herynek ze Sloupna, jenž r. 1420 příkoupil i Ponětovice /K r. 1407 ZDB IX, 164; XII, 83/. Důvod ke stavbě sídla vyvstal asi s dělbou majetku mezi bratry Milotu /r. 1466 se píše z Ponětovic, ZDB XIV, 115/, Jana Herynka a Ondřeje ze Sloupna /ZDB XIII, 222/. V souvislosti s tím asi vznikla tvrz v Ponětovicích a sídlo v Horákově, po kterém se píše Ondřej. V deskovém zápisce se jmenuje castrum, neboť Ondřej zapisuje své ženě Heleně věno na "poli, jež prve k hradu naleželo" /ZDB XIII, 66; Nekuda-Unger 1981, 125/. Z uvedeného vyplývá výstavba sídla po husitských válkách a po předpokládaném zničení za válek česko-uherských vznikla nová tvrz ve vsi. R. 1529 se uvádí les jménem Hrad /ZDB XXIII, 23/. Tvrz po integraci panství zpustla také - v r. 1563 se jmenuje pusté tvrzisko /ZDB XXVIII, 34/. Zlomky středověké keramiky ukazují rovněž na pozdní dobu života lokality v 15. století. Fragmenty cihel dokládají jejich užití v oblasti východně od Brna /Orlov, Vildemberk/.

Poznámka:

1/ Poslední, vytesaný ve skále, byl asi upraven v souvislosti se sídlem.

Literatura:

Nekuda, V. - Unger, J. 1981: Hrádky a tvrze na Moravě, Brno.

Oberflächenuntersuchung des mittelalterlichen Wohnsitzes bei Horákov, Kat. Geb. Horákov /Bez. Brno-venkov/. Die Reste des Wohnsitzes nahmen die linksuferige Sporenlage oberhalb des Říčka-Flusses gegenüber dem grossmährischen "Staré Zámky" ein und nützten die Befestigung des prähistorischen Burgwalles aus. Das Rechteck des zerstörten Walles /40 x 34 m/ hatte in der südwestlichen Ecke einen Bau /20 x 9 m/ und in der Mitte ist ein viereckiges Wallgebilde im Ausmass von 10 x 9 m. Die rundliche Depression nach einem Brunnen oder Zisterne befindet sich im Südwesten der Sporenlage. Der befestigte Wohnsitz wurde scheinbar nach den Hussitenkriegen von Ondřej ze Sloupna errichtet /im Jahre 1464 wird castrum angeführt/. Er wüstete scheinbar in den böhmisch-ungarischen Kriegen /im Jahre 1529 wird der Wald Hrad genannt/ und wurde durch eine Feste beim Hof ersetzt.

POVRCHOVÝ PRUZKUM HRADU RONOVA, K.Ú. BÍLOVICE N. SVITAVOU /okr. Brno-venkov/

Miroslav Plaček, Strážnice

/Obr. 16/

Zbytky hradu jsou situovány na nevelkém výběžku z náhorní roviny do údolí Svitavy 2,6 km vjv od Útěchova v nadmořské výšce 390 m n.m. Asfaltová lesní silnice je obchází v bezprostřední blízkosti a odvod klesá po úbočí k Adamovu. Hrad je vymezen šestiúhelným valem, který zůstal po rozesuté ohrazené zdi, na západě jsou relikty vstupního věžovitého objektu. Hradba byla 1 m silná, což je zřejmé z jediného zachovaného úseku s oboustranným lícem na severozápadní straně. Poněkud excentricky vystupuje z ohrazené plochy podlouhlý pahorek ukrývající relikty hradního jádra. Bylo blokové /10x28,5 m/, původní vstup z jihu je vyznačen terénním stupněm a mělo tři prostory položené výraznými prohlubněmi. Dva krajní byly menší, střední byl dlouhý 16 m. Je pravděpodobné, že se jednalo o zdrobnělou dvojvěžovou dispozici s mezi Lehliou palácovou částí. Prostory ve věžích byly jistě také obydlené.

Nepříliš velké rozměry stavby vedly k zařazení objektu do publikace V. Nekudy a J. Unera /1981, 259/ ač všechny čtyři prokazatelné písemné zmínky hovoří o hradě. V nejstarší z r. 1364 datuje na "Ronově, našem novém hradě" listinu Čeněk Krušina z Lichtenburka a další následující v 1. 1365 a 1366 /CDM IX.

č. 371, 277; ZDB IV, 168 a 226; CDM IX, č. 448/. Jiné mohou být ještě obsaženy v predikátech, ale není možno bezpečně určit, které se vztahují k němu a které k jiným sídlům téhož jména. Podle hradního typu a citované relace je možno datovat vznik hradu do padesátých let 14. stol. Zánik hradu byl způsoben ztrátou sídelně-správní funkce po jejím přesunu na zeměpanský Nový hrad. V r. 1567, kdy už je boskovickým alodním panstvím, k němu přísluší většina ronovského a olomoučanského zboží /ZDO XXVIII, 2/. Ke změně došlo nejpozději v průběhu 15. století a jejím důsledkem bylo zpustnutí hradu opuštěním nebo válečným poškozením. Bohužel nám v tomto směru nemohou pomoci výsledky velmi chudého povrchového sběru, ale je nutno vyčkat důkladnějšího zjišťovacího průzkumu.

Literatura:

Nekuda, V. - Unger, J. 1981: Hrádky a tvrze na Moravě. Brno.

Oberflächenuntersuchung der Burg Ronov, Kat. Geb. Bílovice n. Svit. / Bez. Brno-venkov/. Ruinen der Burg sind auf dem nicht grossen Ausläufer am Rande der Hochebene ober dem Tal der Svratka. Die Burg begrenzt ein Sechseck einer eingestürzten 1 m starken Mauer. In der umfriedeten Fläche ist ein Hügel, der den Burgblockkern überdeckt. Vermutlich handelt es sich um die Minatur eines zweitürmigen Typus mit den zwischenliegenden Palast. Die älteste Erwähnung aus dem Jahre 1364 führt die Burg als "castrum nostrum novo" in Händen von Čeněk Krušina aus Lichtenburg an. Die Wüstung wird im Verlaufe des 15. Jahrhunderts vorausgesetzt und ihre Ware fiel der ursprünglich landesfürstlichen Nový Hrad /Neue Burg/ zu /sie wird bei dieser im Jahre 1567 angeführt/.

POVRCHOVÝ PRUZKUM HRADIŠTĚ, K.Ú. LOUKA /okr. Třebíč/

Miroslav Plaček, Strážnice

/Obr. 17/

Zbytky hradu nazvaného v pramenech Hradiště se nacházejí na mírně klesající ostrožně v záhybu Želeťavy nad soutokem říčky a Budíškovického potoka ve výši 473 m n.m. Šíje je přečata příkopem šířky 21m, jenž je oproti vnějšímu valu 5,5 m hluboký. Obytný areál je přibližně lichoběžníkového tvaru a je 40 m dlouhý a 23 m široký. Na severovýchodě k němu z boku přiléhá plocha bývalého příhrádku, jímž mohla vést přistupová komunikace. Na severozápadě jsou svahy ostrožny narušeny lomem. Plocha jádra je zvýšena na severovýchodě a nevykazuje žádné stopy po zdech nebo objektech, takže se nelze ke způsobu zástavby a typu vůbec vyjádřit.

Osudy sídla jsou spjaty se vsí Loukou. Ta se jako Loučka připomíná již v 1. 1349 a 1351. Byla tehdy v držení Filipa z Menhartic /ZDB I, 70; ZDB II, 46/. R. 1355 přešla ves po částech do rukou Filipa z Police, který je koupil od dvou různých držitelů /ZDB III, 71; IV, 93/. Další zmínky z r. 1360 a 1361 vztahoval L. Hosák k neznámu hradu u Luk n. Jihlavou, zatímco V. Nekuda k Louce u Jemnice /Hosák 1938, 47; Nekuda 1961, 39, 46/. V listině z r. 1360 prodává Hirska z Police, stonařovský farář statek Hradiště s vesnicemi Loukou a Sedlicemi Hynkovi Tluksovi a Ješkovi z Batelova a Pacova /CDM IX, č. 201, s. 140/. Hynek Tluksa, píšící se již z Hradiště, pak postoupil r. 1361 deskovým zápisem hrad Hradiště, Sedlec a Louku druhému podílníkovi Ješkovi z Pacova /ZDB IV, 74/. Protože se dá odůvodněně předpokládat příbuzenství Hirska a Filipa z Police a ve zprávách z r. 1360 a 1351 se objevují jako účastníci transakcí vlaďkové z Oponešic, je zřejmé, že jde o Louku u Jemnice a zkoumaný objekt. R. 1446 prodal Jan z Heršic Václavu Divůčkovi z Podčepic tvrzíště a vsi Louku a Hradiště /ZDB XII, 477/. Z uvedených skutečností vyplývá vznik sídla mezi roky 1355-1360 a zánik před r. 1446, snad za husitských válek. Skrovň kermický materiál z povrchového sběru lze rámcově zařadit do 14. - 15. století, i když se ojediněle objevil silnostěnný tuhový střep. Hojná je dočervena vypálená mazanice naznačující případný dřevohlinity charakter zástavby.

Literatura:

Hosák, L. 1938: Historický místopis země moravskoslezské, Praha.

Nekuda, V. 1961: Zaniklé osady na Moravě v období feudalismu, Brno.

Oberflächenuntersuchung von Hradiště, Kat. Geb. Louka /Bez. Třebíč/. Die Überreste der Burg Hradiště nehmen die Spurenlage über dem Zusammenfluss der Želeťava und des Budíškovský Baches ein. Das Wohnareal hinter dem Nackengraben /21 m breit, 5,5 m tief/ hat Ausmasse von 40 x 23 m. Der Zugang war durch die Vorburg auf der nordöstlichen Seite, Mauerreste blieben nicht erhalten. Der Burgwall wird zum erstenmal im Jahre 1360 erwähnt und nicht lange vorher wurde die Burg gegründet. Im Jahre 1446 wird nur noch eine Festungsstätte erwähnt, zur Wüstung kam es vielleicht im Laufe der Hussitenkriege. Das keramische Material stammt rahmenhaft aus dem 14. und 15. Jahrhundert, es kam auch ein dickwandiger Graphitscherben zum Vorschein. Zahlreich ist durchglühter Lehm bewurf, der vielleicht mit dem holzerdigen Charakter des Verbaues zusammenhängt.

POVRCHOVÝ PRUZKUM HRÁDKU U REŠOVA A REVIZE STRÁLKU, k.ú. Ondřejov /okr.Bruntál/

Miroslav Plaček, Strážnice

/Obr. 18, 19/

Zbytky hrádku u Rešova se nacházejí na skalnatém konci ostrožny nad soutokem Huntavy a Tvrdkovského potoka přibližně ve výši 520 m n.m. Úzká a plochá šíje je přerušena 12 m širokým a 4 m hlubokým příkopem vytesaným částečně ve skále. Osou předhradí je mohutné dvojvrcholové skalisko se svislými stěnami, kolem něhož jsou terénní plošiny sloužící potřebám provozu. Přístup byl podél západní strany, kde je další krátký příčný val a příkop. Předhradí je odděleno mělkým příkopem od jádra, jež využilo trojúhelnou skálu na konci ostrohu. Protože měla nevelké rozměry, vyrůstala nepravidelná věžovitá stavba i od její paty, o čemž svědčí zbytky lícovaného zdíva na sv. a sz. Fragment zdíva na jz. straně dokládá existenci ohradní zdi sledující terénní stupen na jihu a uzavírající kolem skály parkán.

Rozsah hrádku ukazuje na skromné poměry zakladatele, jenž však uniká našemu poznání, neboť objekt není zachycen v žádných historických zprávách. Z umístění na rozhraní zeměpanského /rýmařovského/, biskupského /huzovské provincie/ a šumvaldského zboží lze usuzovat nejen na sídelně-správní, ale i strážní úlohu. Ta je také odůvodněna důlním podnikáním v širokém okolí. Historické relace o blízkém osídlení hovoří o Tvrdkově /k r. 1349 a r. 1353, kdy Drslav ze Šumvaldu intabuluje ves Ješkovi ze Šumvaldu ZDO I, 109; ZDO I, 267/ a Rešově, ve kterém byla již v r. 1351 fara /CDM VIII, č. 80, s. 51/. S Rešovem může souviset Arnold Resch z Krnova uváděný k r. 1291 /CDM IV, č. 293, s. 372/ a rod píšící se "de Rez /Recz/" a vlastníci statky na Zábrěžsku po pol. 14. stol. /ZDO I, 471, 596, 600, 666/. Príslušnost hrádku k Hankštejnmu /Skalám/ také není možno s jistotou vyloučit ač vesnice patřila spíše k Rýmařovu, který sídlo měl /Novák-Karel/ nebo k Rabštejnmu.

V r. 1398 přísluší všechny uvedené osady k hradu Rabštejnmu, který od Pertolda z Lipé získal r. 1355 markrabí Jan Jindřich. V. Pinkava tak soudí se zápisu půjčky zaznamenané v lozuncích města Brna /Pinkava 1922, 276; CDM XII, č. 469, s. 415/. Datování počátku hrádku vychází pouze z nálezu konvice s depotem brakteátu uložené v osmdesátých až devadesátých letech 13. století /Šíkulová 1985/. Dá se tedy předpokládat, že vznikl s dovršením kolonizace Rýmařovska.

Hrad Strálek zaujal konec klesající nevýrazné ostrožny na východní straně údolí Stráleckého potoka 3 km jjz. od Rýmařova ve výšce asi 580 m n.m. Byl na něm prováděn sondážní průzkum, jenž přinesl cenné výsledky v podobě množství keramického i železného materiálu. Práce obsahuje také zjednodušený půdorys s jádrem hradu s drobnými tvarovými nepravidlostmi /Karel-Novák, 1983/. Šíjový příkop je 20 - 28 m široký, oproti předhradí 4,5 m hluboký a na východní stěně vystupuje na povrch skála. Čtyřhranné předhradí má na šíjové straně val až 3 m vysoký a ve stupních klesá severozápadním směrem. Jeho povrch je pokryt hustou vegetací, a proto jeho zástavba zůstává nejasná. Druhý příkop má šířku 14-15 m a oproti okružnímuvalu zadního hradu je 4,5 m hluboký. Val uzavírá lichoběžník 103 m dlouhý a 65-45 m široký a na severovýchodě se svezl do údolí. Okružní příkop vymezuje jádro o rozměrech 70x22-14 m, jehož čelo zabírá reliéfní náznak přibližně obdélného objektu. Naopak málo pravděpodobná je údajná existence válcové věže na konci hradu, kde by bergfrit neměl ani smysl /Karel-Novák 1983, 19/. V úzkém nádvorí lemovaném hrázkou pozůstalou po obvodu hradbě /tl. 2,3 m/ je ve skále tesaná čtyřhranná jímlka na vodu.

První zmínka o hradě pochází z r. 1282. Je to nápis "de Stralek" na pečeti Beneše ze Štítiny /CDM IV, č. 205, s. 271/. Po hradě se dále píše mezi léty 1323-1342 /RBM III, č. 854, s. 339; CDM XV, č. 50; Dvorský 1907, 123/ Zbyněk a do r. 1337 i jeho bezdětný bratr Dobeš /Dvorský 1907/. Po polovině století se rod nachází hlavně v okolí Šišmy, kde získal menší panství a v první třetině 15. stol. vymírá /Dvorský 1907, 127/.

Vznik hradu byl zřejmě podmíněn úchvatem zeměpanského majetku po smrti Přemysla Ot. II. Po jeho revindikaci zůstalo u hradu jen nepatrné zboží, které představovala ves Strálek ležící asi 0,5 km jv. od hradu a snad menší části blízkých vsí /Pinkava 1922, 201/. Zdá se, že těsně před polovinou 14. stol. páni ze Stráleku přepustili tento majetek markraběti a přestěhovali se na Dřevohosticko. Po připojení k Rýmařovu byl Strálek opuštěn, ač vesnice se připomíná ještě v r. 1365 /ZDO I, 917/. Podobně asi skončil i hrádek u Rešova, takže v r. 1398 se v příslušenství Rabštejna neuvádí ani jeden z nich /CDM XII, č. 409, s. 415/. Poslední zmínkou je deskový zápis z r. 1586, v němž se jmenuje "hrad pustej Štrolek" /ZDO XXIX, 178, f. 65 v./. Datování potvrzuje i hmotné nálezy, které se řadí do tohoto období /Karel-Novák 1983, 23/.

Literatura:

- Dvorský, F. 1907: O starožitném panském rodě Benešoviců I, Brno.
Karel, J. - Novák, J. 1983: Hrad Strálek na Rýmařovsku. Informační zpravodaj členů sm. pobočky Čs. spol. archeologické při ČSAV, prosinec, 19-30.
Novák, J. - Karel, J.: Zpráva o archeologicko-historickém výzkumu počátku města Rýmařova a okolí 1969-1975, Rýmařov.
Pinkava, V. 1922: Vlastivěda moravská. Unčovský a rýmařovský okres, Brno.
Šíkulová, V. 1985: Středověká polévaná keramika z Opavy, AH 10, 230-233.

Oberflächenuntersuchung des Hausberges bei Rešov und Revision von Strálek, Kat. Geb. Ondřejov /Bez. Bruntál/. Die Überreste des Hausberges bei Rešov befinden

sich auf einer Sporenlage ober dem Zusammenfluss der Huntava und des Tvrdkovský Baches. Der Nacken-graben /12 m breit, 4 m tief/ ist teilweise in dem Felsen gehauen, der durch die Mitte der Vorbburg fort-setzt. Der Kern hinter dem weiteren Graben enthielt einen unregelmässigen turmartigen Bau auf dem Mittelfelsen, der von einem Zwinger umgeben war. Der Hausberg kommt in den historischen Berichten nicht vor, aber ist durch den Fund der Brünner Brakteate datiert. Er gehörte entweder zu Tvrdkov, Skály /Hangstein/ oder zu Rešov, wo bereits im Jahre 1351 eine Pfarrkirche war. Die Entstehung setzt man im letzten Viertel des 13. Jahrhunderts voraus.

Strálek stand auf einer abfallenden Sporenlage 3 km südwestlich von Rýmařov. Hinter dem Nacken-graben war die stufenartige Vorburg. Ein weiterer Graben trennte den rechteckigen Kern mit dem Ring-graben und Wall. An seiner Spitze war vielleicht ein turmartiger Bau, auf dem Burghof von 2,3 m star-ken Mauern begrenzt ist eine im Querschnitt viereckige in den Felsen gehauene Zisterne. Die Burg wurde nach dem Jahre 1278 errichtet und im Jahre 1282 trägt ihren Namen auf dem Petschaft Beneš ze Štítiny. Sie wüstete in der Mitte des 14. Jahrhunderts nach der Angliederung zu Rýmařov, ähnlich wie der Hausberg bei Rešov, so dass er im Jahre 1398 beim Rabštejner Herrengut nicht mehr erinnert wird. Die- se Voraussetzungen werden voll von den materiellen Funden aus der Tastgrabung von J. Karel und J. No-vák unterstützt.

REVISIONSUNTERSUCHUNG VON BURGEN IM OPAVA, BRUNTÁL UND ŠUMPERK-RAUM /Bez. Opava, Bruntál, Šumperk/

Pavel Kouřil, AÚ ČSAV Brno

Im Mai 1985 hat man eine Revisionsuntersuchung von weiteren mittelalterlichen Fortifikationen in Nordmähren und in Schlesien durchgeführt. Es handelt sich um die Burgen Vildštejn /Bez. Budišov nad Budišovkou/ und Medlice /Bez. Hořejší Kunčice/, Šternberk /Bez. Blížecice/, Strálek /Bez. Ondřejov/, Rešov /Bez. Rešov/, Fürstenwalde /Bez. Ludvíkov/ und um die kleine mittelalterliche Befestigung Lich-nov /Bez. Lichnov/, Rabštejn /Bez. Bedřichov/ und Kolštejn-Branná /Bez. Branná/.

Die Lokalitäten hat man grösstenteils vermessen, beschrieben und dokumentiert /Situationspläne ange-fertigt/, in einigen günstigen Fällen wurden auch Lesefunde getätigt.

UNTERSUCHUNG UND DOKUMENTATION VON SCHANZEN DES 16. UND 17. JAHRHUNDERTS IM SCHLESISSCH-UNGARISCHEN GRENZGEBIET /Bez. Frýdek-Místek, Bez. Čadca/

Pavel Kouřil, AÚ ČSAV Brno

Im Rahmen der Verzeichnisaufnahme von kleinen mittelalterlichen Befestigungen im Bez. Frýdek-Mí-stek, in Zusammenarbeit mit dem Bezirksmuseum /Dr. R. Žáček/ vorgenommen, hat man auch einige spät-mittelalterliche Schanzen vermessen und dokumentiert, und zwar in Mosty bei Jablunkov, Bukovec /zwei Lagen/, Hrčava und in der Flur Alte Schanze im Bezirk Čadca /hier hat man auch eine positive Terrain-begehung durchgeführt/. Gleichzeitig trat man an das Verzeichnis von Fluren mit den Lokalnamen šance, šanečky, na šancoch u.ä. heran.

ZWEITE SAISON DER VORSPRUNGSGRABUNG DER MITTELALTERLICHEN BURG IN LELEKO-VICE /Bez. Brno-venkov/

Josef Unger, AÚ ČSAV Brno

Die durch die geplante Errichtung eines Urnenhaines hervorgerufene Grabung knüpfte im Jahre 1985 an die Grabung der vorhergehenden Saison. Man hat in der Abdeckung des Palastgrundrisses fortgesetzt, wo vorläufig vier an den Wall gebundene Räume festgestellt wurden. Jeder Raum war von dem Burghof zugänglich. In einem von den Räumen war unter dem Fussboden ein Kanal in Form eines T, mit Steinen verkleidet, entdeckt worden. Im Burghof sowie im Inneren des Palastes hat man Pfostengruben ermittelt, von denen einige älter als der Steinbau sind und können also in die ältere Phase gehören. Von den Fun-den verdienst Aufmerksamkeit Kachelnbruchstücke, von denen einige aus der stratigraphisch erfasssten Situation stammen. Danach waren die älteren Gefässkacheln mit einer kleineren viereckigen Mündung innen glasiert, wogegen die jüngeren Kacheln aus dem Wüstungshorizont eine grössere viereckige, oder dreieckige Mündung haben und nicht glasiert sind. Die Funde stammen aus dem 14. - 15. Jahrhundert. Für die Datierung der Wüstung ist ein in das 15. Jahrhundert datierbarer Sporen mit längrem Dorn wichtig.

DOKONČENÍ VÝZKUMU "HRÁDKU" U PŘÍBRAMI /okr. Brno-venkov/

Josef Unger, AÚ ČSAV Brno

Na lokalitě, z větší části zničené lomem v Mariánském údolí byl ve dnech 16. - 18.4.1985 proveden ve spolupráci s členy vlastivědného kroužku SZKP Rosice archeologický výzkum. Jeho účelem bylo určit půdorys objektu, který byl zachycen již při zjišťovacím výzkumu minulého roku. Podařilo se stanovit půdorys kamenné substrukce o vnějších rozměrech $4,2 \times 4,1$ m a síle zdíva $0,7 - 1,0$ m. V jižní části se zde dochovalo poměrně dobře, zato severozápadní roh byl zničen. Zdivo bylo postaveno z místního kamene na hlínu a místy se dochovalo do výšky až $0,4$ m. Při výzkumu byly nalezeny kousky malty s jednou stranou vyhlazenou. Zdá se, že malta vyrovnávala korunu kamenné substrukce tak, aby na tomto základu mohla být postavena dřevěná, patrně srubová, stavba. Uvnitř objektu byla zjištěna udušaná podlaha s kousky mazanice. Na podlaze, především v jihovýchodním rohu, byly nalezeny zlomky jedné nádoby. Vně objektu na jižní straně se našly dva nepatrné zlomky z nádob. Menší vkopky jižně i východně objektu zůstaly negativní.

Keramické zlomky nalezené na podlaze uvnitř objektu pocházejí pravděpodobně z jedné nádoby. Tři zlomky jsou z okraje, dva zdobené z výduté a čtyři zlomky ode dna. Dále bylo objeveno asi čtyřicet, vesměs drobných, nezdobených zlomků ze stěny nádoby. Nádoba byla vyrobena z jemně zrnitého materiálu s ostřívěm až do průměru 2 mm se stopami jemné slídy /biotitu/. Nádoba byla vytáčena na rychloručujícím kruhu, pro což svědčí jak utváření dna, tak i tenkostennost /šířka zlomku ze stěny 3 mm/. Nádoba měla vejčitý tvar s dosti výraznou výdutí. Okraj byl vně vyhnut a zaoblen. Výzdoba byla provedena rytmem, a to tak, že těsně pod hrdlem byly vyryty dva až tři vodorovné žlabky široké 4 mm. Na plecích nádoby byla vyryta jednoduchá vlnice a rýha mnohem užší než předchozí žlabky. Vypálení bylo provedeno v redukčním prostředí bez přístupu vzduchu, a proto je povrch vně i uvnitř černý, na povrchu až leskle černý a místy šedý. Nestejnobarvenost povrchu je dokladem nepříliš pravidelného režimu v hrnčířské peci. Rozměry nádoby lze rekonstruovat následovně: průměr okraje asi 18 cm, průměr dna asi 14 cm a výšku nádoby lze odhadnout na 12 až 15 cm. Datovat lze tuto nádobu do doby od druhé poloviny 15. stol., ale může být i ze staletí následujících. Ze zlomku nalezených vnitř objektu je jeden asi pravěký a jeden polévaný je novověký.

Z výzkumu vyplývá, že vzhledem k malému počtu nálezů se nejdá o lokalitu trvale osídlenou. Tato skutečnost, stejně jako i datování keramiky, svědčí proti ztotožnění zkoumané lokality s tvrzí u zaniklé vsi Lhotka, kterou bude třeba hledat na jiném místě. Zdá se, že v strategicky výhodné poloze chráněné příkopem mohl v neklidných dobách 15. - 17. stol. stát strážní objekt. Samozřejmě není vyloučena ani jiná interpretace objektu /lovecká chata, letohrádek atp./.

Beendung der Grabung des "Hausberges" bei Příbram / Bez. Brno-venkov/. Auf der, zum Grossteil durch den Steinbruch vernichteten Lokalität, hat man den Grundriss einer steinernen Substruktion mit den äusseren Ausmassen von $4,2 \times 4,1$ m und Stärke des Gemäuers von $0,7 - 1,0$ m bestimmt. Das aus lokalem Stein auf Lehm errichtete Gemäuer hatte die obere Seite mit Mörtel geebnet und diente als Fundament eines Holzgebäudes. Die im Inneren des Objektes gefundenen Bruchstücke eines Gefäßes kann man in die Zeit von der zweiten Hälfte des 15. Jahrhunderts datieren, aber es kann auch aus dem darauffolgenden Jahrhundert sein. Von den ausserhalb des Objektes gefundenen Bruchstücken ist eines vielleicht prähistorische und eines neuzeitig. Es handelt sich scheinbar nicht um die Feste zur Dorfwüstung Lhotka, sondern vielleicht um ein Wachtobjekt, oder Überreste einer Jagdhütte, event. eines Lustschlösschens.

POKRAČOVÁNÍ VÝZKUMU ZANIKLÝCH STŘEDOVĚKÝCH HRADŮ V OBLASTI HOSTÝNSKÝCH VRCHŮ /okr. Kroměříž/

Jiří Kohoutek, Oblastní muzeum jihovýchodní Moravy - Gottwaldov

V roce 1985 pokračovala další etapa výzkumu zaniklých středověkých hradů v severovýchodní části horského pásmá Hostýnských vrchů. Pomocí zjišťovacích sondáží byly zkoumány lokality Šaumburk a Obřany.

Hrad Šaumburk /kat. úz. Podhradní Lhota, okr. Kroměříž/ byl zbudován na temeni výrazného vrcholu /kóta 610 m/. Vlastní jádro hradu má tvar téměř pravidelného obdélníka o délce asi 115 m a šířce 32 - 35 m. Od okolního terénu je z jižní strany oddělen mohutným příkopem s vně navršeným valom. Z ostatních stran je jádro hradu obklopeno rozsáhlým parkánem, zbudovaným na terasovité upraveném svahu. Výzkumem se zjistilo, že hradní jádro mělo patrně pravidelnou vnitřní obvodovou zástavbu, částečně zapuštěnou do svahu. Upravená vrcholová skalní plošina tvorila prostor nádvoří. Výstavbu hradu lze klást přibližně do 70. let 13. století /stavebníkem byl olomoucký biskup Bruno ze Šaumburka/, někdy na počátku, resp. v průběhu 1. poloviny 14. století byl hrad poškozen požárem a nebyl již obnoven v celém rozsahu.

Jeho funkci zřejmě převzal nový hrad, zbudovaný na nižším vrcholu severním směrem ve vzdálenosti asi 500 m od původní lokality, nazývaný někdy také jako Bušta nebo Zubří. Má přibližně oválný půdorys

o průměru kolem 30 m a na jihozápadní straně jsou rozeznatelné zbytky palácové stavby. Výzkumem byl zjištěn pravděpodobný vstup do hradu, a to na jeho severozápadní straně, kde byl nalezen fragment ostění brány /?/. Hrad vznikl podle výsledků průzkumu někdy po polovině 14. století a jeho konečný zánik lze klást k polovině 15. století.

Hrad Obřany /kat. úz. Bystřice p. H. - Chvalčov, okr. Kroměříž/ byl postaven na jednom z nejvyšších vrchů pohoří /kóta 704 m/. Má tvar značně protáhlého nepravidelného obdélníka s částečně uchovanými partiemi zdí v severozápadní části. Výzkum zde zachytíl jedinou nálezovou vrstvu, prokazující existenci hradu od poloviny 14. století do poloviny 15. století. Sporadické nálezy keramiky, datovatelné do konce 13. století však nevylučují starší osídlení.

Fortsetzung der Erforschung mittelalterlicher Burgwüstungen im Raume der Hostýnské vrchy / Berge / Bez. Kroměříž/. Im Jahre 1985 setzte die Feststellungsgrabung auf den mittelalterlichen Burgwüstungen in der Zone der Hostýnské vrchy fort. Untersucht hat man die Lokalitäten Šaumburk und Obřany /Bez. Kroměříž/. Die Burg Šaumburk entstand nach der Mitte des 13. Jahrhunderts und in der 1. Hälfte des 14. Jahrhunderts wurde sie durch Feuersbrunst beschädigt, in ihrem ursprünglichen Umfang hat man sie nicht mehr erneuert. Ihre Funktion übernahm eine kleinere Burg, in ihrer nächsten Nähe errichtet und vermutlich auch die ursprüngliche Benennung tragend. Die Wüstung der neuen Burg kann man in die Mitte des 15. Jahrhunderts legen.

Burg Obřany, ursprüngliches Zentrum der Bystřicer Herrschaft, wurde nach den Grabungsergebnissen irgendwann um die Mitte des 14. Jahrhunderts errichtet und vor der Mitte des 15. Jahrhunderts gewüstet.

NÁLEZ STŘEDOVĚKÉ KERAMIKY V AREÁLŮ GOTTWALDOVSKÉHO ZÁMKU /okr. Gottwaldov/

Jiří Kohoutek, Oblastní muzeum jihovýchodní Moravy - Gottwaldov

Na podzim roku 1985 byla zahájena rozsáhlá rekonstrukce přízemí jižního křídla zámecké budovy v Gottwaldově. Přitom se ukázalo, že vnitřní obvodová zeď jižního traktu náleží s největší pravděpodobností nejstarší stavební periodě stavebního organismu. Zdivo, zbudované z lomového kamene o šířce 100 cm, bylo zapuštěno asi 80 cm pod úroveň současného terénu a dosedalo přímo na jílovité podloží. Ve dvou případech zasahovala základová spára zdiva do kulturní vrstvy, ze které byla získána kolekce archeologického materiálu.

Jedná se o běžnou, tenkostěnnou keramiku, zbarvenou šedohnědě až černě. Typologicky je zde zastoupen hrnec, džbán, poklice a zásobnice. Z výzdoby je zajímavý výskyt nápisového radélka, vyskytly se i zlomky loštického poháru. Celý soubor lze celkem spolehlivě datovat do 2. poloviny 15. století.

Fund mittelalterlicher Keramik im Areal des Gottwaldover Schlosses / Bez. Gottwaldov/. Bei der Rekonstruktion des Erdgeschosses des Schlosses im Herbst 1985 hat man Reste einer Kulturschicht entdeckt, die keramisches Material enthielt, in die zweite Hälfte des 15. Jahrhunderts datierbar.

BURG BLANSKO, Kat. Geb. Suchdol, /Bez. Blansko/

Jiří Doležel, Blansko

Die Oberflächenuntersuchung der Burg am 29. August 1985 konzentrierte sich auf die detaile Erkenntnis seiner Disposition und Architektur, durch Lese funde eine kleinere Keramikkollektion aus der Mitte des 13. bis Beginn des 15. Jahrhunderts gewonnen; insgesamt 28 St. - kleinere Töpfe, Töpfe, Krug, Vorratsgefäß, Hohlziegeln. Der bisherige Erkenntnisstand /Hasen 1979, Bolina, im Druck/ kann durch neue Feststellungen ergänzt werden:

Die Datierung des, auf eine Fuge zum SO-Abschnitt der elastischen Mantelmauer des Kernes, zugebaute zweiräumigen Palastes und also auch der trennenden Querwand, die in seine Westecke eingebunden ist, bleibt strittig. Die im Gemäuer sekundär verwendeten architektonischen Elemente sowie der Charakter des Baues sprechen erst für das 14. Jahrhundert. Der Fund einer Keilrippe belegt irgendwo im Raum der hinteren Burg die Existenz von gewölbtten Gemächern. Die NO-Seite des inneren Burghofes des Kernes nahm ein Gebäude mit einer offensichtlich Fachwerkkonstruktion ein/mächtige Lehm bewurfsdestruktion/.

Für die Entstehung der Vorburg etwa kurz vor dem J. 1349 /CDM VII, 646/ zeugt die Absenz von Keramik aus dem 13. Jahrhundert. Zahlreiche Hohlziegelbruchstücke belegen die Überdachung des turmartigen Baues auf der Vorburg mit einer nicht verbrennbaren Decke.

Vor dem ersten Nackengraben Spuren von Objekten der wirtschaftlichen Burgzubehör erfasst.

Literatur:

Bolina, P. im Druck: K otázce vlivu staveb biskupa Bruna na vývoj moravských hradů, AH 11/1986.
Hason, Z. 1979: Archeologické nálezy z hradu Blanšku /okres Blansko/, VVM XXXI - 2, 177-181.

ZANIKLÁ STŘEDOVĚKÁ VES NĚMČICE, k.ú. Lipůvka, /okr. Blansko/

Jiří Doležel, Blansko, Edmund Knesl, Brno

Již v srpnu 1980, po podrobném studiu archivních pramenů, lokalizoval E. Knesl ve spolupráci s p. Arnoštem Odehnalem z Lipůvky relikty ZSV Němčice, umístované dosud přibližně do stejnojmenné lesní trati SV Lipůvky /Oharek 1923, 302; Nekuda 1961, 65/, případně do okolí Šebrova /Hosák - Šrámek 1980, 128/ a Blanska /Hosák 1933, 15/. Dne 15. srpna 1981 referent lokalizaci povrchovým průzkumem potvrdil a povrchové sběry zde v létě 1981 uskutečnil také V. Růžička z Lipůvky. Zaniklá ves se stala modelovou lokalitou pro průzkum dalších ZSV hořického lesního masívu /Doležel 1985, v tisku a, b/.

Areal ZSV Němčice se nalézá v lesní trati U boudy ve středu SV části katastru obce Lipůvka, 2 450 m SV jejího středu, v porostu č. 147 B polesí Dolní Lhota 1981, před reorganisací č. 209 a4, 8 polesí Lipůvka 1971. Na ZM ČSSR 1979 1:10 000, č. 24-32-04 jej vymezují tyto body: střed 144 mm od S, 146 mm od V okraj. s.č. Vlastní lesní trať Němčice je dnes posunuta 800 m k V. Rozsáhlá luční enkláva, zachycující V okraj ZSV byla zalesněna v průběhu 19. století.

Ves byla založena na 3 okraji pramenné pávne potoka, odvodňujícího Z část k SZ a JV otevřeného se dla mezi zvýšenými hřbety. Mírně k JZ orient. plateau 460 - 473 m. n.m. je tvořeno diabasy Brněnského masívu. Vlhké, mírně až střední a slabě oglejené podzoly a hnědozemě na sprašové hlíně, původním povrchem dubohabrové háje /Typologická přehledová mapa polesí Lipůvka 1961; Mikyška a kol. 1970/. Na terase nad potokem se ve směru Z - V kumuluji v celkové délce cca 100 m relikty 3 až 5 usedlostí; 6 konkáv. kupovitých útvarů oddělených prohlubněmi, dvakrát s povrchovými kamennými destrukcemi. Další tři usedlosti 70, resp. 30 m dál k SV postrádají oproti J řadě pravidelné uspořádání /opět kupovité útvary provázené rozsáhlými mělkými prohlubněmi/. Celkový půdorys vsi nelze tak zatím zařadit do některého z obvyklých normativních typů. JZ okraj vesnice zaujal těsně u potoka situovaný panský "podnikatelský" dvůr /Chotěbor - Smetánka 1985/, nejasného vnitřního členění, hrázený mohutnou kamennou zdí /délky zjištěných stran cca 28, 25 a 15 m, půdorysně čtyř- až pětiúhelník/. Keramiku sebranou v korytě potoka pode dvorem a v J řadě usedlostí lze datovat od pol. 13. do průběhu 15. stol. /kolem 30 ks - hrnce a zášobnice/.

Němčice od r. 1349, kdy jsou poprvé uváděny /ZdB I, 112/, se připomínaly vždy jako součást vladického statku svinošického /ZdB IV, 197; VI, 104; VII, 818, 819/. Menší majetky zde drželi další příslušníci nižší šlechty blízkého okolí /ZdB VI, 783/. Krátce po r. 1406, kdy jsou naposled jmenovány jako osedlé /ZdB VIII, 474/, byly Němčice od Svinošic odtrženy, r. 1428 jsou k nim vráceny již pusté /listina v Archivu města Brna, č. 289, Nový hrad, 28. leden 1428/. K r. 1437 /ZdB XII, 318, 321/ se o nich jako pustých výslovně nechovalo, od r. 1499 se uvádějí jako pusté již stabilně /ZdB II, 98, č. 106 ze dne 6. února 1499; pusté snad již 1489? - viz Dřímal 1956, 112/.

Literatura:

Doležel, J. 1985: Nálezy z vrcholného a pozdního středověku severozápadní Moravy v letech 1979 - 1983 /okr. Blansko, Brno-venkov a Vyškov/, PV 1983, 82-84.

- 1987: Zaniklá středověká ves Jedle /okr. Blansko/, PV 1984, v tisku.

Dřímal, J. 1956: Archiv města Brna. Průvodce po fonitech a sbírkách. Praha.

Hosák, L. 1933: Dějiny Boskovska 2. Od počátku hnutí husitského do bitvy na Bílé hoře.

Vlastivěda Boskovska VIII. Boskovice.

Hosák, L. - Šrámek, R. 1980: Místní jména na Moravě a ve Slezsku II, M - Ž. Praha.

Chotěbor, P. - Smetánka, Z. 1985: Panské dvory na české středověké vesnici, AH 10, 47-56.

Mikyška, R. a kol. 1970: Geobotanická mapa ČSSR. Praha

Nekuda, V. 1961: Zaniklé osady na Moravě v období feudalismu. Brno.

Oharek, V. 1923: Tišnovský okres. Vlastivěda Moravská II. Brno.

Mittelalterliche Dorfwüstung Němčice, Kat. Geb. Lipůvka, /Bez. Blansko/. Im August 1980 lokalisiert in der Waldflur 2,5 Kilometer NO von Lipůvka, Relikte der mittelalterlichen Dorfwüstung Němčice, die in den schriftlichen Quellen zwischen den Jahren 1349-1406 als Eigentum der umliegenden Wladika Geschlechter angeführt wird. Zum Jahre 1428 als öde genannt, im Jahre 1437 wird über das Dorf als ödes ausdrücklich nicht gesprochen, seit dem Jahre 1499 als ödes bereits stabil erinnert.

Das Dorf nahm die N-Seite eines Quellenbeckens ein, auf dessen Randkante sich in einer ca. 100 m langen kompakten Reihe 3 - 5 Anwesen kümmelieren. Weitere drei 30, resp. 70 m NO, am Übergang des Bachtales zu einem flachen Plateau situiert. Am SW-Dorfrand ein Herrenhof festgestellt, der von einer mächtigen Steinmauer umfriedet war. Die durch Leseobjekte gewonnene Keramik kann von der Mitte des 13. bis in den Verlauf des 15. Jahrhunderts datiert werden. In den Jahren 1982 - 1984 hat man dann in dieser

spezifischen Waldregion weitere drei mittelalterliche Dorfwüstungen lokalisiert / Doležel im Druck a, b/.

ZANIKLÁ STŘEDOVĚKÁ OSADA V KATASTRU OBCE DOBROMILICE /okr. Prostějov/

Alena Prudká, Muzeum Prostějovská

V dubnu 1985 při prohlídce terénu jsme s prof. Janem Šrotom zjistili severovýchodně Dobromilic proti poloze Klamův Dvůr /na protější straně silnice z Výšovic do Dobromilic/ koncentraci střepového materiálu soustředěného na protáhlé ploše v délce cca 300 m /svah velmi mírné terénní vlny otočené k jihozápadu/. Střepový materiál je jednotný /14. - 15. stol./. Pátrání v archivních pramenech po ZSO, kterou by bylo možno s nálezem spojit, bylo prozatím negativní.

Mittelalterliche Dorfwüstung im Kataster der Gemeinde Dobromilice / Bez. Prostějov/. Im April 1985 haben wir mit Prof. Jan Šrot nordöstlich von Dobromilice gegenüber der Flur Klamův Dvůr eine Konzentration von Scherben festgestellt /14. - 15. Jahrhundert/, die sich auf einer ausgedehnten Fläche in einer Länge von ca. 300 m befand. In den Archivquellen hat man vorläufig keine mittelalterliche Dorfwüstung festgestellt, mit der man den Fund verbinden könnte.

ARCHEOLOGICKÝ VÝZKUM V HRADCI NAD MORAVICÍ /okr. Opava/

Vratislav Janák, AÚ ČSAV Brno

V srpnu a září provedla opavská expozitura zjištovací výzkum ve výkopu pro novou kanalizaci, který v délce cca 350 m procházel východní částí areálu státního zámku Hradec a náměstím ČSLA před zámkem. Při sledování výkopu /jeho šířka i hloubka se většinou pohybovala v rozmezí 2 - 3 m/ bylo dobře patrné, jak rozsáhlé terénní úpravy v 18. a 19. stol. výrazně proměnily půrizený reliéf severní části hradecké ostrožny a zřejmě i větším dílem odstranily původní vrstvy pravěkého a středověkého osídlení, z nichž se podařilo zjistit pouze nepatrné zbytky na některých místech.

Výkop však zachytily 4 fortifikační příkopy, zapuštěné do skalního podloží. V prvním z nich - před budovou dnešního lesního závodu - trasa kanalizace začíná, takže nemohl být dokumentován úplně. Je však velmi rozumný - nahoře širší než 13 m, hlubší než 3,5 m; jeho zbytky jsou v terénu ještě patrné mezi farním kostelem a prodejnou Jednoty. Další příkopy se nacházejí v prostoru mezi branou zámeckého parku a průčelím budovy dnešního "Bílého zámku", která je výsledkem četných přestaveb jádra středověkého hradu - druhý 30 m, třetí 50 m a čtvrtý asi 57 m směrem od brány k zámku. Z druhého příkopu jsme za - chytily jen nepatrnou část a tvar ani rozměry nebylo možno zjistit. Třetí příkop - velmi pravděpodobně totožný s příkopem, zachyceným na jiném místě parku při sondážích B. Novotného v r. 1956¹ - je nahoře 4 m široký a stěny se do skály zahlubují mísotitě, v 70 cm hloubky se zužuje na cca 280 cm a stěny po - krajují dolů kolmo; jeho hloubka je větší než 180 cm. Právě v místě průběhu kanalizační trasy je pře - rušen a podloží vystupuje do výše, obvyklé v okolí. Čtvrtý příkop je rovněž asi 4 m široký, poměrně mělký /60 - 70 cm ve skále/ a má jednoduchý profil širokého "V"; 2 m za jeho jižní hranou je do skály vtesán palisádový ??/ žlábek s kolmými stěnami a zaobléným dnem, 50 cm hluboký a 50 cm široký.

První tři příkopy, zmiňované - samozřejmě bez přesnější lokalizace - i v písemných pramenech, byly bezpochyby součástí středověkého opevnění /jejich starší původ nelze ovšem vyloučit/ a byly spolu s ním likvidovány koncem 18. stol. Čtvrtý příkop souvisejí s opevněním hradiska z konce doby bronzové /zbytek sídliště vrstvy slezské kultury byl zachycen při severovýchodním nároží zámku/ než se středověkou fortifikací. Tomu nasvědčuje i jeho výplň, která - i když se ji nepodařilo datovat - má zcela jiný charakter než zásyp ostatních příkopů, odpovídající okolním novověkým navážkám.

Důležité zjištění jsme učinili při jihovýchodním nároží zámku, v místech, kde podle údajů písemných pramenů ze 16. stol. měla stát hlavní věž hradu. Výkop zde narušil složitou soustavu mocných /až 160 cm/ zdí, která je zjevně výsledkem několika středověkých, příp. novověkých přestaveb a velmi pravděpodobně se pod úrovní dnešního terénu připojuje k stávající jižní stěně "Bílého zámku". Část těchto zdí - z lomového kamene, kladeného na žlutou písčitou maltu - vymezuje podkovovitý či půlkruhovitý prostor, do značné výše vyplněný navážkou, kterou nejmladší keramika datuje k polovině 13. stol. Při vybírání navážky byla mj. získána esovitá záušnice mladého rázu /bronz, Ø cca 4 cm/ a železná šípka s křidélky a pro - tählou tulejí. Podle datace navážky by tedy část zachycených zdí mohla souvisej ještě s původní stavbou kamenného královského hradu, ale prozatím je situace v těchto místech velmi nejasná; bližší poznatky může přinést pouze rozsáhlější plošný odkryv.

Poznámka:

¹ O výsledcích výzkumu v r. 1956 svr. sumárně B. Novotný, Archeologický výzkum Hradce u Opavy, Slezský sborník 57, 1959, 447 - 463; celkový přehled historie a stavebního vývoje u A. Turka, Dějiny zámku Hradec, Ostrava 1971.

Archäologische Grabung in Hradec nad Moravicí / Bez. Opava/. Bei der Begehung des Aushubes für eine Kanalisierung im östlichen Teil des Areals des stattlichen Schlosses in Hradec nad Moravicí und am Platz der ČSLA vor dem Schloss, wurden 4 Gräben festgestellt, die in das felsige Liegende eingelassen waren. Drei von diesen waren Bestandteil einer mittelalterlichen Befestigung, der vierte gehörte offenbar zu dem Burgwall aus der späten Bronzezeit. Bei der südöstlichen Ecke des heutigen "Weissen Schlosses" störte der Aushub Reste alter Mauern, die wir vielleicht teilweise zur Mitte des 13. Jahrhunderts datieren können.

STAVEBNÍ POZUŠTATKY KOSTELA SV. JIŘÍ NA SLEZSKÉ OSTRAVĚ /okr. Ostrava/

Jiřina Pavlíková, KSSPOP Ostrava, Vratislav Janák, AÚ ČSAV Brno

Začátkem března přistoupil OKR - Rekultivace, n.p. v přítomnosti referentů k demolici domu č. 70 na Klášterní ulici v Ostravě 2, stojícího na místě původního slezskostravského farního kostela sv. Jiří. Práce s ní spojené nezasáhly pod dnešní úroveň okolního terénu, tvořenou povrchem novověké vyrovávací vrstvy /Janák-Kouřil 1987, v tisku/.

Při bourání nadzemních částí domu bylo zjištěno, že pro jeho stavbu byla ze starého kostela, zbořeného r. 1783, využita jak část stojících zdí /především jeden z opěrných pilířů/, tak i druhotně fragmenty tvarovaných stavebních článků a jistě i prosté zdivo. Tvarované kusy - jde především o zlomky ostění dveří a oken, příp. se zbytky červené malby, ale i o celé větrací okénko, špičku "gotického" okna se zbytkem kružby a část sloupové hlavice s rostlinným ornamentem - můžeme rámcově datovat do 1. pol. 16. stol. To přibližně odpovídá i údajům písemných pramenů o přestavbě původně dřevěného kostela na kamený v r. 1555 /Dějiny Ostravy, 638/.

Literatura:

Janák, V. - Kouřil, P. 1987: Nález lidských kostí na Slezské Ostravě, PV 1984, v tisku.
Dějiny Ostravy, Ostrava 1967, 638.

Bauüberreste der Kirche des Hl. Georg in Slezská Ostrava /Bez. Ostrava/. Bei der Demolition des Hauses Nr. 70 in der Klášterní Gasse in Ostrava 2 - Slezská Ostrava hat man festgestellt, dass für seinen Bau teilweise Mauerüberreste /vor allem einer der Stützpfeiler/ der ursprünglichen Pfarrkirche des Hl. Georg benutzt worden waren, die hier bis zum Jahre 1783 stand /Janák-Kouřil 1987, im Druck/. Auch in den übrigen Wänden des Hauses hat man sekundär benutztes Material aus der eingerissenen Kirche verwendet, inklusive der in die 1. Hälfte des 16. Jahrhunderts rahmenhaft datierbaren architektonischen Gliederfragmente. Nach den Angaben der schriftlichen Quellen wurde die ursprüngliche Holzkirche im Jahre 1555 in eine steinerne umgebaut /Dějiny Ostravy, 638/.

NÁLEZY LIDSKÝCH KOSTER V AREÁLU PAULÁNSKÉHO KLÁŠTERA V BRTNICI /okr.Jihlava/

Zdeněk Měřinský, AÚ ČSAV Brno

Při stavebních úpravách a statickém zajištění budov paulánského kláštera v Brtnici, jenž byl založen roku 1624 Rombaldem XIII., hrabětem z Collalto /Hosák 1967, 113/, došlo v září roku 1985 v severozápadním rohu rajského dvora v hloubce asi 180 - 200 cm k nálezu kostrových pozůstatků několika lidských jedinců. V prostoru dvora byla lidská kostra údajně nalezena i při stavebních úpravách v minulosti /informerace tajemníka MNV v Brtnici A. Rubeše, jemuž referent děkuje i za ohlášení a zabezpečení tohoto nálezu/. S největší pravděpodobností se jedná o pohřby v areálu kláštera z doby jeho existence, tj. ze 17. - 18. století, kdy byl za josefinských reforem roku 1784 zrušen.

Literatura:

Hosák, L. 1967: Přehled historického místopisu Moravy a Slezska v období feudalismu do roku 1848.
Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960. Úvodní svazek, Ostrava.

Funde von menschlichen Skeletten im Areal des paulinischen Klosters in Brtnice /Bez. Jihlava/. Bei Bauherrichtungen und bei der statischen Sicherung der Klostergebäude wurden um Paradieshof Knochenüberreste von einigen menschlichen Individuen festgestellt. Höchstwahrscheinlich handelt es sich um Bestattungen im Areal des Klosters aus der Zeit seiner Existenz, d.h. aus dem 17. - 18. Jahrhundert.

NÁLEZY ZE STARÉ HACKELSBERGSKÉ ŠTOLY U HORNÍHO ÚDOLÍ /okr. Šumperk/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno, expozitura Opava

Ing. Roman Pavlík z Geologického průzkumu np. Zlaté Hory předal pracovníkům opavské expozitury AÚ ČSAV Brno dvoje dřevěné téžební necky a z trámu vysekaný žebřík. Předměty byly nalezeny při průzkumu staré Hackelsbergské štoly u Horního Údolí /o. Bruntál/. Podle polohy ve štole a způsobu kutacích prací lze žebřík rámcově datovat do 13. až 14. stol. a necky do 15. až 16. stol. Ve výzkumu dalších dosud nezmapovaných vytěžených prostor se bude pokračovat.

Funde aus dem Alten Hackelsberger Stollen bei Horní Údolí / Bez. Šumperk/.
Ing. R. Pavlík übergab der Opavaer Expositur des Al der ČSAV Brno hölzerne Gerät /Leiter, Fördertrug/, das man bei der Untersuchung des Alten Hackelsberger Stollens bei Horní Údolí fand.

FUNDE NEUZEITLICHER KERAMIK AUS KETKOVICE /Bez. Brno-venkov/

Pavel Koštuřík, UJEP Brno

Beim Grundmaueraushub für ein neues Feuerwehrhaus hat man unweit von dem Gebäude des alten Orts-Nationalausschusses Schichten mit neuzeitiger Keramik gestört. Nach der Struktur und der Verzierung handelt es sich höchstwahrscheinlich um die Töpfereiproduktion aus dem unweit Ivančice.

ZÁCHRANNÉ VÝZKUMY V BRNĚ V ROCE 1985 /okr. Brno-město/

Zdenka Himmelová, Rudolf Procházka, AÚ ČSAV Brno
/Obr. 20/

1. Dominikánská 11, 13, 15, 17.

Při sledování dalšího postupu výkopu stavební jámy bylo zde v dubnu až září v různém rozsahu zkoumáno a dokumentováno 27 objektů. Také tentokrát převládaly odpadní jímky ze 13. - 17. stol., většinou ze 14. - 15./16. stol. Mezi nimi si zaslouží pozornost zejména superpozice obdélné zděné jímky se dvěma horizonty z 2. pol. 16. a 1. pol. 17. stol. /č. 62 a,b,/ nad válcovitou jímkou ze 13. stol. /č. 59/, přičemž horní část staršího objektu byla druhotně vyplňena zásypem příslušejícím k mladší šachtici. V jímce č. 58, v horní části zaplněné mazanicovou drtí s mimořádnou koncentrací zlomků tuhových zásobnic /požár r. 1356/, se podařilo prokázat dřevěné bednění, v Brně zatím ojedinělé. Rovněž byla prozkoumána téměř celá zemnice /č. 63/ o rozvahu u dna cca 4 x 4 m, zapuštěná nejméně 2 m od úrovně původního povrchu. Žlábek se stopami dřeva sledující obvod podlahy naznačuje přítomnost výdřevy stěn. Ač otopné zařízení nebylo jednoznačně prokázáno, tvrdě udusaná podlaha spolu s hrncem do ní zapuštěným dovoluje uvažovat o velmi častém pobytu uživatelů. Předběžně lze vznik objektu řadit ještě do 1. pol. 13. stol., stejně jako jímku č. 59 a další zahloubený objekt /č. 57/ v těsné blízkosti. Jde zřejmě o část kolonizační "usedlosti", jejíž součástí jistě byly i nadzemní stavby.

Na rozhraní parcel domů Dominikánská 11 a Starobrněnská 18 byl dokumentován profil rozměrného zahloubeného objektu, do jehož podlahy byla ještě zapuštěna hruškovitá jáma připomínající obilnici. Objekt, nejspíše hospodářského určení, byl podle nečetných fragmentů keramiky zasypán někdy ve 14. stol.

V početném nálezovém fondu dominovala opět keramika, cenné jsou zvláště soubory pozdně hradištního charakteru s ojedinělými doklady importované kameniny.

2. Česká 5.

Ve střední části budovy známé piwnice "U Stopky" došlo v rámci adaptačních prací k odstranění nadzemní zástavby i jednopatrových sklepů do hloubky 3 m od úrovně dnešního terénu. V průběhu záchranného výzkumu v červenci a listopadu zde bylo odkryto 7 odpadních jímk rámcově z 13./14. - poč. 16. stol. Lokalita se nachází podstatně níže než terén na Dominikánské ul., tudíž hladina spodní vody leží blíže dnešnímu povrchu. Jímky byly proto zahloubeny nejvýše 5 m, přičemž jejich výplně byly přibližně 1 m od snížené úrovně značně zvodené. Proto se zde uchovalo množství organických předmětů, atž už části výrobků ze dřeva či kůže nebo rostlinných zbytků.

Z jímek na Dominikánské ul. i České ul. pochází poměrně bohatý soubor dutého skla, reprezentující časové rozmezí 14. pol. - 17. stol. Předběžně je možno na jeho základě stanovit dva výrazné horizonty užívání skleněných nádob v brněnském městském prostředí. První, datovatelný rámcově do 2. pol. 14. - poč. 15. stol., je zastoupen především tzv. číšemi českého typu v různých variantách a nečetnými importy kvalitního, snad italského skla. Druhý horizont představuje pozdně renesanční duté sklo z konce 16. a 1. pol. 17. stol. Poměrně málo je zastoupeno sklo pozdně gotické, zcela ojedinělé fragmenty náleží již

století třináctému.

3. Starobrněnská 20.

Při zahľoubení suterénů ve dvoře byla narušena rozměrná jímka rámcově ze 14. - poč. 15. stol. a zahľoubený objekt s keramikou z 13. stol.; oba byly vzorkovány a dokumentovány.

4. Hlídka 1.

Stavební sonda při barokní hradbě na východním svahu Špilberka, dokumentovaná již v minulém roce, byla v červenci při zjišťovacím výzkumu rozšířena na plochu 4 x 2 m. Podařilo se zde ověřit přítomnost rozsáhlé požárové destrukce dřevohlinité stavby s nálezy odpovídajícími polovině 14. stol. Vlastní objekt se zřejmě nachází pod pevnostní fortifikací. Spočíval na uměle upravené, při okraji valovité zvýšené terase, jejíž hlinitý násyp obsahoval keramiku z 13. stol. Mazanický zával pokračuje západním směrem do svahu, jeho vymezení by mělo být úkolem dalšího odkryvu v r. 1986 v souvislosti se statickým zajištěním plenty hradby.

5. 1. máje.

V prostoru bývalého nástupiště trolejbusů mezi hotelom Grand a železničním viaduktem byly při hlooubení trativodu opětovně porušeny fragmenty zřejmě gotického zdíva, hypoteticky považované za součást někdejšího kostela sv. Martina. Při zjišťovacím průzkumu se ukázalo, že v důsledku nešetřných novověkých úprav zde bylo zcela odstraněno hlinité nadloží říční terasy a nahrazeno navážkami. Zdivo - část pilíře /?/ lichoběžníkového půdorysu - bylo do štěrkového souvrství zapuštěno 1,5 m, tj. 2,65 m od dnešního povrchu. V blízkosti byl dokumentován zbytek jámy s několika fragmenty pozdně středověké keramiky. Bohužel zůstala nevyužita příležitost důkladnějšího výzkumu r. 1982, kdy bylo zdivo zachyceno paralelním výkopem ve větším rozsahu.

Rettungsgabungen in Brno im Jahre 1985 / Bez. Brno-město/ .

1. Dominikánská Gasse 11, 13, 15, 17.

Beim Beobachten des Aushubes der Baugrube hat man hier von April bis September 27 Objekte untersucht. Wiederum überwogen Abfallgruben aus dem 13. - 17. Jahrhundert; in Grube Nr. 58 gelang es eine in Brno bisher einmalige Holzverschalung zu beweisen. Ferner wurde fast komplett eine Erdhütte /Nr. 63/ im Ausmass am Boden von ca. 4 x 4 m abgedeckt, mindestens 2 m von Niveau des ursprünglichen Terrains eingetieft, mit Spuren einer Holzkonstruktion. Eine Heizvorrichtung konnte nicht bewiesen werden, der gestampfte Fußboden zeugt allerdings von einem häufigen Aufenthalt der Benutzer. Mit dem Objekt hängt vermutlich eine Abfallgrube und eine weitere umfangreiche Grube in nächster Nähe zusammen. Es handelt sich um den Bestandteil einer Kolonisationsverbauung mit den Anfängen noch in der 1. Hälfte des 13. Jahrhunderts. Auf der Grenze der Parzellen Dominikánská 11 und Starobrněnská 18 wurde das Profil eines umfangreichen eingetieften Objektes dokumentiert, in dessen Boden eine birnenförmige Grube eingelassen war. Die nicht zahlreichen Funde ermöglichen eine ungefähre Datierung in das 14. Jahrhundert.

2. Česká Gasse 5.

Im mittleren Teil des Gebäudes kam es zur Entfernung der oberirdischen Verbauung und der einstöckigen Keller zu einer Tiefe von 3 m von dem heutigen Terrain. Im Verlaufe der Rettungsgrabung im Juli und November wurden hier 7 Abfallgruben aus dem 13./14. - bis Beginn des 16. Jahrhunderts abgedeckt. Der höhere relative Spiegel des Grundwassers ermöglichte die Erhaltung von Gegenständen aus organischen Massen.

Aus den Abfallgruben in der Dominikánská und Česká Gasse stammt ein verhältnismässig reichhaltiger Komplex an hohlem Glas, überwiegend aus der 2. Hälfte des 14. - Beginn des 15. Jahrhunderts und aus dem Ende des 16. - 1. Hälfte des 17. Jahrhunderts. Weniger kam spätgotisches Glas vor, in das 13. Jahrhundert gehören vereinzelte Fragmente.

3. Starobrněnská Gasse 20.

Hier hat man zwei eingetiefte Objekte aus dem 13. und 14. - Beginn des 15. Jahrhunderts dokumentiert. Das jüngere kann als Abfallgrube betrachtet werden.

4. Hlídka Gasse 1.

Der Bauaushub beim barocken Wall am östlichen Hang des Špilberka wurde um 4 x 2 m erweitert. Hier wurde die Anwesenheit einer Branddestruktion eines Holz-Erde-Baues, rahmenhaft aus der Mitte des 14. Jahrhunderts, beglaubigt, auf einer künstlichen Erdherrichtung mit Funden aus dem 13. Jahrhundert ruhend.

5. Strasse des 1. Maies.

Hier hat man im Zusammenhang mit dem Aushub der Ingenieursnetze Fragmente eines gotischen Ge-mäuers dokumentiert, das hypothetisch als Bestandteil der Kirche des Hl. Martin betrachtet wird. In der Nähe erfassete man eine Grube mit vereinzelten Bruchstücken spätmittelalterlicher Keramik.

PRAVĚKÉ OSÍDLENÍ V MIROSLAVI /okr. Znojmo/

Dagmar Jelínková, AÚ ČSAV Brno

Při výkopu sklepních prostor pro nový rodinný domek na Malinovského ul. č. 29 byly v roce 1980 na - rušeny pravěké objekty. Naleziště leží na mírném návrší a zachraňovací výzkum podniknutý v témže roce zde zjistil osídlení z doby kultury únětické, z několika fází kultury středodunajských popelnicových polí a kultury horákovské. V severní, jižní a východní stěně výkopu, jehož plošné rozměry činily 13,5 x 17 m, bylo zjištěno 10 narušených objektů. Objekty 1 až 7 byly jámy různých tvarů, objekty 8 a 9 lze charakterizovat jako zemnice. U objektu 10, který byl značně narušen výkopem a ležel v jihovýchodním rohu stavby, nelze vyložit, že šlo o jámu s lidskou kostrou. Jámu je možno podle rekonstruované nádoby, která se našla za zády zbytku kostry, zařadit do fáze velatické. Objekty 1 až 4 obsahovaly zlomky keramiky kultury úně - tické, zvířecí kosti, škeble a objekt 4 i pilečku, vyrobenu z rohovce. Rovněž z objektu 7 byly kromě zvířecích kostí vyzvednuty zlomky keramiky kultury únětické a dva potuhované fragmenty nádob fáze podolské. Objekt 5, náležející kultuře horákovské, vydal mj. zlomky mísy se zataženým okrajem s radiálně vlešťovanou výzdobou, zlomky cedníku a dalších nádob, zvířecí kosti a zlomky mazanice s otisky prutů. V objektech 7, 8 a 9 se našel atypický materiál, který však nevybočuje z doby bronzové a halštatské.

Je pravděpodobné, že osídlení kultury únětické a kultury středodunajských popelnicových polí se roz - kládalo na větší ploše a patrně spolu s objekty zkoumanými v roce 1954 J. Nekvasilem /NZ č.j. 2301/62 v archivu AÚ Brno/ asi o 150 m jižněji patřilo do jednoho sídlištěho areálu.

Vorgeschichtliche Besiedlung in Miroslav / Bez. Znojmo/. Beim Aushub von Keller - räumen für ein neues Familienhaus in der Malinovského Gasse Nr. 29 wurden im Jahre 1985 vorgeschichtliche Objekte gestört. Während der Rettungsgrabung hat man hier eine Besiedlung aus der Zeit der Úněticer Kultur, aus einigen Phasen der mitteldonauländischen Urnenfelderkultur und der Horákovcer Kultur fest - gestellt. Von zehn Objekten waren 7 Gruben von verschiedenen Formen, zwei kann man als Erdhütten cha - rakterisieren und bei Objekt 10 kann nicht ausgeschlossen werden, dass es sich um eine Grube mit einem menschlichen Skelett handelte. Diese Grube kann nach einem rekonstruierten Gefäß in die Velaticer Pha - se eingereiht werden. Die Besiedlung der Úněticer Kultur und der mitteldonauländischen Urnenfelderkultur erstreckte sich offensichtlich auf einer grösseren Fläche und gehörte vermutlich gemeinsam mit den im Jahre 1954 von J. Nekvasil untersuchten Objekten, ungefähr 150 m südlicher, einem Siedlungsareal an.

RETTUNGSGRABUNGEN AUF DEM BAU DES UNTEREN STAUSES DES WASSERWERKES NO - VÉ MLÝNY IM JAHRE 1985 /Bez. Břeclav/

Dagmar Jelínková, Ivo Rakovský, Jana Stuchlíková, AÚ ČSAV Brno, Jaroslav Peška, Re - gionalmuseum Mikulov

/Taf. 9 - 11/

Die Hauptaufgabe der Erforschung der Interessensphäre im Jahre 1985 beruhte in der Fortsetzung der umfangreichen Terrainarbeiten in der Flur "Horní pole" im Kataster der Gemeinde Pavlov, die seit Herbst 1982 durchgeführt werden. Weitere Rettungsaktionen hat man in den Frühlingmonaten im östlichen und südwestlichen Teil des Fundortes eröffnet und intensiv wurden sie während der Sommerzeit fortgesetzt, so dass wir eine Fläche im Ausmass von ca. 4 075 m² säuberten und untersuchten, auf der insgesamt 230 Objekte festgestellt worden waren. Infolge des ungünstigen, aussergewöhnlich regnerischen Wetters und der Terrainarbeiten bei denen der Lauf des nahen Baches unmittelbar in die Nähe des verfolgten Raumes geführt wurde, stieg markant der Grundwasserspiegel an. Aus diesen Gründen konnte eine Reihe von Gru - ben nicht zur Gänze ausgehoben werden und gleichfalls konnte eine weitere Untersuchung des Gräberfel - des der Glockenbecherkultur und der latenezeitlichen Bestattungen nicht getätigt werden. Ausser den Re - ferenten nahmen an der Grabung die technischen Mitarbeiter A. Knechtová und I. Krehler teil.

Im mittleren Abschnitt der Lokalität wurde eine nicht allzu beweiskräftige neolithische Besiedlung er - fasst, die einige Objekte der Kultur mit Linear- und Stichbandkeramik repräsentieren. In einer Länge von weiteren 30 m gelang es den Verlauf eines neolithischen Gräbchens zu verfolgen, das von einer, in den Lengyelzeitabschnitt gehörenden Grube gestört ist. Auf dieser Fläche kam eine Lehmgrube mit Funden der Kultur mit Stichbandkeramik und mit einigen in sie eingetieften Věteřov und jungbronzezeitlichen Objekten zum Vorschein. Ausser diesen hat man hier eine Horákovcer Halberdhütte untersucht und als besonders in - teressant kann man eine seicht eingetiefte Grube von rechteckiger Form mit einer grösseren Menge an Brüch - stücken steinerner Unterlagen im oberen Teil der Aufschüttung und einer aschigen Schicht mit verbrannten Knochen beim Boden betrachten. Rings um den Umfang war eine Reihe ganzer Gefäße und ihrer Teile an - gebracht, die das Objekt in den Hügelgräber-Velaticer Horizont datieren. Weiter in Richtung nach Westen, wo die Besiedlung allmählich schwand, erfassen wir ein kleineres Objekt der Kultur mit Stichbandkeramik, einige Gruben der Úněticer Kultur und der Věteřover Gruppe und ein Lengyelobjekt, vielleicht vom Sied - lingscharakter /Halberdhütte ?, dessen Untersuchung vorläufig nicht abgeschlossen werden konnte. Ein

wichtiges Ergebnis der Saison ist die Beendung der Abdeckung des protoúnéticer Gräberfeldes. Durch das Erfassen der letzten 6 Gräber auf seinem Südrand erreichte es die Gesamtzahl von 40 Gräbern, und ist somit der grösste Fundort seiner Art in Mähren. Wir haben interessante Belege eines allmählichen Bestattens von einer grösseren Individuenzahl mit reicher keramischer Ausstattung /13 Gefäße/ festgestellt. Aus einem von einer Věteřov Grube teilweise zerstörten Grab stammt Haarschmuck aus doppeltem Bronzedraht hergestellt.

Auf der vom beschriebenen Raum nördlich situierten Fläche wurde der weitere Verlauf des Gräbchens verfolgt, das in Richtung zum nördlichen Rand der Anhöhe im Liegenden nicht mehr deutlich war. Es war von einem Grundriss eines fast 18 m langen oberirdischen Hauses mit Fundamentgräbchen und Pfostenkonstruktion durchschnitten. Die obere Grenze seiner Datierung bestimmen zwei Únéticer Objekte, die den Grundriss des Baues stören. Im Jahre 1985 verwirklichte sich die Grabung von weiteren zwei seicht eingetiefsten Hütten aus dem frühslawischen Zeitabschnitt. Sie hatten einen fast viereckigen Grundriss mit einer Destruktion steinerner Ofen in den nordöstlichen Ecken. Aus der Aufschüttung stammen charakteristische Keramikbruchstücke des Prager Types, Tierknochen und Holzkohlepartikeln.

Die weitere Grabungsetappe verlief auf der Fläche mit der Arbeitsbezeichnung Osten I, die bereits im Abschluss des vergangenen Jahres abgedeckt worden war. In diesem Areal erfasssten wir vor allem den weiteren Teil einer Siedlung der Únéticer Kultur. Neben zahlreichem keramischem Material fand man in einer der Gruben ein unbeschädigtes steinernes Armschutzplättchen mit zwei Öffnungen und die Aufschüttung einer anderen enthielt verkohltes Getreide. Weitere Objekte gehörten der Věteřov Gruppe und der Hügelgräberkultur an und man hat ebenfalls Reste einer slawischen Hütte festgestellt. Ein überraschender Fund war ein protoúnéticer Grab mit drei Gefäßen ausgestattet. Die ziemliche Entfernung von dem Gräberfeld führt zu der Annahme, dass es sich um eine Einzelbestattung handelt, man kann allerdings nicht ausschliessen, dass es eine weitere Grabgruppe signalisiert. Eine der Únéticer Gruben störte den Grundriss eines oberirdischen Baues, der durch ein Fundamentgräbchen und Pfostenkonstruktion gegeben ist, die innere Querwände bildet.

Zum Abschluss der Sommersaison stellten wir uns auf die Abdeckung im Raume mit der Bezeichnung Osten II ein, wo die Grabung im folgenden Jahr fortsetzen wird. Vorläufig können wir anführen, dass hier eine neolithische und altbronzezeitliche Besiedlung und mindestens 10 weitere Hütten aus dem Latène- und slawischen Zeitabschnitt erfasst wurden.

Das gesamte Gelände des unteren Stausees sowie die nahe Umgebung hat man durchlaufend begangen. Unter der Abzweigung der Strasse nach Pavlov fand man in der Nähe der Flussbiegung der Dyje einige keramische Stempelverzierte Fragmente aus der jüngeren Kaiserzeit. Eine Menge an Scherbenmaterial stammt aus dem Kataster von Milovice - Flur "Polgársko". Der Fundort ist südöstlich von der Gemeinde unter dem Wald, oberhalb der aus Milovice nach Bulhary führenden Strasse, situiert. Die primäre Lokalisierung ist jedoch in diesem Falle infolge der Versetzung von grossen Erdmassen aus dem Überschwemmungsgebiet des unteren Stausees an diese Stellen ziemlich unsicher. Dies bezeugt auch das negative Ergebnis der durchgeföhrten Tastgrabung. Mit einer ähnlichen Situation kann man auch bei den in der Umgebung der Anhöhe sog. "Spitzhübel", Flur "Kameny" gewonnenen Leseobjekten rechnen, die von der vorherigen Lokalität ungefähr 300 - 400 m entfernt sind. Die Keramik gehört der Glockenbecherkultur und in den latènezeitlichen Abschnitt an. Den zahlreichsten Komplex bilden verzierte Fragmente aus der römischen Kaiserzeit, in die Zeit vom 1. bis in das 4. Jahrhundert u.Z. datierbar. Zahlreich sind reliefverzierte Bruchstücke von Terra sigillata und feiner provinzial-römischer Keramik vertreten. Die dortige Fundsituation wird in Zukunft durch eine Grabung beglaubigt werden müssen.

RETTUNGSGRABUNGEN AUF DEM BAU DER AUTOBAHN IM ABSCHNITT HOLUBICE - TUČAPY IM JAHRE 1985 /Bez. Vyškov/

Miloš Čižmář, Martin Geisler, AÚ ČSAV Brno

/Abb. 21, 22/

Im Jahre 1985 wurden die archäologischen Rettungsarbeiten auf der Trasse der weiteren Aufbauetappe der Autobahn D1-D47 im Abschnitt Holubice-Tučapy eröffnet. Die Arbeiten verliefen von April bis Dezember auf insgesamt sieben Lokalitäten auf den fusionierten Katastern Velešovice - Holubice, Rousínov und Komňany - Podbřežice. Bei der Aufzählung der einzelnen Lokalitäten gehen wir auf der Autobahntrasse von Westen nach Osten vor, ohne Rücksicht darauf, in welcher Folge sie untersucht wurden. In der Bezeichnung der Lokalitäten aus dem Raume Holubice knüpften wir in der Nummerierung aus den Jahren 1979-1981 an /Čižmář-Rakovský 1985/.

1. Holubice VIII

Auf der Lokalität wurden zwei umfangreiche Siedlungsobjekte der GBK und ein seicht eingetieftes Grab untersucht, in dem zwei Individuen in Strecklage auf dem Rücken beigesetzt waren, übereinstimmend in W-O Richtung orientiert. Im Grab hat man keine weiteren Funde festgestellt, daher kann es näher nicht datiert werden. Die wesentliche Abnahme des umliegenden Terrains noch vor der Grabung lässt die Exi-

stenz von weiteren Gräbern vorauszusetzen.

2. Velešovice I

In der Entwässerungsrinne wurde der wesentliche Teil des fast viereckigen Grundrisses eines Grabes der Schnurkeramik erfasst. In dem Grab fand man 14 Gefässe, eine steinerne Streitaxt, einen Schleifstein, zwei Klingen und zwei ovale flache Steine mit einer Rille auf dem Umfang. Ferner wurden 4 kupferne Gegenstände gefunden - ein Dolch mit Stieldorn, eine Ahle, ein schaufelförmiger Gegenstand und ein kleines Blechstück. Reste eines bestatteten Individuums hat man in der Grabgrube nicht festgestellt und man kann nicht einmal voraussetzen, dass das gesamte Skelett durch den Rinnenaushub abgenommen worden wäre.

3. Velešovice

Auf dieser Lokalität wurde die grösste Konzentration einer frühgeschichtlichen Besiedlung festgestellt - insgesamt 123 Objekte. Die älteste festgestellte Besiedlung belegt ein Objekt der Kultur mit MBK, aus einer umfangreichen Lehmgrube, die überwiegend Material der Úněticer Kultur enthielt, stammen auch Funde, die auf die Möglichkeit ihrer Datierung in die GBK weisen. Der wesentliche Teil der Siedlungsobjekte gehört der Úněticer Kultur an, Aufmerksamkeit verdient von diesen vor allem eine kreisförmige Grube /Obj. 16/, die neben einer Menge von verbrannten Menschen- und Tierknochen auch ca. 2 q verkoktes Getreide enthielt. In einer weiteren Grube war ein menschliches Skelett gefunden worden. Be merkenswert ist besonders die Feststellung von zwei oberirdischen Pfostenbauten mit der längeren Achse ungefähr in N-S Richtung orientiert. Der komplette Grundriss einer von diesen war durch drei Reihen zu je vier Pfosten /5 x 8 m/ gebildet, der weitere Bau war ursprünglich vermutlich ähnlich. Ihre Datierung in die Úněticer Kultur ist sehr wahrscheinlich, es wird jedoch notwendig sein, diese Frage auch bei einer weiteren Grabung zu verfolgen. Auf der Lokalität hat man ferner drei Gräberfelder - 10 Gräber der Schnurkeramik, 6 Gräber der Úněticer Kultur und 2 Gräber aus der Völkerwanderungszeit festgestellt. Die Gräber der Schnurkeramik waren auf der Trasse der Autobahn in einer Länge von 325 m verstreut, acht von diesen waren Skelett-, zwei Brandgräber. Die umfangreichen Grabgruben mit viereckigem oder rechteckigem Grundriss /150 x 100 - 200 x 250 cm/ hatten eine übereinstimmende schwarze Einschüttung. In den Brandgräbern lagen die durchglühten Menschenknochen direkt am Boden der Grabgruben. Bei diesen fand man nur Keramik, und zwar in einer wesentlich kleineren Menge als in den Skelettgräbern. Die drei umfangreichsten Skelettgräber waren außer Keramik mit einer einheitlichen Garnitur von Funden - einer steinernen Streitaxt, einer oder zwei Axten, einigen Klingen, einem beinernen Meissel und Ahlen ausgestattet. In einem von diesen lag noch ein kupferner klingenförmiger Gegenstand. Besonders in diesen Gräbern war es möglich Spuren eines Ausraubens zu verfolgen. Die übrigen Skelettgräber enthielten vor allem Keramik, eventuell beinerner Werkzeuge.

4. Slavíkovice

Auf der Lokalität wurden 28 Siedlungsobjekte der Kultur mit Linearkeramik und MBK untersucht, darunter auch einige Pfostengruben, Baugrundrisse gelang es jedoch nicht festzustellen. Die weiteren drei eingetieften Objekte datieren Funde der Stempelkeramik in die frühe Latènezeit, in einer von den Gruben hat man einen Mahlstein gefunden.

5. Rousínov

Hier wurde ein Teil der Siedlung der TBK /16 Objekte/, ein, durch die Erdreichabnahme beschädigter Gefäßteil, ein Brandgrab enthaltend, ein Skelettgrab der Schnurkeramik und ein Skelettdoppelgrab der GBK erfasst. In seiner Grabgrube mit Belegen einer Steinkonstruktion waren in Hockerlage auf der rechten/linken/ Seite zwei Individuen beigesetzt, von N-S /S-N/ orientiert, beide mit dem Antlitz nach O. Im Grab waren 4 verzierte Becher, 2 Schüsseln und ein Krug angebracht. Bei einem der Skelette fand man eine Armschutzplatte, einen Abspliss, 7 Pfeilspitzen und einen zweiteiligen Schleifstein, bei dem zweiten Skelett eine beinerner Spange.

6. Kroužek

Von der ausgedehnten Siedlung der Úněticer Kultur hat man 12 eingetiefte Siedlungsobjekte und 3 Skelettgräber der Schnurkeramik untersucht, in denen neben Keramik auch ein kupferner Dolch mit Stieldorn gefunden worden war.

7. Komorany

Man hat wenige Siedlungsobjekte festgestellt, aus welchen durch Lese funde keramisches Material der Velaticer Kultur gewonnen wurde.

Literatur:

Čižmář, M. - Rakovský, I. 1985: Záchranné výzkumy na stavbě dálnice Brno-Holubice v letech 1979-81, AR XXXVII, 363-367.

DROBNÉ ZÁCHRANNÉ AKCE U HOLUBIC /okr. Vyškov, Brno-venkov/

Miloš Čižmář, Martin Geisler, AÚ ČSAV Brno

V prostoru vymezeném na jihu tělesem dálnice, na severu státní silnicí Brno-Vyškov, na západě a východě jejími odbočkami do Blažovic a Kruhu /Holubic/, byly v průběhu druhé poloviny roku 1985 sledovány zavodňovací rýhy, v nichž byly zjištěny dva narušené objekty.

V srpnu byla na lokalitě označené v roce 1979 jako Holubice I /Čižmář-Rakovský 1983/ ovzorkována sídliště jáma, ze které byl získán nepočetný keramický materiál velatické kultury.

V prosinci protnula zavodňovací rýha v jižním výběžku katastru obce Sivice oválnou jámu o rozloze 210 x 120 cm, zahloubenou 10 - 25 cm do podloží. V jámě, jejíž zásyp byl silně promíšen vápnem, byly ve dvou vrstvách nad sebou uloženy pozůstatky minimálně tří lidských jedinců. Některé části skeletů se dochovaly v anatomických souvislostech, na jedné lebce byla již v terénu patrná početná sčítaná zranění. Mezi kostmi bylo nalezeno 14 bronzových knoflíků dvou velikostí, drobné zbytky textilu a kožených předmětů. Na lezené předměty i nalezené okolnosti umožňují klást hromadný hrob do souvislosti s bitvou u Slavkova.

Literatura:

Čižmář, M. - Rakovský, I. 1985: Záchranné výzkumy na stavbě dálnice Brno-Holubice v letech 1979-81, AR XXXVII, 363-367.

Kleine Rettungsaktionen bei Holubice / Bez. Vyškov/. Beim Beobachten der Bewässerungsrinnen nordwestlich von Holubice hat man ein Siedlungsobjekt der Velaticer Kultur und ein Massengrab festgestellt, in dem Überreste von mindestens drei menschlichen Individuen beigesetzt waren. Unter den Knochen fand man 14 Bronzeknöpfe, Reste von Textil und Leder, was das Grab in Zusammenhang mit der Schlacht bei Slavkov zu datieren ermöglicht.

POKRAČOVÁNÍ ZÁCHRANNÉHO VÝZKUMU NA TRASE VODOVODU U KUŘIMI /okr. Brno-venkov/

Miloš Čižmář, Martin Geisler, Kateřina Geislerová, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 23, 24/

V roce 1985 pokračovala stavba vodovodu pro TOS Kuřim /Růžička-Vorlíčková 1987, v tisku/. Na postupně skrývaném úseku dlouhém 250 m, vzdáleném asi 1 000 m severovýchodně od výzkumu z minulého roku, bylo zjištěno celkem 17 objektů.

V červnu byly odkryty dvě zásobní jámy, z nichž pouze jedna byla datovatelná a náleží kultuře horákovské.

V červenci bylo prozkoumáno 5 objektů, mezi nimiž zaslouží pozornost zejména dvě slovanské železářské pece, které lze patrně datovat podle materiálu z okolní kulturní vrstvy do doby středohradištní, a dále část zahloubené chaty, datované bronzovou sponou do středolaténského období.

V říjnu bylo prozkoumáno 10 objektů, z nichž jeden patřil do období neolitu. Ostatní sídliště jámy náležely do doby středo- a mladohradištní; dvě z nich představovaly typické zásobnice a v jedné byl nalezen rotační žernov.

V průběhu výzkumu nám předal V. Růžička materiál z dalšího porušeného objektu, datovatelného v rámci kultury s MMK do fáze IIb.

Literatura:

Růžička, V. - Vorlíčková, D. 1987: Záchranný výzkum u Kuřimi /okr. Brno-venkov/, PV 1984, v tisku.

Fortsetzung der Rettungsgrabung auf der Wasserleitungstrasse bei Kuřim /Bez. Brno-venkov/. Im Jahre 1985 hat man in einem 250 m langen Abschnitt insgesamt 17 Objekte untersucht. Es überwogen Objekte aus der mittleren und jüngeren Burgwallzeit, unter diesen waren auch zwei Eisenverhüttungsöfen. Ein Objekt war neolithisch, eines gehörte in die Horákov Kultur und der Teil einer eingetiefsten Hütte war durch eine bronzenen Fibel in den mittellateinischen Abschnitt datiert.

POKRAČOVÁNÍ ZÁCHRANNÉHO VÝZKUMU V BOŘITOVĚ /okr. Blansko/

Miloš Čižmář, Kateřina Geislerová, AÚ ČSAV Brno

V měsících květnu až září 1985 pokračoval záchranný výzkum na staveništi hospodářských objektů JZD Bořitov v trati "Písky".

Na severním okraji staveniště byly zkoumány dvě plochy /50 x 60, 50 x 120/, skryté již v minulém roce. Na jedné z nich bylo zjištěno pouze pozdně laténské osídlení - 60 kúlových jamek, z nichž některé tvořily řady.

Druhá plocha /50 x 120 m/, částečně zkoumaná již v roce 1984, navázala na jižní okraj výzkumu K. Luhdovského z let 1971-1973. Zde bylo prokopáno 13 zahlobených sídlištních objektů. Převažovaly objekty z pozdní doby laténské, několik náleželo kultuře s lineární keramikou. Významný je objev části půdorysu nadzemní kúlové stavby, orientované delší osou Z-V, tvořeného 3-4 řadami po 10 kúlech /rozměry 5 x 20 m/; stavbu lze datovat rovněž do pozdní doby laténské. Z dalších kúlových jamek, roztroušených po celé ploše, nebylo možno rekonstruovat žádný půdorys. Po skrytí hromad navezené hlínky na jižním obvodu této plochy bylo prozkoumáno 8 objektů, náležejících kultuře s LnK, z nichž tři, částečně zničené buldozerem, je možno interpretovat jako pece. Jeden sídlištní objekt patřil kultuře s malovanou keramikou a jeden lze datovat do pozdní doby laténské.

Na jižním okraji staveniště, kde se již v předešlém roce rýsovaly objekty kultury s LnK, byla začištěna plocha 40 x 20 m. Bylo zde objeveno 11 objektů této kultury a 15 kúlových jamek, z nichž se však nedal vysledovat žádný půdorys.

Fortsetzung der Rettungsgrabung in Bořitov / Bez. Blansko/. Es wurden zwei Flächen untersucht, die bereits im vergangenen Jahr abgedeckt worden waren, mit Objekten der Kultur mit Linearkeramik /3 Objekte kann man als Ofen interpretieren/, mit MBK und aus der späten Latènezeit. Bedeutend ist die Entdeckung des Grundrissteiles eines oberiridischen Pfostenbauens, von 3-4 Reihen zu je 10 Pfosten gebildet, den man in die späte Latènezeit datieren kann. Am Südrand des Bauplatzes wurden 11 Objekte der Kultur mit Linearkeramik und 15 Pfostengruben untersucht.

ZÁCHRANNÁ AKCE V ČESKÉ /okr. Brno-venkov/

Martin Geisler, AÚ ČSAV Brno

Na podzim 1985 byla v souvislosti se stavbou silničního obchvatu obce Česká odstraněna ornice z plochy cca 150 x 30 m podél východního okraje silničního náspu. Tím bylo umožněno plošně navázat na záchranný výzkum, který zde probíhal v roce 1983/ Geisler-Rakovský 1985/.

Na buldozerem skryté ploše bylo prozkoumáno dno pece a část předpečního objektu kultury s LnK, dvě další sídlištní jámy též kultury, dvě jámy velatické kultury a šest sídlištních objektů, které bylo možno datovat do středohradištního období. Na ploše byla patrná značná koncentrace rozměrných objektů /hlíníku/, pro nepříznivé klimatické podmínky je však nebylo možné ani ovzorkovat.

Literatura:

Geisler, M. - Rakovský, I. 1985: Záchranný výzkum na katastru obce Česká /okr. Brno-venkov/, PV 1983, Brno, 110.

Rettungsaktion in Česká / Bez. Brno-venkov/. Während der Rettungsgrabung bei der Gemeinde Česká wurde ein Ofen und weitere zwei Objekte der Kultur mit Linearkeramik, zwei Velaticer und sechs Siedlungsobjekte untersucht, die in den mittelburgwallzeitlichen Abschnitt datiert sind.

ZÁCHRANNÁ AKCE VE VELKÝCH PAVLOVICích /okr. Břeclav/

Stanislav Stuchlík, AÚ ČSAV Brno

Na jaře 1985 ohlásil O. Jeřábek narušení kulturních objektů při terénních úpravách zemědělské půdy pracovníky JZD Rovnost v trati "Na hrudkách" ve Velkých Pavlovicích. Naleziště, rozkládající se asi 600 m severně od okraje na mírném svahu obráceném k jihu, je známo již z minulých let, kdy zde byla při povrchovém průzkumu objevena menší kolejce neolitické kamenné industrie /Jeřábek - Stuchlík 1984/.

Závěrem dubna 1985 proběhla na lokalitě záchranná akce nevelkého rozsahu, jejíž výsledky přinesly poměrně bohatý materiál a rovněž některá důležitá poznání k problematice nerituálního pohřbívání na sídlištích ze starší doby bronzové. Tyto poznatky jsou o to důležitější, že v nevelké vzdálenosti odtud bylo na sídlišti únětické kultury a věteřovské skupiny v trati "Nad zahrády" zachyceno několik dalších objektů obsahujících velmi neobvyklé nerituální pohřby /Stloukal 1983; Stuchlíková - Stuchlík 1983; Stuchlíková -

Stuchlík - Stloukal 1985/. Celkem se ve V. Pavlovicích prozkoumalo 14 sídlištních objektů a 1 hrob únětické kultury. Buldozerem značně porušený kostrový pohřeb spočíval ve skrčené poloze na levém boku a z milodaru zůstaly zachovány pouze zlomky bronzových vlasových ozdob a bronzové korálky. Většinu sídlištních objektů lze datovat do staršího období únětické kultury a z jejich obsahu tvořila převážnou část keramika a zvířecí kosti, v menší míře kostěné pracovní nástroje, kamenná broušená a štípaná industrie. Zvláštní pozornost si zaslhuje jáma č. 3, na jejímž dně ležela kostra ve skrčené poloze na levém boku. Část lidské lebky byla nalezena na dně další únětické jámy č. 2.

Velmi pěkný soubor keramického materiálu a dále zvířecí kosti, štípanou industrie a kamennou podložku poskytla jáma č. 4 náležející kultuře s moravskou malovanou keramikou. Na intenzivnější osídlení lokality lidem s malovanou keramikou poukazuje i jáma č. 8 a přiměs soudobého střepového materiálu v únětických objektech č. 10 a 13. Existenci lidu s velatickou kulturou na námi zkoumaném nalezišti prokazuje jáma č. 12 s nepočetnou kolekcí únětické a velatické keramiky.

Literatura:

Jeřábek, V. - Stuchlík, S. 1984: Kamenná industrie z Velkých Pavlovic /okr. Břeclav/, PV 1982, 17-18.
Stloukal, M. 1983: Kostry z jámy věteřovského typu ve Velkých Pavlovicích /okr. Břeclav/, PV 1981, 34-35.

Stuchlíková, J. - Stuchlík, S. 1983: Záchranný výzkum ve Velkých Pavlovicích /okr. Břeclav/, PV 1981, 33-34. obr. 20-23.

Stuchlíková, J. - Stuchlík, S. - Stloukal, M. 1985: Ein Věteřov-Massenbegräbnis aus Velké Pavlovice, Anthropologie XXIII/1, 51-68.

Rettungsaktion in Velké Pavlovice / Bez. Břeclav/. Bei der Rettungsgrabung in der Flur "Na hrudkách" in Velké Pavlovice wurden 14 Siedlungsobjekte und 1 gestörtes Skelettgrab der Úněticer Kultur untersucht. Die meisten Objekte gehörten dem älteren Abschnitt der Úněticer Kultur an und enthielten das übliche Material. Bemerkenswert ist nur Grube Nr. 3 mit einem Menschenknochen in Hockerlage auf der linken Seite und Grube Nr. 2 mit dem Fund eines Menschenknochenstückes. Diese Entdeckungen erinnern an die neuliche Grabung in der Flur "Nad zahrady", wo man völlig ungewohnt nicht rituale Bestattungen in Siedlungsobjekten der Úněticer Kultur und der Věteřov Gruppe erfasst hat /Stloukal 1983; Stuchlíková - Stuchlík 1983; Stuchlíková - Stuchlík - Stloukal 1985/. Ferner wurde eine Besiedlung der Lokalität durch Träger der mährischen bemalten Keramik /Grube 4, 8 und eine Beimengung in den Gruben 10 und 13/ und der Velaticer Kultur bewiesen /Grube 12/.

VÝZKUM VÝŠINNÉHO SÍDLIŠTĚ U KŘIŽANOVIC /okr. Vyškov/

Stanislav Stuchlík, AÚ ČSAV Brno

/tab. 12/

Na podzim roku 1985 pokračoval zjišťovací výzkum na výšinném sídlišti únětické a horákovské kultury na Člupech u Křižanovic v trati zvané "Zámeček". Lokalita se nachází na protáhlém návrší, převyšujícím okolní terén asi o 70 m. Ve směru delší osy návrší byla otevřena 30 m dlouhá a 2 m široká sonda, která navazovala na odkryv z předchozího roku /Stuchlík 1987, v tisku/, takže dnes máme k dispozici 52 m dlouhý řez této sídliště. Výzkumem se podařilo vedle 5 menších kulových jamek zachytit celkem 6 sídlištních jam, z nichž 4 je možno datovat do období únětické kultury a 2 do pozdně halštatského období.

Zvláště závažné poznatky však přinesl výzkum v roce 1985 pro poznání systému fortifikace na tomto sídlišti. Sonda z roku 1984 protala menší terénní vlnu, kterou tvorí destrukce ze zničeného halštatského valu. V prodloužení sondy v roce 1985 byl zachycen nejprve 7,5 m široký a 210 cm hluboký příkop, který na základě keramiky ze dna a ze splachové vrstvy na jedné straně příkopu lze datovat do pozdně halštatského období. Další část sondy protnula val číslo II, který při sířce 7 m a výšce 140 cm od podloží byl mnohem zřetelnější než val č. I. Pro chronologické zařazení tohoto opěvnění jsou důležité únětické jámy č. 5 a 6, které val překrýval. První z nich měla v horní vrstvě navíc i nevýrazný halštatský zásah. Okrajem sondy se podařilo zachytit ještě část dalšího příkopu /č. II/, jehož datování není zatím prokázáno, ale vzhledem k celkové situaci je velmi pravděpodobný jeho halštatský původ. Průkop druhým příkopem nemohl být z časových důvodů již dokončen a bude mu věnována pozornost v následující sezóně.

Literatura:

Stuchlík, S. 1987: Záchranný a sondážní výzkum v Křižanovicích /okr. Vyškov/, PV 1984, v tisku.

Grabung der Höhensiedlung bei Křižanovice / Bez. Vyškov/. Während der zweiten Saison der Feststellungsgrabung der Úněticer und Horáker Höhensiedlung in Člupy bei Křižanovice wurde ein 30 m langer und 2 m breiter Suchgraben gelegt, der an den Suchgraben aus der vorhergehenden Saison anknüpfte. Bei der Grabung gelang es außer Pfostengruben 4 Úněticer und 2 spätHallstattzeitliche Gruben zu erfassen. Zur Erkenntnis des Fortifikationssystems der Niederlassung ist der Schnitt des Grabens I, des Walles II und die Erfassung des Grabens II bedeutend. Alle festgestellten Belege des

Befestigungssystems, ähnlich wie den bereits im Jahre 1984 erfassten Wall I, kann man in die späte Hallstattzeit datieren.

POVRCHOVÉ SBĚRY V NÍŽKOVICÍCH /okr. Vyškov/

Oldřich Jeřábek, Brno, Stanislav Stuchlík, AÚ ČSAV Brno
/Obr. 25:5-13/

V létě 1985 prováděl Oldřich Jeřábek z Brna povrchové sběry v trati "Ločky" v Nížkovicích na Slavkovsku. Na parcele č. 2689/1 nalezl keramický materiál z několika různých období. Nejstarším dokladem v předloženém souboru je střep mohylové kultury zdobený rytými šrafoványmi trojúhelníky, vytvářejícími motiv tzv. přesýpacích hodin /obr. 25:7/. Velatické kultuře náleží zlomky z nádob s vodorovně hránným vnitřním okrajem a z misky se zataženým okrajem /obr. 25:11, 13/. Přechodné podolsko-horákovské období máme doloženo několika střepy z misek se zataženým okrajem /obr. 25:9-10/. Osídlení lokality v laténském období reprezentuje fragment větší potuhované, na kruhu robené nádoby s odsazeným dnem /obr. 25:12/. Nejmladší nálezy ze souboru představuje keramika z mladší doby hradištní, zastoupená několika střepy z nádob s horizontálně rýhovaným povrchem a okrajové zlomky, z nichž jeden je horizontálně rýhovaný /obr. 25:5, 6, 8/.

Lokalita se nachází na mírném návrší jihozápadně od silnice Nížkovice-Heršpice a přibližně 250 m západně od západního okraje obce. Zveřejněné nálezy představují první doklady osídlení Nížkovic v uvedených obdobích.

Lesefunde in Nížkovice /Bez. Vyškov/. Bei Lesefunden in der Flur "Ločky" in Nížkovice im Slavkover Raum gewann O. Jeřábek keramisches Material, das eine Besiedlung der Lokalität zur Zeit der Hügelgräberkultur, der Velaticer Kultur, des Podoler-Horákover Abschnittes, aus der Latene- und jüngeren Burgwallzeit belegt.

RETTUNGSAKTION IN OPAVA - KOLÁŘSKÁ GASSE /Bez. Opava/

Pavel Kouřil, Jiří Pavelčík, Hana Teryngarová, AÚ ČSAV Brno

Im April bis Juni 1985 verlief die zweite Etappe der Rettungsgrabung im Raum, den die Kolářská Gasse und die Strasse Na valech einschliesst. Der Ort, der die einstigen Höfe auf den Parzellen Nr. 150, 151, und 152 einnimmt, befindet sich innerhalb der Stadtmauern des mittelalterlichen Opava, unweit des Zentrums, dort, wo die spätere Judengasse vorausgesetzt wird.

Noch bevor wir zu den Ergebnissen der eigentlichen Grabung übergehen, müssen wir auf die Tatsache aufmerksam machen, dass sie nicht gänzlich beendet werden konnte, so dass sich die Aufmerksamkeit in der Endphase auf die Exploitation der relativ ältesten Objekte konzentrierte. Die übrigen Flächen wurden konserviert und befinden sich unter dem Boden der Garagen des Betriebes OPBH Opava.

Nach der Beseitigung der neuzeitigen, 80 - bis 100 cm mächtigen Aufschüttung, wurde eine 14 x 15 m grosse Fläche untersucht. Hier hat man insgesamt 18 Objekte, oft in einer gegenseitigen, sogar dreifachen Superposition festgestellt. Sie repräsentieren eine Besiedlung aus dem Ende des 12. bis in das 17. - 18. Jahrhundert. Diese jüngste, nur rahmenhaft datierte Phase, überdeckte noch ein Kanal aus Schiefersteinplatten. Die Objekte sofern sie nicht in gegenseitiger Superposition waren, tiefen sich in das gewachsene Terrain oder in eine schwarze kompakte Schicht mit Funden aus dem 13. - 14. Jh. ein, die auf diesem Terrain aufsass. Keines von ihnen kann man vermutlich als ein Wohnobjekt klassifizieren. Vom Standpunkt ihrer Funktion handelt es sich um:

- 1/ verhältnismässig leicht eingetiefe /30 - 60 cm/, mit Bohlen gezimmerte Objekte einer mehr oder weniger unregelmässigen Form, vereinzelt mit Pfostengrubchen und einem Material aus dem 13. - 15. Jh., wobei markant Graphit-Vorratsgefäßformen überwiegen, gefunden hat man auch einen Schmelztiegel mit Doppelmantel und angeschmolzenen Metallgußstücken auf der Innenseite;
- 2/ Abfallgruben eines quadratischen oder rechteckigen Grundrisses, die ungefähr eine Tiefe von 120 - 150 cm erreichen, alle vier Wände sind in der gesamten Höhe mit Holz verschalt, in den Ecken auf dem Boden sind Spuren /Grübchen/ von senkrechten Eckenbrettern, der Boden sowie die Wände sind von der Aussenseite mit einer 10 - 15 cm starken Schicht gelben bis blaugrünen Lehms gedichtet; das reiche keramische Material, einschliesslich von ganzen Formen und einer kleineren Menge von Wiedertäuferkeramik und Majolika, kann man rahmenhaft in das 16. - 18. Jh. legen.
- 3/ Brunnen - festgestellt eine gezimmerte kreisförmige mit einem Material aus dem 18. Jh., ausgehoben nur in eine Tiefe von 3 m.
- 4/ Düngerstätten, überwiegend ziemlich tief von mehr oder weniger nicht feststellbaren Formen; in einer

von diesen - in Obj. Nr. 11, fand man die bisher älteste Opavaer mittelalterliche Keramik, und daher werden wir uns mit diesem etwas eingehender befassen. Das Objekt von unregelmässiger ovaler Form im Durchmesser von ca. 2,5 m, war das tiefste auf der untersuchten Fläche /fast 3 m vom Niveau des 14. - 15. Jh., 2 m in dem gewachsenen Terrain eingetieft, es hatte eine Schlauchform und einheitliche Ausfüllung mit Überresten von geschnittenem Stroh, Eicheln, Leder, von verschiedenen Kernen und Samen, Hölzern und Holzabsplissen /unter anderem ein fast gänzlich erhaltenes, grob geziimmertes Tor/ sowie von ganzen Ästen und Baumstämmen /Pflaume/ ebenfalls in einem sehr guten Erhaltungsstand. Selbstverständlich wurde auch Keramik gewonnen, die wir aufgrund der bisherigen Kenntnisse und im Vergleich mit dem Material z.B. von dem Tieflandburgwall in Opava-Kylešovice, vom Burgwall in Hradec nad Moravicí und von den Freilandniederlassungen in Opava-Palhanec und in Velké Hoštice /alles Bez. Opava/ bereits in die 2. Hälfte, resp. in den Abschluss des 12. Jh. legen können. Einige Bruchstücke waren auch mit einer gelben minderwärtigen Glasur versehen. Aus der Einschüttung des Objektes Nr. 11 gewannen wir an zwanzig Scherben, die sich markant von dem mittelalterlichen Material unterschieden. Eine eingehende Analyse zeigte, dass wir drei von ihnen der Kultur mit Linearbandkeramik zuschreiben können. Die eine von ihnen trägt eine typische Ritzlinie und stammt von einem dünnwandigen Gefäß. Zwei weitere stammen von einem dickwandigen Gefäß, das aus einem typischen keramischen Teig mit einer Beimengung organischer Stoffe hergestellt war. Dieser Fund bestätigt wiederum eine ausgedehnte, jedoch durch die mittelalterliche Verbauung zerstörte linearbandkeramische Siedlung, die sich auf der rechtsuferigen Terrasse des Flusses Opava erstreckte. Ihre Spuren stellte in den vorhergehenden Jahren V. Šikulová /1968/ in der Nachbarschaft liegen den Švermová Strasse und etwas weiter in den Janáček Anlagen fest.

Die Mehrzahl der keramischen Bruchstücke hat einen unterschiedlichen Charakter und erlaubt uns auch einige von den Formen zu unterscheiden, von denen sie stammen. Zunächst ist dies der Teil einer vierhenkeligen /?/ Terrinne, die mit verhältnismässig dicht gelegten vertikalen Bündeln verziert ist, die aus zwei Linien von Schnurabdrücken und einer Säule unregelmässiger Stempel bestehen. Die Verzierung, die auch den Henkel bedeckt, hängt auf einem aus einer Linie von Schnurabdrücken und einer Stempellinie zusammengesetzten Band. Ferner können wir mindestens teilweise ein topfförmiges Gefäß mit abgerundetem hinausgezogenem Rand und eiförmigem Körper, ein grösseres und ein kleineres tonnenartiges Gefäß mit einem plastischen Fingertupfenleiste auf den Schultern und konische Hälse grösserer Gefäße rekonstruieren. Das erste von ihnen weist nicht allzu ausdrucksvolle Spuren einer geritzten Verzierung auf. Das zweite hatte unter dem Rand eine Linie von Schnurabdrücken, auf der eine Linie grosser länglicher Stempel des Types Wiórek hängt. Unter ihnen befand sich eine "V - Verzierung" oder ein Zick-Zack in derselben Technik. Aufgrund der festgestellten Verzierung sowie der Gefäßform können wir die angeführte Kollektion von Keramikbruchstücken in die ältere Phase der schlesischen Gruppe der Kugelamphoren - Kultur datieren. Im Vergleich mit dem zugänglichen Material steht ihnen am nächsten der Inhalt der Grube aus Opava-Palhanec /Pavelčík 1973/.

Ein weiteres Objekt mit einem relativ alten Material ist Obj. Nr. 16, einer ovalen kesselartigen Form, vielleicht mit einem Eintritt auf der Ostseite. Es hatte ein Ausmass von 2,5 x 2 m und war mit einer schwarzen kompakten Einschüttung ausgefüllt, die stellenweise mit einer grauen aschenartigen Schicht durchfärbt war, ohne charakteristischen Geruch. Das reiche keramische Material gehört in den Übergang des 12. und 13. Jh., und in die erste Hälfte dieses Jahrhunderts.

Zu den jüngsten Objekten, wie schon konstatiert wurde, gehörte ein Brunnen mit Steineinfassung /Obj. 7/. Die Beendigung seiner Funktion und Verschüttung in der Wende des 18. und 19. Jh. datiert neben der üblichen Töpferware und der Glasprodukte, vor allem die verzierte Fayence, die aufgrund der vorläufigen Analysen des Dekors aus den Wiedertäufer-Werkstätten um Bučovice stammt /Černohorský 1941/.

Aus dem angeführten kurzgefassten Bericht geht hervor, dass in der ältesten Besiedlungsphase Objekte eines Produktions- und wirtschaftlichen Charakters bestanden, die hinter den Wohnobjekten angebracht waren, allerdings unter der Voraussetzung, dass die heutige Straßenverbauung die mittelalterliche respektiert. Die Grabung brachte also schwerwiegende Belege und Erkenntnisse, welche diese älteste Besiedlung betreffen, denn die festgestellte Situation und das archäologische Material, hauptsächlich die Keramik, geht der Lokation von Opava als Stadt aus dem Jahre 1224 voran. Die übrigen Objekttypen, besonders die Fanggruben sind im Kern des mittelalterlichen Opava, wie es auch ältere Grabungen belegen, eine übliche Angelegenheit.

Exkurs:

In Zusammenarbeit mit der Mikrobiologischen Sektion des OHS in Opava wurde eine elementare - bakteriologische, mykologische und mykobakteriologische Untersuchung einiger Proben aus den Objekten 8 und 11 durchgeführt. Diese konzentrierte sich im Einklang mit den Möglichkeiten der Sektion auf die bakterielle und mykotische Flora, die den Menschen begleitet. Außer anderem wurde bei einigen bakteriellen Stämmen die Empfindlichkeit gegenüber den Antibiotika und Chemotherapeutika untersucht, aber man hatte keine Resistenz festgestellt, d.h. dass die Proben durch die gleichzeitige Mikroflora, die resistent ist, nicht verunreinigt waren. Ebenfalls hat man keine pathogene = epidemiologisch bedeutende Bakteriekulturen gefunden.

Literatur:

- Černohorský, K. 1941: Moravská lidová keramika. Praha.
Kouřil, P. - Teryngrová, H. 1987: Záchranný archeologický výzkum v Opavě. PV 1984, v tisku.
Pavelčík, J. 1974: Záchranná akce ve Vávrovických-Palhanci /okr. Opava/, PV 1973, 112-113.
Šikulová, V. 1968: Záchranné akce v areálu středověké Opavy, PV 1967, 107-111.

PÁTÁ ETAPA ZÁCHRANNÉHO VÝZKUMU VE VELKÝCH HOŠTICích /okr. Opava/

Vratislav Janák, AÚ ČSAV Brno

Záchranné akce opavské expozitura na polykulturním sídlišti ve východní části obce pokračovaly na jaře r. 1985 výzkumem na ploše řadové zástavby v jižní části lokality. Zkoumané stavební místo se nalézá na loučce /kdysi zahradě/, přiléhající ze severu k zahrádkám domů na Mlýnské ulici.

Na ploše o rozloze cca 30 x 10 m, skryté v prosinci 1984, bylo po začítění zjištěno celkem 24 kulturních jam, 19 kúlových jamek /nedávajících však žádný rekonstruovatelný půdorys/ a dva žlaby. S ohledem na stavební práce byly úplně prozkoumány pouze objekty č. 1, 2 a 8, ostatní ovzorkovány. Protože vlastní stavební plocha byla po provedení výzkumu místy ještě zvyšována, nebyly ani ovzorkované objekty většinou zničeny.

Obj. č. 1 - zásobní jáma s nálevkovitým hrdlem a vakovitým tělem a obj. č. 8 - destrukce peci, smetená do jámy s kolmými stěnami a plochým dnem, náležely slezské kultuře pozdní doby bronzové. Obj. č. 2 byla cca 110 cm hluboká jáma s lehce vyklenutými stěnami v severní a východní části, která měla rozdílný půdorys dna /kruhovitý/ a okraje /heptaedr s obroukovitou jižní hranou/. Z jihovýchodu se k ní přimykal mělký /nejvýše 30 cm/ nepravidelně obdélný výklenek o rozloze cca 100 x 50 cm s nevelkou kamennou destrukcí. Zásyp - v obou částech stejný - byl silně promíšen drobnými úlomky kamenů. Podle nevýrazné keramiky můžeme objekt datovat snad na rozhraní 12. a 13. stol.

Z ostatních jam náleží podle výsledků vzorkování většina slezské, některé snad platěnické kultuře, příp. poskytly jen atypické nálezy; 2 objekty byly bezpochyby novověké. Kúlové jamky jsou vesměs těžko doložitelné /v některých byly málo typické střípky, příp. kameny k utěsnění/. V jednom ze žlabů byly získány pouze kameny, ve druhém i keramika - nejmladší ze 14. stol. n.l. V sekundárním uložení v ornici, příp. v mladších objektech byla nalezena též keramika neolitická, eneolitická a středohradištní.

Fünfte Etappe der Rettungsgrabung in Velké Hoštice /Bez. Opava/. In der fünften Etappe der Rettungsgrabung der Polykulturniedlung am Ostrand der Gemeinde wurden im südlichen Teil der Lokalität Objekte der schlesischen Kultur, der Platěnicer Kultur und ein Objekt aus dem Ende der Burgwallzeit festgestellt und teilweise untersucht.

ZÁCHRANNÝ VÝZKUM V LANŽHOTĚ /okr. Břeclav/

Jaroslav Peška, RM Mikulov, Ivo Rakovský, AÚ ČSAV Brno
/tab. 13, 14/

Na podzim 1985 bylo na katastru obce Lanžhot v trati "Podsedky" při hloubení rýhy pro potrubí tranzitního plynovodu zjištěno narušení několika archeologických objektů. Lokalita se nachází asi 200 m SV obce a tvoří ji východní svah návrší nad pravým břehem říčky Kyjovky v nadmořské výšce mezi 165 a 170 metry. Na mapě SMO 1:5 000, list Břeclav 0-7, ji najdeme jako bod vzdálený 145 mm od západní sekční čáry a 195 mm od severní sekční čáry.

Od poloviny října do konce listopadu zde prováděl Archeologický ústav ČSAV v Brně spolu s Regionálním muzeem v Mikulově záchranný výzkum. Pomocí buldozera byla shrnuta ornice na ploše zhruba 50 x 20 m, na které bylo dosud prozkoumáno kolem dvaceti objektů. Jedna menší nepravidelná jáma lidu s MMK, 6 položenických téměř čtvercového půdorysu minimálně zahloubených do písčitého podloží bez stop po kúlové konstrukci se vstupním prostorem na j. straně horákovské kultury. Dalších nejméně 5 zahloubených obdélníkových chat s vnitřní kúlovou konstrukcí z mladší doby laténské. Jedno obydlo náleží do doby římské. Okraj jedné z halštatských chat překrývala značně strávená lidská kostra, ležící trupem na zádech s mírně pokřcenýma nohami na levém boku, orientovaná Z-V. Hrobouhou jámu nebylo možno zjistit. U kostry se neobjevily žádné milodary.

Asi 30 metrů na V směrem k říčce rýha zachytily jednu pozdně laténskou jámu a zbytky dvou položenických ze střední doby hradištní. Ze všech objektů bylo získáno především množství keramického a osteologického materiálu. Mimo to pochází z laténských obydlí několik zdobených přeslenů, zlomek železné spony a drobný modrý skleněný korálek. Z laténské jámy pak téměř celá svisle rýhovaná situla s rytou značkou na vnější straně dna.

Pro nepřízeň počasí bylo nutno práce přerušit. Výzkum bude dokončen v příštím roce.

Rettungsgrabung in Lanžhot / Bez. Břeclav/. Im Kataster der Gemeinde Lanžhot, Flur "Podsádky", SMO 1:5 000, Blatt Břeclav 0-7, 145 mm von der westlichen Sektionslinie und 195 mm von der nördlichen Sektionslinie, kam es in Zusammenhang mit dem Aushub der Rinne für eine Gasleitung zur Störung archäologischer Objekte. Bei der Rettungsgrabung des AI ČSAV in Brno und des Regionalmuseums in Mikulov deckte man auf der untersuchten Fläche an 20 Objekte ab: eine Grube der Kultur mit MBK, über zehn eingetiefte hallstatt- und latènezeitliche Halberdhütten. 30 m in O Richtung zum Fluss erfassende die Rinne Überreste von zwei jungburgwallzeitlichen Wohnbauten. Die Objekte enthielten hauptsächlich Keramik und osteologisches Material. Von anderen kann man einen verzierten Spinnwirtel, das Fragment einer eisernen Fibel und eine Glasperle aus der Latènezeit anführen.

HALŠTATSKÉ A MLADOHRADIŠTNÍ SÍDLIŠTNÍ NÁLEZY U RAJHRADU /okr. Brno-venkov/

Milan Salas, MM Brno

Výkop plynovodní přípojky zachytily v dubnu 1985 v jihozápadní části rajhradského katastru, 270 m jihozápadně od křížovatky do Syrovic po obou stranách silnice Brno-Mikulov pět mladohradištních jam a dva horákovské objekty, příslušící k již známému sídlišti v trati "Stará Pošta" /Peškař 1964/. Záchranným výzkumem byl zcela odkryt jeden z méně poškozených mladohradištních objektů. Představoval menší kotlovitou jámu o průměru 1,2 m, zapuštěnou 1,1 m hluboko do sprašového podloží. V jejím zásypu, tvořeném šeďohnědou hlínou, byly nalezeny ojedinělé zvířecí kosti a nevýrazné zlomky mladohradištní keramiky, na dně ležela kompletní kostra psa. Soudě dle situace na profilech byly i ostatní mladohradištní objekty nálezcové velmi chudé. Naproti tomu z obou halštatských jam bylo při začítování průřezu získáno kromě mazanice i větší množství keramiky středního horákovského stupně. Z jejich rozměrů /š. ústí 2,2-3,4 m, rel. hl. 1,0-1,2 m/ a obdélníkovitého tvaru profilů lze snad usuzovat na funkci sídelních jam, tedy polozemnic nebo zemnic.

Literatura:

Peškař, I. 1964: Odpadová jáma s keramikou horákovské kultury v Rajhradě, PV 1963, Brno, 38-39.

Hallstattzeitliche und jungburgwallzeitliche Siedlungsfunde bei Rajhrad / Bez. Brno-venkov/. Beim Aushub für eine Gasleitung wurden bei Rajhrad an der Strasse aus Brno nach Mikulov fünf Siedlungsgruben aus der jüngeren Burgwallzeit und zwei Halberdhütten der Horákovsker Kultur erfasst. Bei der Rettungsgrabung hat man am Boden einer jungburgwallzeitlichen Grube das komplette Skelett eines Hundes abgedeckt.

ZÁCHRANNÝ VÝZKUM V BOŘITOVĚ /okr. Blansko/

Antonín Štropf, Muzeum Boskovice

V jižní části vsi se pod současnou zástavbou rozkládá na mírném sprašovém svahu nad soutokem potoků Býkovky a Lysičky rozsáhlá plocha polykulturního sídliště. První nálezy z pozdní doby bronzové a z pozdní doby halštatské zde zachránil již J. Knies /1892, 8-10/. K sídlištní ploše na pravém břehu Lysičky patří patrně i přilehlá ostrožna na levém břehu /"farský kopeček"/, kde zjistil pozdně bronzové nálezy J. Ondráček /1974/. Popelnicové pohřebiště, které leží o něco západněji, poprvé zkoumal W. Gurlitt /1888/. Při různých zemních pracích jsou obě lokality znova narušovány. Naposled zachránil při plynofikaci obce několik objektů z různých úseků vývoje lužické kultury J. Nekvasil /1974/, byl zde prozkoumán i pozdněhradištní objekt.

Při výstavbě rodinného domku Karla Hudce na parcele č. 589 bylo koncem dubna 1985 zachyceno opět několik objektů. Při bagrování sklepních prostor 26. a 27. dubna 1985 byly prozkoumány nebo alespoň ovzorkovány 3 objekty zahloubené do spraše:

Objekt 1/85 byl zachycen v JZ části parcely a při bagrování byl zhruba z poloviny zničen. Jáma kotlovitého tvaru /hloubka po skrývce ornice 0,7 m, Ø okraje 0,8 m/ byla vyplněna šedočerným popelovitým zásypem s odlišnou světlejší vrstvou při dně, která obsahovala zlomky keramiky a množství uhlíků. Jediným datovacím materiálem je několik keramických zlomků z hrdla a výdutě hrnce, zdobeného horizontálnimi žlábkami na výduti. Keramická hmota s příměsi tuhy, úprava povrchu, profilace a výzdoba odpovídá zhruba 2. třetině 13. stol.

Objekt 2/85 byl při bagrování zjištěn v S části parcely, poškozen byl minimálně. Byla to zásobní jáma s rovným dnem o Ø 1,6 m, kónicky podhloubenými stěnami a malým ústím /Ø okraje 0,6 m/, hluboká 1,4 m. Tmavohnědou vrstvu při dně /0,05 - 0,2 m/ přikrývala hnědošedá popelovitá vrstva /0,1 - 0,3 m/ s výrazným sklonem k V, promísená množstvím lastur říčních škeblí standartní velikosti /4 - 8 cm/. Úroveň do 0,5 m ode dna vyrovnávala šedočerná vrstva s uhlíky a s 2 zlomky bronzového drátu; keramických nálezů

bylo poměrně málo. Nejvíce keramiky bylo v hnědé vrstvě s hroudami světlé spráše, která vyplňovala celou horní část objektu. U těchto zásobních jam předpokládáme - a nálezová situace to potvrzuje i zde - krátkou funkční dobu a rychlé zasypání. Nálezový soubor potom ve většině případu představuje časově uzavřený jednotný celek, reprezentující současně se vyskytující prvky sídlištěho inventáru. I v našem případě je to předešlý keramika. Mimo chronologicky poměrně málo citlivé tvary hrubší keramiky bylo ze souboru rekonstruováno několik amfor, misek a šálků z vrcholného období slezského úseku vývoje lužické kultury.

Dále byl ovzorkován větší zahľoubený objekt se zlomky keramiky a kachlů z raného novověku /snad hnojiště/.

Literatura:

Gurlitt, W. 1888: Das Urnenfeld von Bornstendorf, MCC XIV, 122 - 124, Wien.

Knies, J. 1892: Předhistorické nálezy bořitovské, ČVMSO IX, 8 - 16, 50 - 53, 96 - 97.

Nekvasil, J. 1974: Sídliště lužické kultury v Bořitově /okr. Blansko/, PV 1973, 29 - 30, tab. 24 - 28.

Ondráček, J. 1974: Zachraňovací výzkum v Bořitově /okr. Blansko, PV 1973, 118.

Rettungsgrabung in Bořitov /Bez. Blansko/. Im südlichen Teil des Dorfes wurde wiederum bei einem Hausbau eine Polykultur-Siedlung gestört, die bereits aus dem vorigen Jahrhundert bekannt ist [J. Knies 1892, 8 - 10]. Bei der Gaseinführung in der Gemeinde stellte J. Nekvasil im Jahre 1973 Objekte aus verschiedenen Entwicklungsabschnitten der Lausitzer Kultur fest. Im April 1985 hat man hier weitere Objekte erfasst. Objekt I/85 war der Rest einer kesselförmigen Grube mit Keramik aus dem zweiten Drittel des 13. Jahrhunderts. Objekt II/85 war eine konisch untertiefte Vorratsgrube mit reichen keramischen Funden, dem gipfelnden Zeitraum des schlesischen Abschnittes der Lausitzer Kultur angehörend. Bei der Grabung wurden auch Proben aus einem grösseren eingetieften Objekt aus dem frühen Mittelalter /vielleicht Düngerstätte/ entnommen.

NÁLEZY NA HRADISKU U RÁJCE - JESTŘEBÍ /okr. Blansko/

Antonín Štrof, Muzeum Boskovice

V jarních měsících r. 1985 upozornil ing. Z. Musil z Rájce - Jestřebí pracovníky muzea na nálezy v místní trati Hradisko. Je to ostrožna vybíhající do inundačního území levého břehu Svitavy. Na jejích jižních svazích - kam až zasahuje dnešní zástavba - našel ing. Musil několik zlomků keramiky. Mimo anonymní a všudepřítomnou pozdně středověkou a novověkou keramiku si zaslouží pozornost několik střípků, které lze na základě geometrické výzdoby a tuhové úpravy povrchu zařadit do slezského úseku vývoje lužické kultury. Na ostrožně samé, na jejím nejjazdíším bodě, zjistil orbou zachycenou rohovou část zděné budovy. Při sběru nebyl bohužel získán žádný další materiál. Patrně je to zbytek jedné z rájeckých tvrzí /jak by napovídala i místní název/.

Funde auf Hradisko bei Rájec-Jestřebí /Bez. Blansko/. Auf der Sporenlage Hradisko stellte Ing. Z. Musil ein durch Ackerung gestörtes gemauertes Objekt fest, vielleicht eine von den zwei angeführten Rajecer Festen. Am Fusse des Südhangs der Sporenlage fand er Keramikbruchstücke aus dem schlesischen Abschnitt der Lausitzer Kultur.

NÁLEZY ZE SBĚRU A ZÁCHRANNÝCH AKcí MUZEA VYŠKOVSKA /okr. Vyškov/

Ondřej Šedo, Muzeum Vyškovska Vyškov

V průběhu r. 1985 pracovníci Muzea Vyškovska a dobrovolní spolupracovníci muzea uskutečnili povrchové sběry na několika lokalitách nebo zachraňovali materiál ze zničených objektů.

Drnovice

Při povrchovém průzkumu v trati Budonice zjistil M. Daněk, spolupracovník muzea, porušený objekt. Hlubokou orbou byla na okraji většího sídliště zničena část žlabku zahľoubeného do sprášového podloží. Žlabek měl hrotitě dno zasahující 60 cm od povrchu. Z výplně pochází zlomek tkalcovského závaží, přeslen a keramika platěnické kultury.

Luleč

Při úpravách svahů podél místní komunikace procházející v blízkosti nové školky byly sledovány zásahy do terénu a ovzorkovány zničené objekty. Na velké ploše v blízkosti nejvyšší části táhlého návrší je výrazná vrstva z mladší doby bronzové a pod ní vrstva z neolitu s nálezy kultury s moravskou malovanou keramikou, překrývající sterilní humózní hlínu na sprášovém podloží.

Těsně pod povrchem byla zjištěna zahloubená část peci se dvěma kanálky oddělenými pilířem. Ve výplni nebyly nálezy, datování umožnuje jen keramika z 13. stol., nalezená v okolí objektu. Vrstva z mladší doby bronzové byla velmi chudá na nálezy, výraznější střepy pocházejí pouze z profilu sídlištní jámy. Malé množství keramiky ztěžovalo přesnéjší datování spodních částí peci ve vrstvě s moravskou malovanou keramikou. Měly různou konstrukci, výmaz vytvářela vypálená hlína, nebo byla jeho součástí také vrstva drobných kamínků. Do podloží zasahovala spodní část současné jámy kruhového půdorysu s rovným dnem.

Nemojan

Při průzkumu lesního terénu na západ od údolí potoka Rakovec na rozhraní katastrů Nemojan a Pístovic nalezl P. Smejkal, spolupracovník muzea, několik střepů. Pocházejí z dosud neznámé zaniklé středověké vesnice a můžeme je datovat do 14. - 15. století.

Pustiměř

Z roku 1984 zůstal na ploše stavby sportovního hřiště v blízkosti bývalé cihleny v Pustiměři neprozkoumaný halštatský hrob. Zbytek hrobové jámy s obdélným půdorysem zaplnovaly kameny vmáčknuté při přechodu těžkých stavebních mechanismů mezi nálezy. Na dně, poblíž středu objektu ležely spálené kosti, bronzový náramek, jantarové korálky, železné zlomky pocházející nejspíš ze spony a železný nůž. Keramika utrpěla tlakem kamenů natolik, že nebylo možné rozlišit jednotlivé kusy, část byla proměněna na písčitou hmotu.

Velešovice

Díky pomoci pracovníků Okresního archívu a Historického muzea ve Slavkově byla získána keramika, sebraná dětmi ze Základní školy ve Velešovicích. Nálezy pocházejí ze sídliště ležícího na úpatí svahu na levém břehu potoka Rakovec, západně od obce. Většina náleží mladší době bronzové /kultura velatická/ a době římské.

Vyškov

Ve výkopech pro kanalizaci na Pivovarské ulici na východním okraji středověkého Vyškova nalezli dělníci v kulturní vrstvě téměř nepoškozenou nádobu, kterou odevzdali pracovníkům muzea. Byla vyrobena z tuhového materiálu, tělo a okraj jsou zdobeny pásy táhlých vícenásobných vlnic a svazky obvodových rýh. Můžeme ji datovat do 13. století.

Lesefunde und Rettungsaktionsergebnisse des Vyškover Museums / Bez. Vyškov/. Im Gelände des Bezirkes Vyškov wurde bei Oberflächenuntersuchungen eine Besiedlung aus der jüngeren Bronzezeit /Velaticer Kultur/ und aus der römischen Kaiserzeit in Velešovice und ferner eine mittelalterliche Dorfwüstung in Nemojany festgestellt. Bei Terrainherrichtungen wurde ein Herd und Objekte aus dem Neolithikum /Kultur mit mährischer bemalter Keramik/, aus der jüngeren Bronzezeit und dem Mittelalter /13. Jahrhundert/ in Lule, ein Fundamentgräbchen auf der Siedlung der Platénicer Kultur in Drnovice und ein Grab aus der Hallstattzeit in Pustiměř beschädigt. Aus den Aushuben im Raum der mittelalterlichen Stadt Vyškov stammt ein Gefäß aus dem 13. Jahrhundert.

TERÉNNÍ ARCHEOLOGICKÝ PRŮZKUM NA ZNOJEMSKU /okr. Znojmo/

Jaromír Kovárník, Jihomoravské muzeum Znojmo

Při terénním archeologickém průzkumu Znojemská byly ve většině případu získány nálezy z míst, kde byly prováděny výkopové a stavební práce. Na některé archeologické artefakty upozornili spolupracovníci našeho muzea. Z povrchových sběrů byl získán archeologický materiál z mladšího paleolitu, neolitického stáří, z doby bronzové, starší doby železné a ze středověku.

Bohutice /okr. Znojmo/

Další lokalita na katastrálním území obce se nachází asi 700 m severovýchodně. P. Štefka z Bohetic zde našel železné kopí.

V trati U Michala asi 500 m jižně Bohetic našly děti 3 části skleněných perel s modrobílými očky. Všechny tři zlomky nesou stopy žáru. Dále se zde vyskytla téměř celá nádobka s vkleslým dnem, která má lahvovitý tvar. Uvedené nálezy náleží do doby laténské.¹

Čížov /okr. Znojmo/

V geologické lokalitě s trávovým názvem Ledové sluje asi 2 500 m západně od obce na levé straně řeky Dyje byla v puklině nalezena část keramického tvaru, který byl uvnitř opatřen glazurou zelenavé barvy. Vnější povrch má světločervenou až okrovou barvu. Nález můžeme rámcově datovat do 17. století.

Horní Břečkov /okr. Znojmo/

Z katastrálního území Horního Břečkova pochází nález celého kamenného sekromlatu, který má pouze

částečně poškozené ostří². Sekeromlat je 165 mm dlouhý, 68 mm široký a maximální výška předmětu je 42,5 mm, a to u ostří nástroje².

Dobelice /okr. Znojmo/

Přibližně 500 m jihovýchodně od Dobelic na rozhraní katastrálního území Petrovic bylo nalezeno více střepů a rohovcových retušovaných ústěpů a nástrojů. Zlomky keramiky jsou s největší pravděpodobností pravěkého stáří a přítomnost tuhy jako příměsi v keramické vytvářecí hmotě svědčí pro datování do doby halštatské. Jeden nástroj nese srpový lesk, zatímco druhý by mohl pocházet ze starší doby kamenné.

Miroslav /okr. Znojmo/

Pravěké sídliště v areálu Miroslavi bylo zachyceno v místech závodu Sigma. Při stavební činnosti byly porušeny objekty a vrstvy s nálezy keramiky, mazanice a zlomků zvířecích kostí. Byla zde zachráněna menší nádobka trojdílného členění, kterou můžeme zařadit lidu horákovské kultury.

Morašice /okr. Znojmo/

Nález železného kopí pochází z katastrálního území Morašic z trati Za Peklem. V případě uvedeného nálezu se domníváme, že jde o doklad datovaný pravděpodobně do období horákovské kultury starší doby železné³. Kopí je 386 mm dlouhé a šířka listu dosahuje 40 mm.

V uvedené trati byly již dříve zachyceny doklady pohřebiště únětické kultury ze starší doby bronzové /Tihelka 1953, 299/.

Petrovice /okr. Znojmo/

Při terénním archeologickém průzkumu okolí obce Petrovice, okr. Znojmo byla zjištěna nová lokalita asi 250 m západně od jejího okraje. Mezi nálezy zlomků keramiky jsou pravděpodobně části tvarů z mladší doby kamenné a halštatské. Kromě toho byly zde nalezeny fragmenty středověké keramiky a bulbovaný rohovcový ústěp ze suroviny typu Krumlovský les.

Prosiměřice /okr. Znojmo/

Na podzim roku 1985 došlo při stavbě rodinného domku po levé straně silnice do Lechovic na konci obce k porušení archeologických objektů. Pochází z nich zlomky keramiky a další inventář, který zapadá do rámce únětické a podolské kultury doby bronzové.

Doklady pravěkého osídlení jsme zjistili také po obou stranách silnice z Prosiměřic do Kyjovic. Asi 500 m severozápadně od obce byly porušeny jámy únětické kultury s nálezy zlomků charakteristické keramiky a kostí.

Znojmo-Kuchařovice

Na levé terase potoku Leska po levé straně silnice ze Znojma do Kuchařovic našel E. Scheuer kamenný artefakt⁴. Jde o polohu asi 1 700 m jihozápadně od Kuchařovic pod tratí s názvem Střelnice. Kamenný nástroj je 151 mm dlouhý, 56 mm široký a jeho síla činí 30 mm. Oba konce jsou otlučeny a uprostřed každé z opracovaných částí je menší důlek.

Znojmo-Suchohrdly

Lokalita s doklady osídlení z více období pravěku se nachází asi 1 000 m jihovýchodně od okraje města. Jde o levou terasu bezjmenného potoku, který se za Dobšicemi vlévá do Dyje. Z posledního období máme odtud doloženy nálezy mladopaleolitických nástrojů /škrabadel, rydel, čepelí, jader aj./. Kromě toho se zde vyskytly doklady osídlení kultury s moravskou malovanou keramikou z mladšího neolitu. Tvoří je zlomky keramiky /puten s rohatými uchy, naběračky/, dva zlomky sekerymlatů, kamenná sekera a další dvě části. Bohatá je rovněž štípaná industrie zastoupená škrabady, retušovanými čepelemi, srpovými čepelkami, jádry aj. Pravděpodobně z pozdní doby kamenné jsou tři rohovcové šipky⁶. Početnější nálezy z této polohy mimo jiné dokazují, že osídlení v mladším paleolitu se rozkládalo také na jiných místech, než jen vlevo silnice ze Suchohrdel ke křižovatce se státní silnicí vedoucí do Brna.

Znojmo

Po zbourání historického domu na rohu ulice Vlkovy a Veselé ve Znojmě byly v jeho základech a sklepenech zjištěny zlomky keramiky, která pochází z 15. až 18. století.

Další zemní práce probíhaly při úpravách v místech pod Vlkovou věží. Také v této části starého města Znojma byly porušeny kulturní vrstvy s obsahem středověké keramiky, již můžeme datovat do 13. až 16. století. Ve výkopech se vyskytly také zlomky renesančních kachlů.

V téže části historického jádra města Znojma pod náměstím Míru v ulici V jirchářích byla zahájena výstavba nového klubu mládeže. Během hloubení základů došlo k těžbě kulturní vrstvy s archeologickými nálezy datovanými také do 13. až 16. století. Kromě toho pochází z těchto míst zlomky habánského zboží a pozdně gotických kachlů.

Na spodním nádvoří Znojemského hradu byly prováděny v souvislosti s budováním kašny výkopové práce. Získané keramické fragmenty pocházejí ze 13. století. Jde jak o zlomky běžných hrncovitých tvarů s ven vyhnutým okrajem, tak o zlomky silnostenných nádob.

Poznámky:

- 1 Materiál vlastní P. Štefka z Bohutice.
- 2 Sekeromlat našli žáci z Horního Břečkova a odevzdali jej zástupci ředitele základní školy v Šumné s. Čírkovi.
- 3 Nález kopí předal do Jihomoravského muzea s. J. Balík z Morašic.
- 4 Za upozornění na nález děkuji Dr. E. Scheuerovi ze Znojma.
- 5 Při sběru vltavínů zde našli kolekci pravěkých nástrojů také sourozenci Fukalovi ze Znojma.
- 6 Za informaci děkuji J. Šmerdovi, geologovi Jihomoravského muzea ve Znojmě.

Literatura:

Tihelka, K. 1953: Moravská únětická pohřebiště, PA XLIV, 229-328.

Archäologische Terrainuntersuchung im Znojmoer Raum / Bez. Znojmo/. Im Verlaufe des Jahres 1985 führte die archäologische Abteilung des Südmährischen Museums in Znojmo eine teilweise Terrainuntersuchung der archäologischen Lokalitäten des Bezirkes durch. Wir stellten dabei ein grösseres Vorkommen jungpaläolithischer Spaltindustrie im Kataster Znojmo-Suchohrdly fest, das hier die Möglichkeit der Existenz von einigen Stationen andeutet. Ein weiteres Werkzeug aus der älteren Steinzeit stammt aus Dobelice.

In der unmittelbaren Umgebung der Stadt Znojmo wuchs die Zahl der Funde von steinernem Schliff- und Spaltwerkzeug und Keramik aus der jüngeren Steinzeit - zum Beispiel der Kultur mit mährischer bemalter Keramik /Znojmo-Kuchařovice, Suchohrdly/ an. Eine steinerne Streitaxt aus Horní Břečkov belegt eine prähistorische Besiedlung auch im westlichen Teil des Bezirkes, der schon ein hügeliges und mehr bewaldetes Gebiet umfasst. Steinindustrie vermutlich aus der jüngeren Steinzeit und Bruchstücke prähistorischer Keramik hat man bei Dobelice festgestellt. Eine Besiedlung der Träger der Úněticer Kultur der älteren Bronzezeit und der Podoler Kultur aus der jüngeren Bronzezeit erfassste man im Areal und in der Umgebung von Prosiměřice. Bei Erdarbeiten kam es hier zur Beschädigung von einigen vorgeschichtlichen Objekten. Archäologisches, in die ältere Eisenzeit datiertes Material, wurde bei Dobelice geborgen. Im Areal des Werkes Sigma in Miroslav wurden Gruben der Horákovener Kultur mit charakteristischen Keramikfunden beschädigt. Bei Morašice fand man eine eiserne Lanzenspitze.

Funde latènezeitlichen Alters stammen aus Bohutice, Flur U Michala. Es handelt sich um ein Gefäß und um Teile von Glasperlen.

Aus dem Raum des historischen Stadtkerne von Znojmo hat man eine grössere Menge mittelalterlicher Keramik geborgen, die zeitlich das 13. - 16. Jahrhundert umfasst.

WEITERE ARCHÄOLOGISCHE ZUWACHSE DES SÜDMÄHRISCHEN-MUSEUMS IN ZNOJMO

/ Bez. Žďár nad Sázavou, Brno-venkov/

Jaromír Kovárník, Jihomoravské muzeum Znojmo

Pikarec /Bez. Žďár n/S/

In der Umgebung der Gemeinde führte man eine geologische Untersuchung durch und sammelte Proben zur Bereicherung der Fonde des Museums in Znojmo. Ungefähr 1 500 m östlich vom Tučkův Berg /Kote 570 m/ wurde auf dem Feld Keramik mit Graphitbeimengung gefunden. Sie war mit einigen horizontalen Umlaufslinien verziert. Rahmenhaft kann der angeführte Fund in die jüngere Burgwallzeit oder bereits in den Beginn des 13. Jh. datiert werden.

Pozořice /Bez. Brno-venkov/

In einer Lage ungefähr 700 m westlich von Pozořice wurden Hornsteinabsplisse und Schieferstein gefunden. Ferner gewann man hier Scherben mittelalterlicher Keramik.

ARCHÄOLOGISCHE SAMMLUNG VON DR. H. RECHT AUS LEDNICE /Bez. Břeclav/

Jaroslav Peška, Regionalmuseum Mikulov

Im Jänner 1984 übergab Frau J. Gajdošová aus Mikulov dem Museum einen Teil der prähistorischen Sammlung von Dr. Hans Recht aus Lednice. Die Sammlung ist das Ergebnis zahlreicher Lese funde und Rettungsaktionen dieses begeisterten Archäologen-Amateurs im Břeclaver Raum /vor allem jedoch in der Umgebung von Lednice/ aus den zwanziger und dreissiger Jahren unseres Jahrhunderts. Bei der absoluten Mehrzahl der Funde fehlen jedoch jedwede nähere Fundumstände.

Heute bilden die Sammlung Bruchstücke von Mammutknochen und Backenzähnen, ein aus einer Tierrippe

angefertigter Anhänger, beinerne und Geweihwerkzeuge /hauptsächlich Ahlen und Spitzen/, Hornsteinklingen und Absplisse, Bruchstücke von steinernen Beilen und das Fragment eines Schuhleistenkeils. Die Keramik stellt eine Schüssel, eine kleine Terrine und ein Becher der Šněticer Kultur, Veteřover fassförmige Töpfe, Bruchstücke von Krügen mit bauchigem Umbruch auf Füßen, ein Miniaturtopfdeckel usw. vor. Scharf profilierte graphitierte Schüsseln mit eingeglätterter Verzierung auf der Innenseite gehören in den Umkreis der Horákov Kultur. Eine kaiserzeitliche konische Schüssel ist mit Fingerritzlinien verziert. Von den übrigen Artefakten kann man doppelkonische und kegelförmige häufig verzierte Spinnwirte und eine Menge zylinder-, scheiben- sowie pyramidenförmiger Gewichte nennen. Bronzegegenstände repräsentieren ein flacher dreieckiger Šněticer Dolch mit abgerundetem Nacken, der Teil einer Klinge einer Sichel oder Messers und ein unkompletter raupenförmiger Armmring.

Von den Gegenständen, bei welchen der Fundort bekannt ist, muss vor allem der Inhalt eines Skelettgrabs der Hügelgräberkultur aus Nejdek "Czuczebs Ziegelei" erwähnt werden. Der Fund war bereits in der Vergangenheit publiziert worden /Freising 1936/. Ursprünglich enthielt das Grab eine bronzenen Nadel, das Bruchstück einer zweiten und 13 gegossene bronzenen scheibenförmige Anhänger. Heute kann in der Sammlung nur eine sichelförmige Nadel mit einem scheibenförmigen durchbohrten Kopf mit geritzten Bögen verziert mit tordierter Nadel und 9 Anhängern identifiziert werden. Einige kleine Hornsteinklingen und beinerne Werkzeug tragen die Bezeichnung der Lokalitäten Dolní Věstonice und Bulhary "Czapec" oder "Gajdoš" Ziegelei. Gegenüber stand eine weitere, die Reichel Ziegelei, von wo die bronzenen Nadel mit dem zu einer Ose gewundenen Kopf stammt.

Literatur:

Freising, H. 1936: Ein mittelbronzezeitlicher Fund aus Neudek, Deutschmährisch - schlesische Heimat 22, 171-173.

PRAVĚKÉ OPEVNĚNÍ /?/ VE STARÝČI /okr. Frýdek-Místek/

Vít Dohnal, Krajské vlastivědné muzeum, Olomouc

Jižně od Starýče se ve zvlněném terénu zvedá kuželovitý kopec /kóta 372/, zvaný "Okrouhlá" nebo také "Okrouhlice". V 70-tých letech tam bylo při povrchovém sběru získáno neveliké množství odřených střepů pravděpodobně halštatské fáze kultury lužických popelnicových polí, které jsou uloženy ve frýdecko-místeckém muzeu. Mezi nálezy je také jeden střep, upomínající na mladolátkenské svisle rýhované situly. Na lokalitu upozornil M. Boris, který si povšimnul také zajímavé terénní vlny, táhnoucí se po temeni kopce a usoudil, že jde o zbytek opevnění patrně halštatského sídliště /Boris 1981/. O pravěké fortifikaci hovoří také P. Kouřil /1984/.

V létě 1985 jsem lokalitu prohlédl v souvislosti s přípravou katalogu hradišek z období popelnicových polí a zjistil jsem, že skutečně v severní části temene se táhne v délce asi 50 m západovýchodním směrem ne-výrazná terénní vlna, která je převýšená oproti okolnímu povrchu jižně od vlny asi o 40 - 50 cm a oproti povrchu severně od vlny asi o 70 - 80 cm. Na východní straně jsem na rozdíl od uvedených zpráv žádné stopy po zaniklému valu nepozoroval. K situaci je nutno poznamenat, že terénní tvar se táhne při rozhraní za-lesněné plochy na severu a jižnější odlesněně části, která se nyní užívá jako pastviště. Za povšimnutí také stojí okolnost, že domnělý val se nachází na té straně, kde úbočí kopce je příkré, zatímco na lépe přístupné jižní straně se žádné podobné těleso nezachovalo. Pozorovaná vlna působí spíš dojemem tvaru, který vznikl z jiných příčin než z důvodů obranných. Vzhledem k tomu, že jde o rozhraní zemědělsky užívané plochy a lesa přichází v úvahu především hospodářská činnost, ovšem vyloučit nelze ani jiné vlivy. Za tohoto stavu bude nutno vyčkat na případnou zjišťovací sondáž, protože povrchové pozorování vyznívá v negativním smyslu.

Literatura:

Boris, M. 1981: O počátcích města Frýdku-Místku, Pobeskydí 2, Frýdek-Místek, 14, příl. 7.

Kouřil, P. 1984: Pravěké opevnění na kopci s názvem Okrouhlice, kat. Frýdek-Místek - "Starýč" /okr. Frýdek-Místek/, PV 1982, 30.

Vorgeschichtliche Befestigung /?/ in Starýč / Bez. Frýdek-Místek/. Auf dem Berg "Okrouhlá" oder "Okrouhlice" /Kote 372/ ist ein ca. 50 m langer Abschnitt einer ausdruckslosen Terrainwelle. Die Terrainbeobachtung deutet nicht an, dass es sich um den Rest einer Wallbefestigung frühgeschichtlichen Ursprunges handeln würde, wie die neueste Literatur anführt /Boris 1981; Kouřil 1984/. Eine definitive Antwort auf die Frage über den Formenursprung könnte nur eine Versuchsgrabung bringen.

NOVÁ ZJIŠTĚNÍ V OBLASTI LYSKÉHO PRUSMYKU /okr. Vsetín/

Jiří Kohoutek, Oblastní muzeum jihovýchodní Moravy - Gottwaldov

V červnu 1985 jsem spolu s J. Matochou, kronikářem obce Střelná, okr. Vsetín, na základě jeho upozornění provedl povrchový průzkum ve trati Tisůvek na katastru obce Střelná. Lokalita se nachází na svahu vrcholového hřebenu, zvaného pomístním názvem Požár /nejblížší vrcholová kóta západním směrem Čupek - 678 m/. Na poměrně ostře se lomící hraně svahu směrem jihozápad - severovýchod byly zjištěny stopy valového tělesa. Val sám je orientován přibližně ve směru západ - východ, délka kolem 50 m, výška místy přesahuje 1,5 m a jeho šířka u základny dosahuje 2,5 - 3 m. Přes poměrně intenzivní prospekci se nepodařilo zjistit jakýkoli nález, který by umožňoval chronologické zařazení. Valové těleso bylo značně poškozeno recentními zásahy /dle svědectví kronikáře se zde těžil kámen/. Nezdá se, že by se mohlo jednat o pravěkou, resp. středověkou záležitost, ale jakékoli bližší objasnění není bez archeologické sondáže možné.

Neue Feststellungen im Raume des Lyský Passes /Bez. Vsetín/. Bei einer Terrainbegehung hat man im Juni 1985 in der Flur Tisůvek im Kataster der Gemeinde Střelná, Bez. Vsetín, Spuren eines künstlich gestalteten Gebildes festgestellt, das an einen Wall erinnert. Die chronologische Einreichung in die Prähistorie, resp. Mittelalter ist strittig, eher handelt es sich um eine rezente Angelegenheit.

TIERISCHES KNOCHENMATERIAL AUS OLOMOUC - PEKAŘSKÁ GASSE /Bez. Olomouc/

Zdeněk Kratochvíl, AÚ ČSAV Brno

Aus der vom Kreiszentrums der staatlichen Denkmalpflege /OSSPPop/ in Olomouc unter Leitung von Dr. J. Bláha durchgeföhrten Rettungsgrabung hat man tierisches Knochenmaterial gewonnen, dessen Materialbewertung Inhalt dieser Mitteilung ist.

Das gewonnene osteologische Material stammt, laut Mitteilung des Grabungschefers Dr. J. Bláha, aus sechs in das 10. - 11. Jahrhundert datierten und aus zwei Objekten aus dem 13. Jahrhundert. In diese Zeitabschnitte wurde das Material auch zusammengefasst. Die Verteilung der einzelnen Knochenüberreste auf die einzelnen Skeletteile der bestimmten Arten und die Gesamtzahl der Knochenüberreste die auf die bestimmten Arten fallen ist Inhalt der Tab. 1 - 4. In diesen Übersichten sind die sehr schlecht erhaltenen Knochenüberreste eines jungen Nagetieres /21 Stück/ aus der 2. Hälfte des 11. Jh. und 25 Stück eines auf Art unbestimmbaren Frosches aus dem 13. Jh. nicht angeführt. Insgesamt ist das Material in einem hoch fragmentarischen Zustand.

Aus den behandelten zwei zeitlichen Abschnitten gewannen wir ungefähr gleich zahlreiche Proben. Aus dem 10. - 11. Jh. sind es 425 Knochenüberreste. Aus ihrer Analyse geht hervor, dass die grösste Zahl dem Hausschwein gehörte und dies 44%, an zweiter Stelle nach der Zahl ist Rind mit 24,3% und darauf folgen kleine Wiederkäuer Schaf und Ziege mit 17,1%. Das Haushuhn war durch eine verhältnismässig hohe Anzahl von 9,9% vertreten. Im Material aus dem 13. Jh. ist dem etwas anders. Von 447 bestimmten Knochenüberresten ist die Vertretung folgend. Das Hausschwein nimt ab, denn ihm gehören 27,7% der Knochenüberreste an. In einem grösseren Massen ist jedoch das Rind mit 39,2% vertreten. Nach diesem Kriterium wuchs die Bedeutung der kleinen Wiederkäuer fast auf das Niveau des Hausschweines an, denn sie bilden 23,9%. Das Haushuhn ist in diesem Zeitabschnitt in einer auf anderen Siedlungen üblichen Menge. In beiden Zeitabschnitten spielen die freilebenden Arten eine untergeordnete Rolle. Belegt ist nur Hirsch und Wildschwein.

Aus dem gewonnenen Material habe ich einige metrische Angaben vermerkt, die in den Tabellen der Masse angeführt sind, wo Abkürzungen nach der Methodik von Driesch 1976 verwendet wurden. Aus diesen ist ersichtlich, auch wenn es nur um Breitenmasse geht, dass die gezüchteten Haustiere in der Grösse nicht allzuviel von den bekannten Populationen abweichen. Die Widerristhöhe wurde nach Driesch, Boessneck 1974 bestimmt. Die gewonnene Metacarpuslänge erlaubt die Grösse des Rindes im Zeitabschnitt des 10. - 11. Jahrhunderts auf 110 cm zu bestimmen, was nur gering über dem Durchschnitt für diese Zeit ist /Kratochvíl 1985/. Die Widerristhöhe des Rindes aus dem 13. Jahrhundert 103 cm liegt unter dem bekannten Durchschnitt und ist eher näher dem von den polnischen Autoren angeführten Rind /Kratochvíl 1985/. Die Widerristhöhe konnte ich auch beim Schaf bestimmen, wo sie nach der Metacarpuslänge 60 cm beträgt. Es ist dies ein etwas höherer Wert, als ich aus dem früheren Material vermerken konnte /Kratochvíl 1985/. Die Hornausläufer der Hausziege stammen überwiegend von Böcken. Die gewonnenen Masse weisen auf ihre Uniformität hin, was die Annahme erweckt, dass es sich um ihre absichtliche Auswahl handelte. Die Widerristhöhe beim Pferd bewegt sich um 142 cm, was an der oberen Grenze der Variabilität frühmittelalterlicher Populationen liegt. Aus einigen Angaben des Haushuhnes und der Gans kann man auf ihre geringere Höhe im Vergleich mit dem mittelalterlichen Material urteilen /Kratochvíl 1985a/. Die einzige Breitenangabe beim Wildschwein fällt in die Variantionsreihe der Population des frühen Mittelalters ein.

Tab. 1. Verteilung der Funde auf die Tierarten und über das Skelett aus Olomouc - Pekařská ul., 10. - 11. Jahrhundert.

Proc. cornualis	1	-	1	-	Bos primigenius f. taurus
Os crani	7	45	7	-	Sus scrofa f. domestica
Mandibula	6	25	8	-	Ovis - Capra
Dentes sup.	9	12	8	-	Ovis ammon f. aries
Dentes inf.	9	13	6	2	Capra aegagrus f. hircus
Atlas	-	1	1	1	Equus ferus f. caballus
Axis	-	1	1	-	Canis lupus f. familiaris
Sternum	-	-	-	-	Gallus gallus f. domestica
Scapula	6	5	4	-	Anser anser f. domestica
Coracoid	-	9	1	-	Cervus elaphus
Humerus	2	9	1	-	Zusammen
Radius	3	2	4	-	
Ulna	2	7	1	-	
Os carpi	4	4	7	-	
Metacarpus	4	4	3	-	
Synsacrum	5	15	2	-	
Femur	2	1	1	-	
Patella	-	-	-	-	
Tibia	4	5	7	-	
Tibiotarsus	-	-	-	-	
Fibula	-	2	-	-	
Ossa tarsi	1	-	2	-	
Talus	2	4	-	-	
Calcaneus	3	3	1	-	
Metatarsus	2	7	1	-	
Ph. prox.	19	3	3	1	
Ph. media	8	7	-	-	
Ph. dist.	1	4	1	-	
Andere	-	1x	-	-	
Summe	103	187	64	1	
Unbestimmt			5	8	
Zusammen.			12	42	
			425	1	
				2	
				1052	
					x/ os hyoideum
					1477

Tab. 2. Verteilung der Säugetiere nach den Fundzahlen /FZ/ aus Olomouc - Pekařská ul., 10. - 11. Jahrhundert.

	FZ	in %
<i>Bos primigenius</i>		
f. <i>taurus</i>	103	24,3
<i>Sus scrofa</i>		
f. <i>domestica</i>	187	44,0
<i>Ovis - Capra</i>		
<i>Ovis ammon</i>	64	15,1
f. <i>aries</i>	1	0,2
<i>Capra aegagrus</i>		
f. <i>hircus</i>	8	1,8
<i>Equus ferus</i>		
f. <i>caballus</i>	5	1,2
<i>Canis lupus</i>		
f. <i>familiaris</i>	12	2,8
<i>Gallus gallus</i>		
f. <i>domestica</i>	42	9,9
<i>Anser anser</i>		
f. <i>domestica</i>	1	0,2
<i>Cervus elaphus</i>		
	2	0,5
Summe	425	100,0
Unbestimmt	1052	
Gesamtsumme	1477	

Tab. 3. Verteilung der Funde auf die Tierarten und über das Skelett aus Olomouc - Pekařská ul., 13. Jahrhundert.

Proc. cornualis	2	-	-	-	1	13	-	16	Bos primigenius f. taurus
Os crani	17	18	3	-	2	5	-	45	Sus scrofa f. domestica
Mandibula	17	19	7	-	1	2	-	46	Ovis - Capra
Dentes sup.	16	13	8	-	1	-	-	38	Ovis ammon f. aries
Dentes inf.	19	10	2	-	2	1	-	34	Capra aegagrus f. hircus
Atlas	1	1	-	-	-	1	-	3	Equus ferus f. caballus
Axis	-	-	1	-	-	-	-	2	Canis lupus f. familiaris
Os sacrum	-	1	-	-	-	-	-	1	Felis lybica f. catus
Scapula	13	6	-	-	-	-	-	20	Gallus gallus f. domestica
Humerus	5	11	6	-	-	-	-	25	Sus scrofa
Radius	11	3	9	-	1	2	-	28	Zusammen
Ulna	2	9	4	-	1	1	-	17	
Os carpi	1	-	1	-	1	1	-	3	
Metacarpus	5	8	2	11	1	1	-	24	
Pelvis	5	5	1	-	-	-	-	13	
Femur	4	5	4	-	-	-	-	14	
Patella	1	1	1	-	-	-	-	3	
Tibia	7	10	12	2	1	1	-	34	
Os centrotarsale	1	-	-	-	-	-	-	1	
Fibula	-	2	-	-	-	-	-	2	
Tibiotalus	-	-	-	-	-	-	-	1	
Ossa tarsi	-	-	-	-	-	-	-	1	
Talus	7	4	3	-	-	-	-	4	
Calcaneus	5	3	10	-	-	-	-	14	
Metatarsus	7	1	2	-	2	-	-	9	
Ph. prox.	12	-	4	-	-	-	-	20	
Ph. media	6	-	-	-	1	-	-	16	
Ph. dist.	7	-	-	-	-	-	-	6	
Summe	175	124	87	6	15	17	15	1	447
Unbestimmt									554
Zusammen									8

Tab. 4. Verteilung der Säugetiere nach den Fundzahlen /FZ/ aus Olomouc - Pekařská ul., 13. Jahrhundert.

	FZ	in %
<i>Bos primigenius</i>		
f. <i>taurus</i>	175	39,2
<i>Sus scrofa</i>		
f. <i>domestica</i>	124	27,7
<i>Ovis - Capra</i>		
	87	19,2
<i>Ovis ammon</i>		
f. <i>aries</i>	6	1,3
<i>Capra aegagrus</i>		
f. <i>hircus</i>	15	3,4
<i>Equus ferus</i>		
f. <i>caballus</i>	17	3,8
<i>Canis lupus</i>		
f. <i>familiaris</i>	15	3,4
<i>Felis catus</i>		
	1	0,2
<i>Gallus gallus</i>		
f. <i>domestica</i>	6	1,3
<i>Sus scrofa</i>		
	1	0,2
Summe	447	100,0
Unbestimmt	554	
Gesamtsumme	1 001	

Masse an Knochen aus dem 10. - 11. Jahrhundert

Bos primigenius f. taurus

			Metacarpus					
Bd.	65,5	BT	58,5	GL	183	Bp	50	KD
							26	Bd
Tibia				Talus				
Bd	57			GL1	59,5		61	
				GLm	54		56	
				T1	-		35	
				Bd	37		37,5	

Sus scrofa f. domestica

Humerus			Radius			Tibia		
KD	12,5	-	16,5	Bp	22	KD	17	
Bd	31,5	38	39	KD	12,5	Bd	29	
Talus			Calcaneus					
GL 35,5			GL 78					

Capra aegagrus f. hircus

Processus cornualis
UB 90 GBD 32 KDB 22,5 W

Equus ferus f. caballus

Phalanx proximalis

GL 72 Bp 46 Tp 29,5 KD 29,5 Bd 40

Gallus gallus f. domestica   *Anser anser f. domestica*
Radius   Ulna   Humerus
GL 57,7   GL 53,5 63   Bp 32

Masse an Knochen aus dem 13. Jahrhundert

Bos primigenius f. taurus

						Scapula						
Processus cornualis						Scapula						
UB	135	GDB	45	KDB	33	W	GLP	71	LG	57	BG	45
Humerus			Radius			Tibia						
Bd	64	BT	60	Bp	67	BFp	60		Bd	48	51,5	60
Talus						Metatarsus						
GL1	51,5	55	59	61		GL	195					
GLm	46,5	49	54,5	55,5		Bp	37,5					
T1	28,5	31	-	34		KD	21					
Bd	32	37	37,5	37		Bd	43,5					

Sus scrofa f. domestica

Radius	Humerus	Tibia
Bp	Bd	
27	33,5	
	34	
	35	
	40	
	43	
		Bd
		29

Ovis ammon f. aries

Scapula	Radius
GLP	Bp
30,5	28,5
LG	
24	
BG	
19,5	
	KD
	16,5

Metacarpus								Tibia
GL	122,5	Bp	21,5	KD	12,5	Bd	23	Bd 24
<i>Capra aegagrus f. hircus</i>								
Processus cornualis								
UB	W 85	W 100	M 130	M 135	M 140	M 140	M 145	M 145
GDB	28	38	52	50	53	52	52	56
KDB	20	-	29	34	33	32	33	38
Metacarpus							Tibia	
Bp	25,5					Bd	25	
<i>Equus ferus f. caballus</i>								
Radius								
Bp	83,5	Bfp	73,5	Bd	75			
Metacarpus		Metatarsus			Tibia			Calcaneus
GL	234	GL	265		KD	34	Bd	65
KD	35	KD	32,5					
Bd	52	Bd	47					
<i>Gallus gallus f. domestica</i>								
Femur								
GL	67,5	Bp	14,8	KC	5,4	Bd	13	
<i>Sus scrofa</i>								
Humerus								
KD	24,5	Bd	54					

Literatur:

- Driesch, A. von den, 1976: Das Vermessen von Tierknochen aus vor- und frühgeschichtlichen Siedlungen. München, 1-114.
- Driesch, A. von den; Boessneck, J., 1974: Kritische Anmerkungen zur Widerristhöhenberechnung aus Längenmassen vor- und frühgeschichtlicher Tierknochen. Säugetierkund. Mitt., 22: 325-348.
- Kratochvíl, Z., 1985: Tierknochenfunde aus Olomouc und Ivančice /I/. Acta Sc. Nat. Brno, 19/8: 1-40.
- Kratochvíl, Z., 1985a: Tierknochenfunde aus Olomouc und Ivančice /II/. Acta Sc. Nat. Brno, 19/9: 1-44.

OVĚŘENÍ GEOFYZIKÁLNÍHO MĚŘENÍ U DIVÁK /okr. Břeclav/

Miroslav Bálek, AÚ ČSAV Brno, Pavel Havlíček, ÚÚG Praha
/Obr. 26/

V průběhu roku 1984 uskutečnili pracovníci n.p. Geofyzika pod vedením V. Haška ve spolupráci s pracovníky AÚ ČSAV Brno geofyzikální měření u obce Diváky, o. Břeclav. Měřený prostor se nachází východně od obce na mírném jižním svahu a byl vytípován na základě pozemního pozorování tmavých struktur/informace J. Ungera/ jako potencionální archeologická lokalita s kruhovým objektem. Z údajů magnetometrického měření sestavená mapa izanomál vymezila v proměřené ploše ca 130 x 100 m dvě magnetické anomálie, které rovněž potvrdilo i doplnkové geoelektrické odporové měření /Bálek - Hašek - Měřinský - Segeth 1986/. V západní polovině měřené plochy směřovala mírně prohnutá anomalie v délce ca 130 m a šíři ca 15 m delší osou od JZ k SV. Druhá anomalie ve východní polovině měla rozmery 50 x 15 m a svou delší osou směřovala od SZ k JV. Obě magnetické anomálie tak tvorily přibližně oblouk, nikoliv však kruh.

Již z metodického hlediska bylo tedy vhodné uplně objasnit sledovaný jev, který můžeme často sledovat v různých podobách na našich polích a také proto, abychom mohli prohloubit a upřesnit poznatky nutné pro interpretaci výsledků geofyzikálních měření.

Na závěr roku 1985 byl proto v severovýchodní části proměřené plochy v místě magnetické anomálie /50 x 15 m SZ - JV/ vytyčen profil, který byl identický s profilem proměřeným rovněž geoelektrickou odporovou metodou a označen PF 1. Toto měření bylo součástí diplomové práce J. Zelenky obhájené na PF UK v

Praze. Sonda vyhloubená pomocí mechanizace v místě profilu PF 1 v délce 12 m /mězi metry 40 - 52/ a šířce 0,5 m do hloubky 0,5 m - 2,5 m nám umožnila odebrat vzorky půdy a zaznamenat průběh geologických vrstev. Hloubku výkopu určovala sledovaná úroveň podloží, přičemž jsme záměrně místy i do něj sondu prohloubili.

Zemními pracemi jsme získali dobrý přehled o půdních poměrech zájmového prostoru a rovněž důkaz, že nejde o objekt antropogenního původu. Jak rozboření půdních vzorků, tak přímým pozorováním profilu v terénu nebyly zachyceny žádné stopy antropogenní činnosti /absence - zlomků keramiky, mazanice, uhlíků, kamených či kostěných artefaktů a kostí/ o čem svědčí homogenní výplň, bez zřetelného zvrstvení. V této největší hloubce podloží na 42 m PF 1 /obr. 26:A/ byly odebrány půdní vzorky v této úrovni od přirozeného povrchu: 1,00; 1,50; 2,00; 2,25; 2,50 m; mocnost ornice byla 0,4 m /obr. 26:B/.

Rozbor vzorku:

Vzorek č. 1 /42/1,00/ půda tmavé hnědá až černohnědá, silně humózní, méně soudržná s ojedinělými pseudomyceliemi CaCO_3 , přeplavený černozemní A - horizont s ojedinělými kořínky rostlin.

Vzorek č. 2 /42/1,50/ půda tmavé hnědá až černohnědá, silně humózní, prokvetlá pseudomyceliemi CaCO_3 , velmi slabě slídnatá černozem /A - horizont/.

Vzorek č. 3 /42/2,00/ půda tmavě čokoládově hnědá, humózní, hojně prokvetlá pseudomyceliemi CaCO_3 , černozem /přemístěná?/.

Vzorek č. 4 /42/2,25/ půda světle hnědá s pseudomyceliemi CaCO_3 , spraš.

Vzorek č. 5 /42/2,50/ půda okrová až světle žlutohnědá s hojnými pseudomyceliemi CaCO_3 , velmi slabě písčitá spraš /nepatrne slídnatá/.

Shrnutím rozboru vzorků a terénního pozorování vyplývá, že do hloubky 2,25 m byla zachycena tmavé hnědá až černohnědá, humózní, hojně prokvetlá pseudomyceliemi CaCO_3 , patrně po svahu slabě přemístěná černozem /humózní A - horizont/. V podloží byla okrová až světle žlutohnědá, s častými pseudomyceliemi CaCO_3 , nepatrne slídnatá a písčitá spraš.

Z uvedeného rozboru celkem jednoznačně vyplývá, že v našem případě jde o projev půdních změn - tedy o geologické záležitosti nikoliv o jev způsobený činností člověka. Tyto poznatky mají velký význam pro správnou klasifikaci obdobných jevů pozorovaných v terénu pozemním či leteckým průzkumem.

Literatura:

Bálek, M. - Hašek, V. - Měřínský, Z. - Segeth, K. 1986: Metodický přínos kombinace letecké prospekcí a geofyzikálních metod při archeologickém výzkumu na Moravě, AR XXXVIII, 568.

Begläubigung geophysikalischer Messungen bei Diváky /Bez. Břeclav/. Im Verlaufe des Jahres 1984 tätigten Mitglieder des VEB Geofyzika Brno, in Zusammenarbeit mit Mitgliedern des AÚ ČSAV Brno, geophysikalische Messungen bei der Gemeinde Diváky, Bez. Břeclav. Der vermessene Raum befindet sich östlich von der Gemeinde, auf einem mässigen Südhang und wurde von J. Unger als eine potentielle archäologische Lokalität mit einem Kreisobjekt ausgesucht. Auf der vermessenen Fläche hat man zwei magnetische Anomalien identifiziert. Die eine befand sich in der westlichen und die andere in der östlichen Hälfte. Von methodischer Sicht war es angebracht diese Erscheinung zu klären, damit wir die für die Interpretation der Ergebnisse der geophysikalischen Messung notwendigen Erkenntnisse präzisieren können. Zum Abschluss des Jahres 1985 hat man im NO-Teil der vermessenen Fläche ein Profil abgesteckt, das mit dem durch die geoelektrische Widerstandsmethode vermessenen Profil identisch ist, und als PF 1 bezeichnet. Der Suchgraben, den wir in einer Länge von 12 m, einer Breite von 0,5 m und einer Tiefe von 0,5 - 2,5 m vorgenommen haben, ermöglichte uns Bodenproben abzunehmen und den Schichtenverlauf zu vermerken. Aus den Terrainarbeiten gewannen wir eine Übersicht von den Bodenverhältnissen und den Beweis, dass es sich nicht um ein Objekt anthropogenen Ursprungs, sondern um eine Ausserrung von Bodenveränderungen - also um geologische Angelegenheiten, handelt. Diese Erkenntnisse haben eine grosse Bedeutung für die richtige Klassifizierung ähnlicher Erscheinungen, die man im Terrain durch Begehung oder durch Luftbildbeobachtungen ermitteln kann.

Využití a ověření leteckého snímkování v archeologii na Moravě v roce 1985

Miroslav Bálek, AÚ ČSAV Brno

/Tab. 15 - 18/

Letecké snímkování na AÚ ČSAV v Brně bylo v letošním roce zaměřeno na systematickou práci, která bezprostředně navazovala a rozvíjela činnost minulých let v oblasti leteckého snímkování v archeologii. Kromě toho jsme přistoupili k ověřování již získaných informací pomocí geofyzikální metody tj. magnetometrickým měřením a archeologickou metodou - drobnými sondážními pracemi.

Pro letecký průzkum jsme využili snímkování pomocí mikroletounu /malý, radiem řízený model letadla/ na předem vytipovaných lokalitách, které navazovalo na předchozí zjištění kruhových objektů na leteckých měřických snímcích /dále jen LMS/ a geofyzikálně ověřených. Rovněž pokračovalo studium a interpretace LMS; ve VOTOPÚ byly zapůjčeny archivní snímky lokalit, na kterých byly již dříve archeologickým výzkumem prozkoumány neolitické příkopy. Studiem těchto starších LMS byla ověřena možnost jejich záznamu a interpretace. Ve spolupráci s plk. B. Kovářem a M. Minaříkem z Aeroklubu Svatého Brna byly uskutečněny lety během nichž jsme pořídili černobílé snímky a barevné diapozitivy zájmových prostorů.

Praktické výsledky snímkování z mikroletounu.

Vedrovice, o. Znojmo /Tab. 15:1,2; 16:1/

Na počátku dubna jsme ve spolupráci s pracovníky oddělení dálkového průzkumu Země GgÚ ČSAV v Brně RNDr. L. Plánkou, CSc. a J. Trnkou uskutečnili jejich mikroletounem dva nálety v poloze "Za dvorem" JZ od obce. Účelem bylo získat ve velkém měřítku černobílé snímky /použitý negativní mat. ORWO NP22/ a barevný inverzní materiál /ORWO UT18/ již dříve objeveného příkopu MMK a příkopu kultury s LK. Tato pořízené snímky přinesly kromě dokumentační hodnoty záběrů již dříve identifikovaných objektů /Bálek - Hašek - Měřínský - Segeth 1986/ také další poznatky o výskytu nových struktur. Výskyt menších tmavších skvrn můžeme považovat za projev pravěkých sídlištních objektů, což není nic mimořádného. Zajímavý je ovšem záznam liniového objektu v J až JV části snímkované plochy, jehož průběh lze sledovat pouze na části území. Není proto možné ze snímků určit jeho vztah k již známému průběhu příkopu LK. Nelze vyloučit, že jde o součást většího areálu ohrazeného příkopem kultury s LK, nebo o samostatné ohrazení s předchozím nesouvisející. Zůstává rovněž otevřena otázka jeho časového zařazení.

Na podzim jsme ve spolupráci s RNDr. V. Haškem, CSc. a jeho spolupracovníky z n.p. Geofyzika v prostoru předpokládaného průběhu liniového objektu vytvořili plochu 60 x 20 m pro magnetometrické měření. Po vyhodnocení výsledků měření bylo možné konstatovat, že se podařilo zachytit část liniového objektu určeného z leteckého snímku pořízeného mikroletounem. Z časových důvodů bylo vysledování celého průběhu objektu magnetometrickým měřením ponecháno na rok 1986. Pro přesné určení typu objektu a jeho časového zařazení bude zapotřebí ověření archeologickým výzkumem.

Němčičky, o. Znojmo /Tab. 16:2/

Na počátku dubna a v měsíci září jsme rovněž snímkovali tuto archeologickou lokalitu s kruhovým příkopem MMK pomocí mikroletounu GgÚ ČSAV v Brně. Získali jsme černobílý materiál /ORWO NP22/ a barevné diapozitivy /ORWO UT18/. Na fotografiích a barevných diapozitivách velkého měřítka se nepodařilo získat nové poznatky, protože na celém zájmovém území je vysázen rybízový sad a způsob jeho obdělávání ne-vytváří příznivé podmínky pro dobrou "čitelnost" archeologických objektů.

Studium leteckých měřických snímků /LMS/.

Z VOTOPÚ jsme získali zvětšeniny LMS archeologických lokalit Hluboké Mašůvky, Němčičky a Těšetice /vše o. Znojmo/.

Snímkování Hlubokých Mašůvek a Němčiček se uskutečnilo v červenci v roce 1953; ani v jednom případě však nebyly zachyceny žádné znaky, které by signalizovaly přítomnost archeologických objektů. Na LMS, který byl pořízen v květnu 1958 v prostoru mezi obcemi Těšetice, Kyjovice a Tvořihráz se podařilo interpretovat kruhovou strukturu a několik větších objektů. Jde o projev kruhového příkopu MMK a hliníku na známém neolitickém sídlišti Těšetice-Kyjovice v poloze Sutny, jehož archeologický výzkum provádí od roku 1964 katedra archeologie FF UJEP Brno. Uvedené příklady ukazují, že je-li letecké snímkování reálnováno na počátku vegetačního období, je možné větší archeologické objekty identifikovat i na starších a již méně kvalitních snímcích.

Snímkování z letounu Z - 43.

Ve spolupráci s Aeroklubem Svatého Brna jsme uskutečnili v říjnu pět letů v celkové délce 5 letových hodin. Pořídili jsme přes 100 černobílých fotografií a 250 barevných diapozitivů ze zájmových prostorů na okresech Brno-venkov, Vyškov a Znojmo. Bohužel se nepodařilo získat kvalitní fotografie pro interpretaci, ale pouze snímky, které mají svoji dokumentační hodnotu. Tuto skutečnost zapříčinila jednak malá zkušenosť s leteckým snímkováním, ale rovněž i nepříznivé klimatické podmínky způsobené velkým vlávovým deficitem neobvyklým pro toto období. Za účelem dokumentace archeologických památek jsme pořídili fotografie známých lokalit např. Blučina "Cézavy", o. Brno-venkov /Tab. 18:2/, Jevišovice "Starý Zámek", o. Znojmo /Tab. 18:4/, Hradisko u Křepic, o. Znojmo /Tab. 18:3/, Němčičky, o. Znojmo, hradiska u Pozořic-Jezera, o. Brno-venkov, Rašovice, o. Vyškov /Tab. 18:1/, Vedrovice, o. Znojmo.

Ověření poznatků z leteckého snímkování.

Nedlouhou součástí letecké prospekcí je i ověřování získaných poznatků. V této fázi je velmi přínosné použití geofyzikálních metod. V rámci IRB ve spolupráci s RNDr. V. Haškem, CSc. a jeho spolupracovníky z n. p. Geofyzika Brno byly magnetometrickou metodou proměřeny lokality s předpokládaným výskytem archeologických objektů. Na základě získaných výsledků měření je možné vyloučit výskyt kruhových objektů interpretovaných leteckou prospekci u těchto lokalit: Miroslav, o. Znojmo /Kovářský 1985/, Mor. Krumlov - Rakšice, o. Znojmo, Viničné Šumice, o. Brno-venkov /Tab. 17:2/, Zvěrkovice /Bálek-Hašek 1986/, o. Třebíč. V prostoru obce Prokopova, o. Znojmo prokázala mylnou interpretaci kruhového objektu /Bálek -

- Hašek 1986/ už zvětšenina LMS.

Na lokalitě u Viničných Šumic, o. Brno-venkov /Tab. 17:2/ jsme negativní výsledek magnetometrického měření prověřili vykopáním sondy. Výsledek sondáže potvrdil, že barevné změny na povrchu pole jsou projevem geologických změn podloží. V tomto případě nejde o projev archeologického objektu.

Na severním okraji Miroslavi východně od bývalé cihelny byly na LMS rozpoznány tmavší struktury /Tab. 17:1/. Pro magnetometrické měření byla vybrána struktura nacházející se v SZ rohu parcely ohraničené stromořadím. Měřením plochy 20 x 21 m byla zjištěna magnetická anomálie o rozmezích cca 15 x 10 m. V místě největší magnetické odchylky jsme vyhloubili sondu 1 x 0,5 m, hl. 0,9 m. Pod ornici jsme v hloubce 30 cm zachytily černozemní zásyp archeologického objektu patrně hliníku, který lze na základě získaných keramických zlomků přiřadit kultuře s MMK.

Uvedené příklady interpretace leteckých snímků nám dokazují nutnost následného ověření geofyzikálními a archeologickými metodami.

Literatura:

Bálek, M. - Hašek, V. - Měřinský, Z. - Segeth, K. 1986: Metodický přínos kombinace letecké prospekcce a geofyzikálních metod při archeologickém výzkumu na Moravě, AR XXXVIII, 550 - 574.

Bálek, M. - Hašek, V. 1986: Neue Kreisgrabenanlagen der Kultur mit mährischer bemalter Keramik in Mähren, Internationales Symposium über die Lengyel - Kultur, Nitra - Wien, 19 - 25.

Kovárník, J. 1985: Dosavadní výsledky leteckého archeologického průzkumu na jižní Moravě, PV 1983, 102 - 105.

Ausnutzung und Beglaubigung der Luftaufnahmen in der Archäologie in Mähren im Jahre 1985. Die Luftaufnahmen am AI ČSAV Brno konzentrierten sich in diesem Jahre auf eine systematische Arbeit, die auf die Tätigkeit der vorherigen Jahre anknüpfte.

Die praktischen Ergebnisse der Aufnahmen von einem Mikroflugzeug aus.

Vedrovice, Bez. Znojmo.

Im April haben wir in Zusammenarbeit mit den Mitgliedern des Geographischen Institutes ČSAV in Brno, mit dessen eigenem Mikroflugzeug zwei Anflüge realisiert. Interessant war der Vermerk eines Linien-Objektes, in dessen Verlauf wir eine Fläche für eine magnetometrische Vermessung abgesteckt haben. Nach der Auswertung der Ergebnisse konnte konstatiert werden, dass es sich um ein archäologisches Objekt handelt.

Němčičky, Bez. Znojmo.

Diese Lokalität haben wir ebenfalls im April aufgenommen. Wir stellten keine neuen Erkenntnisse fest, da sich in dem verfolgten Raum ein Johannisbeergarten befand, der für eine gute "Lesbarkeit" im Terrain ungeeignet war.

Das Studium von Vermessungs-Luftaufnahmen.

Die Lokalitäten Hluboké Mašůvky und Němčičky wurden im Jahre 1953 aufgenommen und man hat keine archäologischen Objekte erfasst. Auf der Luftaufnahme aus dem Jahr 1958 im Raum der Gemeinden Těšetice-Kyjovice, Tvoříhráz gelang es eine Kreisstruktur zu interpretieren. Dies beweist, dass es möglich ist, wenn die Aufnahmen am Anfang des Vegetationsabschnittes realisiert werden, archäologische Objekte auch auf älteren Aufnahmen zu identifizieren.

Aufnahmen vom Flugzeug Z-43.

In Zusammenarbeit mit der Organisation Aeroklub Svazarmu Brno verwirklichten wir im Oktober fünf Flüge und schafften schwarze Fotos und Farbdias aus den Interessensphären an. Dank den geringen Erfahrungen und dem ungünstigen Wetter waren die Fotos für eine Interpretation nicht geeignet.

Beglaubigung der Erkenntnisse aus den Luftaufnahmen.

Mit der magnetometrischen Methode wurden Lokalitäten mit einem vorausgesetzten Vorkommen archäologischer Objekte vermessen. Auf einigen von ihnen war es möglich das Vorkommen von Kreisobjekten auszuschliessen.

Am N-Rand von Miroslav beobachtete man dunklere Strukturen und durch eine magnetometrische Vermessung hat man eine Anomalie festgestellt, in der wir einen Suchgraben legten und die Einschüttung eines archäologischen Objektes erfasssten.

Die angeführten Beispiele der Interpretation von Luftaufnahmen weisen auf die Notwendigkeit einer nachträglichen Beglaubigung durch geophysikale und archäologische Methoden.

INTERDISZIPLINARE RATIONALISIERUNGSBRIGADE /IRB/ - ARBEITSERGEBNISSE IM JAHRE
1985

Vladimír Hašek, Geofyzika, VEB Brno, Zdeněk Měřinský, AÚ ČSAV Brno, Ladislav Págo
AÚ ČSAV Brno

Die geophysikalischen Messungen und die Datenverarbeitung konzentrierten sich in der Etappe 1985, im Einklang mit der Koordinierungstätigkeit der IRB, vor allem auf Lokalitäten, die in dem Rahmen lang - dauernder Grabungen des AI ČSAV Brno, der Prähistorischen Abteilung des Mährischen Museums in Brno und des Südmährischen Museums in Znojmo einbezogen sind. Zwei Aktionen wurden für den Zweck der Rettungsgrabungen des Museums /Slovenské muzeum/ in Uherské Hradiště und des Museums der Stadt Brno realisiert.

Die methodische Tätigkeit zielte besonders auf die Beglaubigung der Vermessungsmethodik, die Bearbeitung der vermessenen Werte und neuer Apparaturen bei der Objektfeststellung im Terrain hin. Von der Sicht der archäologischen Prospektion und teilweise im Anknüpfen auf die Ergebnisse des Studiums von Luftbildaufnahmen hat man mit geophysikalischen Arbeiten gelöst, ferner durchgearbeitet und präzisiert die Problematik von neolithischen Kreisobjekten, ihrer Grösse, Form und Breite des Grabens, die Lage und Anzahl der Eingänge, die Anbringung und Grösse der Objekte innerhalb sowie außerhalb der Struktur. Es zeigte sich, dass in einer Reihe von Fällen die geophysikalische Messung nicht die vorherigen Voraussetzungen bestätigte, die auf visueller Beobachtung oder auf der Auswertung von Luftbildaufnahmen beruhten /z. B. Miroslav, Bez. Znojmo; Viničné Šumice, Bez. Vyškov; Zvěrkovice, Bez. Třebíč; Boskovštejn, Bez. Znojmo/. Dagegen wurde ein Kreisobjekt bestätigt, das wahrscheinlich der Kultur mit mährischer bemalter Keramik auf der bekannten neolithischen Lokalität in Vedrovice /Bez. Znojmo/ gehört, wo auch ein weiteres, durch einen Graben begrenztes, Areal erfasst wurde, das vermutlich der Kultur mit Linearbandkeramik angehört /Vrgl. Bálek - Hašek - Měřinský - Segeth 1986/.

Weiter verliefen Vermessungen auf befestigten prähistorischen und frühmittelalterlichen Höhen - so wie Tieflandlokalitäten mit dem Ziel, die Lage und den Verlauf der Fortifikationen sowie die Besiedlungsstrukturen im Inneren zu begrenzen /z.B. die slawischen Lokalitäten Uherské Hradiště; Staré Brno, Bez. Brno-město; die vermutlich latènezeitlichen sog. "Viereckschanzen" bei Luděkov, Bez. Olomouc; negative Ergebnisse brachten Vermessungen mit dem Ziel, die jungburgwallzeitliche Fortifikation in Podivín, Bez. Břeclav zu lokalisieren/. Eine kleinere Aufmerksamkeit widmeten wir im Jahre 1985 Freilandsiedlungen /Opava-Pálhanec, Völkerwanderung/ und experimentell wurden die Möglichkeiten der Feststellung von Bauelementen beglaubigt, und zwar auf den mittelalterlichen Burgen Rokštejn und Brtnice /die zweite Lokalität ist heute ein Schloss, beide Bez. Jihlava/. Ziel dieser Messungen war namentlich die Gewinnung von Informationen über den Verlauf des Fundamentgemäuers und der Fortifikationselemente, die sich bis in die Gegenwart nicht erhielten. Ihre Beglaubigung und Eintragung in die Pläne der Lokalitäten hilft uns dann die Angaben über die Grundrisszusammensetzung und Disposition beider Burgen zu ergänzen.

Bei der Lösung dieser Hauptaufgaben bewährte sich auf den einzelnen Lokalitäten vor allem die Magnetometrie, zweckmäßig durch Messungen physikalischer Gesteinseigenschaften /H/ ergänzt. In einem kleineren Ausmass der Arbeiten war auch die Geoelektrik vertreten - DEMP /Schloss Brtnice; auf den übrigen obgenannten Lokalitäten wurde die Magnetometrie appliziert/, mit dem Zweck ihrer Beglaubigung an Stellen, die durch intensive industrielle Tätigkeit /vagabundierende Ströme/ und grosse Verbauung betroffen sind, wo die anderen verwendeten Methoden wahrscheinlich keine entsprechenden Ergebnisse bringen würden. Die Terrainerbeiten führten Angestellte des Zentrums der methodischen Forschung in der Gravimetrie und der Komplexmethoden des PVÚ Geofyzika VEB Brno /Ing. H. Záhora, L. Novotná/ in Zusammenarbeit mit dem Betrieb IVT /Dr. S. Mayer/. Die Bearbeitung und Interpretation der gemessenen Daten führten Dr. V. Hašek, die archäologische Beurteilung der Ergebnisse dann die Leiter der einzelnen Grabungen durch. Die gesamte numerische und graphische Dokumentation bearbeitete L. Novotná /Hašek et al., Zpráva o činnosti geofyzikální sekce IRB AÚ ČSAV za r. 1985, 3s. depon. AÚ ČSAV in Brno, Geofyzika VEB. Brno.

Im Jahre 1985 wurde auch die weitere regelmässige Tagung der mährischen Teiles des IRB zur Ausmützung der Geophysik in der Archäologie sowie von weiteren naturwissenschaftlichen und technischen Methoden realisiert, die in den Tagen vom 5. bis 7. Februar 1985 in Mokřinky bei Opava stattfand. Ausser dem Tätigkeitsbericht für das Jahr 1984 wurden hier auch die weiteren Richtlinien der Forschungsaktivität der Brigade und die Aufgaben für das Jahr 1985, die Aussichten für die Zeitspanne bis zum Jahre 1990 angedeutet und die Teilnehmer vernahmen auch eingehende Informationen über die Tätigkeit der einzelnen Sektionen sowie Referate über die Ergebnisse der geophysikalischen Untersuchungen in Mähren und in der Slowakei /Protokoll der Arbeitstagung der IRB zur Ausmützung der Geophysik in der Archäologie, die in den Tagen vom 5. - 7. Februar 1985 in Mokřinky bei Opava stattfand, Brno, April 1985, depon. AÚ ČSAV in Brno, Geofyzika VEB Brno/.

Aus dem weiteren Tätigkeitsbereich beteiligte sich die chemische Sektion im Jahre 1985 an der Lösung von zwei Problem-Hauptumkreisen, und zwar an der Gewinnung des Maximums an Informationen über das archäologische Material durch moderne und vor allem durch nicht destruktive Methoden, und weiter an der Problematik der Rettungs- und Konservierungsherrichtungen sowie Rekonstruktionen des Materials der gewonnenen archäologischen Funde. Die grösste Aufmerksamkeit wurde den Analysen der ältesten Kupfer- oder Bronzegegenstände und Metallfunde aus jüngeren Kulturzeitschnitten gewidmet. Die Analysen kon-

zentrierten sich auch auf weitere Artefakte, z.B. Schlacke, Überreste von Materialien resp. Rohstoffen, die an Arbeits- und Produktionswerkzeugen der damaligen Produzenten, am Gerät, Tiegeln, Gußformen und weiteren Artefakten haften blieben. Ein geringerer Teil der Analysen konzentrierte sich auf Fragmente von Glasgegenständen aus archäologischen Funden, auf das keramische Material und den Inhalt von Überresten in Gefäßen. Der zweite Teil der chemischen Forschung zielte zur Ausnützung von einigen wirksamen analytischen, eventuell von weiteren naturwissenschaftlichen Methoden im Zusammenhang mit der Herstellung und dem Schutz des archäologischen Materials. Besonders können die Untersuchungen des bearbeiteten Materials mit Hilfe von Röntgen- und Neutronographischen Aufnahmen betont werden, die zur Bestimmung des Grades der Korrosion oder der Beschädigung der Gegenstände, zur Feststellung der Materialstruktur, zur Festsetzung der Erzeugungsdetails sowie von weiteren wichtigen Informationen beigetragen haben. Die Ergebnisse der erwähnten Analysen brachten eine Reihe von interessanten und neuen Erkenntnissen, die auf dem 5. gesamtstaatlichen Symposium "Archäologie - Geophysik - Archäometrie" in Nové Vozokany im Jahr 1986 vorgetragen werden /Págo 1987, im Druck/.

Im Rahmen der IRB arbeiteten auch weitere Sektionen z. B. die museale /aus Museumsmitgliedern bestehend/, für die Erforschung der Explorationszentren von Erz- und anderen Rohstoffen, der Luftprospektion und Luftbildaufnahmen, ihre Tätigkeit wickelte auch die nordmährische Gruppe ab und die IRB arbeitete mit der Nitraer Brigade /AI SAV in Nitra/ für die Ausnützung der Datierungsmethoden C¹⁴ und des Archäomagnetismus zusammen.

Literatur:

- Bálek, M. - Hašek, V. - Měřínský, Z. - Segeth, K. 1986: Metodický přínos kombinace letecké prospekce a geofyzikálních metod při archeologickém výzkumu na Moravě, AR XXXVIII, 550-574, 598-600.
Págo, L. 1987: Podíl chemie a dalších přírodnovědných metod na činnosti IRB při AÚ ČSAV v Brně, Sborník referátů ze symposia Archeológia - Geofyzika - Archeometria, Nové Vozokany 1986, v tisku.

Výzkumy a záchranné akce na Moravě v roce 1985

1. Bedřichov /o. Oskava-Bedřichov, okr. Šumperk/: středověk
2. Blížice /o. Blížice, okr. Bruntál/: středověk
3. Bílovice nad Svitavou /o. Bílovice nad Svitavou, okr. Brno-město/: středověk
4. Blatec /o. Kožušany, okr. Olomouc/: kultura mohylová
5. Bludčina /o. Bludčina, okr. Brno-venkov/: kultura únětická, věteřovská skupina, kultura velatická
6. Bohutice /o. Bohutice, okr. Znojmo/: doba laténská
7. Borotice /o. Borotice, okr. Znojmo/: kultura mohylová
8. Bořitov /o. Bořitov, okr. Blansko/: kultura lineární, moravská malovaná, lužická, doba laténská, středověk
9. Branná /o. Branná, okr. Šumperk/: středověk
10. Brno - město /o. Brno, okr. Brno - město/: paleolit, středověk
11. Brno - Královo Pole /o. Brno, okr. Brno - město/: kultura lineární
12. Brno - Líšeň /o. Brno, okr. Brno - město/: paleolit
13. Brno - Slatina /o. Brno, okr. Brno - město/: paleolit
14. Brtnice /o. Brtnice, okr. Jihlava/: středověk, novověk
15. Brumovice /o. Brumovice, okr. Břeclav/: středověk
16. Břeclav - Pohansko /o. Břeclav, okr. Břeclav/: doba hradištní
17. Bučovice /o. Bučovice, okr. Vyškov/: doba stěhování národů
18. Budišov nad Budišovkou /o. Budišov nad Budišovkou, okr. Opava/: středověk
19. Budkovice /o. Ivančice, okr. Brno - venkov/: věteřovská skupina, středověk
20. Bukovec /o. Jablunkov, okr. Frýdek - Místek/: středověk
21. Bulhary /o. Bulhary, okr. Břeclav/: kultura velatická, horákovská
22. Česká /o. Česká, okr. Brno - venkov/: kultura lineární, velatická, doba hradištní
23. Čížov /o. Čížov, okr. Znojmo/: novověk
24. Diváky /o. Diváky, okr. Břeclav/: paleolit
25. Dobelice /o. Moravský Krumlov, okr. Znojmo/: paleolit, neolit /?/, doba halštatská
26. Dobromilice /o. Dobromilice, okr. Prostějov/: středověk
27. Dolní Kounice /o. Dolní Kounice, okr. Brno - venkov/: věteřovská skupina
28. Dolní Věstonice /o. Dolní Věstonice, okr. Břeclav/: paleolit
29. Drnovice /o. Drnovice, okr. Vyškov/: paleolit, kultura lužická
30. Gottwaldov /o. Gottwaldov, okr. Gottwaldov/: středověk
31. Habrůvka /o. Habrůvka, okr. Blansko/: paleolit
32. Hlinsko /o. Hlinsko, okr. Přerov/: kultura s kanelovanou keramikou
33. Holasice /o. Holasice, okr. Brno - venkov/: kultura horákovská
34. Holubice /o. Velešovice - Holubice, okr. Vyškov/: kultura zvoncovitých pohárů, velatická
35. Horákov /o. Mokrá-Horákov, okr. Brno - venkov/: středověk
36. Horní Břečkov /o. Horní Břečkov, okr. Znojmo/: eneolit
37. Horní Údolí /o. Zlaté Hory, okr. Bruntál/: středověk
38. Horní Věstonice /o. Horní Věstonice, okr. Břeclav/: kultura únětická
39. Hořejší Kunčice /o. Jakartovice, okr. Opava/: středověk
40. Hradec nad Moravicí /o. Hradec nad Moravicí, okr. Opava/: kultura lužická, středověk
41. Hrčava /o. Hrčava, okr. Frýdek - Místek/: středověk
42. Chotěbusz /o. Český Těšín, okr. Karviná/: doba hradištní
43. Chvalčov /o. Bystřice pod Hostýnem, okr. Kroměříž/: středověk
44. Ketkovice /o. Ketkovice, okr. Brno - venkov/: novověk
45. Knínice u Boskovic /o. Knínice u Boskovic, okr. Blansko/: kultura únětická
46. Komořany /o. Komořany - Podbřežice, okr. Vyškov/: kultura velatická
47. Kostice /o. Kostice, okr. Břeclav/: kultura velatická
48. Krhov /o. Krhov, okr. Blansko/: doba halštatská
49. Kroužek /o. Rousínov, okr. Vyškov/: kultura šňurová, únětická
50. Křižanovice /o. Křižanovice, okr. Vyškov/: kultura únětická, horákovská
51. Kuchařovice /o. Kuchařovice, okr. Znojmo/: neolit, eneolit
52. Kuřim /o. Kuřim, okr. Brno - venkov/: neolit, kultura horákovská, doba laténská, doba hradištní
53. Lanžhot /o. Lanžhot, okr. Břeclav/: moravská malovaná keramika, kultura horákovská, doba laténská, římská
54. Lelekovice /o. Lelekovice, okr. Brno - venkov/: středověk
55. Lichnov /o. Lichnov, okr. Nový Jičín/: středověk
56. Lipůvka /o. Lipůvka, okr. Blansko/: středověk
57. Louka /o. Jemnice, okr. Třebíč/: středověk
58. Ludvíkov /o. Vrbno pod Pradědem, okr. Bruntál/: středověk
59. Luleč /o. Luleč, okr. Vyškov/: moravská malovaná keramika, mladší doba bronzová, středověk

60. Malé Hradisko /o. Malé Hradisko, okr. Prostějov/: doba laténská
 61. Mikulčice /o. Mikulčice, okr. Hodonín/: doba hradištní, středovék
 62. Milovice /o. Milovice, okr. Břeclav/: kultura zvoncovitých pohárů, doba laténská, římská
 63. Miroslav /o. Miroslav, okr. Znojmo/: moravská malovaná keramika, kultura únětická, velatická, podolská, horákovská
 64. Mokrá /o. Mokrá - Horákov, okr. Brno - venkov/: pleistocén /fauna/, kultura únětická
 65. Morašice /o. Morašice, okr. Znojmo/: kultura horákovská
 66. Mosty u Jablunkova /o. Mosty u Jablunkova, okr. Frýdek - Místek/: středovék
 67. Mušov /o. Pasohlávky, okr. Břeclav/: doba bronzová, kultura podolská, doba římská
 68. Náměšť na Hané /o. Náměšť na Hané, okr. Olomouc/: kultura lineární, vypíchaná, moravská malovaná keramika, věteřovská skupina, kultura lužická, doba hradištní
 69. Nemojany /o. Nemojany, okr. Vyškov/: středovék
 70. Nenkovice /o. Nenkovice, okr. Hodonín/: doba hradištní
 71. Nížkovice /o. Nížkovice-Heršpice, okr. Vyškov/: kultura mohylová, velatická, podolsko-horákovská, doba laténská, doba hradištní
 72. Ochoz u Brna /o. Ochoz u Brna, okr. Brno - venkov/: pleistocén /mikrofauna/
 73. Olomouc /o. Olomouc, okr. Olomouc/: středovék
 74. Ondřejov /o. Rýmařov, okr. Bruntál/: středovék
 75. Opava /o. Opava, okr. Opava/: kultura lineární, kultura kulovitých amfor, středovék, novovék
 76. Opava-Palhanec, /o. Opava, okr. Opava/: doba stěhování národů
 77. Ostrava /o. Ostrava, okr. Ostrava/: středovék
 78. Pavlov /o. Pavlov, okr. Břeclav/: kultura lineární, vypíchaná, moravská malovaná keramika, kultura protoúnětická, únětická, věteřovská skupina, kultura mohylová, velatická, horákovská, doba římská, doba hradištní
 79. Petrovice /o. Petrovice, okr. Znojmo/: paleolit, neolit, doba halštatská, středovék
 80. Pikarec /o. Moravec, okr. Žďár nad Sázavou/ doba hradištní
 81. Podhradní Lhota /o. Podhradní Lhota, okr. Kroměříž: středovék
 82. Podivín /o. Podivín, okr. Břeclav/: doba hradištní, novovék
 83. Popůvky /o. Popůvky, okr. Brno - venkov/: moravská malovaná keramika
 84. Pozořice /o. Pozořice, okr. Brno - venkov/: středovék
 85. Prosiměřice /o. Prosiměřice, okr. Znojmo/: kultura únětická, kultura podolská
 86. Prštice /o. Prštice, okr. Brno - venkov/: moravská malovaná keramika
 87. Předmostí /o. Přerov, okr. Přerov/: paleolit, doba hradištní
 88. Přerov /o. Přerov, okr. Přerov/: věteřovská skupina, doba hradištní, středovék
 89. Příbram /o. Příbram, okr. Brno - venkov/: středovék
 90. Pustiměř /o. Pustiměř, okr. Vyškov/: doba halštatská
 91. Rájec - Jestřebí /o. Rájec - Jestřebí, okr. Blansko/: kultura lužická, středovék, novovék
 92. Rajhrad /o. Rajhrad, okr. Brno - venkov/: kultura horákovská, doba hradištní
 93. Rešov /o. Horní Město, okr. Bruntál/: středovék
 94. Rousínov /o. Rousínov, okr. Vyškov/: kultura nálevkovitých pohárů
 95. Řepiště /o. Vratimov, okr. Frydek - Místek/: neolit, eneolit
 96. Sivice /o. Sivice, okr. Brno - venkov/: novovék
 97. Slatinky /o. Slatinky, okr. Prostějov/: kultura nálevkovitých pohárů
 98. Slavíkovice /o. Rousínov, okr. Vyškov/: kultura lineární, moravská malovaná keramika, doba laténská
 99. Sobůlky /o. Sobůlky, okr. Hodonín/: kultura lužická, horákovská
 100. Staříč /o. Frýdek - Místek, okr. Břeclav/: pravěk /?/
 101. Strachotín /o. Strachotín, okr. Břeclav/: doba hradištní, středovék
 102. Střelná /o. Střelná, okr. Vsetín/: nedatováno
 103. Suchdol /o. Vavřinec, okr. Blansko/: středovék
 104. Suchohrdly /o. Znojmo, okr. Znojmo/: paleolit, moravská malovaná keramika, eneolit
 105. Šišma /o. Šišma, okr. Přerov/: paleolit, moravská malovaná keramika
 106. Těšetice /o. Těšetice, okr. Znojmo/: kultura vypíchaná, moravská malovaná keramika
 107. Újezd u Brna /o. Újezd u Brna, okr. Brno - venkov/: kultura zvoncovitých pohárů, únětická, věteřovská skupina
 108. Určice /o. Určice, okr. Prostějov/: kultura lužická
 109. Velešovice /o. Velešovice - Holubice, okr. Vyškov/: moravská malovaná keramika, kultura šňůrová, zvoncovitých pohárů /?/, únětická, velatická, doba římská, stěhování národů
 110. Velké Hoštice /o. Velké Hoštice, okr. Opava/: neolit, eneolit, kultura lužická /slezská/, středovék, novovék
 111. Velké Pavlovice /o. Velké Pavlovice, okr. Břeclav/: paleolit, moravská malovaná keramika, kultura únětická, velatická
 112. Vyškov /o. Vyškov, okr. Vyškov/: středovék
 113. Znojmo /o. Znojmo, okr. Znojmo/: středovék, novovék

Poznámka:

Od ročníku Přehledu výzkumu 1985 jsou názvy lokalit v seznamu uvedeny dle následujícího schématu: ka - tastrální území /o. - úředně platný název obce, okr. - okres/.

SEZNAM HLÁŠENÍ O VÝZKUMECH PROVEDENÝCH NA MORAVĚ V ROCE 1985 A EVIDOVA -
NÝCH V ARCHIVU NÁLEZOVÝCH ZPRAV ARCHEOLOGICKÉHO ÚSTAVU ČSAV V BRNĚ

1. Jedovnice, o. Blansko, zaniklá středověká osada, výzkum; od roku 1975, L. Belcredi, Okresní muzeum Brno - venkov, čj. 759/86
2. Brno - Kr. Pole, o. Brno - město, sídliště vrstva a objekt, kultura lineární, výzkum: 1985, M. Salaš, MM Brno, čj. 59/86
3. Blučina, o. Brno - venkov, výšinné sídliště, kultura únětická, velatická, veteřovská, výzkum: červenec - srpen 1985, M. Salaš, MM Brno, čj. 357/86
4. Budkovice, o. Brno - venkov, kostrový hrob, kultura zvonc. pohárů, výzkum: 30.4.1985, M. Salaš, MM Brno, čj. 1297/86
5. Holasice, o. Brno - venkov, sídliště, kultura horákovská, výzkum; březen 1985, M. Salaš, MM Brno, čj. 2093/86
6. Kuřim, o. Brno - venkov, hrob, základy, středovek, pravěk?, výzkum: 1984-1985, L. Belcredi, Okresní muzeum Brno-venkov, čj. 757/86
7. Omice, o. Brno - venkov, sídliště, zaniklá osada, ml. doba hradištní, středověk, výzkum: 1982, L. Belcredi, Okresní muzeum Brno-venkov, čj. 756/86
8. Popůvky, o. Brno - venkov, zaniklá osada, středověk, výzkum: 1982, L. Belcredi, Okresní muzeum Brno-venkov, čj. 755/86
9. Rajhrad, o. Brno - venkov, sídliště objekty, kultura horákovská, ml. doba hradištní, výzkum: duben 1985, M. Salaš, MM Brno, čj. 218/86
10. Tišnov, o. Brno - venkov, ojedinělé nálezy, kultura neolit-eneolit, lužická, 17. století, výzkum: 1985, L. Belcredi, Okresní muzeum Brno-venkov, čj. 754/86
11. Tišnov - Předklášteří, o. Brno - venkov, opevnění - hrádek, středověk, výzkum: 1983-1986, L. Belcredi, Okresní muzeum Brno-venkov, čj. 758/86
12. Boleradice, o. Břeclav, ojedinělý nález, kultura velatická, výzkum: 1984, J. Peška, RM Mikulov, čj. 1132/85
13. Brumovice, o. Břeclav, zaniklá středověká osada, J. Peška, RM Mikulov, čj. 1129/85
14. Břeclav, o. Břeclav, sídliště objekt, novověk, výzkum: leden 1984, J. Peška, RM Mikulov, čj. 1133/85
15. Břeclavsko, sbírka, J. Peška, RM Mikulov, čj. 1119/85
16. Horní Věstonice, o. Břeclav, sídliště jáma, kultura únětická, výzkum: květen-červen 1985, J. Peška, RM Mikulov, čj. 348/86
17. Klementice, o. Břeclav, sběr, mladší doba bronzová, J. Peška, RM Mikulov, čj. 1130/85
18. Kobylí, o. Břeclav, ojedinělý nález, novověk, výzkum: 1956, J. Peška, RM Mikulov, čj. 1120/85
19. Kobylí, o. Břeclav, sídliště, kultura velatická, středověk, výzkum: 1984, J. Peška, RM Mikulov, čj. 1134/85
20. Kostice, o. Břeclav, část depotu, kultura velatická, výzkum: květen 1984, J. Peška, RM Mikulov, čj. 1131/85
21. Mušov, o. Břeclav, ojedinělý nález, ml. doba bronzová, výzkum: květen 1985, J. Peška, RM Mikulov, čj. 349/86
22. Pasohlávky, o. Břeclav, povrchový sběr na sídlišti, kultura únětická, výzkum: červen 1985, J. Peška, RM Mikulov, čj. 350/86
23. Přítluky, o. Břeclav, sídliště, kultura zvonc. pohárů, laténská, výzkum: březen 1984, J. Peška, RM Mikulov, čj. 1118/85
24. Rakvice, o. Břeclav, kostrový hrob, kultura laténská, výzkum: 1983, J. Peška, RM Mikulov, čj. 347/86
25. Horní Lhota, o. Gottwaldov, zjišťovací výzkum na hradě, středověk /13.-15. stol/, výzkum: květen 1982, J. Novotný, Slovácké muzeum, čj. 402/86
26. Sptyihněv, o. Gottwaldov, sídliště, kultura mladohradištní, výzkum: jaro 1981, J. Novotný, Slovácké muzeum, čj. 408/86
27. Bzenec, o. Hodonín, povrchový sběr na hradě, středověk /12.-15. stol./, výzkum: duben 1982, J. Novotný, Slovácké muzeum, čj. 401/86
28. Stříňky, o. Kroměříž, povrchový sběr na hradě, středověk, /13.-16. stol./, výzkum: duben 1982, J. Novotný, Slovácké muzeum, čj. 405/86
29. Blatec, o. Olomouc, sídliště, kultura eneol., mohylová, výzkum: srpen 1985, D. Kaliszová, Krajské vlastivěd. muzeum Olomouc, čj. 2079/85
30. Mezice, o. Olomouc, povrchové sběry, kultura lužická, laténská, mladohradištní, výzkum: duben 1985, D. Kaliszová, Krajské vlastivěd. muzeum Olomouc, čj. 2058/85
31. Olomouc, o. Olomouc, hroby a kulturní vrstvy, kultura eneolitická, veteřovská, mladohradištní, středověk, novověk, výzkum: 17.6. až 23.8.1985, V. Dohnal, Krajské vlastivěd. muzeum Olomouc, čj. 2057/85
32. Olomouc, o. Olomouc, sběr, kultura veteřovská, mladohradištní, středověk, výzkum: srpen 1984, D. Kaliszová, Krajské vlastivěd. muzeum Olomouc, čj. 2059/85

33. Olomouc, o. Olomouc, sídliště vrstva, kultura eneol., mladohradištní, středověk, výzkum: květen-červen 1985, D. Kaliszová, Krajské vlastivěd. muzeum Olomouc, čj. 2060/85
34. Olomouc, o. Olomouc, kulturní vrstva, 15.-16. stol., výzkum: červen 1984, D. Kaliszová, Krajské vlastivěd. muzeum Olomouc čj. 2061/85
35. Olomouc, o. Olomouc, ojedinělé nálezy, kultura lužická, výzkum: 1985, D. Kaliszová, Krajské vlastivěd. muzeum Olomouc, čj. 2062/85
36. Olomouc, o. Olomouc, kulturní vrstva, 15.-16. stol., výzkum: červen 1984, D. Kaliszová, Krajské vlastivěd. muzeum Olomouc, čj. 2080/85
37. Olomouc, o. Olomouc, sběr, kultura věteřovská, mladohradištní, středověk, výzkum: srpen 1984, D. Kaliszová, Krajské vlastivěd. muzeum Olomouc, čj. 2081/85
38. Olomouc, o. Olomouc, záchranný výzkum, mladší doba hradištní, středověk, výzkum: 9.4. - 29.11. 1985, P. Michna, OSPP POP Olomouc, čj. 396/86
39. Unčovice, o. Olomouc, sběry, kultura lužická, laténská, mladohradištní, výzkum: duben 1985, D. Kaliszová, Krajské vlastivěd. muzeum Olomouc, čj. 2063/85
40. Biskupice, o. Svitavy, hradisko, kultura popel. polí, výzkum: srpen 1985, V. Dohnal, Krajské vlastivědné muzeum Olomouc, čj. 2056/86
41. Březolupy, o. Uher. Hradiště, povrchový sběr na hrádku, středověk, výzkum: duben 1982, J. Novotný, Slovácké muzeum, čj. 418/86
42. Březolupy, o. Uher. Hradiště, ojedinělý nález, středověk, výzkum: 1980, J. Novotný, Slovácké muzeum, čj. 409/86
43. Buchlovice, o. Uher. Hradiště, povrchový sběr na hradě Buchlově, středověk /13.-poč. 14. stol./, výzkum: červen 1983, J. Novotný, Slovácké muzeum, čj. 404/86
44. Buchlovice, o. Uher. Hradiště, sídliště, kostel, kultura platěnická, středověk, výzkum: červen 1983, J. Novotný, Slovácké muzeum, čj. 403/86
45. Buchlovice, o. Uher. Hradiště, sídliště, gravettien, výzkum: jaro 1979, J. Novotný, Slovácké muzeum, čj. 410/86
46. Buchlovice, o. Uhr. Hradiště, sídliště, kultura platěnická, výzkum: 1979-80, 1982, J. Novotný, Slovácké muzeum, čj. 412/86
47. Buchlovice, o. Uher. Hradiště, sídliště, gravettien, výzkum: jaro 1982, J. Novotný, Slovácké muzeum, čj. 413/86
48. Buchlovice, o. Uher. Hradiště, sídliště, gravettien, výzkum: 1979-80, J. Novotný, Slovácké muzeum, čj. 413/86
49. Buchlovice, o. Uher. Hradiště, povrchový sběr na hradě Buchlově, středověk, výzkum: jaro 1980, J. Novotný, Slovácké muzeum, čj. 415/86
50. Buchlovice, o. Uher. Hradiště, sídliště, kultura platěnická, výzkum: jaro 1980, J. Novotný, Slovácké muzeum, čj. 416/86
51. Buchlovice, o. Uher. Hradiště, sídliště, klášter, kultura laténská, slezsko-platěnická, středověk, novověk, výzkum: květen 1979, J. Novotný, Slovácké muzeum, čj. 420/86
52. Horní Němcí, o. Uher. Hradiště, povrchový sběr na tvrzišti, středověk, výzkum: jaro 1980, J. Novotný, Slovácké muzeum, čj. 417/86
53. Komňa, o. Uher. Hradiště, povrchový sběr na hrádku, středověk, /pol. 13.-poč. 14. stol./, výzkum: březen 1982, J. Novotný, Slovácké muzeum, čj. 406/86
54. Mistřice, o. Uher. Hradiště, povrchový sběr na hrádku, středověk, výzkum: jaro 1981, J. Novotný, Slovácké muzeum, čj. 419/86
55. Ostrožská Nová Ves, o. Uher. Hradiště, sídliště, kultura lineární, želiezovská, slezská, laténská, doba římská, stěhování národů, keramika pražského typu, středohradištní, výzkum: duben 1984, J. Novotný, Slovácké muzeum, čj. 398/86
56. Uher. Hradiště, o. Uher. Hradiště, kaple a spitál sv. Alžběty, středověk, novověk, výzkum: květen 1984, leden 1986, J. Novotný, Slovácké muzeum, čj. 398/86
57. Uher. Hradiště, o. Uher. Hradiště, sídliště, město, kultura středohradištní, středověk, novověk, výzkum: podzim 1983, J. Novotný, Slovácké muzeum, čj. 399/86
58. Uher. Hradiště, o. Uher. Hradiště, sídliště, město, kultura středohradištní, středověk, novověk, výzkum: listopad 1983, J. Novotný, Slovácké muzeum, čj. 400/86
59. Uher. Hradiště, o. Uher. Hradiště, sídliště objekt, kultura hradištní, výzkum: listopad 1982, J. Novotný, Slovácké muzeum, čj. 407/86
60. Velehrad, o. Uher. Hradiště, drobné opevnění, středověk, novověk, výzkum: 1978, J. Novotný, Slovácké muzeum, čj. 411/86
61. Drnovice, o. Vyškov, sídliště, kultura platěnická, výzkum: říjen 1985, O. Šedo, Muzeum Vyškovská, čj. 2052/85
62. Pavlovice, o. Vyškov, středověký hrádek, výzkum: srpen 1985, O. Šedo, Muzeum Vyškovská, čj. 2054/85
63. Velešovice, o. Vyškov, sídliště, kultura velatická, doba římská, výzkum: říjen 1985, O. Šedo, Muzeum Vyškovská, čj. 2055/85
64. Vyškov, o. Vyškov, kulturní vrstva, středověk, výzkum: září 1985, O. Šedo, Muzeum Vyškovská, čj. 2053/85

NÁLEZOVÉ ZPRÁVY Z MIMOÚSTAVNÍCH ARCHEOLOGICKÝCH PRACOVÍŠT ODEVZDANÉ DO ARCHIVU AÚ ČSAV V BRNĚ

/ stav k 31.3.1986/

1. Brno - Chrlice, o. Brno - město, trať "Stará Niva", povrchový sběr, kultura mor. malovaná, mohylová, horákovská, doba římská, hradiště, výzkum: květen 1930, J. Čižmářová, Muzeum města Brna, NZ čj. 223/86
2. Brno - Chrlice, o. Brno - město, trať "Vinohrady", povrchový sběr, kultura eneol., mohylová, doba římská, výzkum 1966, J. Čižmářová, Muzeum města Brna, NZ čj. 224/86
3. Brno - Chrlice, o. Brno - město, trať "Rybňíky", povrchový sběr, kultura kanelovaná, velatická, doba římská, J. Čižmářová, Muzeum města Brna, NZ čj. 225/86
4. Brno - Chrlice, o. Brno - město, trať "Jezera", kostrový hrob, kultura šňurová, výzkum: 1968, J. Čižmářová, Muzeum města Brna, NZ čj. 226/86
5. Brno - Chrlice, o. Brno - město, trať "Nivy", kostrový hrob, kultura zvonc. pohárů, výzkum: březen 1973, J. Čižmářová, Muzeum města Brna, NZ čj. 227/86
6. Brno - Chrlice, o. Brno - město, trať: dům p. Černého, kostrový hrob, kultura zvonc. pohárů, výzkum: před r. 1929, J. Čižmářová, Muzeum města Brna, NZ čj. 228/86
7. Brno - Chrlice, o. Brno - město, trať "Les", kostrový hrob, kultura protoúnětická, výzkum: před r. 1902, J. Čižmářová, Muzeum města Brna, NZ čj. 229/86
8. Brno - Chrlice, o. Brno - město, trať "Kopeč", kostrový hrob, kultura únětická, výzkum: prosinec 1969, J. Čižmářová, Muzeum města Brna, NZ čj. 230/86
9. Brno - Chrlice, o. Brno - město, trať "Krajina", kostrový hrob, kultura únětická, výzkum: listopad 1965, J. Čižmářová, Muzeum města Brna, NZ čj. 231/86
10. Brno - Chrlice, o. Brno - město, trať: pod slévárnou, ojedinělý nález, kultura únětická, J. Čižmářová, Muzeum města Brna, NZ čj. 232/86
11. Brno - Chrlice, o. Brno - město, trať: silo, povrchový sběr, sídliště objekty, kultura mohylová, horákovská, laténská, doba římská, výzkum: 1970, J. Čižmářová, Muzeum města Brna, NZ čj. 233/86
12. Brno - Chrlice, o. Brno - město, trať: pod slévárnou, sídliště objekt, kultura velatická, výzkum: březen 1967, J. Čižmářová, Muzeum města Brna, NZ čj. 234/86
13. Brno - Chrlice, o. Brno - město, trať "Krajiny", povrchový sběr, kultura velatická, laténská, doba římská, J. Čižmářová, Muzeum města Brna, NZ čj. 235/86
14. Brno - Chrlice, o. Brno - město, trať "Žlábky Špilberk", sídliště objekt, kultura horákovská, výzkum: 1971, J. Čižmářová, Muzeum města Brna, NZ čj. 236/86
15. Brno - Chrlice, o. Brno - město, trať "Roviny" / u boží muky/, sídliště objekt, kultura horákovská, laténská, doba římská, J. Čižmářová, Muzeum města Brna, NZ čj. 237/86
16. Brno - Chrlice, o. Brno - město, trať: kravín, povrchový sběr, kultura eneol., velatická, horákovská, laténská, doba římská, J. Čižmářová, Muzeum města Brna, NZ čj. 238/86
17. Brno - Chrlice, o. Brno - město, trať: usedlost F. Solničky, č. p. 3, sídliště vrstva, středověk, doba římská, výzkum: duben 1966, J. Čižmářová, Muzeum města Brna, NZ čj. 239/86
18. Bludovice, o. Brno - venkov, výšinné sídliště, kultura věteřovská, velatická, výzkum: červenec-září 1983, M. Salaš, MM Brno, NZ čj. 61/86
19. Budkovice, o. Brno - venkov, kostrový hrob, kultura zvonc. pohárů, výzkum: 30.4.1985, M. Salaš, MM Brno, NZ čj. 1946/85
20. Holasice, o. Brno - venkov, sídliště objekty, kultura horákovská, výzkum: březen 1985, M. Salaš, MM Brno, NZ čj. 311/86
21. Prštice, o. Brno - venkov, sídliště, kultura moravská malovaná, výzkum: 1939-40, J. Mikulášek, NZ čj. 1572/85
22. Boleradice, o. Břeclav, sídliště, kultura velatická, výzkum: 1983, J. Peška, RM Mikulov, NZ čj. 1786/85
23. Rakvice, o. Břeclav, kostrový hrob, kultura laténská, výzkum: 1983, J. Peška, RM Mikulov, NZ čj. 1785/85

MORAVA NA PRAHU ENEOLITU

/Autoreferát kandidátské disertace/

Ivo Rakovský, AÚ ČSAV Brno

Školitel: PhDr. Jaromír Ondráček, CSc.

Oponenti: Univ. Prof. PhDr. Jozef Vladár, Dr Sc.
člen korespondent SAV
PhDr. Rudolf Tichý, CSc.
PhDr. Milan Zápotocký, CSc.

Práce byla obhájena dne 28.11. 1985 v AÚ ČSAV Brno.

1. Přehled současného stavu problematiky, která je předmětem disertace s nejdůležitější literaturou

Počátek a proces eneolitizace lze v archeologických pramenech jen velmi obtížně sledovat. Oproti neolitickému hospodářství je základním rysem eneolitické ekonomiky využití oradla taženého patrně zpravidla párem dobytčat. Tento vpravdě revoluční výnález zásadně ovlivnil zemědělskou technologii a umožnil extenzívní rozvoj rostlinné výroby. Problematicku orného hospodářství podrobne rozebral z našich autorů zejména E. Neustupný /1967/ a pozornost jí věnoval i další badatelé s přihlédnutím i k následným změnám v celé zemědělské produkci /souhrnně PDC 1978, 266 a d./. Nepřímé doklady existence oradla však pochází vesměs až ze starého či středního eneolitu mimo naše území. Z Moravy shromáždil jisté indicie J. Pavelčík /1983, 277-278/, ale konkrétnější, byť nepřímé, důkazy postrádáme. Snad dosud nejpřesvědčivější se v tomto směru zdá až mladoeneolitický nález rohu tura se stopami úvazu, který pochází ze sídliště lidu se zvoncovitými poháry v Holubicích.

Druhým výrazným fenoménem, který ovlivnil ekonomickou základnu eneolitické společnosti, byl vznik kovo-
litectví a rozšíření měděné produkce do střední Evropy /Pleslová-Štíková 1977/. I v tomto směru jsou však
naše prameny velmi skoupé. Situaci na Moravě nepřiznivě ovlivňuje zejména neexistence pohřebišť z tohoto
období, na nichž by se mohla metalizace hmotné kultury výrazněji projevit, jak je tomu např. v polgárském
kulturním okruhu na východním Slovensku.

Dosavadní prameny získané z moravských výzkumů tedy poskytují jen velmi omezené poznatky pro studium
počátků eneolitu. Hlavní mezeru pocitujeme zejména při zkoumání hospodářské základny, kde i z nové zkou-
maných lokalit dosud chybí osteologické, paleobotanické a další rozbory. Hlavním pramenem pro studium pro-
cesu eneolitizace Moravy jsou dnes stále sídliště kultury s MMK a ojedinělé hrobové celky. Někdejší stav
poznání této kultury shrnul V. Podborský /1970/ a výzkumy posledních let podstatně prohloubily naše po-
znaítky o vývoji hmotné kultury a byla propracována i značně podrobná periodizace /zejména Koštuřík 1980,
71; Kazdová 1984, 245 a d./. Důležitou metodologickou základnou se stal "Numerický kód moravské malované
keramiky" /Podborský-Kazdová-Koštuřík-Weber 1977/, který se již plně prosadil do praxe. Tato mono-
grafie nejen umožňuje vyhodnocení velkých sídlištních kolekcí, ale podstatně přispěla ke sjednocení termi-
nologie a ustálila třídění keramických památek. Dnes tedy disponujeme velmi dobrou znalostí hmotné kultury
lidu s MMK a je možné podrobně sledovat její vývoj. Z gnoseologického hlediska se tedy podařilo vytvořit
potřebnou základnu pro studium hospodářských a sociálních otázek neolitické a časně eneolitické společno-
sti i její nadstavby, i když musíme konstatovat, že v tomto směru jsme teprve v počátcích.

Literatura:

- Kazdová, E.: Těšetice-Kyjovice I. Starší stupeň kultury s moravskou malovanou keramikou. Brno 1984.
Koštuřík, P.: Výšinné sídliště u Oslavan a poznámky k mladšímu období kultury s moravskou malovanou ke-
ramikou, SPFFBU E 25, 1980, 65-73.
Neustupný, E. F.: K počátkům patriarchátu ve střední Evropě, Rozpravy ČSAV 77/2 - spol. vědy, 1967.
Pavelčík, J.: K otázkám zemědělství v eneolitu, SPFFBU E 28, 1983, 276-280.
PDC - Pleiner a kol.: Pravěké dějiny Čech. Praha 1978.
Pleslová-Štíková, E.: Hospodářský a společenský vývoj středoevropského eneolitu, ZČSA XIV, sešit 3-5,
1972.
Pleslová-Štíková, E.: Die Entstehung der Metallurgie auf dem Balkan, im Karpatenbecken und in Mittel-
europa, unter besonderer Berücksichtigung der Kupferproduktion im ostalpenländischen Zentrum, PA
LXVIII, 1977, 56-73.
Podborský, V.: Současný stav výzkumu kultury s moravskou malovanou keramikou, SIA XVIII-2, 1970,
236-310.

2. Cíl disertační práce

Cílem předložené práce je přispět k poznání vývoje Moravy na sklonku neolitu a počátku eneolitu. Tento "práh eneolitu" lze dnes klást do období trvání kultury s moravskou malovanou keramikou a spojovat ho s počátkem jejího mladšího stupně. Je samozřejmé, že tento přerod jedné dějinné epochy v druhou je třeba chápát jako historický proces, který má své kořeny v mlado- a pozdně neolitickém vývoji. Jeho výsledky se plně projevily mnohdy až hluboko v eneolitu, kdy se proměny, které přinesl odráží i ve větší míře v archeologicálních pramenech.

K poznání přechodu k mladšímu, již eneolitickému stupni kultury s moravskou malovanou keramikou jsem použil především materiálu ze dvou rozsáhlých záchranných výzkumů v Jezeřanech - Maršovicích a Brně - Bystrci, na kterých jsem se podílel i přímo v terénu. Díky tomu, že uvedená kultura patří dnes k nejlépe prozkoumaným kulturám moravského pravěku jsem měl možnost se zamyslit i nad některými otázkami spojenými s rozsahem a organizací jejich sídlišť, s hospodářskou základnou rodící se eneolitické společnosti i s charakterem krajiny a životního prostředí. Závěry, ke kterým jsem ve své práci dospěl, však považuji za teprve jeden z prvních kroků k poznání plastického a barvitějšího obrazu života obyvatel naší země na počátku eneolitu. Jejich platnost je v mnohem směru omezena i geograficky a je naškodu, že za současného stavu pramenů základny si nemůžeme učinit lepsí představu o vývoji zejména na severní a východní Moravě.

3. Zvolené metody zpracování

Neodmyslitelným požadavkem dnešního archeologického výzkumu je jeho komplexnost a při jeho vyhodnocování pak spolupráce s příbuznými, především přírodovědnými disciplínami. Proto jsem do vlastního textu zařadil i v širším znění příspěvky specialistů, kteří se v mnohem hlubší míře zabývají některými artefakty jako např. štípaná a broušená industrie, stejně jako i statě z dalších oborů jako je paleobotanika a osteologie. Výsledky studia archeologických nálezů témito odborníky jsou dnes jednoznačným přínosem zejména pro poznání pravěké ekonomiky a vývoje životního prostředí.

Bohatá kolekce keramického materiálu byla zpracována pomocí "Numerického kódu moravské malované keramiky" /Podborský-Kazdová-Koštuřík-Weber 1977/. Numericky byly popsány všechny nálezy s vypovídací hodnotou, k jejichž statistickému vyhodnocení však dosud nebylo možno využít výpočetní techniku. Při rozboru keramiky je důsledně dodržována zavedená terminologie i číselné značení, což přispívá k snazší orientaci v uváděném materiálu.

4. Výsledky disertační práce

Shrneme-li poznatky získané rozborem keramického materiálu ze sídlišť v Jezeřanech - Maršovicích a Brně - Bystrci, dospíváme k závěru, že oba soubory mají blízko k náležům z lokalit datovaných do fáze Ib kultury s moravskou malovanou keramikou. Její hmotná náplň je dnes velmi dobře známa díky materiálu z Jaroměřic n. R. a E. Kazdová /1984, 250-254/ na základě studia starších nálezů ze Znojemská a Brněnská podrobně rozpracovala její vnitřní vývoj na jednotlivé subfáze /Ib₁, Ib_{2a}, Ib_{2b}, Ib₃/. Oba naše soubory s ní spojují shodné nebo blízké typy nádob všech keramických tříd, žlutocervená bichromní malba, podobné prvky vhloubené a plastické výzdoby a v neposlední řadě i analogické tvary antropomorfí plastiky. Na druhé straně však zde nacházíme již některé vlastnosti typické pro mladší stupeň. Z typologického hlediska to je zejména častější výskyt mís s extrémně rozevřenými plecemi /varianty 332 a 336/, dále takřka naprostá absence malby a předrýsování, biločervená bichromní malba a některé prvky plastické výzdoby. Za velmi pokročilé lze považovat i dva fragmenty ženské plastiky štěpánovického typu, které vzhledem k prostředí, v němž byly nalezeny, patří k nejstarším tvarům, tohoto typu obvyklého až v mladším stupni.

Uvedené rozdíly se týkají základních kritérií, uváděných při charakteristice jednotlivých fází kultury s MMK a jsou po mému soudu natolik závažné, že nedovolují zařadit nálezy z Jezeřan - Maršovic a Brna - Bystrci do rámce Ib. Tyto jsou zjevně poněkud mladší a některými svými vlastnostmi jsou organicky spojeny již s mladším stupněm. Soudím, že reprezentují přechodnou fázi mezi oběma hlavními vývojovými stupni kultury s moravskou malovanou keramikou, kterou navrhoji označit Ic. Tato fáze plynule vyrůstá z fáze Ib a vyúsťuje ve fázi IIa.

Fázi Ic charakterizuje především výskyt žlutocervené malby společně s biločervenou v nálezových celcích, zpravidla též trichromní malba /i když ta se zřejmě nemusí omezovat pouze na toto období/, absence červeno-žluté malby s předrýsováním a masový výskyt prosté malby na monochromním náteru. Většina dalších znaků, které jsme sledovali v Jezeřanech - Maršovicích a Brně - Bystrci je průběžná a nacházíme je již ve fázi Ib či později ve IIa. Platí to zejména o typologii keramiky, o prvcích a motivech malované ornamentace, stejně jako o vhloubené a plastické výzdobě. Studium našich souborů ukázalo na některé kvantitativní rozdíly v zařazení jednotlivých znaků oproti lokalitám patřícím fázím Ib či IIa, které by mohly mít určitý chronologický aspekt. Nechci však tyto skutečnosti přečeňovat a proto zámrně upouštím od podrobností, které by mohly sice blíže charakterizovat hmotnou náplň fáze Ic, ale zároveň by mohly vést k předčasnemu a nedostatečnému položenému závěru zkreslujícímu skutečný vývoj hmotné kultury lidu s moravskou malovanou keramikou. Rovněž musíme počítat s regionálními rozdíly, které mohou v tomto období kultury s moravskou malovanou keramikou hrát již nikoliv zanedbatelnou roli. Na vrub lokálního vývoje a odchylek mezi jednotlivými oblastmi můžeme klást i drobné vzájemné rozdíly mezi sídlišti v Jezeřanech - Maršovicích a Brně - Bystrci /např. rozdíly ve

skladbě plastické výzdoby, větší zastoupení břílé malby v Jezeřanech - Maršovicích a j./.

Ekonomickou základnu sídlišť v Jezeřanech - Maršovicích a Brně - Bystrci tvořilo zemědělství a chov dobytka. Pro obojí máme přímé doklady v získaných nálezech. Vedle kamenných podložek, sloužících k drzemání obilí, které jsou doloženy na obou lokalitách, jsme při proplavování částí výplně dvou objektů z Jezeřan - Maršovic nalezli zuhelnatělé zbytky obilek. Z posudku Z. Tempíra vyplývá, že všechny určitelné obilky patřily pšenici dvouzrnce /Triticum dicoccum/.

Významnou výpověď nejen o chovu dobytka a lově, ale i o ekologických poměrech obou osad, jsou nálezy zvířecích kostí, které zpracoval L. Peške. Z jeho určení vyplývá, že naprostou převahu mají v osteologickém materiálu kosti domácích zvířat. V Brně - Bystrci činí kosti lovné zvěře 8,3 % / 10,2% na váhu/ a v Jezeřanech - Maršovicích tvoří typicky lovné druhy sávců /pratur, jelen, srnec, prase divoké, zajíc, bobr, hranostaj/ 9,6% nálezů kostí. Pokud mezi lovné počítáme i zde zjištěné ptáky, stoupne procento lovné zvěře na 10,8 %. Nepříliš vysoké zastoupení kostí divoce žijících zvířat ukazuje, že lov jako zdroj masitě potravy a kožešin nehrál ani v jedné z osad větší roli.

V chovu dobytka měl v Jezeřanech - Maršovicích i v Brně - Bystrci rozhodující roli tur domácí, jak je tomu ostatně po celý pravěk ve střední Evropě. U dalších domácích zvířat však je mezi oběma lokalitami již rozdíl. V Brně - Bystrci je na druhém místě prase domácí, zatímco v Jezeřanech - Maršovicích to je ovce a koza. Srovnáme-li však procentuální výskyt obou druhů, vidíme, že prase domácí je v podstatě na obou lokalitách zastoupeno stejně / 20,7 % a 19,6 %/. Dosti vysoký podíl ovce a kozy v Jezeřanech - Maršovicích / 25,5 %/ jde na úkor tura domácího, který je zde zastoupen o 16,1% méně než v Brně - Bystrci. Lze konstatovat, že podíl tura domácího ve skladbě chovaných druhů je právě v Jezeřanech - Maršovicích dosti nízký a je nahrazen drobnými přežívavci.

Dosti pestrá skladba divoce žijících zvířat, doložených v Jezeřanech - Maršovicích, nám umožňuje učinit si i určitou představu o ekologických poměrech v okolí zdejší osady. Zjištěné druhy lze podle L. Peškohu rozdělit do 3 ekologických skupin. Do první skupiny patří bobr říční, želva bahenní, skokan nebo ropucha a také tetrovka a sluka lesní. Tato zvířata jsou dokladem vlnkého až zamokřeného prostředí. Druhá skupina svědčí pro lesní prostředí a naleží do ní pratur, jelen lesní, srnec obecný, holub hřivnáč, sojka tetrovka, sluka lesní a také prase divoké a hranostaj. Za doklad otevřených nezalesněných prostor / stepi nebo kulturní stepi/ lze považovat třetí skupinu zvířat, k níž počítáme křepelku, sokola, zajíce, sysla a křečka. Z uvedeného rozlišení fauny vyplývá, že v okolí naší osady nelze počítat s rozlehlejšími odlesněnými prostory stepního charakteru. Četné doklady obyvatel lesního prostředí svědčí pro množství zalesněných ploch atlantických doubrav, tvořené podle závěrů E. Opravila předeším dubem provázeným jilmem, javorem, lískou, habrem i jasanem. V období trvání sídliště byly tyto hluboké lesy již nepochyběně lokálně prosvetleny více než tisíciletými zásahy člověka do původní tvářnosti krajiny a místo se zřejmě objevovaly i rozsáhlější areály stepního charakteru. Postupující odlesňování nevyvolávala jenom snahu po získání nových polí, ale velmi výrazně se projevovala i pastva, potřeba paliva a v menší míře i stavebního dříví, což nepochyběně postupně decimovalo stále širší okolí každé osady.

Závažnou roli v životě obyvatel sídliště v Jezeřanech - Maršovicích hrála skutečnost, že lokalita se nachází v bezprostředním okolí výchozů mladotřetihorních štěrků, jejichž typickou součástí jsou valouny rohovců, sloužících k výrobě štípané industrie. Osada byla tedy velmi dobře zásobena místní surovinou a rozhodně nepocitovala její nedostatek. Technologická analýza štípané industrie, kterou provedl J. Svoboda, svědčí, že v areálu sídliště pracovala pouze jedna specializovaná dílna. Představuje ji větší hliník č. 19, který podle zjištěných nálezů druhotně sloužil k výrobě štípané industrie. Dosavadní výzkumy časně eneolitických sídlišť ležících přímo u zdrojů rohovcových surovin prokazují, že právě tyto velké hliníky byly využívány jako primární dílny / vedle Jezeřan - Maršovic zejména Stránská skála u Brna/. Ze závěrů J. Svobody vyplývá, že naprostá většina těžených rohovců byla zpracovávána pro místní potřebu obyvatel sídliště a nelze počítat s jejich exportem mimo lokalitu. To kontrastuje s obrazem mladší osady z fáze IIb, kde zcela evidentně byla část produkce odnášena. Vše nasvědčuje tomu, že toto mladší sídliště mělo již zcela jiný charakter. Zatímco osada, kterou datujeme do fáze Ic, představovala běžnou vesnici, která využívala místní surovinu pro svoji potřebu, ve fázi IIb zde byl zbudován již speciální dílenský areál zaměřený na těžbu rohovců, jejich zpracování a v neposlední řadě i export. Dosažené poznatky osvětlují jeden aspekt vývojové dynamiky kultury s moravskou malovanou keramikou, který cílí k postupné diferenciaci a specializaci.

V závěrečné kapitole práce je nastíněn vývoj Moravy v období starého eneolitu. Vše nasvědčuje tomu, že lidstvo s moravskou malovanou keramikou je jediným reprezentantem vývoje v počáteční etapě starého eneolitu na celé Moravě. Z kultury s moravskou malovanou keramikou plynule vyrůstá jordanovská kultura, která navazuje na nejmladší fázi IIb moravské malované kultury, a v žádném případě s ní není současná. Toto tvrzení platí beze zbytku pro jižní polovinu země, situace na východní a severní Moravě není dosud zcela jasná, ale i zde předpokládám obdobný vývoj. V jordanovské kultuře můžeme zatím rozlišit nejméně dvě fáze. V materiálu starší fáze se projevují silné tradice nejmladší moravské malované keramiky a některé jižní prvky, které však zjevně nejsou dokladem příchodu nového obyvatelstva. Celá moravská jordanovská kultura, jakkoliv nelze pochybovat o jejím domácím původu, má výraznou jižní orientaci a především z této oblasti čerpal podněty ke svému vývoji. Její starší období je současné s kulturou Balaton-Lasinja I a v širším pojetí lze naše památky interpretovat jako severní větev uvedené kultury. V Rakousku je součástí tohoto středoevropského vývoje převážná část skupiny Bisamberg-Oberpullendorf. Mladší a nejmladší jordanovská kultura se zřejmě ještě dožívá existence kulturního komplexu Balaton-Lasinja II/III /"středoevropská kultura s

brázděný vpichem"/, a je možné, že v transformované podobě se podílí i na genezi středoeneolitické bolerázske skupiny. V průběhu jordanovské kultury, ale zřejmě ne hned v jejím raném stadiu, dochází k posunu nositelů baalberské skupiny památek na Moravu a začíná vývoj kultury nálevkovitých pohárů. Zpočátku tento lid obsazuje patrně jen některé dostupné regiony a pak následuje postupná infiltrace do dalších oblastí. Část baalberské skupiny je současná s kulturní formací Balaton-Lasinja II/III a z tohoto okruhu se na Moravu dostávají některé specifické druhy památek, jako jsou ucha typu Hunyadihalom / Scheiben - henkel/ a keramika zdobená brázděným vpichem. Závěrečná etapa starého eneolitu je pak především na jihozápadní Moravě charakterizována materiálem z jevišovické vrstvy C₂; v některých regionech se však zřejmě lze nadít odlišného vývoje.

5. Význam disertační práce pro společenskou praxi a další rozvoj vědní disciplíny

Předložená práce je příspěvkem k poznání historického vývoje na Moravě na počátku eneolitu. Důraz je kláden především na prohloubení vnitřní periodizace kultury s moravskou malovanou keramikou a na její vztah k dalším mladoeneolitickým a staroeneolitickým kulturám. Velká pozornost je věnována studiu hospodářské základny lidu s moravskou malovanou keramikou a ekologickým poznatkům, které přispívají k poznání vývoje krajiny na počátku pozdní doby kamenné. Při komplexním řešení problematiky je zejména v tomto směru nezbytná úzká spolupráce s některými přírodnovědnými disciplínami, které zase naopak mohou využít archeologických závěrů při studiu vlastního oboru.

6. Seznam nejdůležitějších publikovaných prací uchazeče, které mají vztah k dané problematice:

Sídliště kultury s moravskou malovanou keramikou v Jezeřanech-Maršovicích, PV za rok 1976, 20-21.

Sídliště kultury s moravskou malovanou keramikou ve Vyškově-Opatovicích, AR XXXVI, 1984, 20-30 / spolu s V. Janákem/.

Sídliště mladšího stupně kultury s moravskou malovanou keramikou v Jezeřanech-Maršovicích, AR XXXVI, 1984, 378-410 / spolu s P. Košturníkem, L. Peškem, A. Přichystalem, M. Salašem, J. Svobodou/.

Nové archeologické nálezy pod Pavlovskými vrchy, AR XXXVII, 1985, 130-137 / spolu s M. Čižmářem/.

Die Neige der älteren Stufe der Kultur mit mährischer bemalter Keramik im Lichte der Funde aus Jezeřany-Maršovice und Brno-Bystrc. II. mezinárodní symposium o lengyelské kultuře. Nitra - Nové Vozory 1984 / v tisku/.

Mähren an der Schwelle des Aneolithikums. In der Kandidaten-Dissertation löst der Autor die Problematik der Anfänge des Aneolithikums in Mähren. Die Hauptaufmerksamkeit ist der Kultur mit mährischer bemalter Keramik /weiter MBK/ gewidmet; ihre jüngere Stufe können wir schon als fröhliche Aneolithik betrachten.

Die Arbeit enthält eine eingehende Analyse der Grabungen auf zwei Siedlungen: in Jezeřany-Maršovice /Bez. Znojmo/ und in Brno-Bystrc /Bez. Brno-město/. Wie erwiesen wurde, bedeuten beide Lokalitäten eine wichtige Quelle für das Studium der ökonomischen Basis des gegebenen Zeitabschnittes. Beide Siedlungen kann man in Phase Ic der Kultur mit MBK einreihen, die den Übergang zwischen zwei Hauptentwicklungsstufen /zwischen den Phasen Ib und IIa/ bedeutet. Die angeführte Phase charakterisiert vor allem das gemeinsame Vorkommen von gelbroter und weissroter Bemalung in den Fundkomplexen, die Absenz der Bemalung mit Vorritzung und die Massenvertretung der einfachen Bemalung auf monochromem Anstrich. Das beschriebene Material ist ein offensichtlicher Beleg der kontinuierlichen Entwicklung der Kultur mit MBK ohne direkter Eingriffe aus anderen Räumen.

Die ökonomische Basis beider Siedlungen bildete die Landwirtschaft /man fand Emmer-Triticum dicoccum/ und die Viehzucht. Vor allem hat man Hausrind, weiter Hausschwein, Schaf und Ziege gezüchtet. Der Anteil an Jagdtieren erreicht in Brno-Bystrc 8,3% und in Jezeřany-Maršovice 9,6%.

Im Abschlusskapitel der Arbeit ist die Entwicklung auf dem Gebiet Mährens im Zeitabschnitt des alten Aneolithikums entworfen. Aus der Kultur mit MBK entwickelt sich die Jordanov-Kultur, die unmittelbar auf ihre jüngste Phase IIb anknüpft. Die Voruntersuchungen zeigen, dass es möglich sein wird in der Jordanov-Kultur 2 Phasen zu unterscheiden. Im Material der älteren Phase äußern sich Traditionen der jüngsten MBK und einige südl. Elemente. Man kann sie mit der Kultur Balaton-Lasinja I synchronisieren; im breiteren Sinne des Wortes kann man unsere Hinterlassenschaften als nördlichen Zweig der angeführten Kultur betrachten. Die jüngere und jüngste Jordanov-Kultur existierte noch während des Bestehens des Kulturkomplexes Balaton-Lasinja II/III. In diesem Zeitabschnitt kommt es auch zur Ankunft der Träger der Baalberger-Gruppe nach Mähren und es beginnt die Entwicklung der Trichterbecher-Kultur.

PROBLEMATIKA VZNIKU A VÝVOJE VĚTEŘOVSKÉ SKUPINY NA MORAVĚ

/Autoreferát kandidátské disertace/

Jana Stuchlíková, AÚ ČSAV Brno

Školitel: PhDr. Jaromír Ondráček, CSc.

Oponenti: Univ. prof. dr. Jozef Vladár, DrSc.
PhDr. Václav Moucha, CSc.
PhDr. Jiří Říhovský, CSc.

Práce byla obhájena dne 17.10.1984 v AÚ ČSAV Brno.

Moravskou věteřovskou skupinu detailně zpracoval před více než dvaceti lety K. Tihelka, který navázel na činnost J. Palliardiho, I. L. Červinky a dalších badatelů. Autorovy četné publikace, zaměřené k problematice závěru starší doby bronzové, vyústily v syntetickou práci z roku 1960, v níž podal celkové hodnocení sledovaného období. Kromě starších nalezových fondů se opíral především o výsledky svých odkryvů na Cezavách u Blučiny a několika dalších terénních prací, uskutečněných v poválečných letech. V poslední době se díky všeobecnému rozvoji archeologického bádání realizovala řada výzkumů, jež výrazně rozšířily pramenou základnu a poskytly spolehlivá terénní pozorování. Nové poznatky umožnily vytvoření úplnějšího pohledu na historický vývoj Moravy na konci starší doby bronzové.

Věteřovská skupina je nedílnou součástí většího komplexu, pro nějž používáme název maďarovsko-věteřovská kultura. Rozpadá se na maďarovskou skupinu se sídelním prostorem v oblasti jz. Slovenska a věteřovskou skupinu, která zaujímá větší část Moravy se samostatnou oikumenou na Opavsku a další území v Dolním Rakousku. Její odnoží je böhemickejší typ v zadunajské části Dolního Rakouska. Drobné odchylky mezi maďarovskou a věteřovskou skupinou spolu s böhemickejším typem lze klasifikovat jako pouhé rozdíly mezi jednotlivými větvemi jedné kultury, jejíž existenci na celém uvedeném území dokládá shodná doba vzniku, téměř stejná doba trvání i totožná ekonomická základna a nadstavbová sféra.

Pro hodnocení sledovaného období z chronologického hlediska má klíčový význam otázka vztahu věteřovské skupiny k předchozí únětické kultuře, dále její vnitřní rozčlenění a konečně podíl věteřovské skupiny na formování mohylové kultury střední doby bronzové. Ve vývoji tehdejší společnosti pozorujeme dva důležité faktory, představované rozvojem výšinných a opevněných sídlíš a téměř úplnou absencí hrobových nálezů. Tyto otázky jsou hlavním předmětem studia předložené práce. Základem pro stanovení hmotné náplně věteřovské skupiny se staly vedle starších nalezových fondů především nové, většinou dosud nepublikované soubory, pocházející zejména ze záchranných výzkumů AÚ ČSAV Brno.

Výchozím bodem problematiky vzniku a vývoje věteřovské skupiny je zpracování závěrečného úseku únětické kultury: jemuž v minulosti věnoval pozornost již K. Tihelka. Na základě nového materiálu a přehodnocení starších celků je v současné době možné částečně korigovat a doplnit některé jeho závěry. Náplň pozdní páté fáze únětické kultury stanovil J. Ondráček a oba jmenovaní badatelé upozornili na několik nalezišť, kde se v keramické náplni začínají vedle únětických tvarů objevovat prvky vznikající věteřovské skupiny. V současné době je možno do pozdně únětického období zařadit nálezy ze 12 sídlíš a 19 pohřebišť a ojedinělých hrobů.

V keramice se nové elementy projevují především na džbánčích, amforách, koflících a hrncích, přičemž některé z nich navazují na tvary typické pro klasickou fazu únětické kultury. V jejím závěrečném úseku se objevují čtyři typy džbánků, z nichž do inventáře věteřovské skupiny přecházejí zejména tvary s vysokým, kónickým rozevřeným hrdlem, s tlačeným tělem a vklopeným dnem. Jeden z vůdčích typů představují dvouuché amfory s pronutým hrdlem a tělem se spodní výdutí, někdy tupě lomenou. Stavbou těla se silně podobají jednomu typu džbánků a přezívají do starověteřovského období. V hrobech se poměrně často setkáme s drobnými bezuchými amforkami, zatímco obdobné nádoby velkých rozměrů známe z několika sídlíš. V později podobě přechází do věteřovské skupiny rovněž tzv. klasický koflík. Přes omezený počet spolehlivých nálezů se zdá nanejvýš pravděpodobné, že vývoj probíhal od únětických tvarů k věteřovským přes formy s náznakem kalichovité profilace hrdla. Pro tuto teorii svědčí i řada koflíků se zvětšujícím se průměrem okraje a vklopeným dnem, postrádajících však kalichovité formování hrdla. Se vznikem věteřovské skupiny úzce souvisí původ soudkovitých hrnků, za jejichž prototypy můžeme označit mírně kónické nebo válcovitě nádoby s vertikálním nebo horizontálním uchem. V pozdně únětickém období se začínají objevovat misky s dovnitř rozšířeným okrajem, který je pro věteřovské tvary zvláště typický.

Možnosti využití bronzové industrie jsou značně omezeny nevelkým počtem nálezů, malou chronologickou citlivostí některých druhů a zřejmě i druhotným využíváním bronzových předmětů z vykradených únětických

hrobů. Z chronologicky průkazných typů se v pozdně únětickém materiálu vyskytly knoflíky, masivní dláta, hřivny, některé typy jehlic a záušnic s vícenásobným vinutím. Nejvíce jsou zastoupeny jehlice s rourkovitou hlavicí a šálovitou zahnutou jehlou a jehlice s kulovitou, šikmo provrtanou hlavicí. Typickým znakem pozdně únětického období je výskyt tvaru s tordovanými jehlami.

Rozbor inventáře pozdně únětických lokalit dokumentuje návaznost únětické kultury a véteřovské skupiny. Většina těchto předmětů má analogie v únětice-véteřovském prostředí v Dolním Rakousku a na jz. Slovensku se s mnohými tvary setkáme v náplni húbanovského typu i smíšeného únětice-maďarovského horizontu. V tomto období tkví rovněž kořeny významných změn v ekonomické i sociální struktuře společnosti, jež při - nesly zároveň nové jevy v oblasti nadstavby. Stopy osídlování strategicky výhodných poloh zjištujeme na většině pozdějších véteřovských výšinných sídlišť. Vedle vystupu významu návrších osad potvrzuje d - strukci dosavadního společenského systému základ rozsáhlých únětických pohřebišť. V mládounětických hro - bech se snižuje počet milodarů, v hrobě č. 8 z Mušova se nalezlo dokonce pouze torzo velké nádoby. Jedno - tlivé hroby se výrazně odlišují výbavou i náročností úpravy hrobové jámy a zřetelně tak ukazují na značné sociální rozvrstvení. Zcela běžnou záležitostí se stalo pravidelné vylupování hrobů, zaměřené na zisk cen - ných kovových předmětů.

Formování véteřovské skupiny se na základě všech zjištěných skutečností jeví jako vyvrcholení staro - broncového vývoje, započatého únětice-kulturou. Téměř identická situace na jz. Slovensku i v Dolním Rakousku dokládá paralelní vznik obou odnoží maďarovsko-véteřovské kultury ze staršího místního podloží a pod silným vlivem dnes již dobré známého jv. kulturního proudu. Oproti původní koncepci K. Tihelky o vzniku moravské véteřovské skupiny v důsledku expanze nositelů maďarovské skupiny v jz. Slovenska dal sou - časný stav bádání za pravdu výše uvedené teorii, kterou razil již v padesátých letech A. Točík. Mezi nej - významnější únětice-véteřovská naleziště patří pohřebiště v Lanžhotě, Horních Vestonicích, části nově objevených pohřebišť v Dolních Vestonicích a Mušově a soubor starých hrobových nálezů z Mikulova. Sídlištní nálezy tohoto časového horizontu známe především z Cezav u Blučiny, Staré Břeclavi, Člupi u Maref, Ša - tová a Šlapanic. Nejvíce naleziště se koncentruje na pravém břehu řeky Dyje pod Pavlovskými vrchy, druhá větší skupina je soustředěna v oblasti soutoku řek Svitavy a Svratky. Na východní Moravě byly naopak pouze ojediněle zjištěny prvky únětice-véteřovského horizontu v souboru materiálu z Bánova, Sobůlek a Véteřova. Podle současného stavu výzkumu lze tedy za krystalizační území véteřovské skupiny považovat prostor od Podyjí přibližně po Brněnsko. Tomu nasvědčuje i poloha sídlišť v Budkovicích s nálezy starovéteřov - ského období, které se nachází ještě západněji.

Na Moravě známe v současné době véteřovské nálezy ze 139 lokalit na katastrech 118 obcí. V soupise z roku 1962 zaznamenal K. Tihelka celkem 99 nalezišť, některá z nich však do rámce véteřovské skupiny nepatří. Nejčastěji /ve 12 případech/ jde o lokality z pozdně únětického období. Přes značné bohatství pramenné základny véteřovské skupiny je vypovídací hodnota velkého množství staršího materiálu částečně zne - hodnocena nedostatečně podchycenými nálezovými okolnostmi a nerespektováním nálezových celků. Nedostatkem je i mezerovitost ve zpracování a publikaci materiálu z klíčových lokalit, jakými jsou např. Cezavy u Blučiny, Hradisko u Kroměříže nebo Olomouc. Rozhodující složku nálezového fondu véteřovské skupiny tvo - ří keramika, jejíž hojnost i kvalita dokládá vysokou úroveň hrnčířství, provozovaného řemeslným způsobem. Z typologického hlediska lze tuto skupinu nálezů dělit do 10 tříd, které se rozpadají na řadu typů a variant.

Výraznou skupinu běžné užitkové keramiky s minimální chronologickou citlivostí představují hrnce. Po tvarové stránce je možno rozlišit 3 typy, z nichž největší část tvoří nádoby s oválným tělem. Mnohem méně četným typem jsou nízké široké tvary a velmi vzácně se ve véteřovském prostředí setkáme s hrnci nebo spíš se hrnkou s uchem vycházejícím z okraje.

Do keramické třídy jiných hrncovitých tvarů radíme především velké nádoby, označované obvykle v literatuře jako druh zásobnic. Sem naleží hrncovité tvary s odděleným prohnutým hrdlem, jejichž chronologická průkaznost je velmi malá. Druhá varianta, hrncovité nádoby s odděleným válcovitým hrdlem, se radí do klasické fáze véteřovské skupiny. Druhý typ jiných hrncovitých tvarů představují amforovité nádoby, které jsou geograficky omezeny na Moravu a Dolní Rakousko.

K nejtypičtějším keramickým projevům véteřovské skupiny patří amfory. Jejich základní typy jsou dědicitvím pozdně únětice-kultury, tvarová variabilita véteřovských amfor je však oproti únětice daleko vyšší. Dvouuché amfory rozdělujeme do čtyř základních typů, v jejichž rámci můžeme rozlišovat několik variant. Z mladé únětice kultury přežívají dvouuché exempláře s prohnutým hrdlem. Ve starovéteřovském materiálu z Budkovic se setkáme ještě s tvary se spodní výdutí, které ve véteřovském prostředí rychle vymizely a klasické fáze se již nedožívají. Dále se patrně vyskytovaly amfory s prohnutým hrdlem a soumrně vyklenutým tělem. K uvedené skupině naleží ještě drobné nádoby s mírně prohnutým hrdlem, kulovitým tělem a nožkami na obvodě vklopeného dna, známé z klasické fáze. Další typy zastupují dvouuché amfory s válcovitým a vlnovitě prohnutým hrdlem a tvary s kónicky rozevřeným hrdlem, které se vyvíjejí až v klasickém období a objevují se i v poklasické fázi. Vzácně jsou zastoupeny amfory s kónicky zúženým hrdlem, o jejichž přesnějším chronologickém postavení se zatím nelze uspokojivě vyjádřit.

Z únětice předloh se vyvíjely i bezuché amfory. Obvyklejší typem jsou tvary s válcovitým hrdlem, přežívající až do poklasické fáze, kdežto s exempláři s kónicky rozevřeným hrdlem se setkáme velmi zřídka.

Druhý nejběžnější typ nádob představují mísy. Mezi véteřovskými tvary jednoznačně dominují neprofilované mísy, zejména nízké tvary s oblou stěnou a rovným, dovnitř rozšířeným okrajem. Pro datování má velký význam miska s podélnými otvory s Bulhar a nádobka s kombinací kulatých a podélných otvorů z Hradiska u Kroměříže, které naleží do poklasické fáze. Z únětice kultury přežívají mísy s prohnutým hrdlem, zná -

mě též výlučně z Moravy a v malém počtu z Dolního Rakouska. Na únětické tvary navazuje rovněž jedna skupina hrncovitých mís. Naproti tomu další varianta s uchy přes oddělené hrdlo ukazuje na vztahy ke Karpatské kotlině.

Nejméně zastoupeným druhem keramiky věteřovské skupiny jsou džbánky. Ve věteřovském prostředí se objevují tvary s vysokým prohnutým hrdlem a kulovitým tělem, v nichž doznívají tradice pozdně únětické keramiky. Z Moravy a Dolního Rakouska známe typ džbánků s též s ou stavbou těla jako koflíky. Z jz. Slovenska pronikají na Moravu maďarovské džbánky, které se objevují na 10 věteřovských lokalitách, kromě Bánova a Želešic vždy po jednom exempláři.

Třídu koflíků můžeme rozdělit na vyšší tvary a nízké koflíky označované obvykle v literatuře jako šálky. Další vývojový stupeň klasických únětických koflíků představují tvary s kalichovitě rozevřeným hrdlem, z nichž lze odvodit nízké koflíky se široce rozevřeným hrdlem, rozšířené v celé maďarovsko-věteřovské kultuře. Časově náleží klasické fázi a ojediněle se objevují i v poklasickém období. Stejně lze datovat nízké koflíky s vlnovitě prohnutým hrdlem, jejichž výskyt je omezený na východní a částečně střední Moravu.

Jedním z hlavních keramických tvarů věteřovské skupiny jsou soudkovité hrnky. Jejich starobylou formu představují štíhlejší, mírně kónické tvary, u nichž se ještě nesetkáme s nožkami na obvodě dna. Další typ reprezentují esovitě profilované hrnky, které lze zařadit do klasické fáze.

Do keramické třídy jiných užitkových typů řadíme pokličky, cedinky, osudí a pohárky, vesměs tvary s minimální chronologickou průkazností. Stejně je tomu u většiny zástupců drobných keramických tvarů, kam patří rozmanité hliněné výrobky různého účelu, které nemají vnitřní dutý prostor. Jsou to především drobné věci, z nichž některé představují praktické pomůcky, jiné ozdobné nebo i zábavné předměty a některým z nich se přisuzuje kultovní význam. Poslední skupinou keramiky jsou zvláštní tvary. Funkce těchto nádob je většinou obtížně vysvětlitelná a často se setkáme s několika zcela odlišnými interpretacemi jejich účelu.

Věteřovská skupina je velmi chudá na doklady produkce bronzových předmětů, což je ovšem vysvětlitelné sdílištěm charakterem drtivé většiny nalezišť. Značná část bronzových výrobků navíc pochází z vrstev na lokalitách s únětickým i věteřovským osídlením /Blučina, Křepice, Leskoun, Znojmo/, takže jejich kulturní zařazení je velmi obtížné. Z bronzových zbraní jsou chronologicky nejdůležitější sekromlaty křtěnovského typu z Bánova a Olbramovic. K jejich datování přispěl exemplář nalezený ve věteřovsko-mohylovém hrobě z počátku stupně B B1 v Boroticích. Z dalších zbraní náleží do věteřovského období spolehlivě pouze dýky z Charvát a Věteřova a dokladem užívání bronzových kopí je nález kadlubu z Josefova. Bezpečně je datován depot z Věteřova, sestávající z masivního dláta a 8 bronzových sekér se schůdkem, které mají analogie v nalezech z klasické fáze maďarovské skupiny z Nitrianského Hrádku. Další exempláře shodného typu sekér známe z Cezav u Blučiny a Hradiska u Kroměříže. Z věteřovských sídlišť pochází větší počet bronzových dláta a šídel, která jsou pro bližší datování málo vhodná. Z bronzových šperků se nejčastěji setkáme s jehlicemi s kulovitou hlavicí a rovněž výskyt jehlic s rourkovitou hlavicí a s hlavicí svinnou v očko, známých pouze z polykulturních lokalit, je podle slovenských a dolnorakouských analogií velmi pravděpodobný. Torem náramku je zřejmě plechový pásek z věteřovského objektu v Bezměrově. Značně neobvyklým tvarem je plechový terčík zdobený vybíjenými body z Hodonic, pro nějž najdeme obdobu ve dvou exemplářích z věteřovsko-mohylových hrobů v Boroticích.

Jedním z charakteristických znaků sledovaného období je rozkvět produkce kostěné a parohové industrie, považované za jedno z hlavních odvětví specializované řemeslné výroby. Kostěné předměty dělme na dvě základní skupiny; jednu tvoří nástroje a zbraně, druhou různě krásně předměty. Nejobvyklejším druhem drobných nástrojů jsou šísla a hroty a často se vyskytuji i hladítka, používaná zřejmě při výrobě keramiky a zpracování koží. Různým způsobem jsou v literatuře interpretovány nástroje s ozubenou pracovní hranou, dlátovitě ukončené nástroje a kostěné brusle. Velkou skupinu představují masivní nástroje, vyráběné především z parohu, z nichž některé zřejmě sloužily i jako zbraně. Patří sem tzv. sekromlaty, palice a kladiva a rovněž motykovité nástroje se zaostřeným hrotom. Ozdobné výrobky z kosti a parohu /zděře, postranice koňských uidel atd./ byly podrobně publikovány a jejich význam pro absolutní chronologii i sledování kulturních kontaktů s jihovýchodní Evropou je dostatečně prokázaný. Moravské nálezy tohoto druhu známe dosud výlučně z výsinných a opevněných sídlišť.

Rozsáhlé systematické výzkumy věteřovských, maďarovských a otomanských opevněných osad, zahájené koncem čtyřicátých let, umožnily docenit významnou úlohu této sídlištní formy na sklonku starší doby bronzové. Na Moravě je v tomto směru situace méně příznivá než na Slovensku, neboť zpracování dvou největších výzkumů - Cezav u Blučiny a Hradiska u Kroměříže - nebylo dokončeno a na dalších lokalitách proběhly pouze drobné záchranné a zjišťovací akce.

Na 5 nalezištích /Cezavy u Blučiny, Hradisko u Kroměříže, Leskoun u Olbramovic, Olomouc, Skrbeň/ se podařilo zachytit opevnění, sestávající ve většině případů z valu a příkopu lichoběžníkovitého nebo trojúhelníkovitého průřezu. Při stavbě valu se používalo lomového kamene a hlinity násep byl vzadu držený kulovou konstrukcí. K budování opevnění nedocházelo nepochyběně naráz, avšak stav výzkumu zatím nedovoluje přesnější stanovit dobu jejich vzniku v průběhu věteřovské skupiny. Na Leskouně u Olbramovic se zjistil vstupní prostor do opevněného areálu. Další dvě skupiny tvoří lokality s umělou fortifikací, jejíž stáří není zjištěno a návršní osady, kde se pozůstatky opevnění nedochovaly. Podle polohy lze výsinná sídliště rozdělit do 3 skupin. Nejčastěji se nachází na ostrožnách nad vodními toky /8 nalezišť/, 6 lokalit se rozprostírá na výběžcích horských masívů a 2 opevněná sídliště leží na terasovitých vyvýšeninách při inundaci

řeky Moravy. V současné době známe tedy na Moravě 16 výšinných a opevněných sídlišť, t.j. cca 11% z celkového počtu nalezišť.

Ze složení nálezů /depoty bronzů, výjimečné keramické a kostěné předměty/ se zdá, že můžeme mluvit o jisté ekonomické nadřazenosti těchto osad. Velmi skromné doklady metalurgické činnosti a naopak několik nových nálezů dyzen a kadlubu z běžných nížinných sídlišť ukazují, že kovolitecká výroba nebyla výhradní doménou návrších osad. Je pravděpodobné, že významnou roli při jejich rozvoji hrála zřejmě spíše obchodní činnost, t. zn. zprostředkování obchodu nejen s hotovými výrobky, ale i surovinou. Moravský výzkum není zatím na takovém stupni, aby dovolil vyvodit jednoznačné závěry o postavení výšinných a opevněných sídlišť a jejich obyvatel vůči ostatním osadám z hlediska sociálních a vnitrospolečenských vztahů. Na základě analogií ze sousedních oblastí se můžeme domnívat, že tyto osady byly zároveň správních center určitých území a zároveň sídly ekonomicky nejsilnější vrstvy tehdejší společnosti.

Velmi málo jsme zatím informováni o rozloze a vnitřním uspořádání nížinných zemědělských sídlišť. Na celé řadě nalezišť bylo zaznamenáno silné nahuštění objektů i případy jejich vzájemné superpozice. Zajímavá svědectví hospodářského charakteru přinesla některá zjištění o využívání sídlištních jam k uskladňování potravin. Jediným dokladem sídelního objektu je nález půdorysu obdélníkové stavby s mohutnou kúlovou konstrukcí na výšinném sídlišti v Budkovicích.

Ekonomika nositelů věteřovské skupiny byla založena na zemědělské produkci, jejímiž přímými doklady jsou jedině nálezy zuhelnatělých obilek a nepřímými nástroje a pomůcky používané k zemědělským pracím. Velké množství zvířecích kostí ze sídlišť svědčí o intenzivním dobytkářství, zaměřeném zejména na pěstování skotu a vepře, v menší míře koz a ovce. Osteologický materiál se téměř výlučně omezuje na kosti domácích zvířat. Ve sledovaném období dochází k rozšíření chovu koně, což umožnilo spolu s používáním vysplého typu vozu výrazné zrychlení dopravy a rozvoj dálkového obchodu.

Výrazným znakem věteřovské skupiny je dosud nevyjasněná absence pohřebišť. Až na několik výjimek známe pouze nálezy kostér nebo jejich částí ze sídlištních objektů a kulturních vrstev, ojediněle byly zjištěny žárové pohřby a jen o málo častější jsou dětské pohřby v nádobách. Existenci rituálních kostrových pohřbů dokládají 4 případy hrobů z Klentnice, Kněždubu, Olbramovic a Přerova. Nedávno bylo na mohylníku v Boroticích objeveno několik hrobů, které náleží věteřovsko-mohylovému období. Na 5 lokalitách se nalezly dětské pohřby v nádobách, ne všechny tyto nálezy však lze spolehlivě řadit do okruhu věteřovské skupiny. Žárový hrob z klasické fáze byl zjištěn na Hradisku u Kroměříže, ne zcela jednoznačný žárový pohřeb známe z Bezměrova a starý objev z Dolních Kounic je dnes již nekontrolovatelný. Lidský kosterný materiál v nerituálním uložení se vyskytl na 13 sídlištích, u dalších 7 lokalit jde o nejisté nálezy bez okolnosti. Na několika nalezištích byl zachycen větší počet objektů s kostrami a vzácné jsou případy jam s pozůstatky většího počtu jedinců. Cenným přínosem k této problematice se stal objev hromadného pohřbu 8 jedinců, příslušníků jedné rodiny, na dně objektu č. 6 z Velkých Pavlovic. Podle většiny dostupných nálezů se zdá, že nejde o skutečné, t.j. rituální pohřby, ale o závažný jav, vyplývající ze sociálních a společenských poměrů ve starší době bronzové. Téměř úplná absence věteřovských hrobů na Moravě je pravděpodobně alespoň zčásti dána stavem výzkumu. Nelze vyloučit ani hypotézu, že tyto hroby nejsou zatím schopni vždy rozeznat /např. vzhledem k úbytku milodarů a masovému vykrádání/ a správně chronologicky zařadit.

Podobně jako maďarovskou skupinu a dolnorakouskou věteřovskou skupinu s böheimkirchenškým typem lze za současného stavu výzkumu rozdělit moravskou věteřovskou skupinu na 3 vývojové fáze. Na přechodný úněticko-věteřovský horizont bezprostředně navazuje /případně s ním i částečně splývá/ první, starověteřovská, fáze, reprezentovaná zejména částí nálezů ze sídliště v Budkovicích, Hodonicích a zřejmě i Mušova. V keramické náplni se již setkáme s čistě věteřovskými tvary /starobylá forma soudkovitých hrnku; mísy s rovným, dovnitř rozšířeným okrajem/ a zároveň jsou zde patrný ohlas předchozího období /některé typy amfor a džbánků/.

Podobně jako u jiných krátkodobých kultur náleží většina nálezového fondu do klasické fáze věteřovské skupiny. V rámci tohoto chronologického úseku je možné vydělit dvě základní regionální větve. Jedna zaahrnuje jižní a j.z. Moravu po Brněnsko a Vyškovsko a je shodná s dolnorakouskou věteřovskou skupinou spolu s böheimkirchenškým typem. Do druhé patří j.v. a střední Morava /naleziště při řece Moravě a jejích přítocích/ a vyznačuje se některými společnými znaky se západní odnoží maďarovské skupiny. Smíšenou oblastí je část Břeclavska, Kyjovska a Hodonínska. Poněkud odlišný charakter má malá enkláva na Opavsku, jež souvisí s územím polského Slezska a Malopolska.

Vývoj věteřovské skupiny vyúsťuje do poklasické fáze, která představuje počátek kulturní bipartice Moravy ve střední době bronzové. Na jižní Moravě je trvání závěrečného období velmi krátké a náleží sem zejména sídliště v Bulharech a několik hrobů z Borotic. Dále je tento úsek zastoupen i na některých výšinných sídlištích /Blučina, Věteřov/. Odlišně se jeví situace na střední a severní Moravě, odkud jsou po-klasické nálezy mnohem bohatší a věteřovská skupina zde přežívala déle. V rámci Reineckova chronologického systému klademe starověteřovskou a klasickou fázi do druhé poloviny stupně B A₂. Poklasická fáze na jižní Moravě představuje pouhé vyznívání věteřovského osídlení a při jejím datování je třeba počítat s počátkem stupně B B₁, kdežto na střední a severní Moravě vyplňuje patrně téměř celý stupeň B 1.

Literatura:

- Benkovský-Pivovarová, Z. 1976: Zur Enddatierung des Kulturreises Maďarovce-Véteřov-Böheimkirchen, Germania 54, 341-359.
- Bóna, I. 1975: Die mittlere Bronzezeit Ungarns und ihre südostlichen Beziehungen, Budapest.
- Furmánek, V. - Vladár, J. 1983: Opevné osady doby bronzovej na Slovensku, AR XXXV, 3-13.
- Hásek, I. 1975: Hrazené osady věteřovského horizontu v Čechách, ČNM CXIV, 105-118.
- Moucha, V. 1963: Die Periodisierung der Úněticer Kultur in Böhmen, SbČSSA 3, 9-60.
- Neugebauer, J. W. 1977: Böheimkirchen, Monographie des namengebenden Fundortes der Böheimkirchnergruppe der Véteřov-Kultur, ArchA 61/62, 31-207.
- Neugebauer, J. W. 1979: Die Stellung der Véteřovkultur bzw. ihrer Böheimkirchner Gruppe am Übergang von der frühen zur mittleren Bronzezeit Niederösterreichs, Archäologisches Korrespondenzblatt 9, Heft 1, 35-52.
- Ondráček, J. 1962: Únětické pohřebiště u Rebešovic na Moravě, SbČSSA 2, 5-100.
- Ondráček, J. 1964: Časné únětická kultura na Moravě a problém jejího vzniku, rkp. kand. disertace, Brno.
- Spurný, V. 1954: Pohled do osídlení Hradiska u Kroměříže ve střední době bronzové, PA XLV, 357-382.
- Spurný, V. 1972: Sídliště starší a střední doby bronzové v Bezměrově u Kroměříže, PA LXIII, 180-248.
- Stuchlík, S. 1984: K datování konce věteřovského osídlení na jižní Moravě, AR XXXVI, 173-186.
- Tihelka, K. 1952: Sídliště věteřovského typu na Moravě, ČNM XXXVII, 313-334.
- Tihelka, K. 1960: Moravský věteřovský typ, PA LI, 27-129.
- Tihelka, K. 1962: Moravský věteřovský typ. II. část, ŠZ AÚ SAV 8, Nitra.
- Točík, A. 1964: Opevněná osada z doby bronzovej vo Veselom, Bratislava.
- Točík, A. 1978-81: Nitrianský Hrádok - Zámeček. Bronzezeitliche befestigte Ansiedlung der Maďarovce-Kultur, MAS III, Nitra.
- Vladár, J. 1973: Osteuropäische und mediterrane Einflüsse im Gebiet der Slowakei während der Bronzezeit, SIA XXI, 253-257.
- Vladár, J. 1977: Zur Problematik der befestigten Siedlungen der ausgehenden älteren Bronzezeit in der Slowakei, Marburger Studien zur Vor- und Frühgeschichte, Band I, 175-192.

Die Problematik der Entstehung und Entwicklung der Véteřov-Gruppe in Mähren. Die mährische Véteřov-Gruppe präzisierte und bearbeitete ausführlich ungefähr vor einem Vierteljahrhundert K. Tihelka. Seit dieser Zeit vermehrte sich das Fundmaterial insofern, dass man an eine neue Auswertung des Schlusses der älteren Bronzezeit herantreten konnte. Die Véteřov-Gruppe bildet einen Bestandteil eines grösseren Komplexes, für den wir die Bezeichnung Maďarovce-Véteřov-Kultur benutzen. Der Ausgangspunkt für die Lösung der Problematik der Entstehung der Véteřov-Gruppe ist eine Klärung des Schlussabschnittes der vorangehenden Úněticer-Kultur. Zur Zeit können wir in die Spätúněticer-Periode Funde aus 12 Siedlungen und 19 Gräberfeldern einreihen. In der Keramik sind die neuen Elemente vor allem auf den Formen der Krüge, Amphoren, Tassen und Töpfchen offenbar. Ausdruckvolle Änderungen in dem Bereich der sozialen und ökonomischen Beziehungen äussern sich durch den Verfall der ausgedehnten Gräberfelder und die Gründung von Ansiedlungen auf Höhenlagen. Die Anfänge der Véteřov-Gruppe äussern sich als ein Höhepunkt der altbronzezeitlichen Entwicklung, die durch die Úněticer-Kultur begonnen wurde.

Auf diesen spätúněticer Zeitabschnitt knüpft unmittelbar die Altvéteřov-Phase an, die besonders Funde aus den Siedlungen in Budkovice und Hodonice repräsentieren. Die Mehrzahl der Fundorte gehört in die klassische Phase, die wir gleichfalls wie die erste Phase, in die zweite Hälfte der Stufe B A₂ nach Reinecke, legen. Vom geographischen Gesichtspunkt aus, kann man im Rahmen der Véteřov-Gruppe zwei Zweige unterscheiden, von denen der erste Süd- und Südwestmähren einnimmt, der zweite breitet sich im Marchtal und ihren Nebenflüssen aus. Die nachklassische Phase bedeutet den Anfang der Kulturteilung Mährens in der mittleren Bronzezeit. In Südmähren stellt dieser Abschnitt nur ein Ausklingen der Véteřov-Besiedlung am alleinigen Beginn der Stufe B B₁ vor. In Mittel- und Nordmähren sind Funde der nachklassischen Phase wesentlich reicher und man kann sie wahrscheinlich fast in die ganze Stufe B B₁ datieren.

In Mähren kennen wir heute Véteřov-Funde von 139 Lokalitäten auf den Katastern von 118 Gemeinden. Ungefähr 11% von dieser Zahl bilden Höhen- und befestigte Siedlungen /16 Fundstellen/ und auf 5 davon wurde eine Fortifikation festgestellt. Ein markantes Merkmal der Véteřov-Gruppe ist die bisher ungeklärte Absenz von Gräberfeldern. Wir kennen lediglich 4 Fälle von ritualen Körpergräbern, 1 verlässlichen Fund eines Brandgräbes und einige Kindergräber in Gefässen. Die Mehrzahl des anthropologischen Materials stammt von Funden an Skeletten oder deren Teilen in Siedlungsgruben oder -schichten.

ROHOVCE ZE STRÁNSKÉ SKÁLY U BRNA A JEJICH UPLATNĚNÍ V NEJSTARŠÍCH VÝROBNÍCH PROCESECH

/Autoreferát kandidátské disertace/

Jiří Svoboda, AÚ ČSAV Brno

Školitelé: Doc. RNDr. Bohuslav Klíma, CSc.
PhDr. Jan Jelínek, DrSc.

Oponenti: PhDr. Ladislav Bánesz, CSc.
Prof. dr. Bohuslav Novotný, DrSc.
PhDr. Karel Valoch, CSc.

Práce byla obhájena dne 18.6.1985 v AÚ ČSAV Brno.

1. Přehled o současném stavu problematiky

Současná československá archeologie obrací stále častěji a systematictěji pozornost ke zkoumání pravěké výroby; těžby surovin, zemědělství i řemeslné výroby /Pleiner 1974 s lit./. Všude tam, kde pravěký člověk přichází do styku s kamennými surovinami, se lze opřít o práce J. Štelcla /Štelcl-Malina 1974 s lit.; srv. též Žebera 1955/.

Slibnými objekty pro takto orientovaný výzkum jsou místa výchozů surovin k výrobě štípané industrie /pro Maďarsko např. Bacskay 1984, pro Polsko Lech 1981, 1983, aj./. Na území Československa se již archeologicky blíže zkoumaly výchozy křemenců v Tušimicích /Neustupný 1966/ a v Bečově /Fridrich 1972/. Na Moravě byly oblasti výchozů zatím spíše systematicky vysbírávány /publikace K. Valocha/ a teprve v poslední době jsou v širší míře prováděny i archeologické výkopy. K významným moravským surovinovým výchozům patří Stránská skála.

Útvar Stránské skály byl znám nejprve jako geologická lokalita jury a poté jako významné naleziště pleistocenní fauny /Woldřich 1916, Absolon a kol. 1933/. Studium faunistického společenství svrchního břehu ve vztahu ke stratigrafii kvartéru Brněnské kotliny vyvrcholilo v komplexních výzkumech vedených R. Musilem /1982/. V tomto kontextu byla řešena i archeologická problematika možného staropaleolitického osídlení /Stránská skála I; Woldřich 1916, Schirmeisen 1926, Musil-Valoch 1968/.

Mimo to se od 20. let tohoto století v okolí Stránské skály rozvíjel archeologický průzkum zaměřený na četné povrchové stopy mladeopaleolitického osídlení a výroby industrie, vázané na místní rohovce. Počalo se tak získat četné kolekce kamenných industrií /Stránská skála II, Valoch 1954a; Líšen - Habří, Valoch 1954b; Maloměřice - Občiny, Valoch 1955; Líšen a Podstránská, Valoch 1962; Maloměřice - Borky II, Valoch 1964; Podstránská, Valoch 1974/. Zásadní obrat přinesl počátkem 70. let objev první stratifikované a absolutně datované industrie v Bohunicích /Valoch 1976/. O deset let později byl záchranným výzkumem Archeologického ústavu ČSAV a Muzea města Brna na temeni Stránské skály /lok. III/ zachycen rozsáhlý dílencký objekt z eneolitu /kultura nálevkovitých pohárů; Čižmářová - Rakovský 1983/, který se nejhlbším partiemi dotkl nalezové vrstvy paleolitu. V roce 1982 byla tato vrstva zkoumána paralelně výzkumem Archeologického ústavu ČSAV a Muzea města Brna /Svoboda - Čižmářová 1984/ a ústavu Anthropos Moravského muzea /K. Valoch/, přičemž se ukázalo, že nálezy lze srovnávat s lokalitou Bohunice. V rámci státního plánu základního výzkumu Archeologického ústavu ČSAV v Brně výzkumy na Stránské skále pokračovaly v dalších letech, v souvislosti se zpracováním kvantitativně nejrozsažlejšího povrchového souboru z Líšné. Výsledky dosažené k roku 1983 shrnuje předložená kandidátská disertace.

2. Cíl disertační práce

Disertace tématicky navazuje na některé předchozí práce. Dále rozvíjí koncepci exploatačních oblastí kamenných surovin, vymezených v okruhu některých surovinových výchozů na Moravě /Svoboda 1983, 1984/. Metoda technologické analýzy vychází z postupu použitých při zpracování křemencové industrie Ondrátic /Svoboda 1980/, rohovcových industrií z Jezeřan - Maršovic /Svoboda 1984 a/. Tato problematika si využívá zavedení některých termínů, které jsou shrnutы v závěrečných poznámkách /str. 158 - 161/.

Materiálová náplň práce je dána charakterem nálezu, jejichž převaha náleží starší fázi mladého paleolitu a eneolitu. Podrobným technologickým a typologickým analýzám byly podrobeny stratifikované soubory z primární dílny ležící přímo na Stránské skále /lok. III; 4 876 artefaktů/ a rozsáhlé povrchové soubory z nezdalekých sídlišť a sekundárních dílen u Líšné /27 653 artefaktů/. Výsledné hodnocení přihlíží k celkovému osídlení exploatační oblasti, k využití jiných /cizích/ surovin a k distribuci místní suroviny mimo exploatační oblast. Výzkum na Stránské skále poskytl rovněž stratigrafické údaje a radiokarbonová data, osteologický materiál i materiál pro další přírodovědné analýzy, což umožňuje zasadit problematiku exploatace zpráv.

cování a distribuce surovin do dosud málo známého chronologického rámce starší fáze mladého paleolitu a do přírodního prostředí této doby /posudky E. Opravila, J. Kyncl, H. Svobodová, D. Manii, L. Seitla/.

Pro eneolit tvoří výchozí soubor stípaná industrie z dílny kultury nálevkovitých pohárů /6930 artefaktů/. Byla podrobena technologické a typologické analýze a srovnávána jednak s industriemi paleolitu v téže oblasti, jednak s jinými industriemi neolitu a eneolitu zkoumanými v poslední době, zejména se sídlištěm a primárními dílnami v Jezeřanech-Maršovicích. Také při studiu eneolitické industrie byl kladen důraz na poznání přírodního prostředí, v němž výrobní procesy probíhaly /posudky J. Kyncl, F. Kühna, H. Svobodové, L. Peškeho/.

Začleněním méně početných nálezů z ostatních pravěkých epoch v okolí Stránské skály /starší paleolit až doba bronzová/ vzniká celkový obraz vývoje osídlení, exploatace surovin i technologie v rámci jedné exploatační oblasti.

Snahu práce je zvážit i širší ekonomické a společenské souvislosti těchto vývojových procesů.

3. Zvolené metody zpracování

Práce se metodicky opírá o koncepci tzv. exploatačních oblastí kamenných surovin, definovaných jako geografické oblasti v okruhu několika km od lokalizovaných surovinových výchozů nebo v místech soustředění nelokalizovaných /rozptýlených/ surovin, kde dochází k nápadné koncentraci více či méně specializovaných industrií. Vzhledem k tomu, že výchoz stránskoskalského rohovce lze považovat za lokalizovaný bod, mohlo být území ideální exploatační oblasti vymezeno kružnicí o poloměru 4 km, opsané kolem vrcholu Stránské skály /obr. 8, 9/.

Použité metody zahrnují 1/ metody terénního výzkumu a 2/ metody zpracování materiálu /studium surovin, technologická analýza, typologická analýza, studium pracovních stop/.

1. Metody terénního výzkumu. Poloha paleolitických artefaktů byla sledována jednak vertikálně pomocí profilů, do nichž byla úroveň nálezů prominána /obr. 12, 13/, jednak v plošném odkryvu, kdy každý artefakt byl zaměřen a vynesén do plánu /obr. 15, 16/. Eneolitický objekt byl zkoumán po čtvercích 6 x 6 až 6 x 8 m, čímž vznikla síť kontrolních bloků /obr. 17/. Během výzkumu byly odebírány vzorky pro paleontické analýzy /E. Opravil, J. Kyncl, H. Svobodová, F. Kühn/, které spolu s paleontologickými rozbory /L. Peške, L. Seitl, D. Mania/ umožňují rekonstrukce přírodního prostředí.

2a. Jednotlivé suroviny /naprosto převažující místní rohovce, rohovce nejbližšího okolí, importy/ byly třídeny makroskopicky a přičleněny k základním typům /stránskoskalský rohovec, křídový rohovec, rohovce typu Krumlovský les II, radiolarit drahanské křemence, jiné/. V případě zvlášť uloženého depotu a v případě barviv se přistoupilo i k podrobnému petrografickému studiu /A. Přichystal/. Surovinové složení hlavních paleolitických souborů bylo vyjádřeno formou kruhových diagramů a vyneseno do mapy exploatační oblasti /obr. 8/. V rámci souborů Stránská skála III a Líšen bylo surovinové složení vztaženo k celkové struktuře industrie /graf 1/ a k typologické skladbě /graf 2/, což umožňuje postihnout formy využití jednotlivých surovin. Graf 1 dokládá, že výrobní složka /jádra, úštěpy/ je výrazněji zastoupená v místní surovинe /Stránská skála/ a v surovině v okolí dostupné /křídový rohovec/, zatímco v cizích surovinách se výraznější projeví retušované artefakty. Graf 2 ukazuje, že stránskoskalský rohovec reprezentuje poměrně objektivně celkovou typologickou skladbu, zatímco u ostatních surovin lze postihnout určité odchylky.

2b. Technologická analýza využívá možností, které pro postižení celkového charakteru a dynamiky technologického procesu poskytují početné soubory z exploatačních oblastí. Jsou dodržovány metodické zásady vypracované na křemencovém materiálu z Ondratice /Svoboda 1980/ tak, aby studované soubory /Stránská skála III, Líšen/ byly srovnatelné. Jednotlivé typy jader lze v paleolitickém souboru zahrnout do tří rámcových skupin /plochá, mladopaleolitická, ostatní/, jejichž zastoupení v různých industriích starší fáze mladého paleolitu znázorňuje graf 3.

Ve smyslu dynamické analýzy, navržené R. Schildem /1980/, klade použitá metoda důraz na jednotlivé výrobní fáze, a to jak při studiu jader /prvotně opracovaná suroviná, připravená jádra, těžená jádra, obnovená jádra, rezidua/, tak úštěpu /pro paleolit úštěpy 1. - 3. stupně; pro eneolit úštěpy 1. - 2. stupně a čepele 2. stupně/. Úplný technologický proces má následující fáze: 1. prvotní opracování suroviny, 2. příprava jádra, 3. těžba jádra, 4. úpravy během těžby, 5. závěr těžby. Nezávislá součást technologického procesu, která může probíhat ve všech jeho fázích s využitím hlavních i vedlejších produktů je retušování nástrojů.

Graf 4 srovnává celkovou dynamiku výroby pro primární dílnu Stránská skála III a pro komplex sídlišť a sekundárních dílen v Líšni. Ukazuje, že v industrii z primární dílny byl poněkud větší důraz kláděn na první a poslední fázi technologického procesu; téměř chybí fáze retušování v místní surovině, neboť větší na nástrojů je vyrábena z cizích surovin. Graf 9 shrnuje dynamiku výroby pro eneolitický soubor.

Dále byla sledována úprava úderových ploch, a to v závislosti na stupni technologického procesu /graf 5, 4, 12/ a na volbě produktu k retušování /graf 7/. Grafy ukazují, že v paleolitu se úprava úderových ploch zjemňuje v závislosti na stupni úštěpu; také pro retušování byly vybírány jemněji připravené úštěpy. V eneolitu se obdobná závislost neprojevuje /graf 12/. Odlišnosti v přípravě úderových ploch lze sledovat v rámci delších časových úseků /graf 8/ a v závislosti na funkčních rozdílech mezi primární dílnou a sídlištěm /graf 13/.

2c. Typologická analýza dodržuje klasické termíny tak, jak byly použity při zpracování Ondratice: ne-tvoří souvislou řadu, ale 7 skupin, které mohou být volně doplněny vzhledem ke specifickým rysům zkoumaných souborů /škrabadla, rydla, hrotý, drázdla, ostatní nástroje, hrubotvará industrie, tab. 33-38, 55/.

V rámci postpaleolitických industrií se prokazuje obdobná typologická skladba industrií z primárních dílen, a to i přes rozdíly v kulturní příslušnosti /graf 11/.

2d. Analýza pracovních stop byla provedena u tří artefaktů, na jejichž hranách jsou již makroskopicky patrný stopy opotřebení. Při pozorování elektronovým rastrovacím mikroskopem byl sledován obrus hran, zjizvení a struktury paralelních linií /foto 15 - 18/.

4. Výsledky práce

4a. Vývoj osídlení. Stránskoskalská exploatační oblast nebyla během pravěku osídlena souvisle. Člo - věk sem přicházel opakovaně v různých dobách za různými cíly: hledání zdrojů obživy /lov, sběr, země - dělštví/ a hledání kamenných surovin. Význam této motivací byl zřejmě proměnlivý v závislosti na celkové ekonomické orientaci jednotlivých období a kultur.

Během starého paleolitu mohl být člověk přilákán jedinečným přírodním prostředím, které nabízely vodní plochy a mokřiny pod strategicky významným stanovištěm na Stránské skále /Musil - Valoch 1968; Musil 1982/. Bohužel dosud nelze jednoznačně zodpovědět otázku, zda vedle prokazatelně využívaných hornin z říčních štěrků /nálezy artefaktů ve sprášových souvrstvích/ zpracovával i stránskoskalský rohovec /lok. Stránská skála I/.

Intenzívni osídlení oblasti, zpracování a distribuce místní suroviny je doloženo na počátku mladého paleolitu, kdy v okolí výchozu vzniká hustá síť stanovišť, orientovaných převážně na zpracování místních rohovců. Rozbor povrchových sběrů opřený o první stratifikované celky /Stránská skála III, Bohunice/ umožňuje rozlišit dva hlavní horizonty osídlení: starší horizont bohunického typu /radiokarbonová data z Bohunic a Stránské skály III mezi 43000 - 38000 B. P./ a mladší horizont aurignacienu /radiokarbonová data ze sousedních oblastí po 36500 B. P./.

Četnost a koncentrace industrií bohunického typu ukazuje, že oblast byla intenzívne nebo dlouhodobě osídlena. Jako celek se toto osídlení zaměřilo na zpracování místní suroviny, která však byla doplňována i surovinami jiného původu. Ty byly poněkud více preferovány při výrobě retušovaných nástrojů.

Osidlení mělo zřejmě svou vnitřní strukturu, danou funkcí stanovišť; o tom svědčí specializované primární dílny při výchozu na Stránské skále /lok. III/ a sídliště stanice se sekundárními dílnami v Líšni. Tímto směrem probíhal i první transport suroviny v rámci exploatační oblasti. Další směry transportu k jihozápadu /údolí Bobravy/ a k severovýchodu /ondratická exploatační oblast/ se kryjí s rozsahem levallois-leptologické technologie.

Aurignacké osídlení se jeví jako celkově pohyblivější a méně závislé na stránskoskalském rohovci. V rámci exploatační oblasti tato kultura zaujala spíše lovecké, zřejmě vzájemně nesoučasné polohy. Místní surovina převládá pouze v přímém okolí výchozů a s rostoucí vzdáleností jí rychle ubývá. Na druhé straně byli lovci aurignacienu schopni dopravit tyto rohovce na podstatně větší vzdálenosti.

V následujícím období stránskoskalský rohovec dále pozbývá svůj význam. Osídlení pavlovien se stránskoskalské oblasti prakticky nedotkl. Je pravděpodobné, že pohyby po předpokládané ose jihozápad-severovýchod /a méně i v jiných směrech; obr. 1/ dokázaly zásobit stanice moravského pavlovien dostatkem kvalitní suroviny ze vzdálených zdrojů. Magdalénské osídlení sice stránskoskalskou oblast okrajově zasáhlo, podobně jako již v aurignacienu se však zaměřilo na lovecké polohy kontrolující výtok Svitavy z Českého masívu. Pokud se využívaly jurské rohovce, pak pocházejí spíše z krasových oblastí než z vlastní Stránské skály.

Industrie mezolitu, soustředěné na písčitých polohách podél vodních toků Dyjsko-svrateckého úvalu, sice obsahuje i jurské rohovce stránskoskalského typu, ty však byly získávány nejspíše z blízkých říčních štěrků, kam je druhotně dopravila řeka Svatka. Takový způsob intenzívního kořistění v rámci užšího regionu by odpovídal celkovým představám o mikroregionálních formách adaptace u mezolitických populací.

Teprve na rozhraní neolitu a eneolitu se znova rozšiřuje intenzívni osídlení v oblasti Stránské skály a Líšně, provázené zpracováváním místní suroviny. V období KNP vznikla na temeni Stránské skály specializovaná dílna na výrobu polotovarů. Nepodařilo se však dosud podchytit distribuci stránskoskalského rohovce v takovém rozsahu, aby zdůvodňovala funkci stránskoskalské dílny a aby byla srovnatelná s distribucí na počátku mladého paleolitu. Ani import cizích surovin do oblasti Stránské skály /a využití surovin z říčních štěrků/ nedosáhl intenzity předchozího období a je doložen nejvýrazněji depotem artefaktů uloženým zvláště v nádobě. Stránskoskalský rohovec podstatně nepřevládl ani na nedalekých velkých sídlištích neolitu a eneolitu /kolý kopec v Maloměřicích, Staré Zámky u Líšně/. Sporadicky se objevuje v dalších eneolitických souborech, až jeho význam zaniká spolu s vymizením technologií štípání kamene. Člověk se vrací těžit na Stránskou skálu i teprve ve středověku, tehdy však už nikoliv pro rohovce, ale pro stavební kámen.

Výběr místa pro získávání kamenných surovin byl podmíněn nejen vlastnostmi suroviny samé, ale i dalšími aspekty života společnosti, především získáváním potravy /viz paleobotanické a osteologické posudy/. Podřízoval se jistě orientaci lovu a sezónním pohybům skupiny. Na počátku mladého paleolitu lze předpokládat soustředování populace u moravských surovinných zdrojů a sezónní pohyby do sousedních oblastí. Naproti tomu v pozdní fázi mladého paleolitu je patrný přesun rozhodujících exploatačních center k severu, mimo území Moravy. V neolitu se objevuje nový závažný faktor, jím je vhodnost exploatační oblasti pro zemědělství. Usedlejší život neolitických populací měl za následek nejen návrat k domácím výchozům, ale i celkově poněkud rovnomořnější využívání různých zdrojů než tomu bylo na sklonku paleolitu.

4b. Získávání surovin. Způsoby využívání stránskoskalského surovinného zdroje dokládají vývoj od oportunistického kořistění k systematické exploataci. V paleolitu, kdy kvalitní suroviny byly dosud dostupné na povrchu, by současný stav poznání ukazoval spíše na sběr, jen částečně doplněný vylamováním při-

mo z masívu. Dobrá znalost všech výchozu v různých polohách Stránské skály i v říčních štěrcích, které tvořily dosud nezanedbatelný doplňující zdroj, usnadňovala zásobování exploatační oblasti i efektivní distribuci suroviny.

Eneolitická exploatace se musela vyrovnat s úbytkem snadno dostupné kvalitní suroviny na povrchu. Proto dochází k prohloubení specializace. Surovina byla vylamována v celých vápencových blocích, především ze žvýčalinového pokryvu Stránské skály, a dopravována do primární dílny. Tam byly bloky rozlamovány, snad i pomocí měrného žáru, a rohovcové konkrece se uvolňovaly. Výrobní proces se stal náročnější; přitom však rozsah distribuce produktů mimo exploatační oblast klesá.

4c. Vývoj technologie. Nejstarší technologie, které lze v oblasti Stránské skály doložit, jsou nevyhraněné, většinou založené na tříšení a odbíjení ústupů z nepřipravených kusů suroviny.

Počáteční fáze techniky připraveného jádra, kterou ve střední Evropě reprezentuje především levalloiské industrie risských glaciálů, není dosud na jižní Moravě blíže doložena.

Následující fáze osídlení, počátek mladého paleolitu, je charakterizována již plně rozvinutou technikou připraveného jádra, jmenovitě levallois-leptolitickým komplexem industrií /bohunický typ/. Tento komplex charakterizuje přechod od středního k mladému paleolitu na široce rozloženém území Starého světa. Na většině tohoto území urychlují levalloiské industrie další vývoj směřující k leptolitizaci a tedy k mladému paleolitu.

Současně lze pozorovat nápadnou demografickou expanzi, projevující se jak v zahušťování osídlení /např. Morava/, tak v kolonizaci nových území /osídlení Ameriky a Austrálie/. Sledování tohoto jevu v nejvíce souvislostech technologických i demografických by v budoucnu jistě pomohlo dále objasnit historický přelom, kterým je počátek mladého paleolitu.

Levallois-leptolitický komplex je technologicky variabilní a zahrnuje několik různých technik. Z vývojového hlediska je taková variabilita významná, neboť usnadňuje adaptaci na změny životních podmínek. Zvyšuje pravděpodobnost, že budou nalezeny optimální cesty dalšího rozvoje /Jelínek 1984/.

Produkce výrobky jsou jak cílové /levalloiské/ ústupy, tak čepely. Jednotlivé techniky, doložené různými typy jader, lze v našem prostředí dělit do tří skupin. Plochá jádra s širokou těžební plochou přetrvávají jako výrazný projev levalloiské technologie a různé /přechodné/ typy jader prolínají celým paleolitickým vývojem. Naproti tomu mladopaleolitické typy jader se zúženou těžební plochou se objevují nově. Křemencová jádra z Ondratice naznačují morfologický vztah mladopaleolitických jader k levalloiským jádrům s kolmou přípravou /Svoboda 1980/. Tato mladopaleolitická jádra nabývají v dalším vývoji na významu a vytlačují levalloiské typy jader, zejména jádra plochá. Tento vývoj, směřující ke specializované výrobě čepelí, pokračuje v rámci aurignacienu a vrcholí v pavlovienu a magdalénienu, ovšem již mimo rámec stránskosalské exploatační oblasti.

Neolitická a eneolitická technologie, tak jak se projevuje ve stránskosalském rohovci, je kvalitativně novým jevem, jehož vazby na paleolitický vývoj jsou minimální. Výroba je sice zaměřena na získávání čepelí, jejich těžba však probíhá především paralelním odbíjením ze široké těžební plochy krychlových/méně hranolových/ jader. Čepely přitom nabývají charakteristických morfologických znaků popsánych B. Klímou /1963/. Těžba čepelí z úzké těžební plochy je méně častá; taková jádra pak často přecházejí až do kylowitzitých tvarů. Ostatní tvary mohou mít paralely v paleolitu, jde však o jádra poměrně univerzální nebo nevýrazná.

5. Význam práce pro praxi a další rozvoj vědní disciplíny

Význam studia výroby pro materialistické chápání historických procesů a jejich zákonitostí vyplývá z klasických marxistických prací a je zdůraznován i v současných syntézách pravěkých dějin /např. Pravecké dejiny Čech, Praha 1978/.

Oproti studiu pravěkého zemědělství, kovolitctví, hutnictví a železářství, při němž již dosáhla česko-slovenská archeologie podstatných výsledků, tkví význam výroby kamenných nástrojů především v mnohonásobně delším časovém úseku, který tato problematika zahrnuje. Vývoj pravěké technologie lze proto paralelizovat s dlouhodobými tendencemi vývoje přírodního prostředí a poznávat schopnost společnosti adaptovat se na změny přírodních podmínek, a to mnohdy změny velmi nepříznivé.

Obecné trendy technologického vývoje /složitost - vícefázovost technologického procesu, standardizace/ bude třeba blíže srovnávat také s biologickým vývojem člověka, především s progresivními změnami komplexu mozek - ruka.

Vedle těchto obecných aspektů je třeba zdůraznit význam archeologického výzkumu Stránské skály pro celkové poznání tohoto chráněného území dotvářejícího krajinný charakter nejbližšího okolí města Brna a význam operativní záchrany památek, které byly v minulosti ničeny lomy a v současné době jsou ohrožovány moderní výstavbou. Výstupem úkolu by se měla stát vhodná prezentace výsledků veřejnosti, např. formou naučné stezky.

Literatura:

- Absolon, K. - Zapletal, K. - Skutil, J. - Stehlík, A. 1933: Bericht der českoslowakischen Subkommission der "The International Commission for the Study of the Fossil Man" bei den internationalem geologischen Kongressen, Brünn.
Bacsikay, E. 1984 : Prehistoric flint mines /exploitation sites/ in Hungary and their role in the raw material supply. IIIrd Seminar in Petroarchaeology, Reports, 127 - 145. Plovdiv.

- Čížmářová, J. - Rakovský, I. 1983: Grabung eines Siedlungsobjektes der Trichterbecherkultur auf Stránská skála, PV 1981, 21.
- Fridrich, J. 1972: Paleolitické osídlení v Bečově, o. Most, AR 24, 249 - 259.
- Jelínek, J. 1984: Biological and cultural communication and the earliest art. Paper presented at the seminar "Représentations préhistoriques" at Musée de l'Homme on January 19, 1984. Prétirage.
- Klíma, B. 1963: Příspěvek k poznání neolitické štípané kamenné industrie, Sborník II. Františku Vildomovi k pětaosmdesátinám, 24 - 25. Brno.
- Lech, J. 1981, 1983: Fling minig among the early farming communities of Central Europe, Part I, II. Prz. Arch. 28, 5 - 55; 30, 47 - 80.
- Musil, R., vyd. 1982: Kvartér Brněnské kotlyny. Stránská skála IV. Studia geographica 80, Brno.
- Musil, R. - Valoch, K. 1968: Stránská skála: its Meaning for Pleistocene Studies, Current Anthropology 9, 534 - 539.
- Neustupný, E. 1966: L'exploitation néolithique du quartzite à Tušimice / Bohême/, v: Investigations archéologiques en Tchécoslovaquie, 65 - 66. Praha.
- Pleiner, R. 1974: Technika za přísvojovacího a nejstaršího výrobního hospodářství / od osídlení do 10. století/, v: L. Nový, vyd., Dějiny techniky v Československu do konce 18. století, 23 - 60. Praha.
- Schild, R. 1980: Introduction to dynamic technological analysis of chipped stone assemblages, v: Unconventional archaeology, 57 - 85. Wrocław - Warszawa - Kraków - Gdańsk.
- Schirmeisen, K. 1926: Altdiluviale Mahlzeitreste auf dem Lateiner Berge bei Brünn, Verhandlungen Naturforsch. Ver. in Brünn 60, 29 - 51.
- Štelcl, J. - Malina, J. 1974: Základy petroarcheologie. Brno.
- Valoch, K. 1954a: Paleolitická stanice na Stránské skále u Brna, ČMM Sc. soc. 39, 5 - 30.
- Valoch, K. 1954b: Nové paleolitické nálezy v Líšni u Brna, AR 6, 811 - 813.
- Valoch, K. 1955: Spodní aurignacien v Maloměřicích u Brna, Práce Brněnské základny ČSAV 27/6, 321 - 340.
- Valoch, K. 1962: Archaické industrie mladšího paleolitu z okolí Brna, ČMM Sc. soc. 47, 5 - 34.
- Valoch, K. 1964: Borky II, eine Freilandstation des Aurignaciens in Brno-Maloměřice, ČMM Sc. soc. 49, 5 - 48.
- Valoch, K. 1974: Podstránská, eine Oberflächenfundstelle des Aurignaciens in Brno-Židenice, ČMM Sc. soc. 59, 5 - 42.
- Valoch, K. 1976: Die altsteinzeitliche Fundstelle in Brno-Bohunice, Studie AÚ ČSAV Brno IV/1. Praha.
- Woldřich, J. 1916: První nálezy Machaerodů v jeskynním diluviu moravském a dolnorakouském, Rozpravy České akademie 25, tř. II, č. 12, 1 - 8.
- Žebera, K. 1955: Nerozné suroviny v kamenných dobách pravěku, v: J. Kořán, Přehledné dějiny česko-slovenského hornictví, 8 - 53. Praha.
- Publikované práce autora, které mají vztah k dané problematice:
- Křemencová industrie z Ondratice. K problému počátků mladého paleolitu. Studie AÚ ČSAV Brno IX/1. Praha 1980.
- Ondratice I: Early Upper Paleolithic technologies of quartzite working, v: L. Bánesz - J. K. Kozłowski, vyd., L'aurognacien et le gravettien / périgordien/ dans leur cadre écologique, 275 - 281. Nitra 1980.
- Stone industries of Early Man. Some aspects of the instrumental adaptation process, v: J. Jelínek, vyd., Man and his origins, Anthropos 21, 223 - 228. Brno 1982.
- Raw material sources in Earky Upper Paleolithic Moravia. The concept of lithic exploitation areas. Anthropologie 21, 1983, 147 - 158.
- Stránská skála. Study of a lithic exploitation area, v: IIIrd Seminar in Petroarchaeology, Reports, 153 - 167. Plovdiv 1984.
- K některým aspektům studia exploatačních oblastí kamenných surovin. AR 36, 1984, 361 - 369.
- Technologická analýza štípané industrie, v: P. Koštuřík, I. Rakovský, L. Peške, A. Přichystal, M. Sašaš, J. Svoboda: Sídliště mladšího stupně kultury s moravskou malovanou keramikou v Jezeřanech-Maršovicích, AR 36, 1984, 395 - 401.
- Výzkum dřen z doby kamenné na Stránské skále /okr. Brno-město/, PV 1982, 11 - 12. Brno 1984 /spolu s J. Čížmářovou/.

Hornstein von Stránská skála und seine Ausnutzung in den ältesten Arbeitsvorgänge.

1. Übersicht des gegenwärtigen Standes der Problematik.

Die gegenwärtige Archäologie wendet stets häufiger und systematischer ihre Aufmerksamkeit zur Erforschung der urgeschichtlichen Produktion. In diesem Zusammenhang werden die Untersuchungen auf Stellen der Rohstoffausgänge zur Erzeugung der Spaltindustrie orientiert. In Mähren hat man die Räume der Ausgänge bisher eher oberflächlich begangen und erst in letzter Zeit werden in einem breiteren Masse auch

archäologische Grabungen durchgeführt. Dies betrifft hauptsächlich die Lokalität Stránská skála, einen bekannten geologischen und paläonthologischen Fundort am Rande der Stadt Brno, der im Rahmen des staatlichen Planes der Grundforschung des Al ČSAV in Brno untersucht wurde.

2. Ziel der Dissertation.

Die Arbeit entfaltet die Konzeption der Explorationsgebiete der Steinrohstoffe, die im Umkreis der Rohstoffausgänge begrenzt sind. Der Materialinhalt der Arbeit ist der Charakter der Funde geben, deren Mehrzahl der älteren Phase des Jungpaläolithikums und der Neolithikum gehört. Die Arbeit führt das Gesamtbild der Besiedlungsentwicklung, der Rohstoffexploration und der Technologie vor. Das Bestreben der Arbeit ist, auch die breiteren ökonomischen und gesellschaftlichen Zusammenhänge dieser Entwicklungsprozesse zu erwägen.

3. Die gewählten Bearbeitungsmethoden.

Die angewandten Methoden schliessen 1/ Methoden der Terrainerforschung und 2/ Methoden der Materialverarbeitung ein /Rohstoffstudium, technologische Analyse, typologische Analyse, Studium der Arbeitsspuren /Traseologie//.

4. Ergebnisse der Arbeit.

4a. Besiedlungsentwicklung.

Der prähistorische Mensch kam auf Stránská skála wiederholt in verschiedenen Zeiten aus verschiedenen Gründen: Suche nach Quellen des Lebensunterhaltes /Jagd, Sammeltätigkeit, Landwirtschaft/ und Suche nach Steinrohstoffen. Die Bedeutung dieser Motivierungen war offensichtlich veränderlich in Abhängigkeit auf die ökonomische Gesamtorientierung der einzelnen Epochen und Kulturen. Am Anfang des Jungpaläolithikums ist es möglich eine Konzentration der Population an den mährischen Rohstoffquellen und ihre Saisonbewegungen in Nachbarräume vorauszusetzen. In der Spätphase des Jungpaläolithikums ist eine Verschiebung der entscheidenden Explorationszentren nach Norden, außerhalb des mährischen Gebietes wahrnehmbar. Im Neolithikum, im Zusammenhang mit der sesshafteren Lebensweise der bäuerlichen Populationen kommt es nicht nur zur Rückkehr zu den einheimischen Rohstoffausgängen, sondern auch insgesamt zu einer etwas gleichmässigeren Ausnutzung der verschiedenen Quellen, als dies der Fall am Ende des Paläolithikums war.

4b. Rohstoffgewinnung.

Die Ausnützungsformen der Stránská skála-Rohstoffquelle belegen eine Entwicklung von der oportunistischen Ausbeutung im Paläolithikum zur systematischen Explorationsphase im Neolithikum. Der Produktionsprozess wurde anspruchsvoller, wobei jedoch der Umfang der Distribution sinkt.

4c. Entwicklung der Technologie.

Die Technologie entwickelt sich von den nicht ausgeprägten, am Spalten von Abschlägen und Abspülissen /Altpaläolithikum/ berührenden vorgängen über das variabile technologische Spektrum des levallois - leptolithischen Komplexes /Beginn des Jungpaläolithikums/ und der mehr spezialisierten jungpaläolithischen Technologie zu den spezifischen Technologien des Neolithikums.

5. Bedeutung der Arbeit für die Praxis und die weitere Entfaltung der wissenschaftlichen Disziplin.

Die Bedeutung des Studiums der Erzeugung von Steinwerkzeugen beruht, zum Unterschied von den anderen Produktionszweigen, in einem vielfach längeren Zeitabschnitt, den diese Problematik einnimmt. Die Entwicklung der prähistorischen Technologie kann man daher mit den langfristigen Entwicklungstendenzen des Naturmilieus parallelisieren und so die Adoptionsfähigkeit der Gesellschaft auf die Veränderungen der Naturbedingungen und die biologische Entfaltung des Menschen, vor allem die progressive Veränderungen des Komplexes Gehirn - Hand, kennenzulernen. Außerdem hat die Dissertation eine konkrete Bedeutung für die Gesamterkenntnis dieses Schutzgebietes, das den Landschaftscharakter der nächsten Umgebung der Stadt Brno ergänzt.

Specializovaná archeologická pracoviště na Moravě
/stav k 1.1.1987/

Archeologický ústav ČSAV, 662 03 Brno, sady Osvobození 17/19

Ředitel ústavu : akademik Josef Poulik
Náměstek ředitele : PhDr. Jaromír Ondráček, CSc.
Vědecký tajemník : PhDr. Miloš Čižmář, CSc.

Interní aspirantura : PhDr. Evženie Klanicová
PhDr. Antonín Štropf

Studijní pobyt : PhDr. Helena Svobodová

Pravécké oddělení : Doc. RNDr. Bohuslav Klíma, DrSc.
PhDr. Anna Medunová, CSc.
PhDr. Jindra Nekvasil, CSc.
PhDr. Ivo Rakovský, CSc.
PhDr. Jiří Říhovský, CSc.
PhDr. Stanislav Stuchlík, CSc. /vedoucí/
PhDr. Jana Stuchlíková, CSc.
PhDr. Jiří Svoboda, CSc.
PhDr. Lubomír Šebela
PhDr. Rudolf Tichý, CSc.

Oddělení pro výzkum doby laténské, římské a stěhování národů:
PhDr. Jiří Meduna, CSc.
PhDr. Ivan Peškař, CSc.
PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc. /vedoucí/

Slovanské oddělení : PhDr. Eva Bučíková
PhDr. Zdenka Himmelová
PhDr. Dagmar Jelínková
PhDr. Blanka Kavánová
Doc. PhDr. Zdeněk Klanica, CSc. /vedoucí/
PhDr. Bohuslav Klíma, CSc.
PhDr. Zdeněk Měřinský
PhDr. Rudolf Procházka, CSc.
PhDr. Čeněk Staňa, CSc.
PhDr. Zora Trnáčková, CSc.

Technické oddělení: Ing. Miroslav Bálek /vedoucí/
PhDr. Petr Dvořák
PhDr. Martin Geisler
PhDr. Kateřina Geislerová
PhDr. Lubomír Kundera
PhDr. Pavla Horálková

Knihovna : PhDr. Viera Martererová
Oddělení přírodních ved:

RNDr. Zdeněk Kratochvíl, CSc.
RNDr. Ladislav Págo /vedoucí/

Expozitura Opava, 746 01 Opava, Bezručovo nám. 1
PhDr. Vratislav Janák
PhDr. Pavel Kouřil
RNDr. Emanuel Opravil, CSc.
PhDr. Jiří Pavelčík, CSc. /vedoucí/
PhDr. Hana Terynerová

Katedra dějin SSSR, socialistických zemí a archeologie FF UJEP Brno, Arne Nováka 1

doc. dr. Bořivoj Dostál, CSc.
PhDr. Eliška Kazdová, CSc. /vedoucí/
PhDr. Pavel Koštůfk, CSc.
doc. dr. Vladimír Podborský, CSc.
PhDr. Jana Vignatiová

Archeologové v muzeích a střediscích památkové péče Jihomoravského a Severomoravského kraje
/stav k 1.1.1987/

Moravské muzeum, 659 37 Brno, Nám. 25. února 7

Prehistorické odd.: PhDr. Luděk Galuška
PhDr. Alena Humpolová
PhDr. Vladimír Ondruš /vedoucí/
PhDr. Milan Salaš

Odd. Anthropos : PhDr. Karel Valoch, CSc.
PhDr. Martin Oliva

Odd. historisko-archeologické:
PhDr. Zdeňka Měchurová
PhDr. Rostislav Nekuda
PhDr. Vladimír Nekuda, CSc. /vedoucí/

Muzeum města Brna, 662 24 Brno, Špilberk
PhDr. Dana Cejnková /vedoucí/
PhDr. Jana Čížnářová

Technické muzeum, 601 86 Brno, Orlí 20
Jiří Merta

Okresní muzeum Blansko, 678 01 Blansko, Zámek 1
PhDr. Věra Souchopová

Městské muzeum Boskovice, 680 01 Boskovice, Hradní 42
PhDr. Jaroslav Hladký

Podhorácké muzeum Tišnov, 662 02 Tišnov, Porta coeli 1
PhDr. Ludvík Belcredi /vedoucí/

Okresní muzeum Kroměřížska, 767 01 Kroměříž, Sněmovní nám. 1
PhDr. Zdeněk Fišer /ředitel
Helena Chybová

Regionální muzeum v Mikulově, 692 15 Mikulov n. M., Zámek
PhDr. Jaroslav Peška

Muzeum Prostějovska, 796 01 Prostějov, Nám. 9. května 2
PhDr. Alena Prudká
PhDr. Miroslav Šmíd /ředitel/

Slovácké muzeum, 686 00 Uherské Hradiště, Smetanova sady 179
PhDr. Drahomíra Kaliszová
PhDr. Robert Snášil

Muzeum Hodonínska, 695 00 Hodonín, Nám. Osvobození 9
Jiří Chlachula

Muzeum Vyškovska, 682 00 Vyškov, Nám. Čsl. armády 2
PhDr. Ondřej Šedo

Oblastní muzeum jihovýchodní Moravy, 763 02 Gottwaldov, Hrad Malenovice

PhDr. Jiří Kohoutek

PhDr. Jana Langová

Jihomoravské muzeum, 689 00 Znojmo, Přemyslovců 6

PhDr. Jaromír Kovárník /ředitel/

Okresní muzeum Žďár n. S. 591 01 Žďár n. S., Zámek 1

PhDr. Vladimír Cisár

PhDr. Radmila Stránská

Slezské muzeum, 746 46 Opava, Komenského 8

PhDr. Vlasta Šikulová

Krajské vlastivědné muzeum, 771 73 Olomouc, nám. Republiky 5

PhDr. Vít Dohnal, CSc. /vedoucí/

Okresní středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 770 00 Olomouc, Nám. Míru 25

PhDr. Josef Bláha

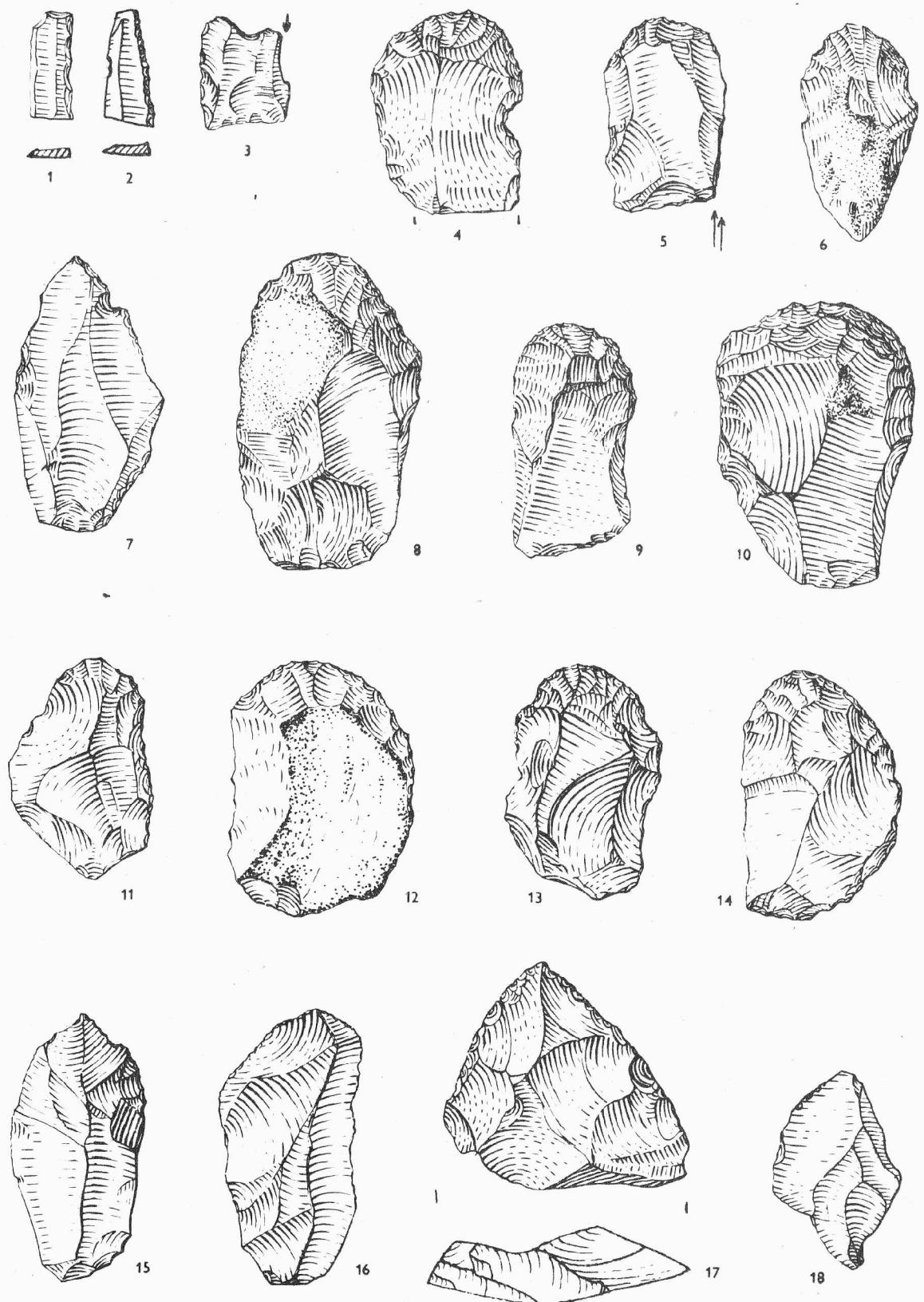
PhDr. Pavel Michna

Okresní vlastivědné muzeum Šumperk, 787 01 Šumperk, Sady 1. máje

PhDr. Vladimír Goš

Okresní vlastivědné muzeum Nový Jičín, 741 00 Nový Jičín, 28. října 12

PhDr. Emanuel Grepl

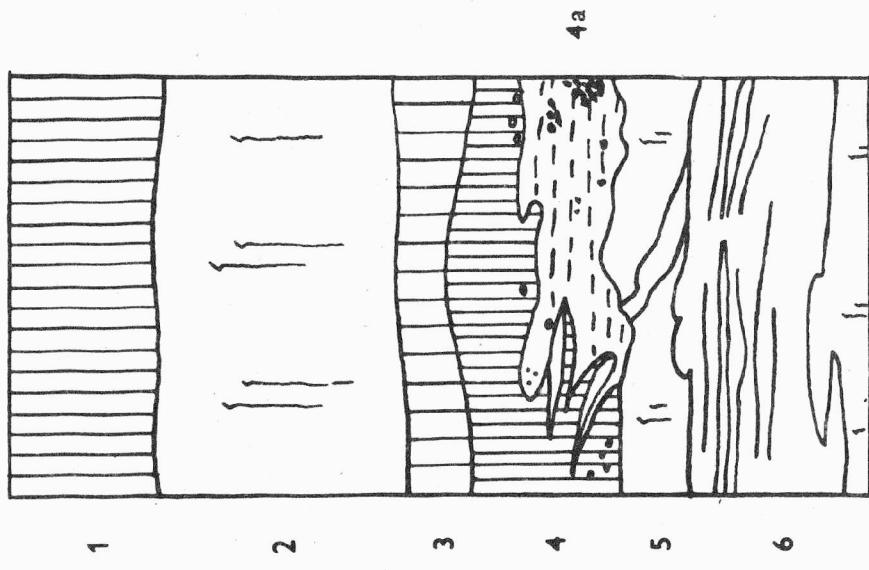
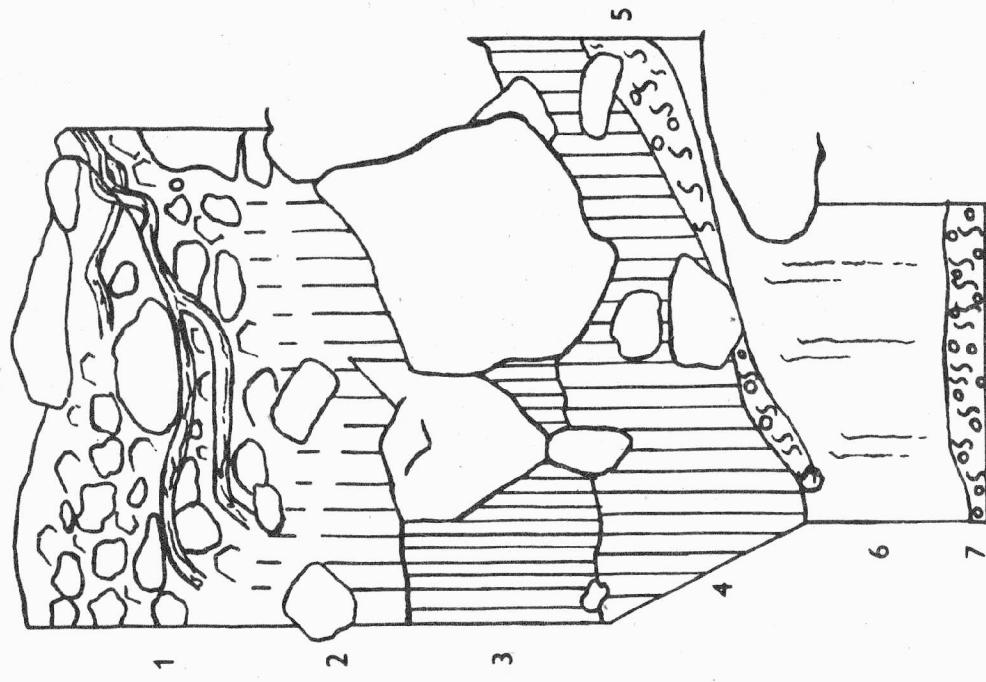

Obr. 1.

1 - 16 Brno-Líšen /okr. Brno-město/ ; 17, 18 Velké Pavlovice /okr. Břeclav/. - 1 - 16 Brno-Líšen /Bez. Brno-město/ ; 17, 18 Velké Pavlovice /Bez. Břeclav/.

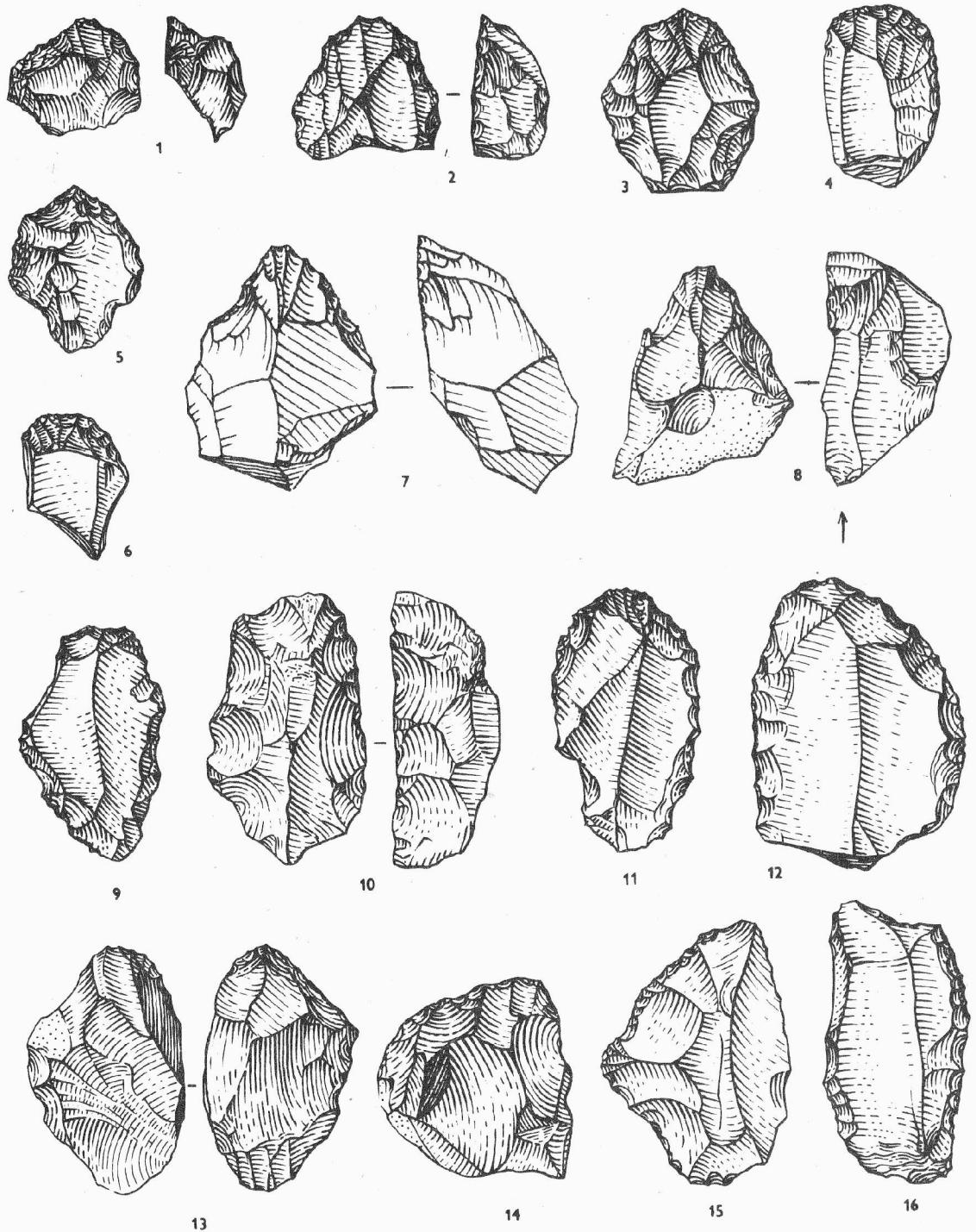
JEZEVČÍ JESKYNĚ

ČERVENÝ KOPEC

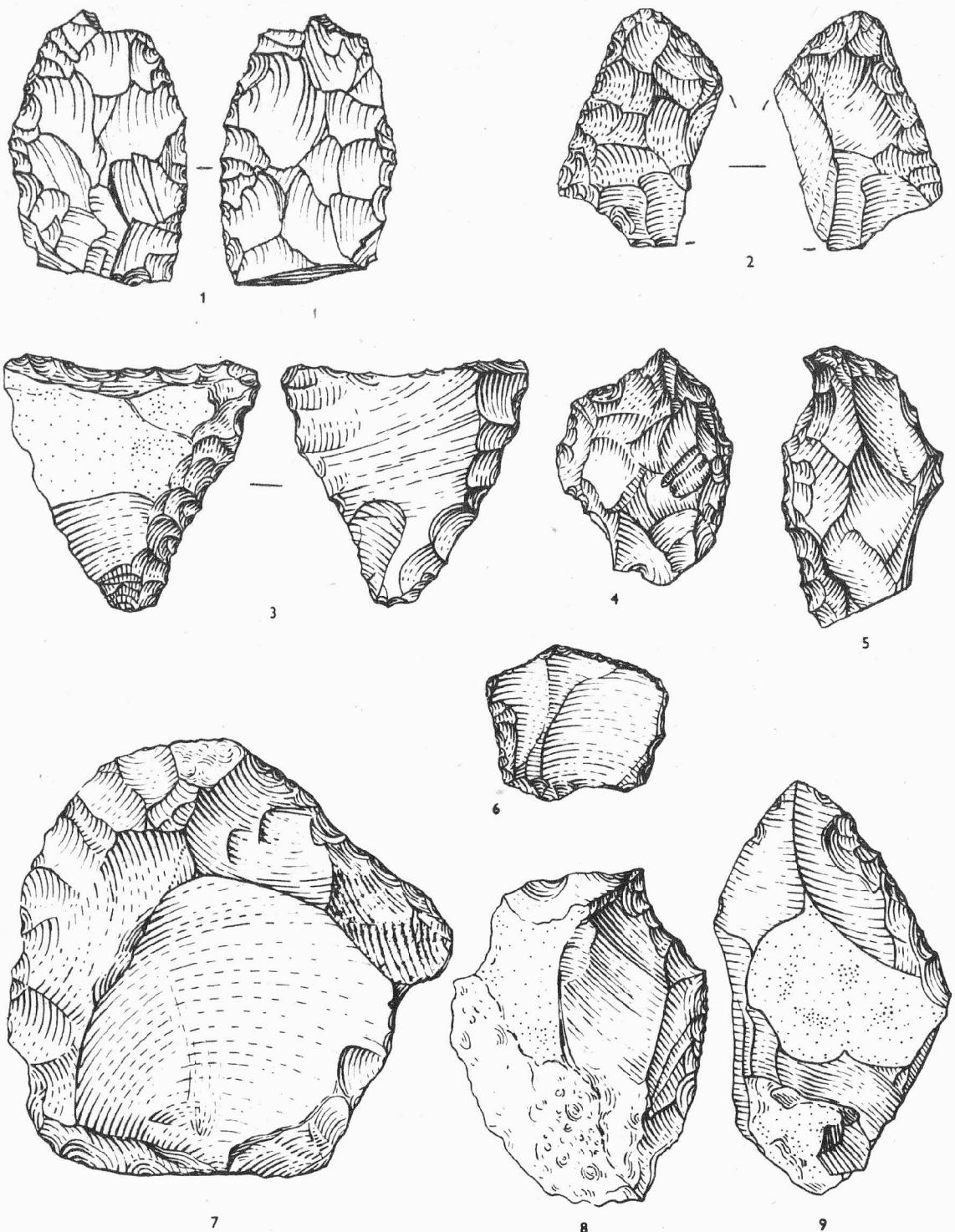
Obr. 2.

1 Brno /okr. Brno-město/, Červený kopec; 2 Ochoz /okr. Brno-venkov/, Jezevčí jeskyně. - 1 Brno / Bez. Brno-město/, Červený kopec; 2 Ochoz / Bez. Brno-venkov/, Jezevčí jeskyně / Dachshöhle /.

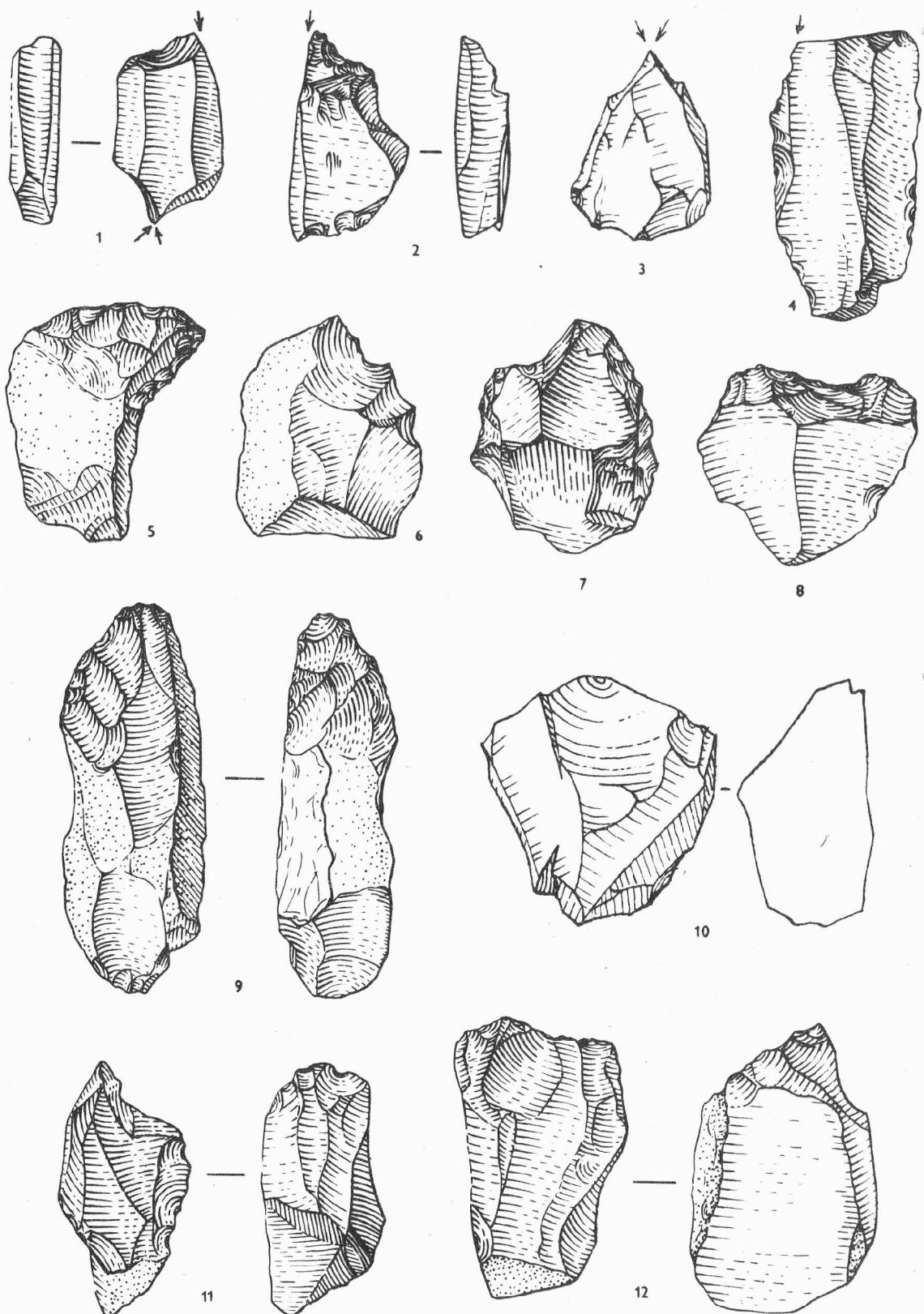
Obr. 3.

Diváky /okr. Břeclav/. 1 - 15 soubor škrabadel; 16 retušovaná čepel. - 1 - 15 Kollektion von Kratzern; 16 retuschierte Klinge.

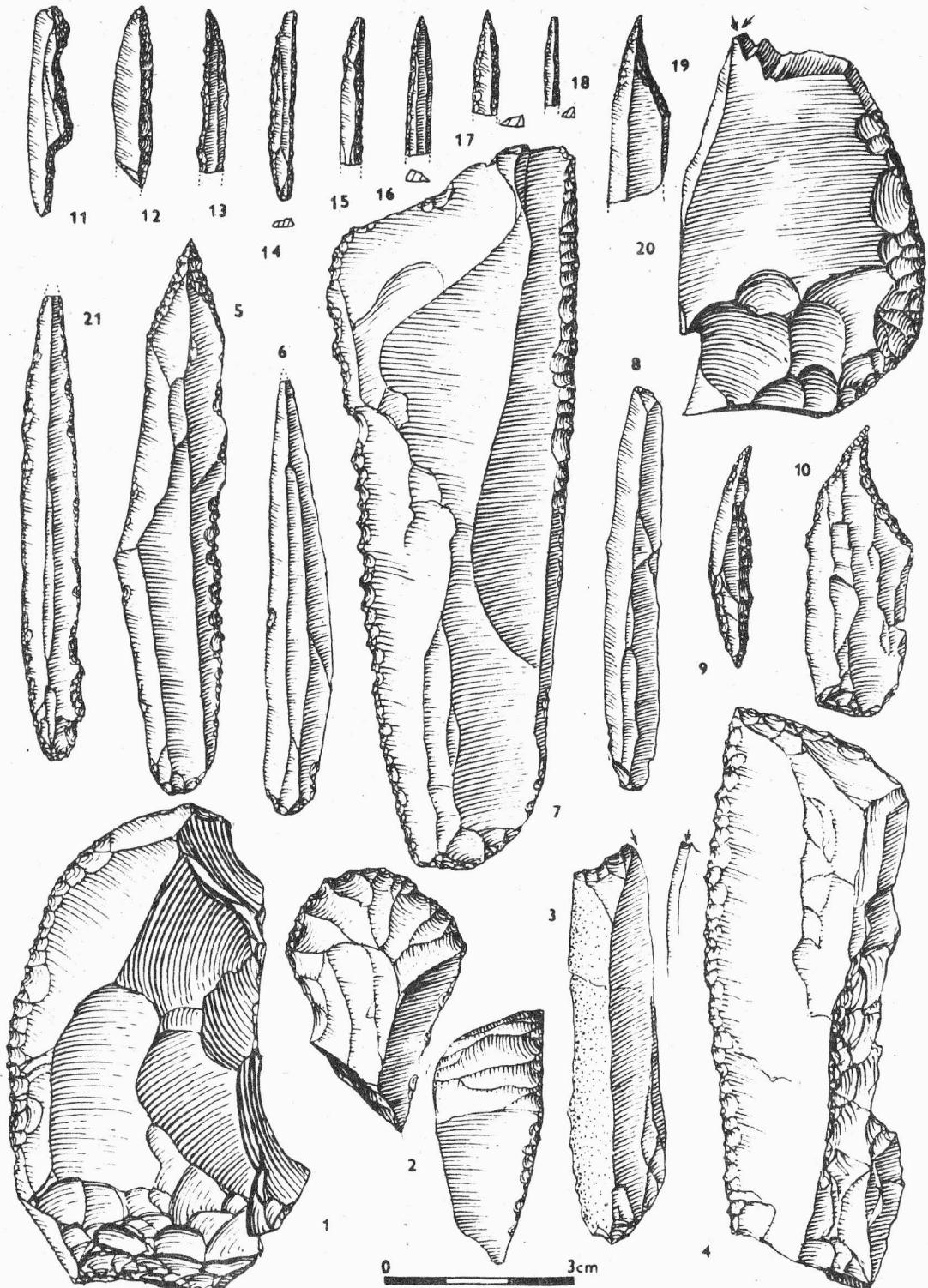
Obr. 4.

Diváky /okr. Břeclav/. 1, 2 listovité hroty; 3, 4, 7, 9 drasadla; 5, 8 zobce; 6 retušovaný úštěp.
 1, 2 Blattspitzen; 3, 4, 7, 9 Schaber; 5, 8 Zinken; 6 retusierter Abspliss.

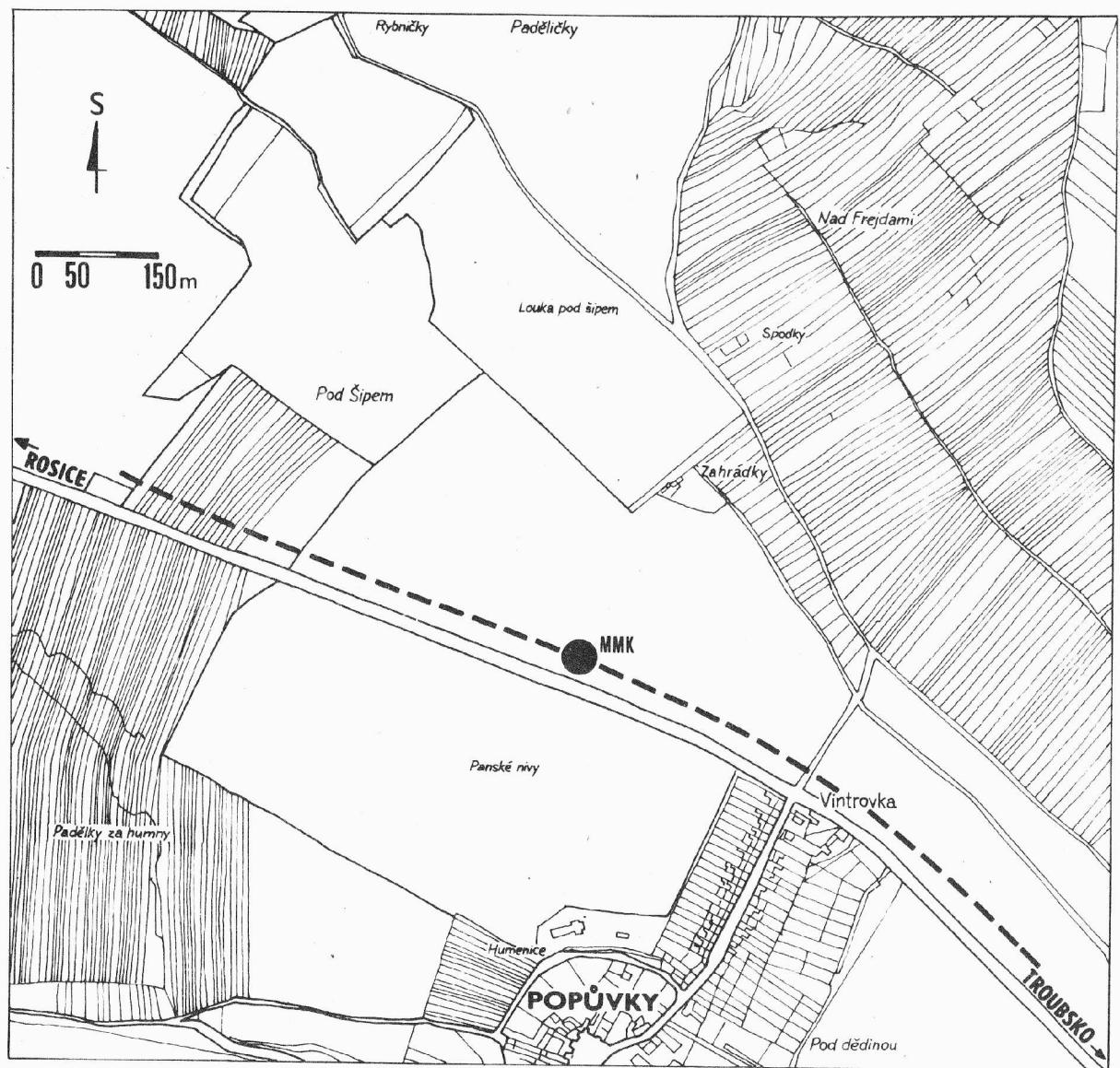
Obr. 5.

Diváky /okr. Břeclav/. 1 - 4 rydla; 8 vrub; 6 zoubkovaný nástroj; 5, 7 retušované úštěpy; 9 - 12 jádra. 1 - 4 Stichel; 8 atyp. Kerbe; 6 gezähntes Werkzeug; 5, 7 retuschierte Absplisse; 9 - 12 Kerne.

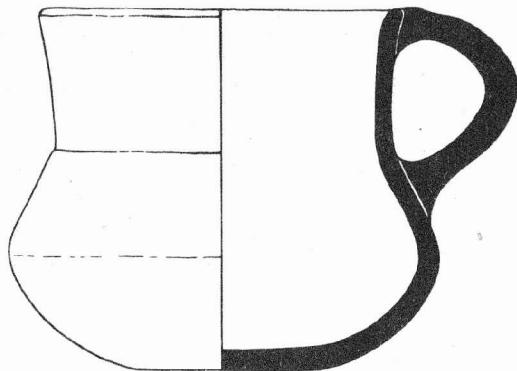
Obr. 6.

Dolní Věstonice /okr. Břeclav/, Nad cihelnou. Výběr kamenné industrie. 1 - 4 ohniště A; 5 - 10 ohniště B; 11 - 21 ohniště C. - Auswahl an Steinindustrie. 1 - 4 Feuerstelle A; 5 - 10 Feuerstelle B; 11 - 21 Feuerstelle C.

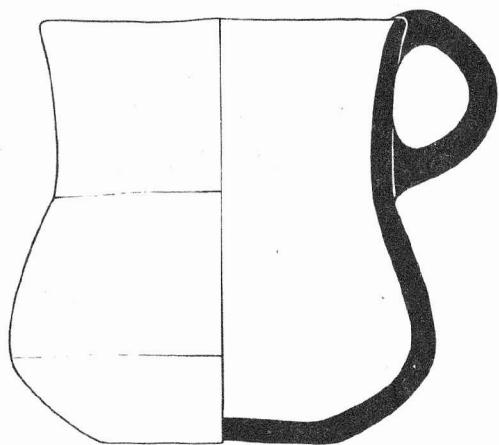

Obr. 7.

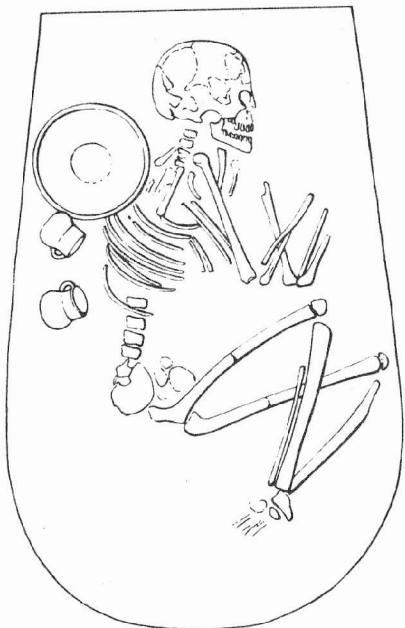
Popůvky /okr. Brno-venkov/. Objekt kultury s moravskou malovanou keramikou. - Objekt der Kultur mit mährischer bemalter Keramik.

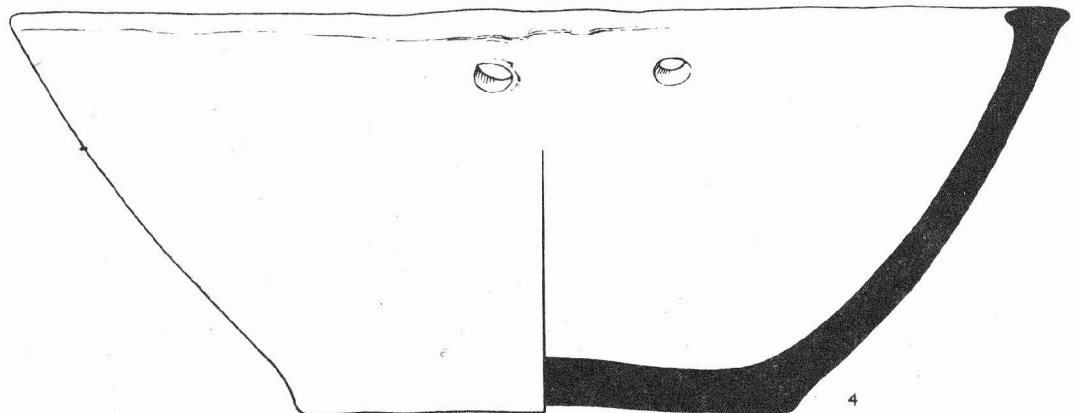
2

3.

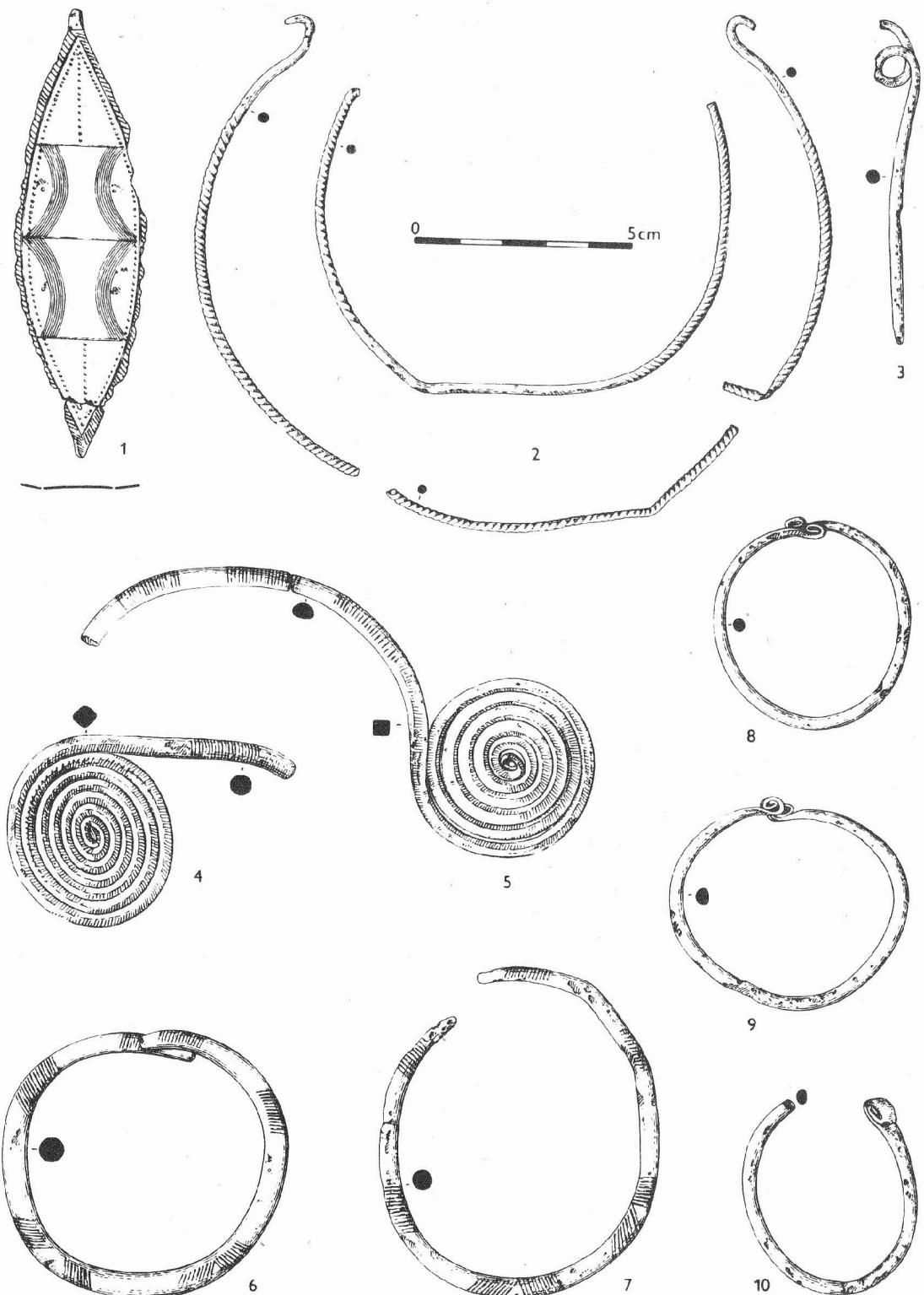
1

4

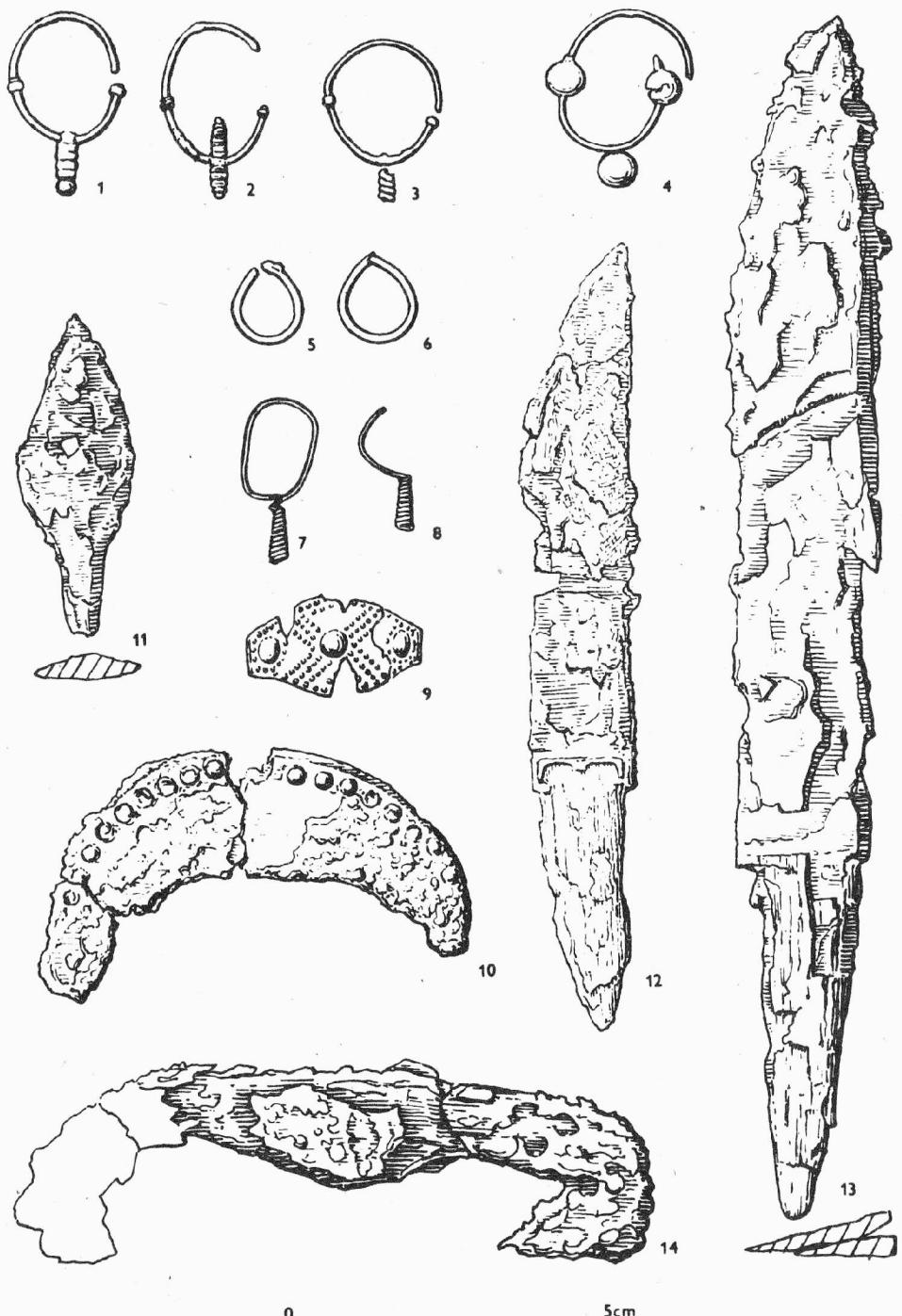
Obr. 8.

Újezd u Brna /okr. Brno-venkov/. Hrob kultury zvoncovitých pohárů. - Grab der Glockenbecherkultur.

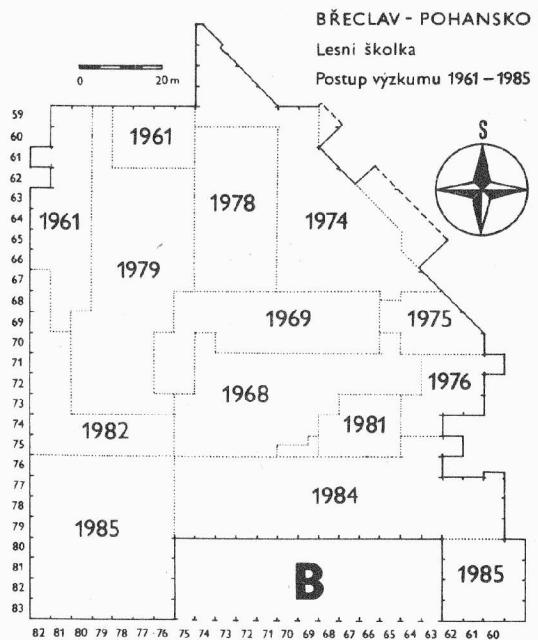
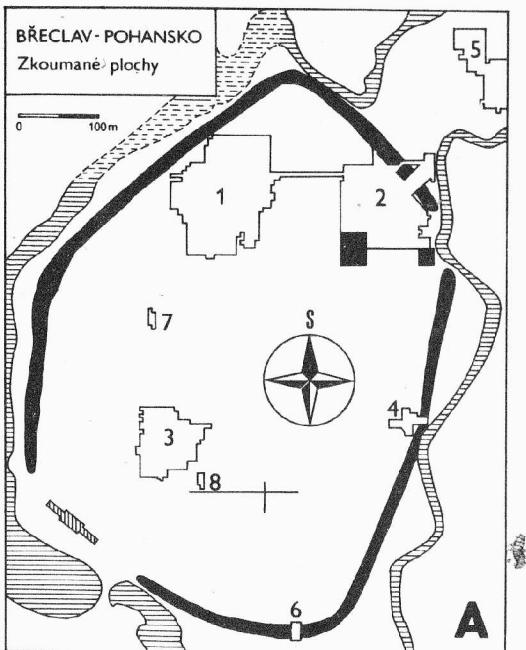
Obr. 9.

Kostice /okr. Břeclav/. Část depotu bronzových ozdob. - Teil eines Depots von bronzenen Zieraten.

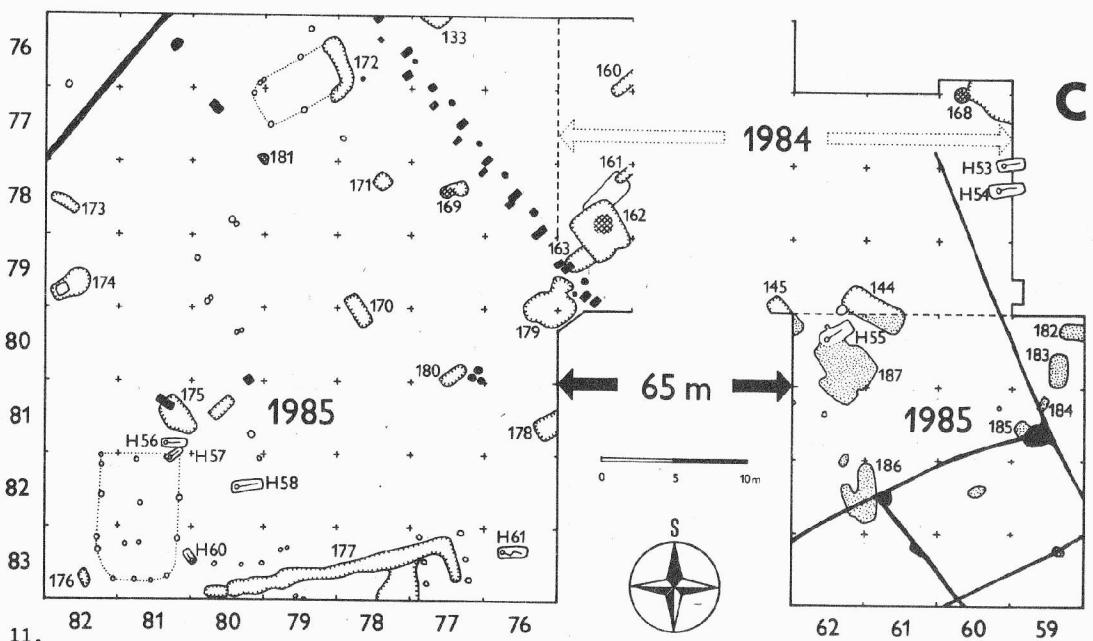
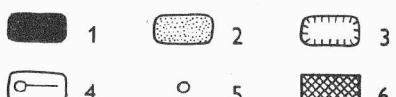

Obr. 10.

Nenkovice /okr. Hodonín/. Výběr nálezů ze slovanských hrobů. - Auswahl an Funden aus slawischen Gräbern.

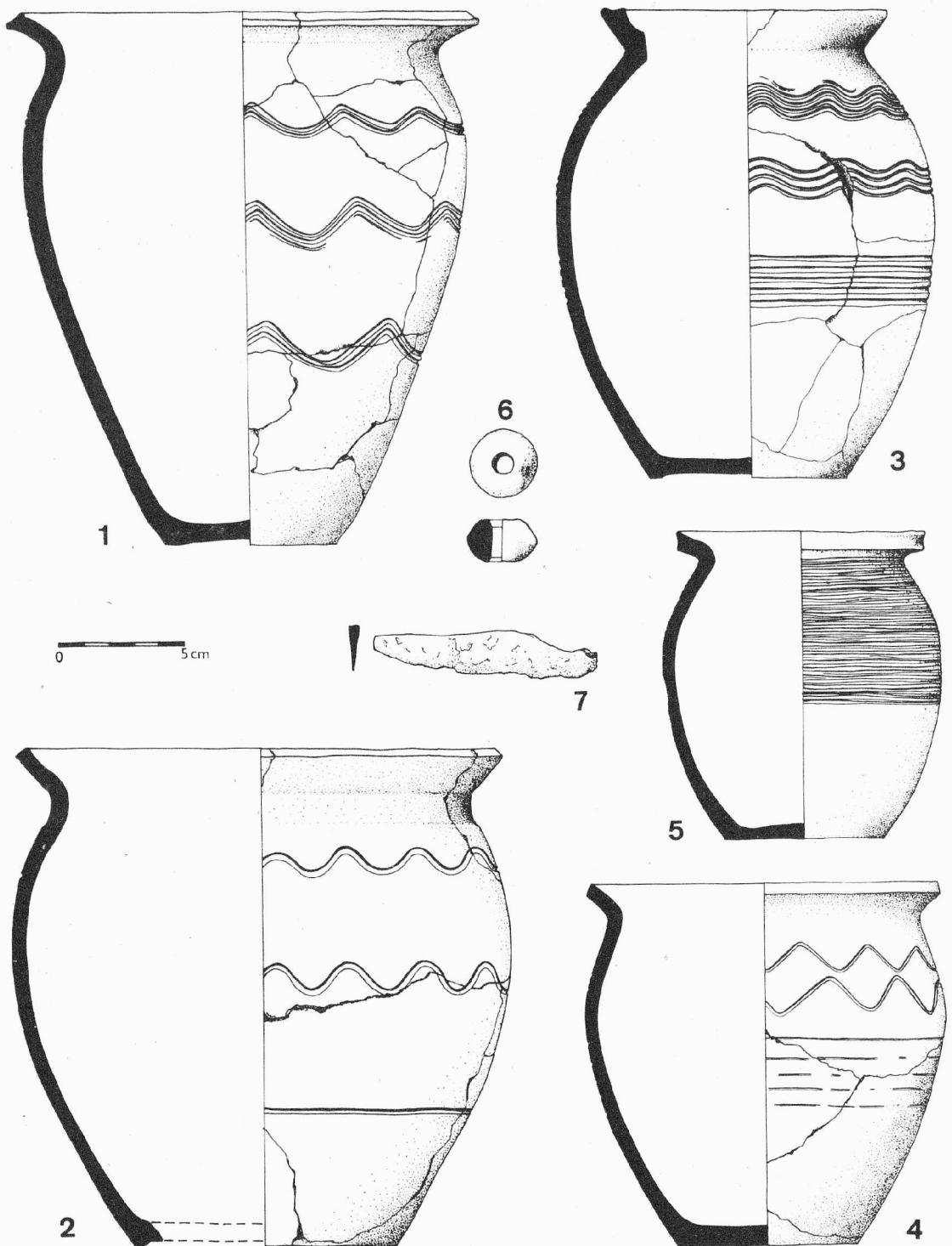

BŘECLAV - POHANSKO Lesní školka Plán výzkumu 1985

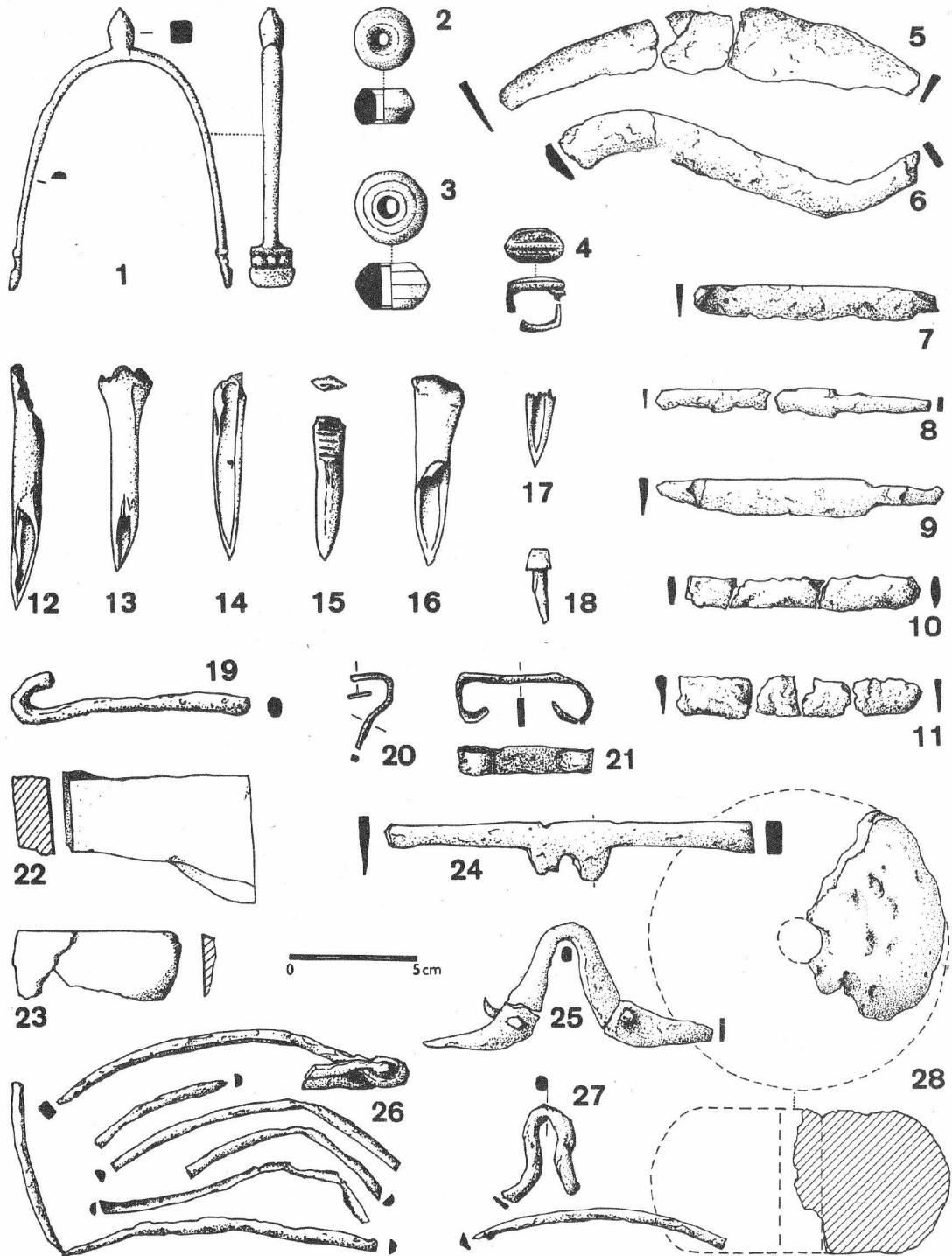
Obr. 11.

Břeclav-Pohansko /okr. Břeclav/. Lesní školka 1985. A - plán Pohanska s vyznačením zkoumaných ploch /1 - velmožský dvorec; 2 - lesní školka, plochy zkoumané v roce 1985 vyznačeny černě; 3 - areál žárového pohřebiště; 4 - východní brána a okolí; 5 - severovýchodní předhradí; 6 - řez valom v lese; 7-sídliště za jezírkem; 8 - lesní hrůd/. B - postup výzkumu v lesní školce v letech 1961-1985. C - plán výzkumu v roce 1985 /1 - recentní jámy a žlabky; 2 zjištěné sídliště objekty; 3 - prozkoumané sídliště objekty; 4 - hroby; 5 - kúlové jamky; 6 propálená hnědina/. - Waldbauschule 1985. A Plan von Pohansko mit den untersuchten Flächen /1 - Herrenhof; 2 - Waldbauschule, die im Jahre 1985 untersuchten Flächen sind schwarz gekennzeichnet; 3 - Areal des Brandgräberfeldes; 4 - Osttor und Umgebung; 5 - Nordöstliche Vorburg; 6 - Wallschnitt im Wald; 7 - Siedlung hinter dem See; 8 - Waldsandröhre/. B Grabungsvorgang in der Waldbauschule in den Jahren 1961-1985. C Grabungsplan im Jahre 1985 /1 - rezente Gruben und Gräbchen; 2 - festgestellte Siedlungssubjekte; 3 - untersuchte Siedlungssubjekte; 4 - Gräber; 5 - Pfostengruben; 6 - durchglühte Erde/.

Obr. 12.

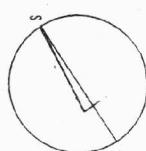
Břeclav - Pohansko /okr. Břeclav/. Lesní školka 1985. Keramika z obj. 175 /3, 4/, 177 /1, 2/ a inventář hr. 57 /5-7/. - Waldbaumschule 1985. Keramik aus Obj. 175 /3, 4/, 177 /1, 2/ und Inventar aus Gr. 57 /5-7/.

Obr. 13.

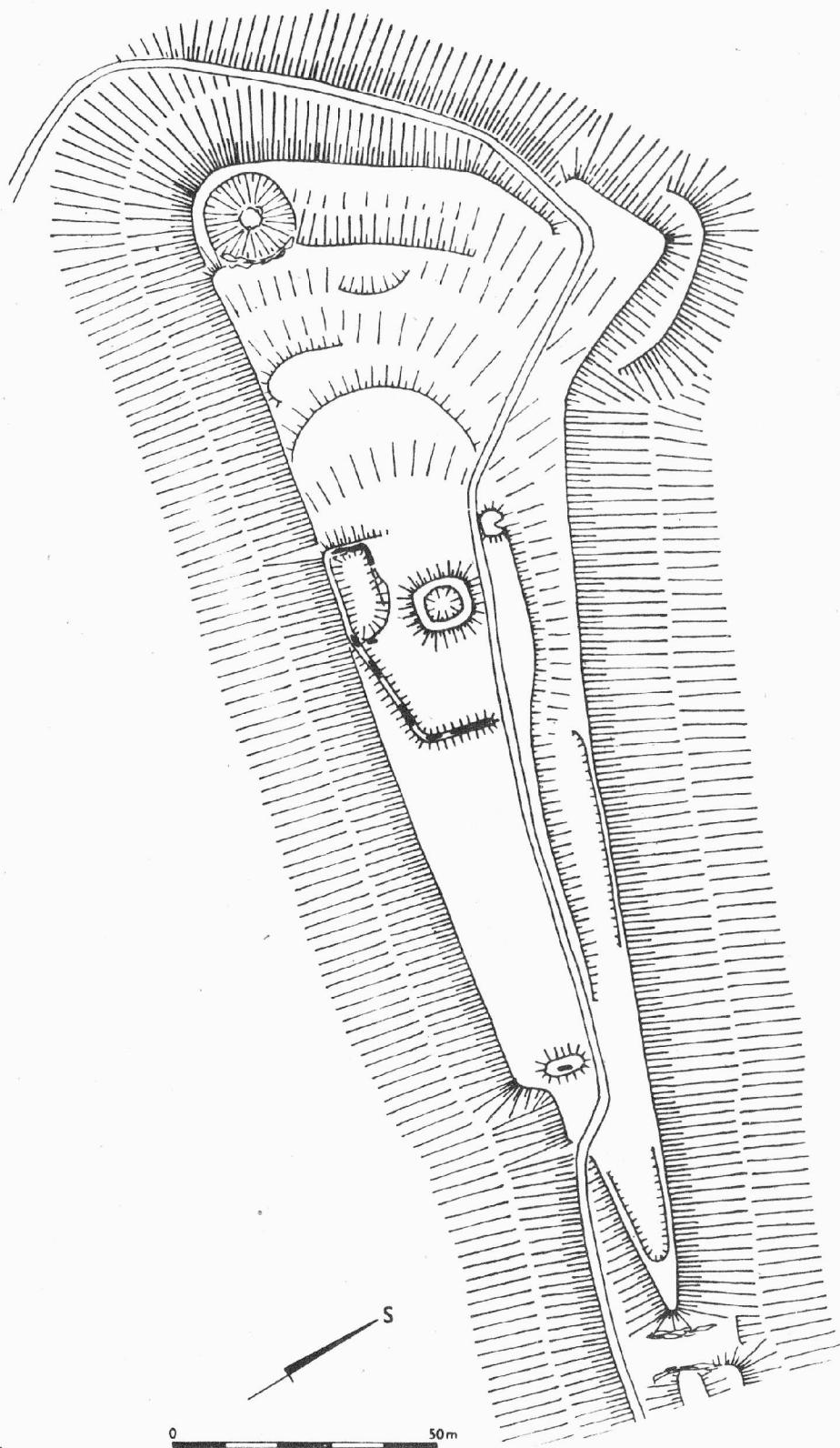
Břeclav-Pohansko /okr. Břeclav/. Lesní školka 1985. Ukázky drobných nálezů z obj. 133/16/, 168/17, 24/, 169/2/, 170/3/, 171/8/, 172/12/, 173/7/, 175/5, 20/, 177/4, 6, 9-11, 13-15, 21, 25, 27, 28/ a ze čtverců B 76-83 /22/, B 82-77 /1/ a B 82-79 /19, 26/. - Waldbauschule 1985. Auswahl an Kleinfunden aus Obj. 133/16/, 168/17, 24/, 169/2/, 170/3/, 171/8/, 172/12/, 173/7/, 175/5, 20/, 177/4, 6, 9-11, 13-15, 21, 25, 27, 28/ und aus den Quadranten B 76-83 /22/, B 82-77 /1/ und B 82-79 /19, 26/.

MIKULČICE 1985 - 86

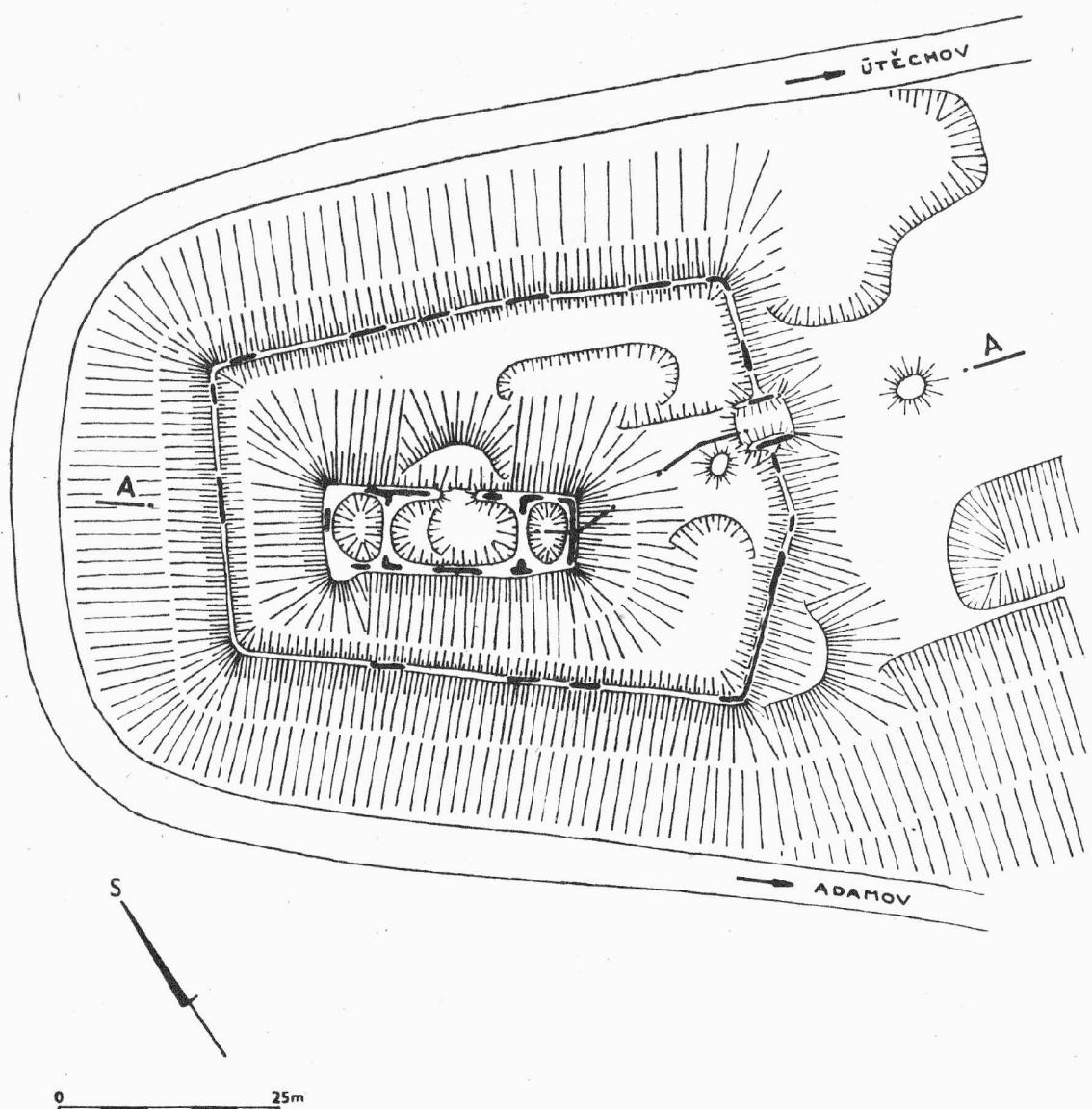
Obr. 14.

Mikulčice - obec /okr. Hodonín/. Schematický plán prozkoumaného pohřebiště z 12. - 13. stol. - Schema - tischer Plan des untersuchten Gräberfeldes aus dem 12. - 13. Jh.

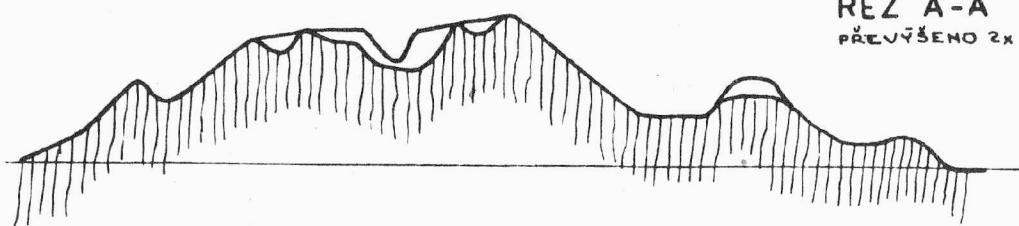

Obr. 15.

Horákov /okr. Brno-venkov/. Předorysná dispozice dochovaných zbytků středověkého sídla. - Grundriss-disposition der erhaltenen Reste des mittelalterlichen Wohnsitzes.

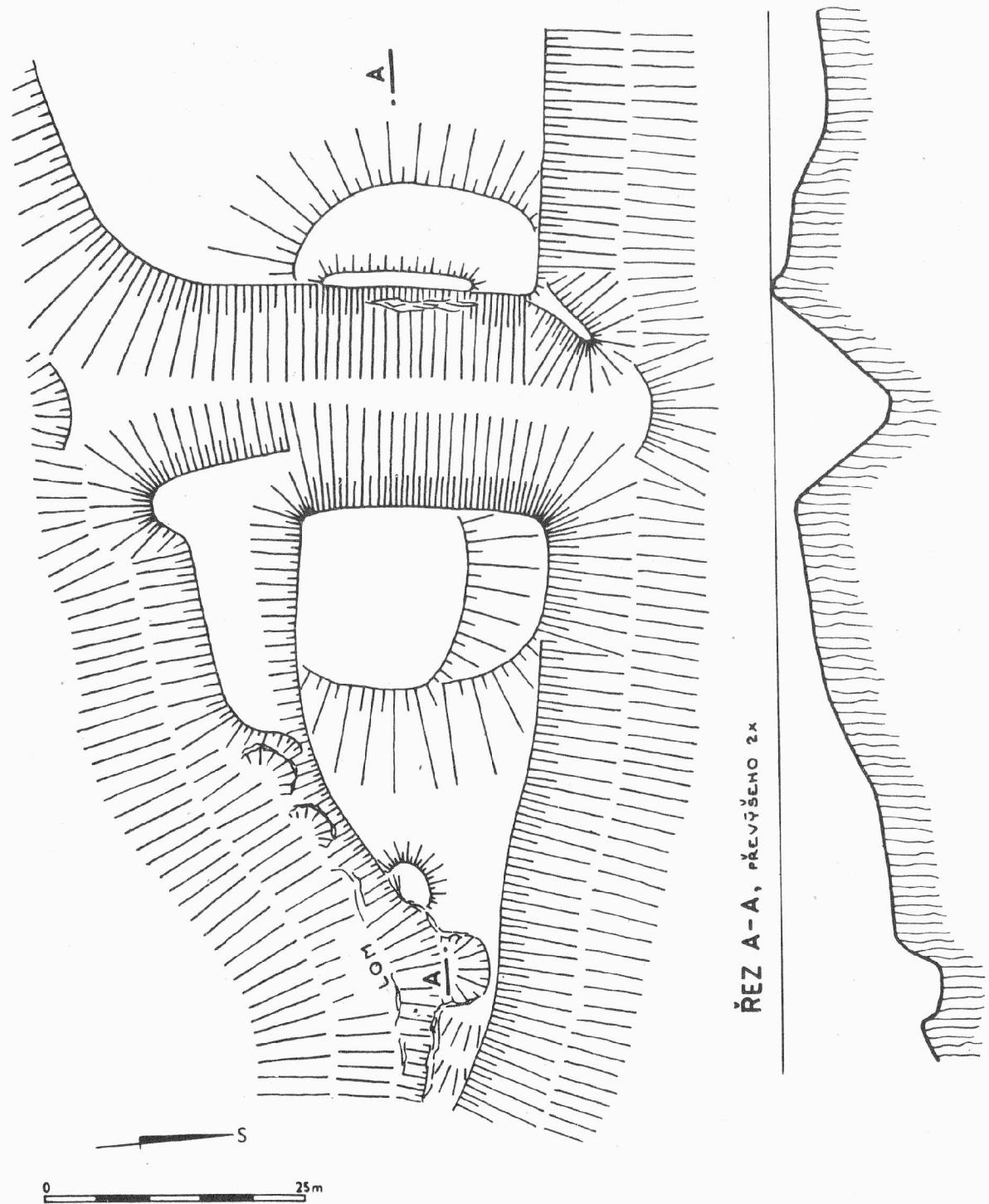

ŘEZ A-A
PŘEVÝŠENO 2x

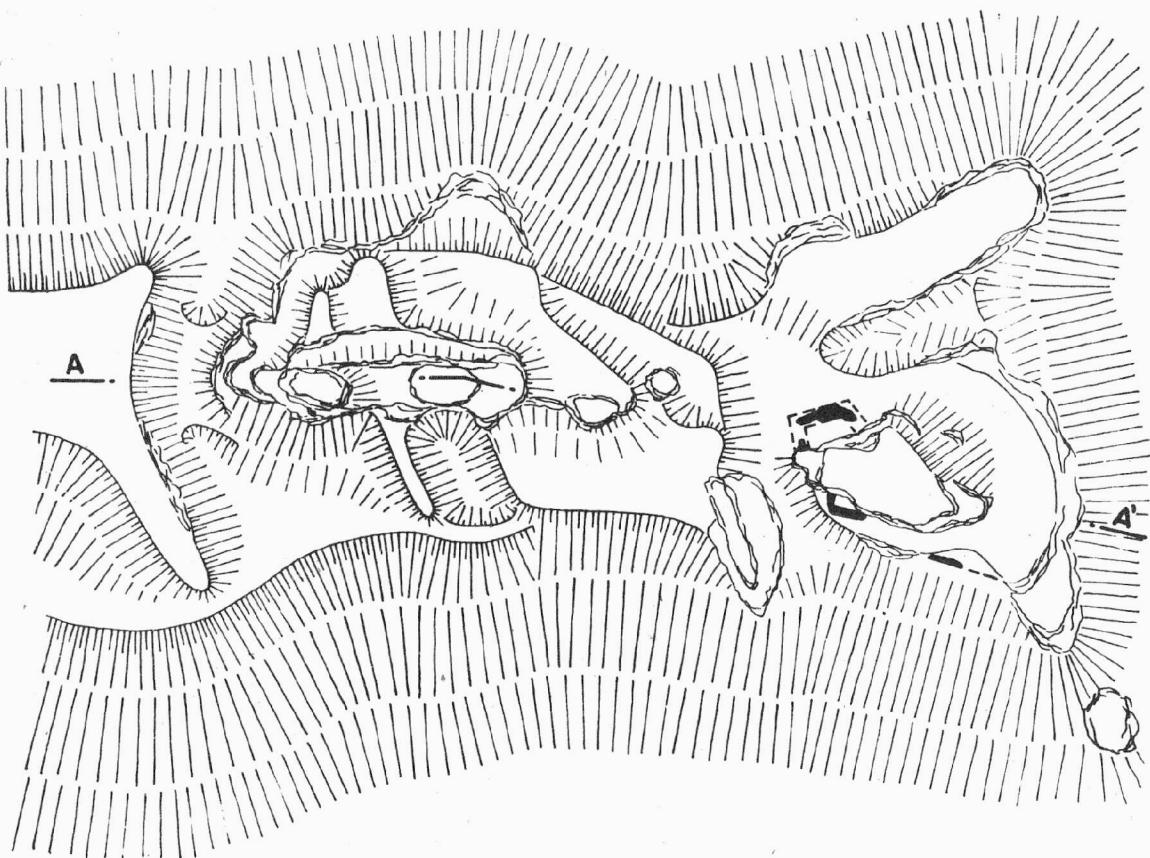
Obr. 16.

Bilovice nad Svitavou /okr. Brno-venkov/, hrad Ronov. Půdorysná dispozice dochovaných zbytků hradu.
- Burg Ronov. Grundrissdisposition der erhaltenen Burgüberreste.

Obr. 17.

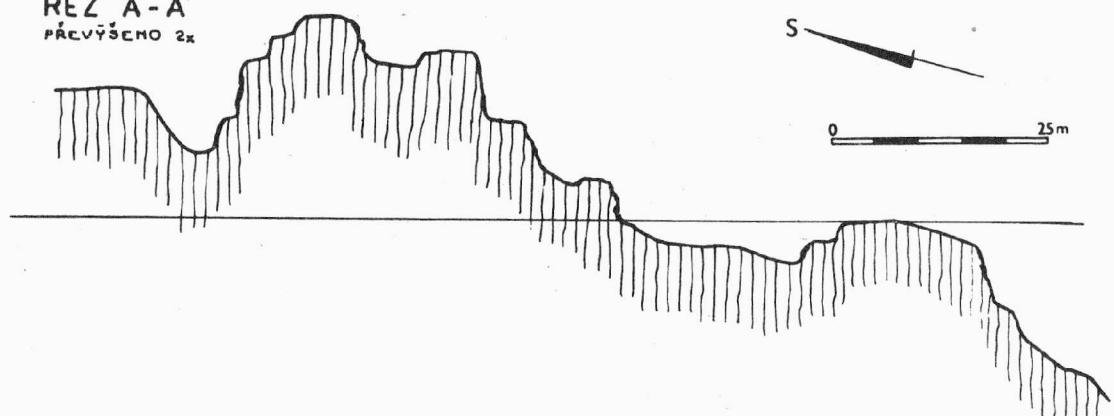
Louka /okr. Třebíč/, Hradiště. Půdorysná dispozice dochovaných zbytků hradu. - Grundrissdisposition der erhaltenen Burgüberreste.

ŘEZ A-A'
PŘEVÝŠENO 2x

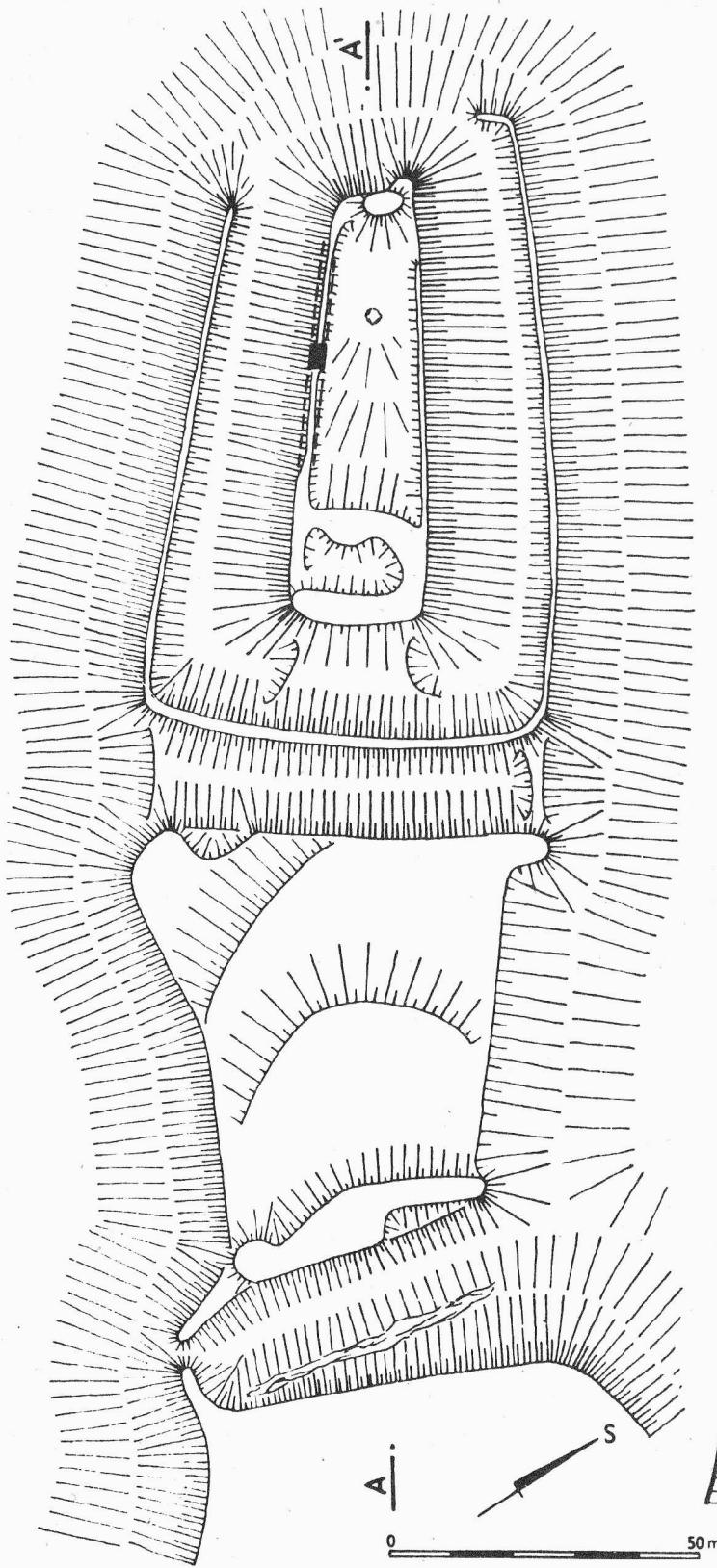
S →

0 25 m

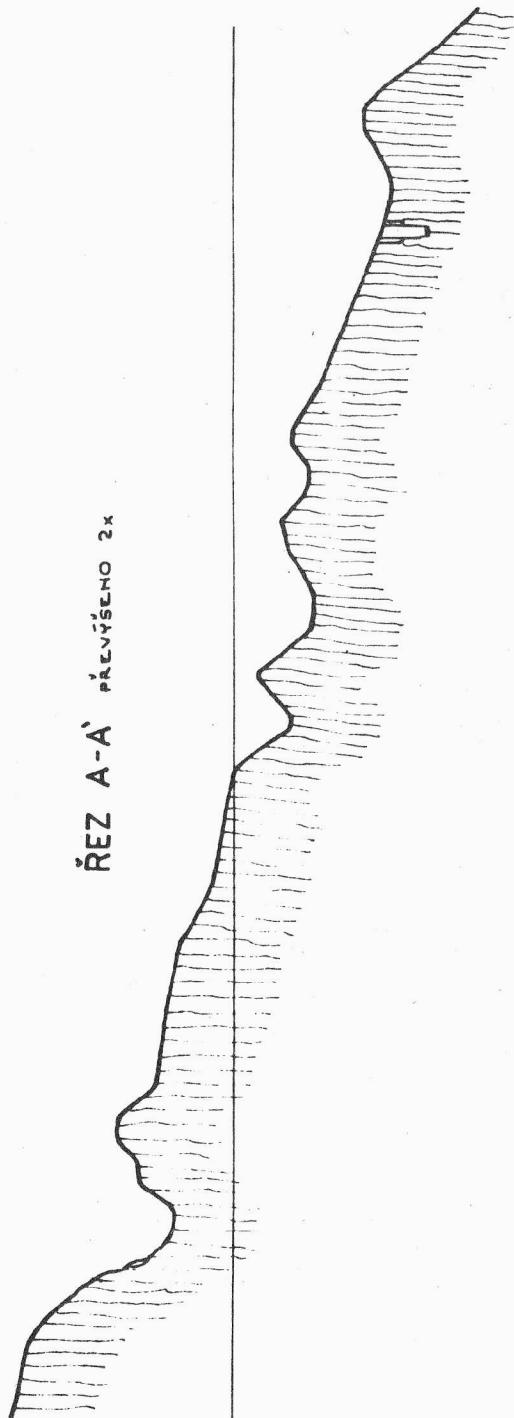

Obr. 18.

Rešov /okr. Bruntál/. Půdorysná dispozice dochovaných zbytků hrádku. - Grundrissdisposition der erhaltenen Hausbergüberreste.

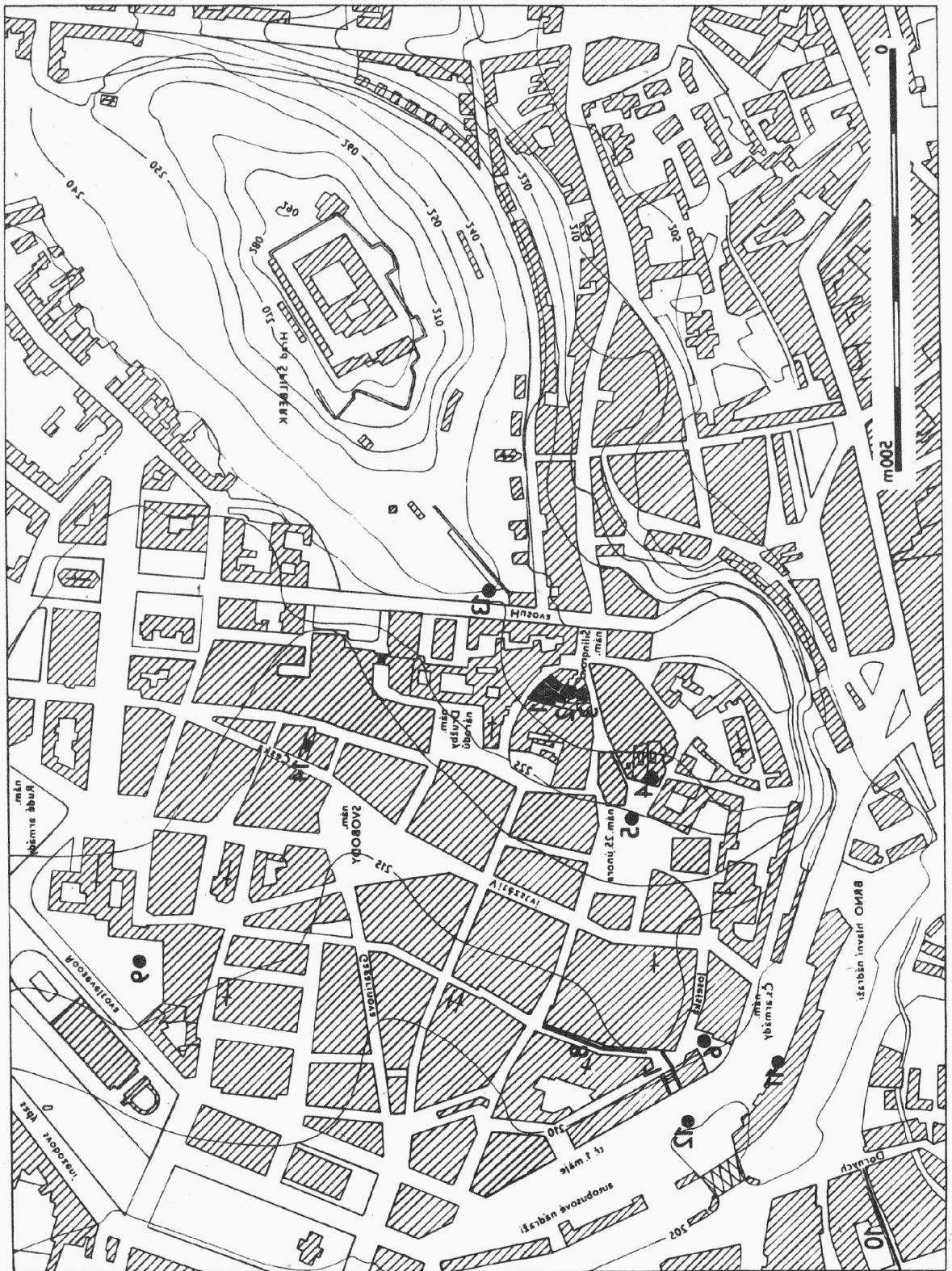

ŘEZ A-A' PŘEVÝŠENO 2x

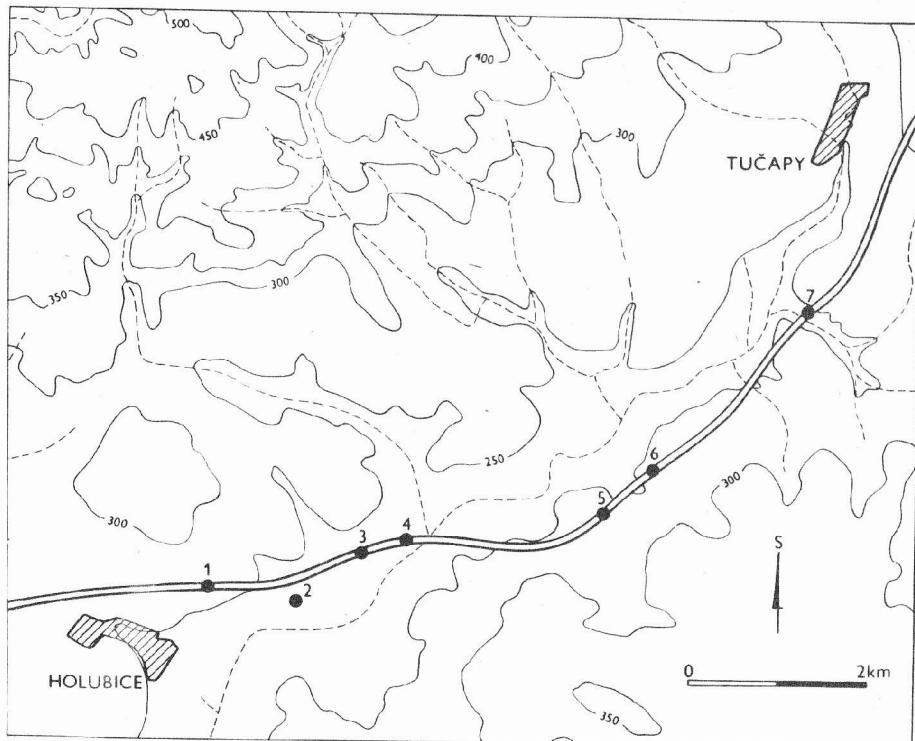
Obr. 19.

Ondřejov /okr. Bruntál/, hrad Strálek. Půdorysná dispozice dochovaných zbytků hradu. - Grundrissdisposition der erhaltenen Burgüberreste.

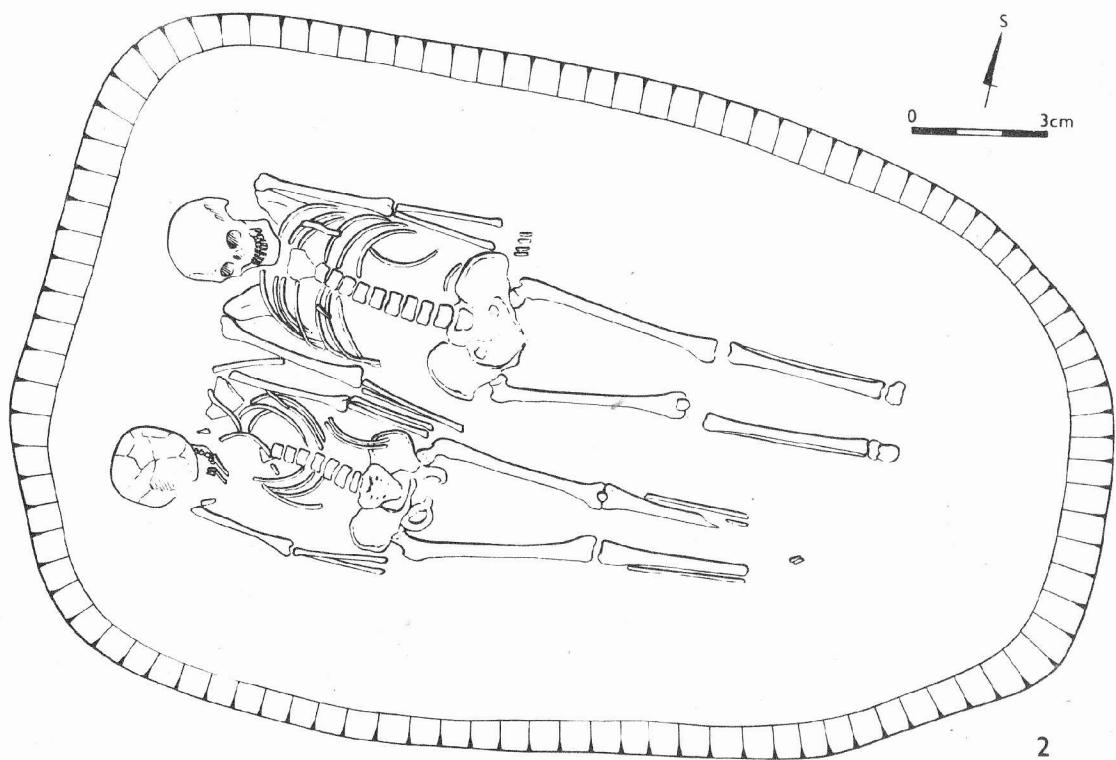

Obr. 20.

Brno /okr. Brno-město/. Záchranné výzkumy v historickém jádru města v letech 1983-1985. 1 Dominikánská 11-19 /1983-85/; 2, 3 Starobrněnská 20 /1984-85/; 4 nám. 25. února 9 /1984/; 5 nám. 25. února /1984/; 6 Josefská /podchod, 1984/; 7 Josefská /vodovod, 1984/; 8 Josefská /plynovod, 1983/; 9 Rooseveltova /1984/; 10 Spálená /1983/; 11 nám. Čs. armády /1984/; 12 tř. 1. máje /1985/; 13 Hlídka /1984-85/; 14 Česká 5 /1985/. - Rettungsgrabungen im historischen Stadtzentrum in den Jahren 1983-1985. 1 Dominikánská 11-19 /1983-85/; 2, 3 Starobrněnská 20 /1984-85/; 4 Platz 25. února 9 /1984/; 5 Platz 25. února /1984/; 6 Josefská /Unterführung, 1984/; 7 Josefská /Wasserleitung, 1984/; 8 Josefská /Gasleitung, 1983/; 9 Rooseveltova /1984/; 10 Spálená /1983/; 11 Platz Čs. armády /1984/; 12 Str. 1. máje /1985/; 13 Hlídka /1984-85/; 14 Česká 5 /1985/.

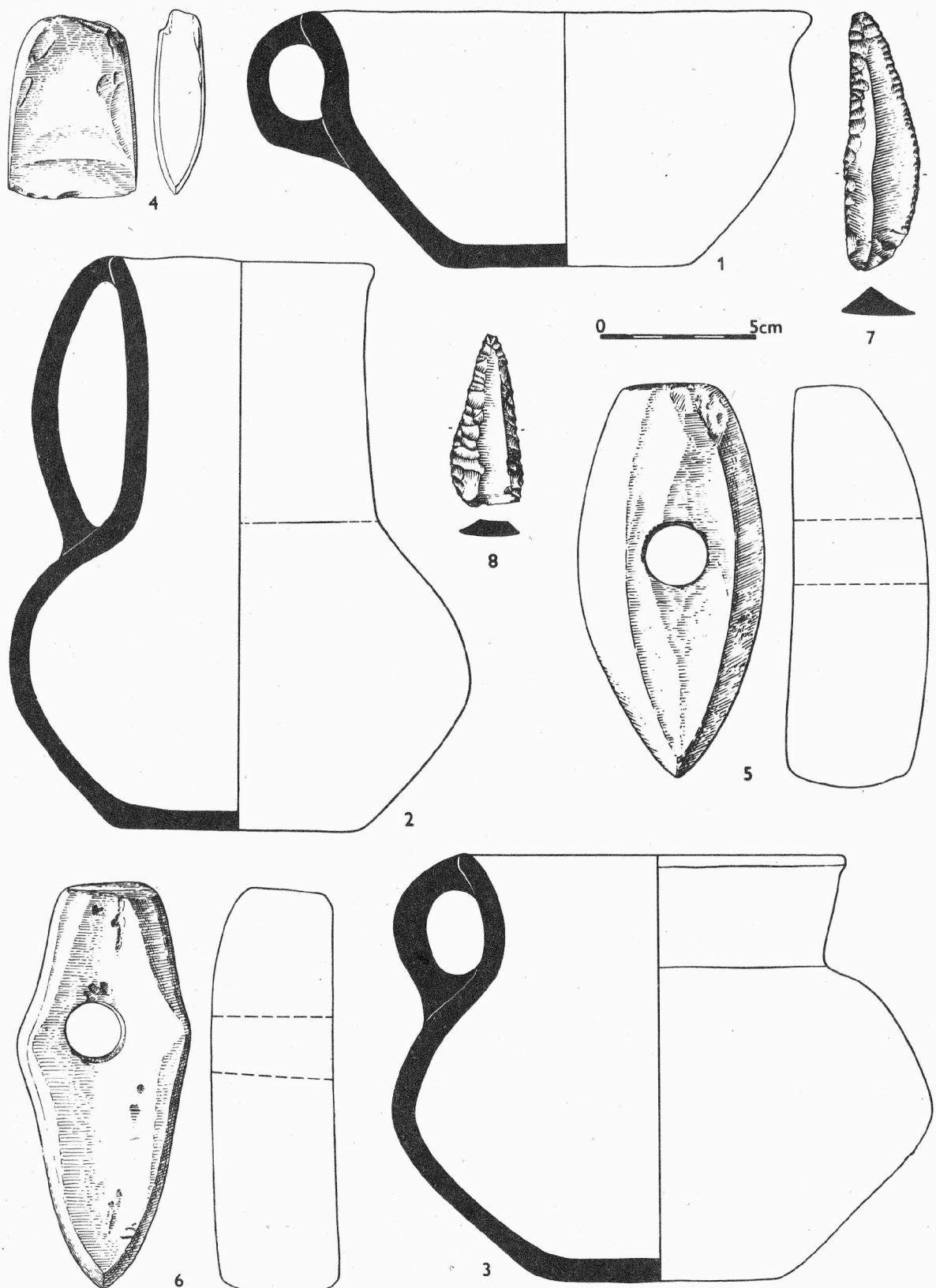
1

2

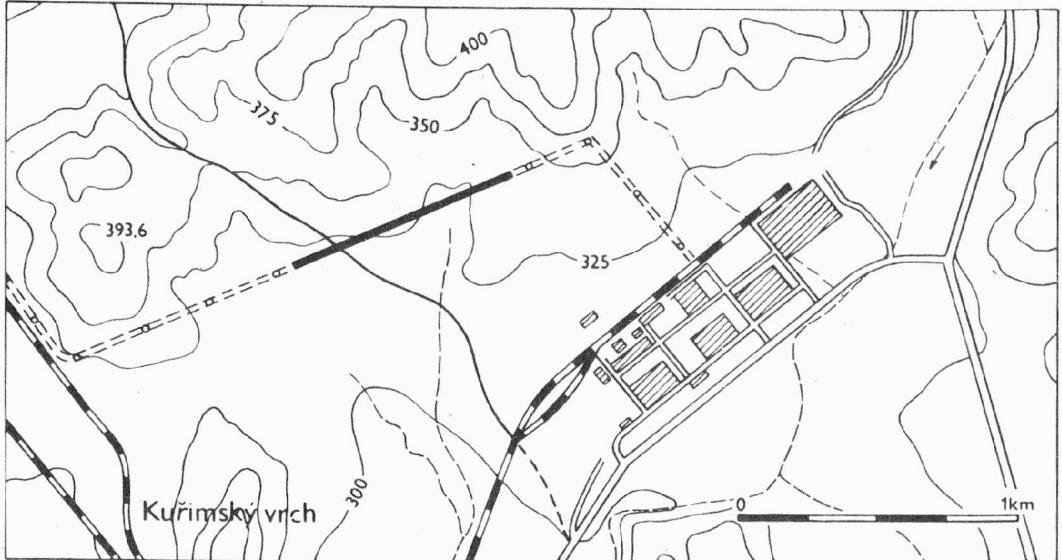
Obr. 21.

Záchranné výzkumy na stavbě dálnice v úseku Holubice - Tučapy. 1 trasa dálnice s vyznačením zkoumaných lokalit; 2 Holubice VIII /okr. Vyškov/, dvojhrob kultury se zvoncovitými poháry. - Rettungsgrabungen auf dem Autobahnbau im Abschnitt Holubice - Tučapy. 1 Autobahntrasse mit den untersuchten Lokalitäten; 2 Holubice VIII /Bez. Vyškov/, Doppelgrab der Glockenbecherkultur.

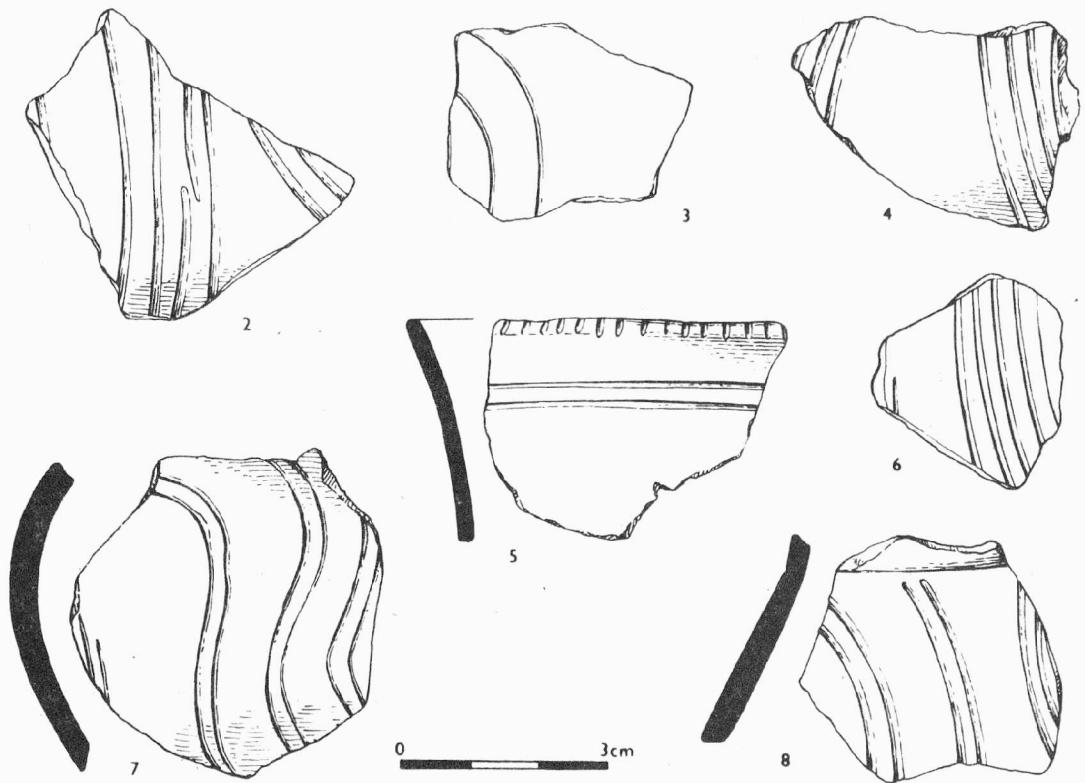

Obr. 22.

Velešovice /okr. Vyškov/. Výběr materiálu z hrobů kultury se šňůrovou keramikou. - Materialauswahl aus Gräbern der Kultur mit Schnurkeramik.

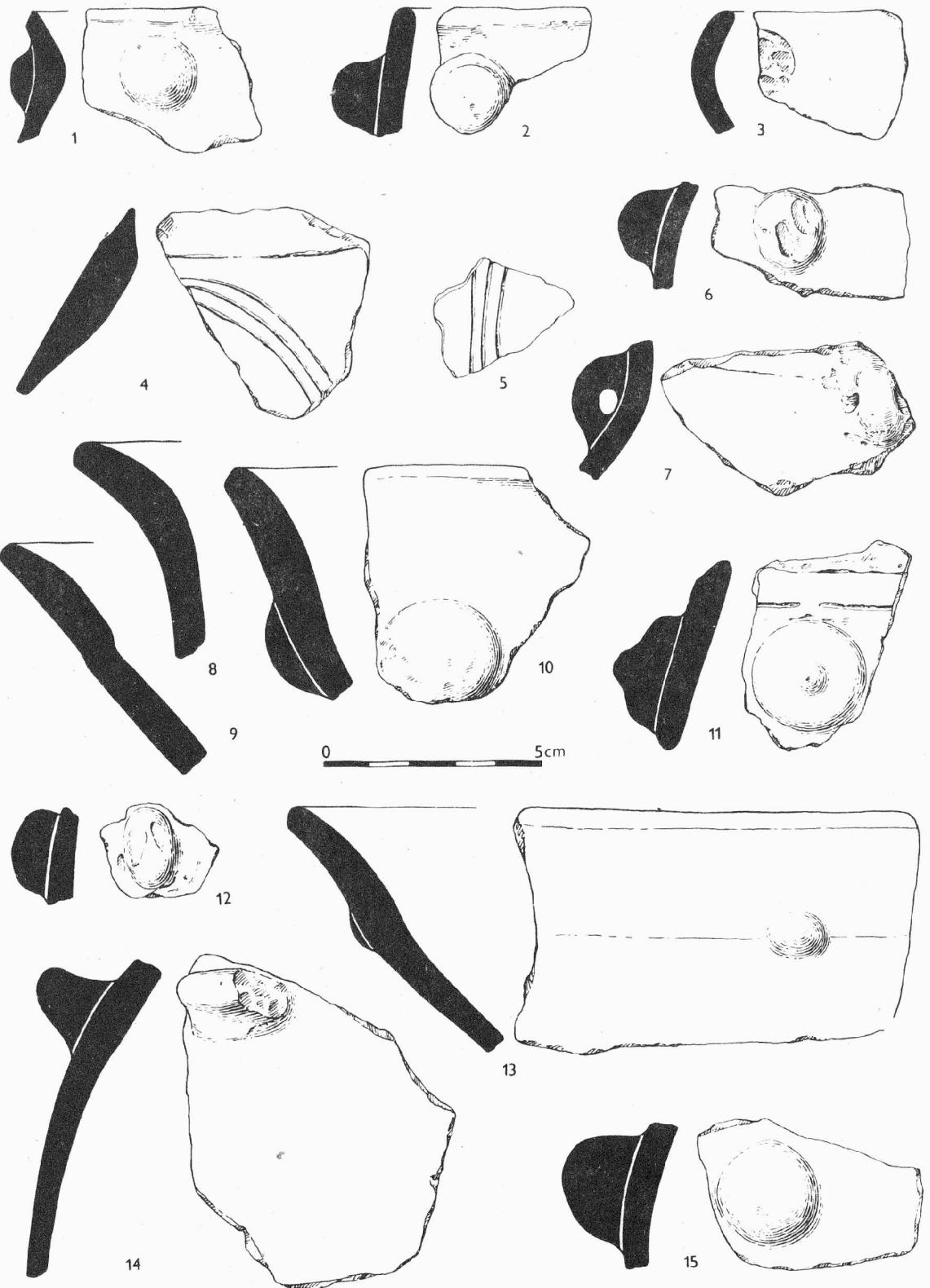

1

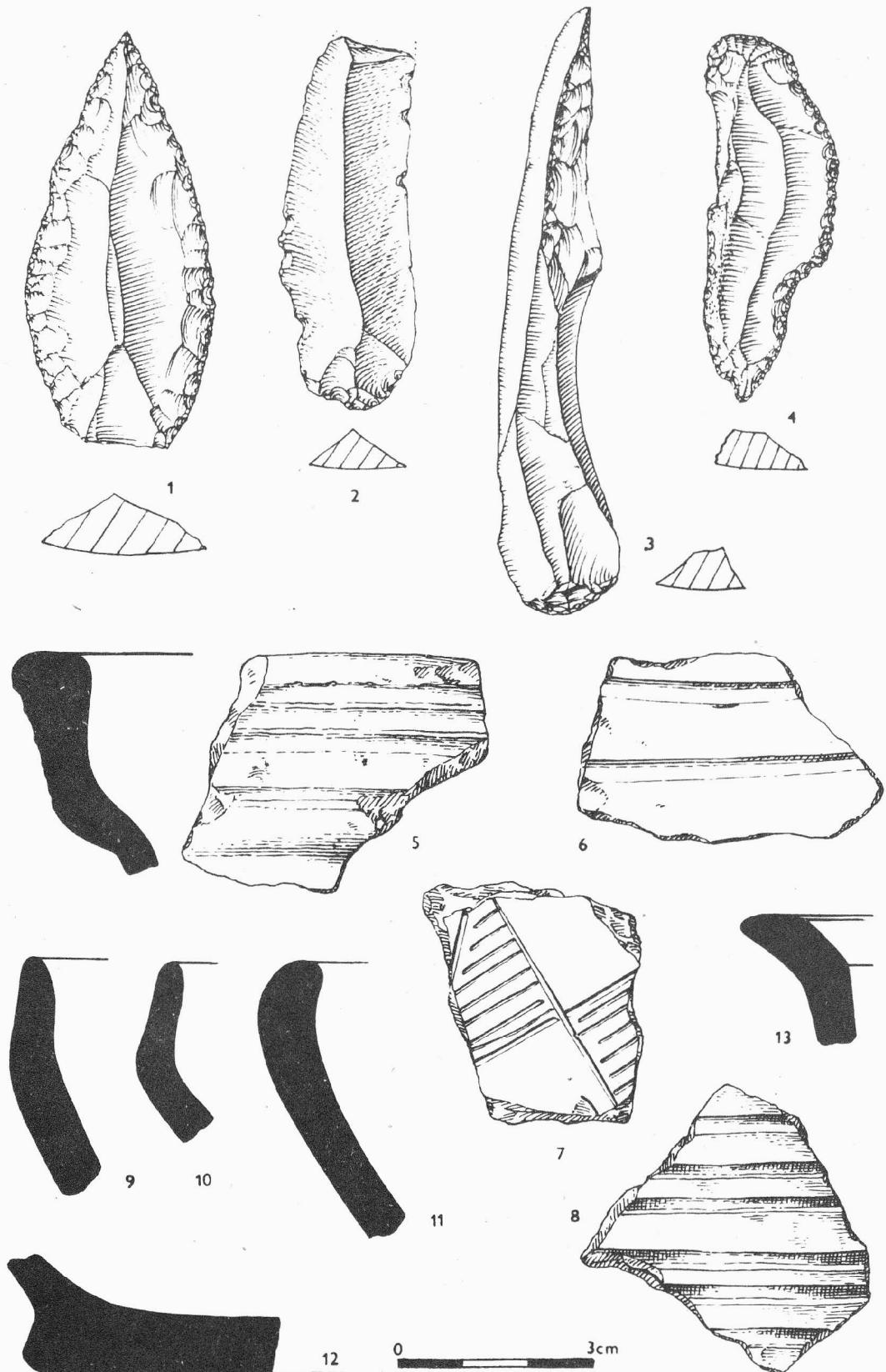
Obr. 23.

Kuřim /okr. Brno-venkov/. 1 trasa vodovodu, sledovaná část vyznačena plnou čarou; 2 výběr materiálu z objektu s moravskou malovanou keramikou. - 1 Wasserleitungstrasse, der verfolgte Teil mit voller Linie markiert; 2 Materialauswahl aus dem Objekt mit mährischer bemalter Keramik.

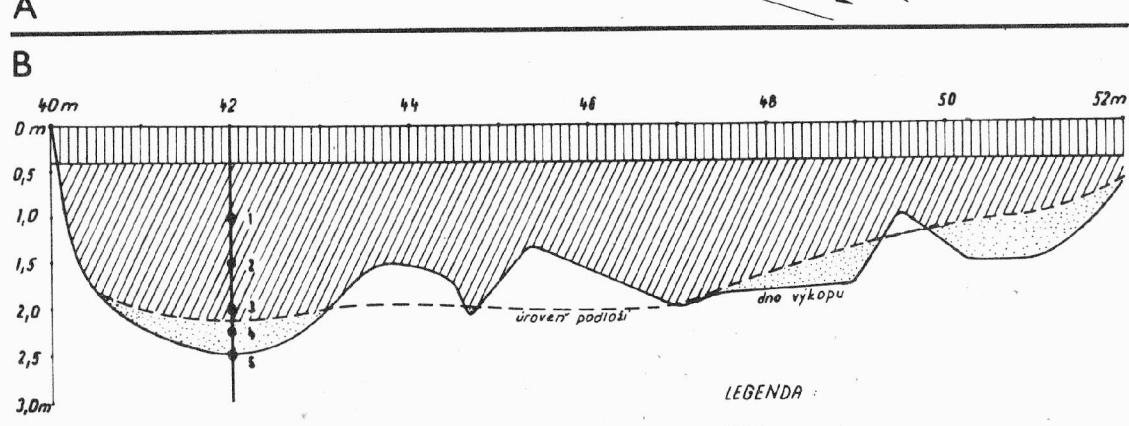
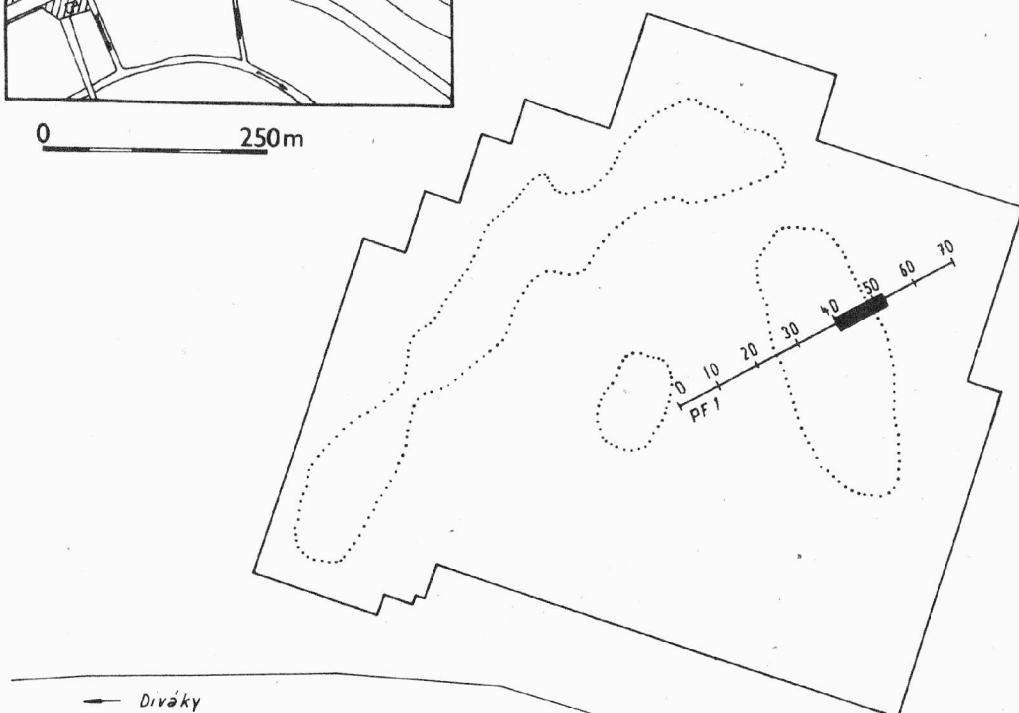
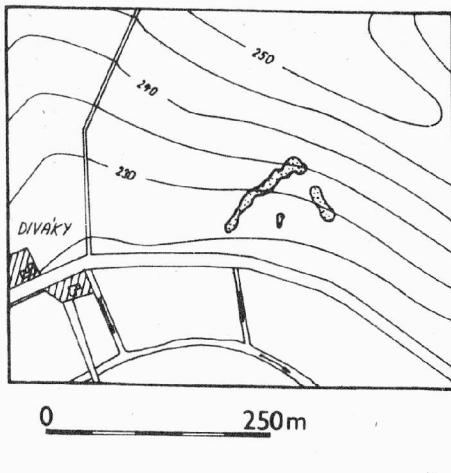
Obr. 24.

Kuřim /okr. Brno-venkov/. Výběr materiálu z objektu s moravskou malovanou keramikou. - Material - auswahl aus dem Objekt mit mährischer bemalter Keramik.

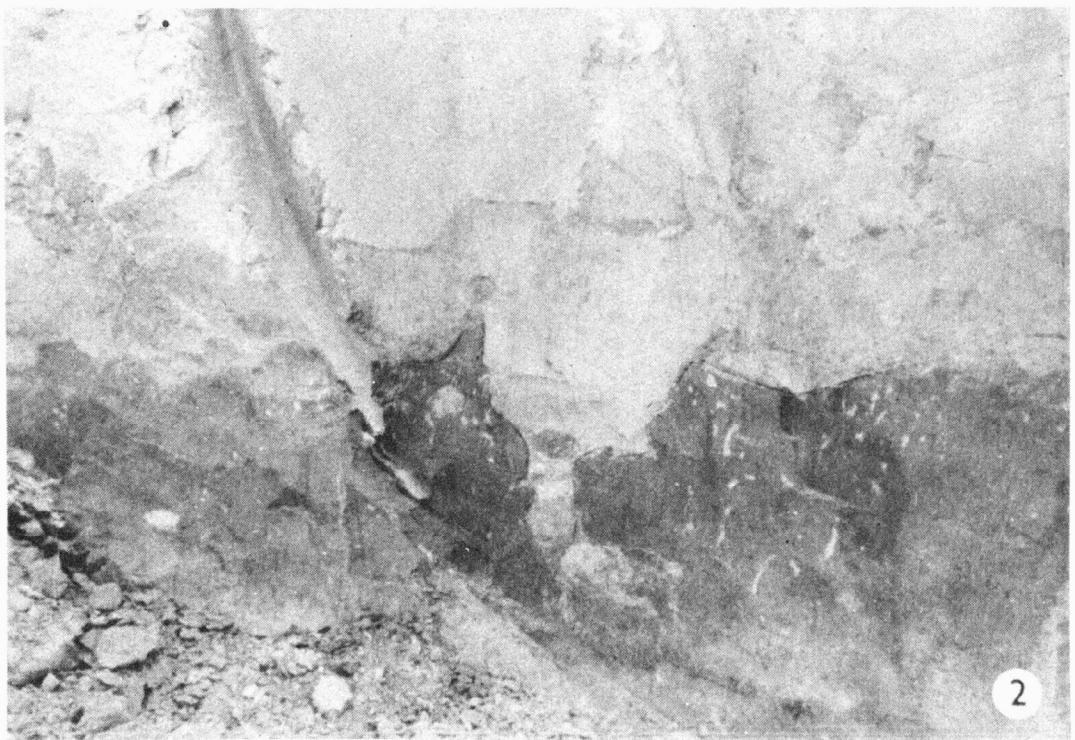
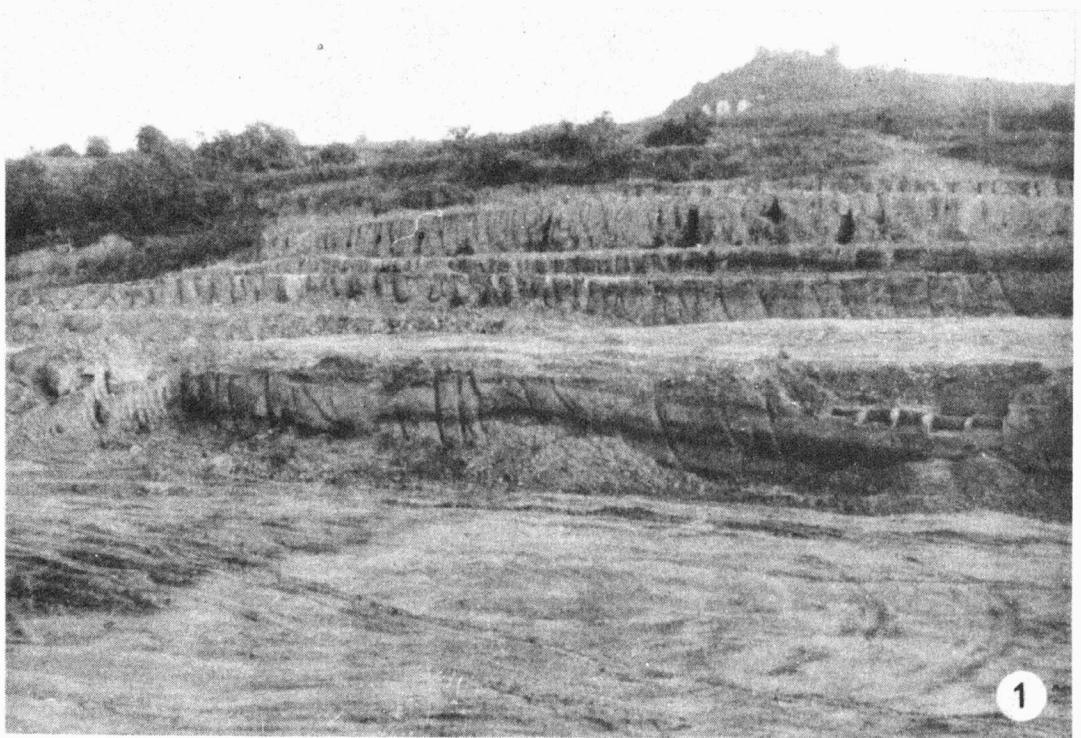
Obr. 25.

1 - 4 dodatek sbírky Fr. Zapletal z Předmostí /okr. Přerov/; 5 - 13 Nížkovice /okr. Vyškov/, materiál z povrchových sběrů. - 1 - 4 Anhang zur Sammlung von Fr. Zapletal aus Předmostí /Bez. Přerov/; 5 - 13 Nížkovice /Bez. Vyškov/, Lesefunde.

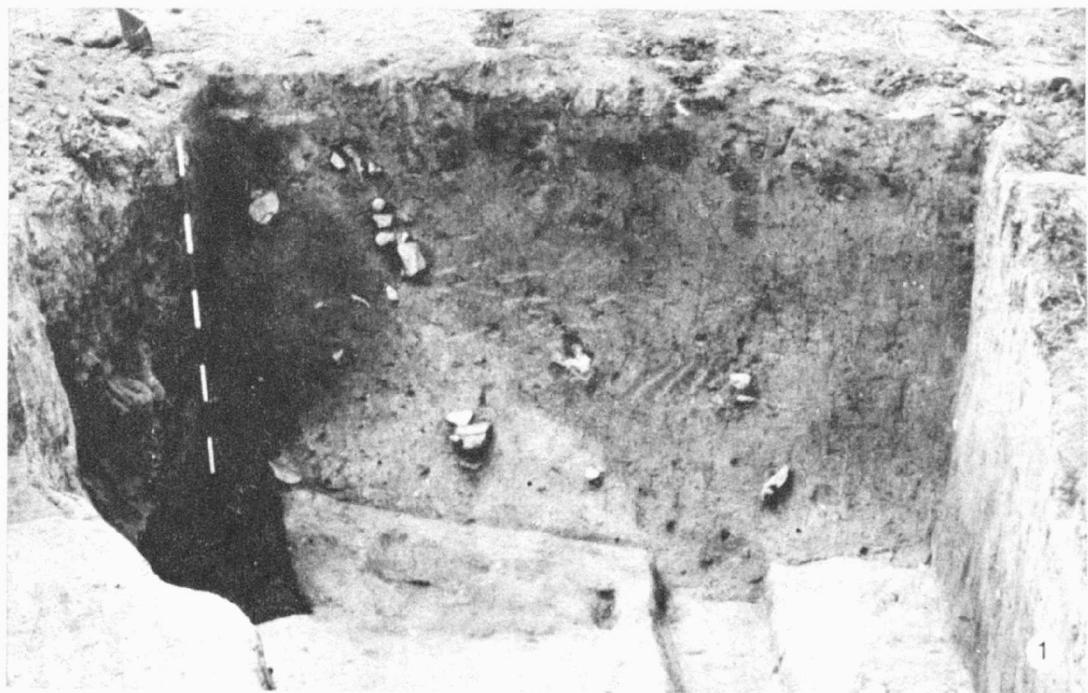
Obr. 26.

Diváky /okr. Břeclav/. A mapka s proměnou plochou a vyznačenými magnetickými anomáliemi, profilem PF 1 a prozkoumanou plochou; B profil sondy s vyznačením polohy odběru vzorků. - A Karte mit vermessener Fläche und gekennzeichneten magnetischen Anomalien, dem Profil PF 1 und der untersuchten Fläche; B Sondenprofil mit Markierung der Lagen der Probenabnahme.

Tab. 1.

Dolní Věstonice 1985 /okr. Břeclav/. 1 těžba spraší nad cihelnou s výzkumem u ohniště C; 2 mrazový klín narušující černozem v podloží nalezového horizontu. - 1 Lössförderung oberhalb der Ziegelei mit der Grabung bei der Feuerstelle C; 2 Frostkeil, die Schwarzerde im Liegenden des Fundhorizontes störend.

1

2

Tab. 2.

Budkovice /okr. Brno-venkov/. 1 profil středověkého objektu II v sondě V; 2 kúlová jáma č. 14 u východní stěny věteřovského objektu I. - 1 Profil des mittelalterlichen Objektes II in Sonde V; 2 Pfostengrube Nr. 14 bei der Ostwand des Věteřover-Objektes I.

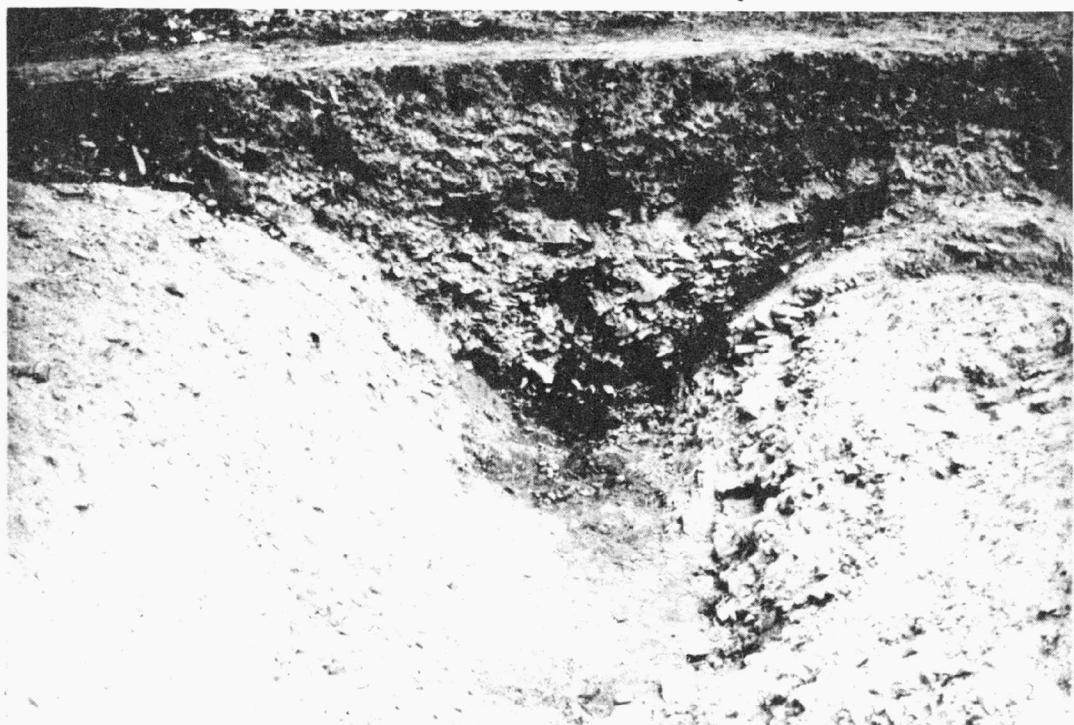

Tab. 3.

Borotice /okr. Znojmo/. 1 mohyla 4 před výzkumem; 2 jižní polovina mohyly 4 po výzkumu. - Hügelgrab 4 vor der Grabung; 2 Südhälfte des Hügelgrabes 4 nach der Grabung.

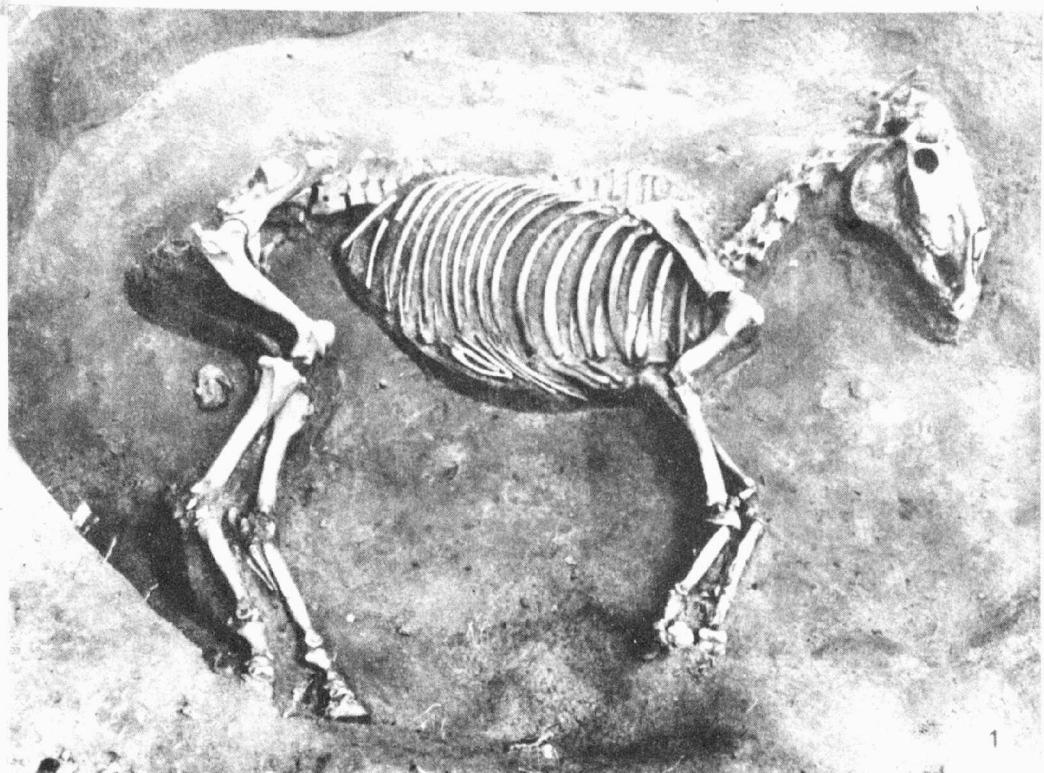

1

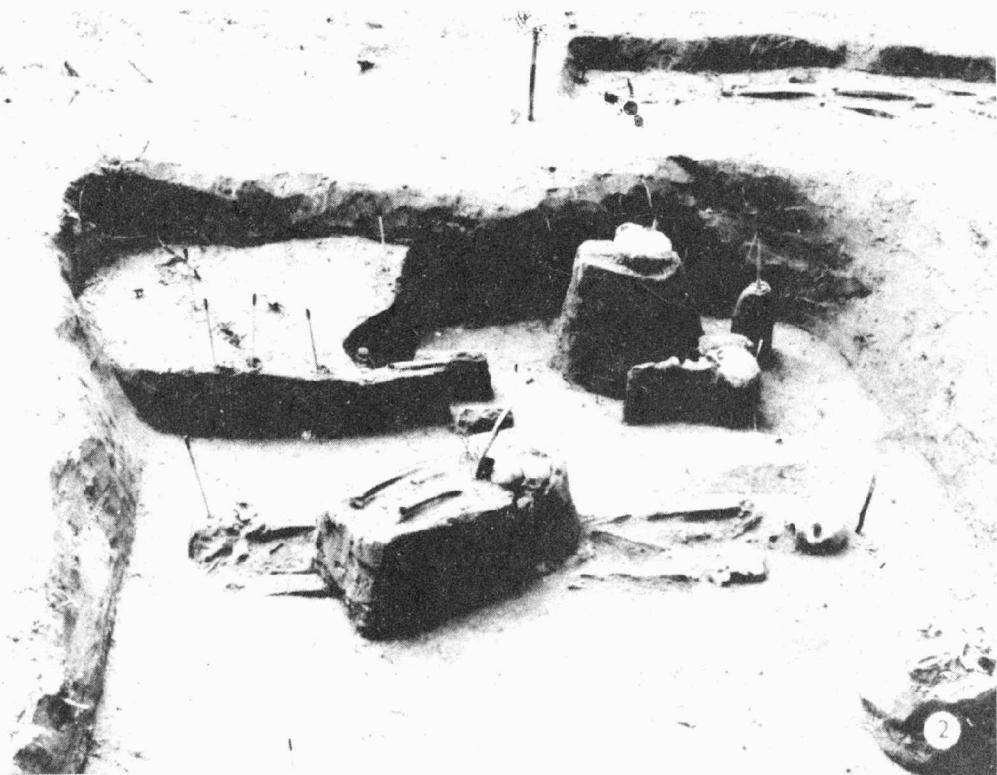

Tab. 4.

Malé Hradisko /okr. Prostějov/, Staré Hradisko. 1 pohled na výzkum příkopu vnitřního opevnění; 2 profil příkopu vnitřního opevnění. - 1 Ansicht auf die Grabung des Grabens der inneren Befestigung; 2 Profil des Grabens der inneren Befestigung.

1

2

Tab. 5.

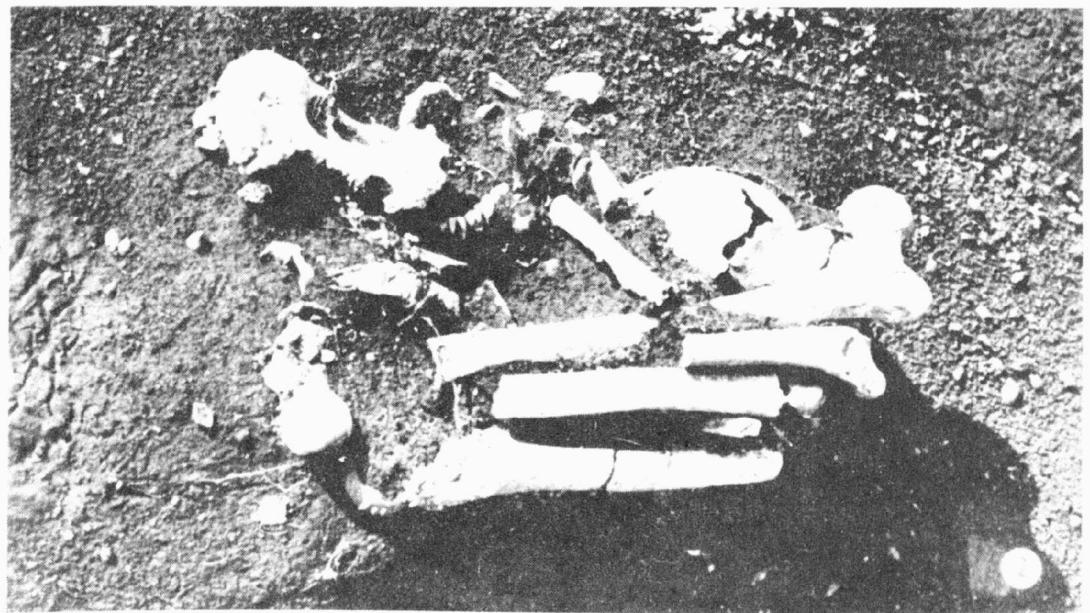
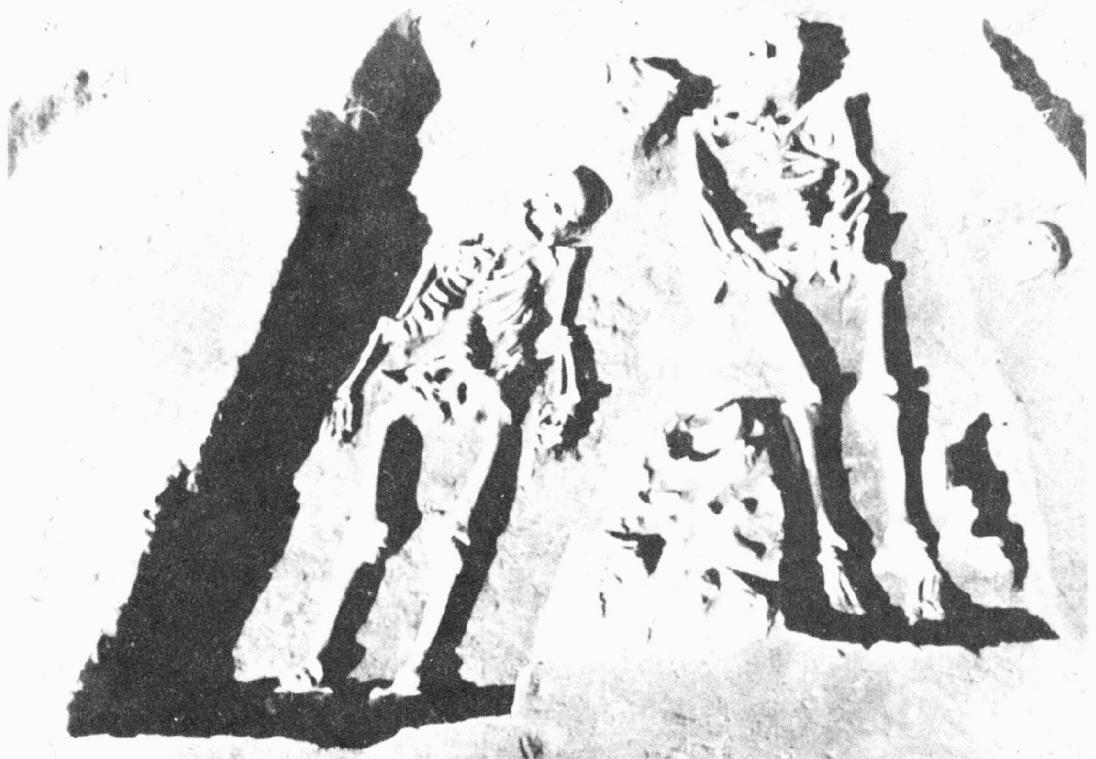
Mikulčice /okr. Hodonín/. Výzkum v trati Kostelisko. 1 obj. 1159; 2 odkryv hrobky s hr. 1651. - Grabung
in der Flur Kostelisko. 1 Obj. 1159; 2 Abdeckung der Gruft mit Grab 1651.

Tab. 6.

Mikulčice /okr. Hodonín/. Nálezy z pohřebiště na Kostelisku. 1 meč z hr. 1651; 2 - 3 náušnice zlaté granulované z hr. 1686; 4 - 5 náušnice stříbrné košíčkové z hr. 1656, 6-7 o. II65.

- Funde vom Gräberfeld auf Kostelisko. 1 Schwert aus Gr. 1651, 2 - 3 goldene granulierte Ohrgehänge aus Gr. 1686, 4 - 5 silberne Körbchenohrringe aus Gr. 1656, 6 - 7 o. II65.

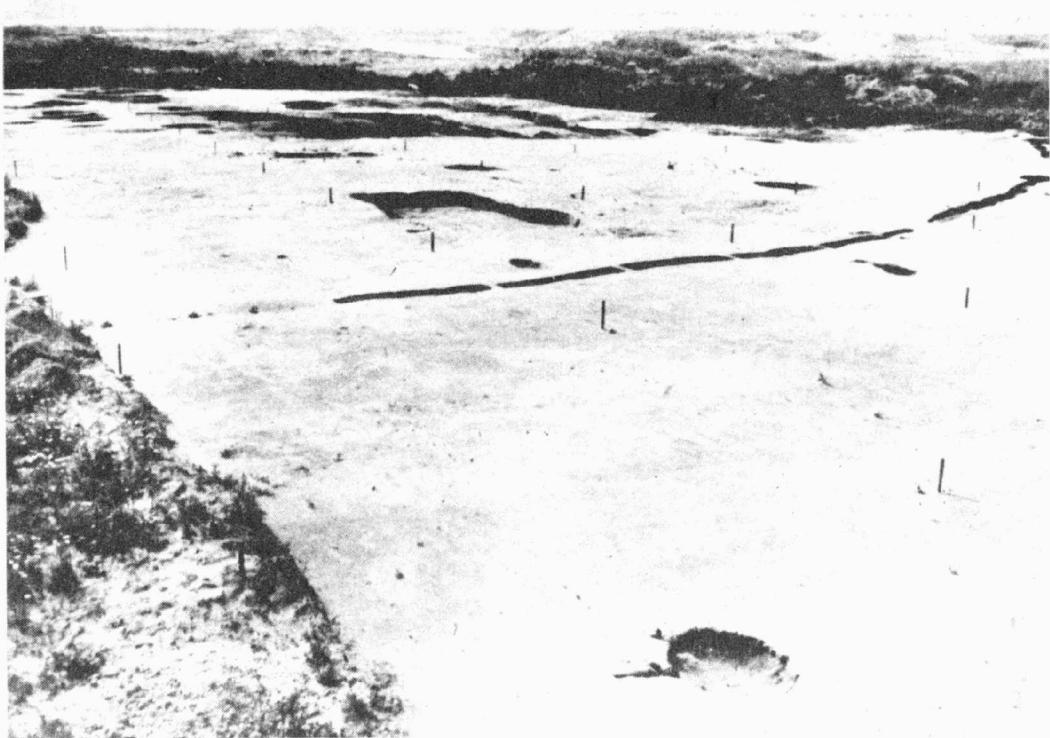
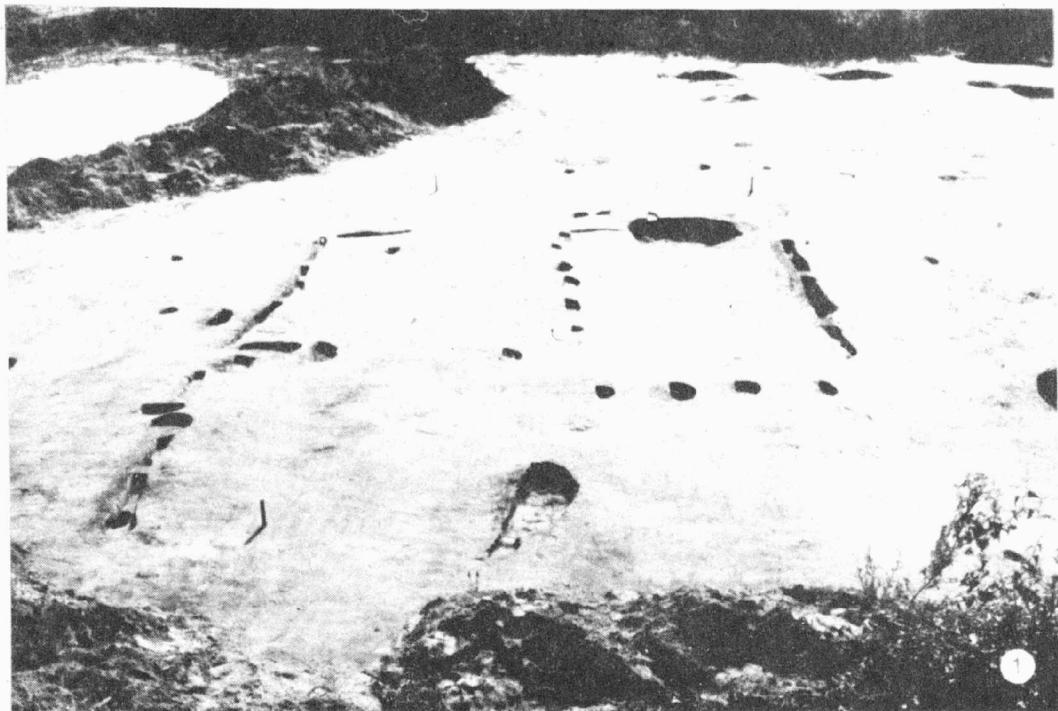
Tab. 7.

Strachotín /okr. Břeclav/, "Petrova louka". 1 hroby H 100, H 99 a H 101, pohled od východu; 2 hrob H 122, pohled od severu. - 1 Gräber H 100, H 99 a H 101, Ansicht von Osten; 2 Grab H 122, Ansicht von Norden.

Tab. 8.

Mikulčice - obec /okr. Hodonín/. Zachraňovací výzkum na pohřebišti porušeném výkopem kanalizační rýhy.
Pracovní záběry. - Rettungsgrabung auf dem, durch den Aushub eines Kanalisationsgrabens gestörten Gräberfeld. Arbeitsaufnahmen.

Tab. 9.

Pavlov /okr. Břeclav/, "Horní pole". 1 půdorys části kúlové stavby /neolit?/; půdorys neolitického /?/ ohrazení v západní části lokality. - 1 Grundriss des Teiles eines Pfostenbaues /Neolithikum?/, Grundriss einer neolithischen /?/ Umfriedung im Westteil der Lokalität.

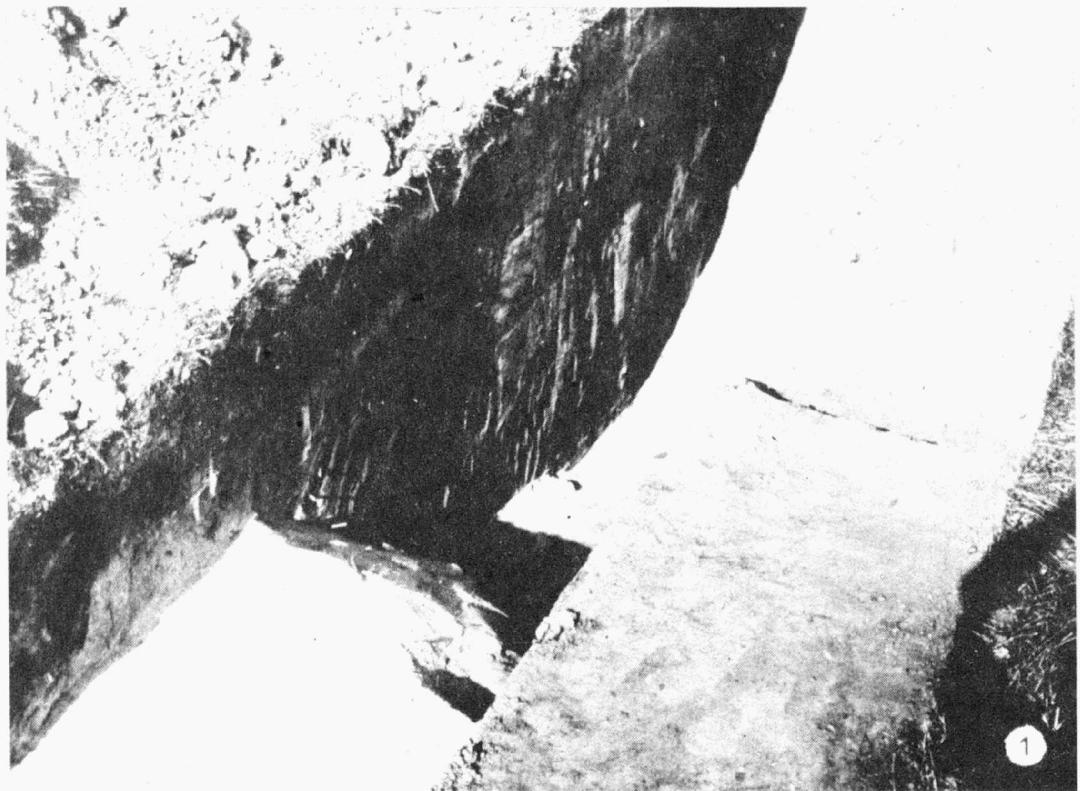
Tab. 10.

Pavlov /okr. Břeclav/, "Horní pole". 1 půdorys slovanské chaty; 2 objekt z mohylovovo-velatického období.
- 1 Grundriss einer slawischen Hütte; 2 Objekt aus dem Hügelgräber-Velaticer Zeitabschnitt.

Tab. 11.

Pavlov /okr. Břeclav/, "Horní pole". 1, 2 pracovní záběry. - 1, 2 Arbeitsaufnahmen.

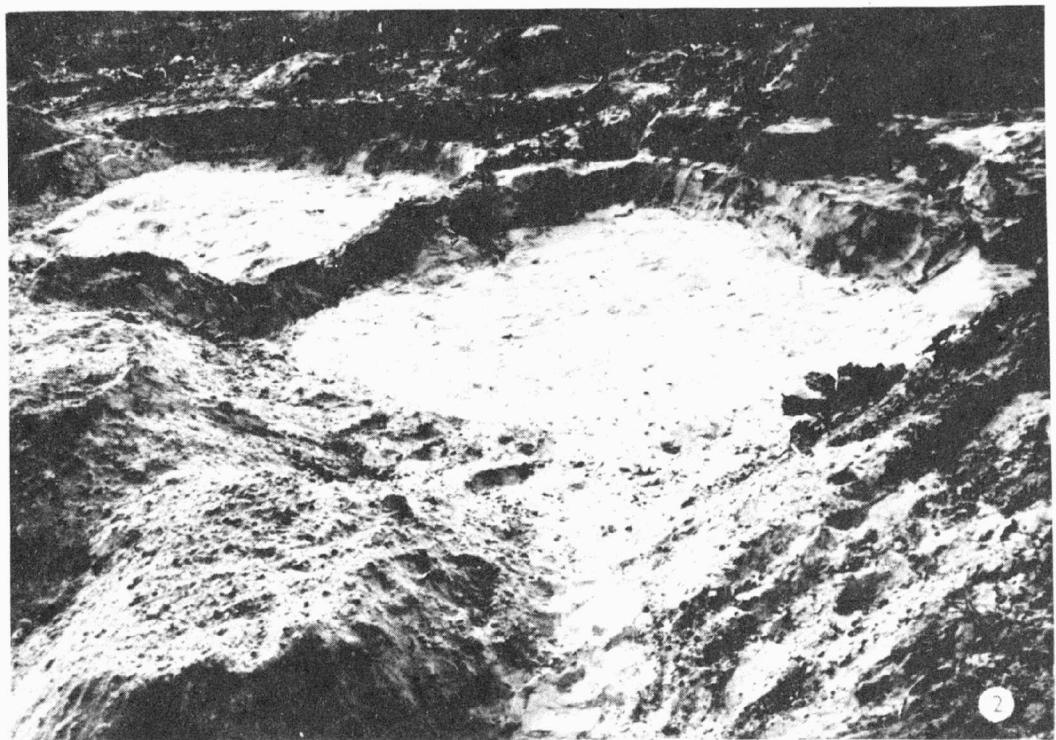

Tab. 12.

Křižanovice /okr. Vyškov/. Únětické a horákovské sídliště. 1 řez horákovským příkopem č. I; 2 řez horákovským valem č. II. - Úněticer und Horákover Siedlung. 1 Schnitt durch den Horákover Graben Nr. I; 2 Schnitt durch den Horákover Wall Nr. II.

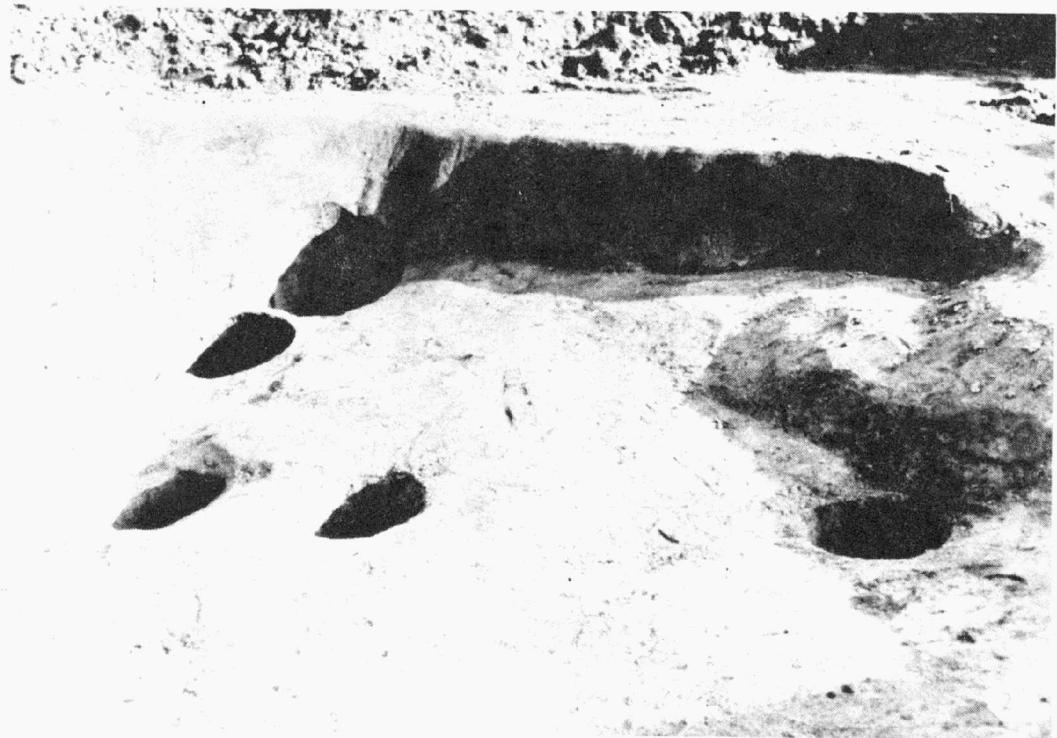
1

2

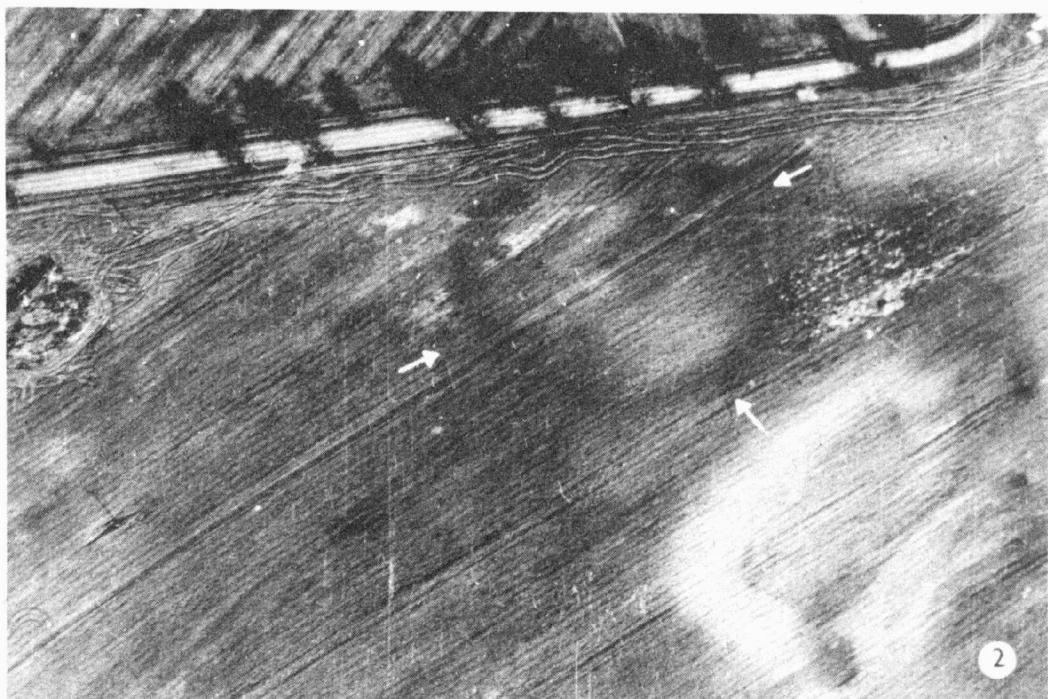
Tab. 13.

Lanžhot /okr. Břeclav/, "Podsedky". 1 celkový pohled na zkoumanou plochu; 2 dvě polozemnice horákovské kultury, pohled od severozápadu. - 1 Gesamtansicht auf die untersuchte Fläche; 2 zwei Erdhäuser der Horákov Kultur, Ansicht von Nordwest.

Tab. 14.

Lanžhot /okr. Břeclav/, "Podsedky". 1 zahloubená laténská chata, pohled od východu; 2 kulová konstrukce další laténské chaty, pohled od západu. - 1 eingetiefte latènezeitliche Hütte, Ansicht von Osten; 2 Pfostenkonstruktion einer weiteren latènezeitlichen Hütte, Ansicht von Westen.

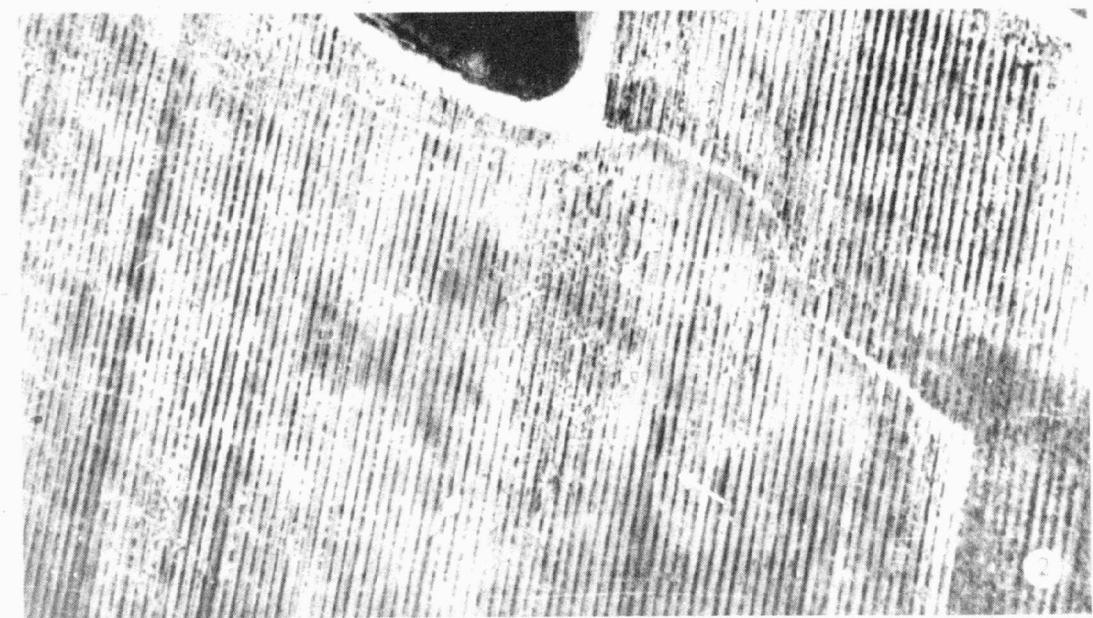

Tab. 15.

Vedrovice /okr. Znojmo/. 1 letecký měřický snímek; a průběh příkopu kultury s lineární keramikou, b kruhový příkop kultury s moravskou malovanou keramikou; 2 snímek kruhového příkopu kultury s moravskou malovanou keramikou pořízený z mikroletuunu. - 1 Luftbild - Vermessungsaufnahme; a Verlauf eines Grabens der Kultur mit Linearerkeramik, b Kreisgraben der Kultur mit mährischer bemalter Keramik; 2 Aufnahme eines Kreisgrabens der Kultur mit mährischer bemalter Keramik, von einem Mikroflugzeug aufgenommen.

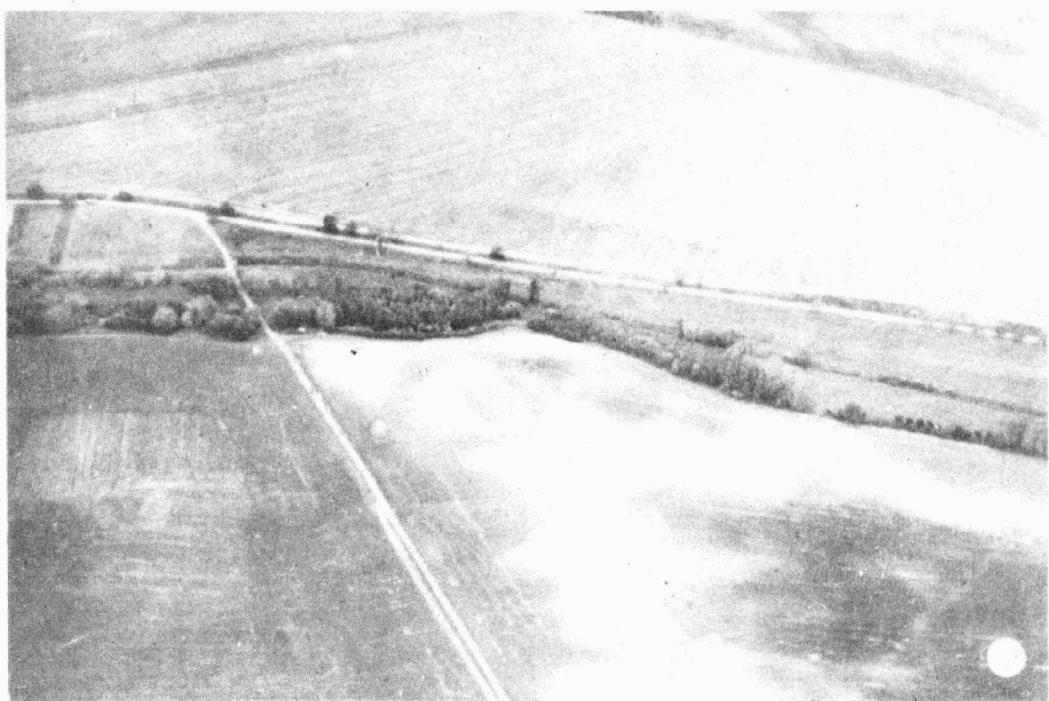
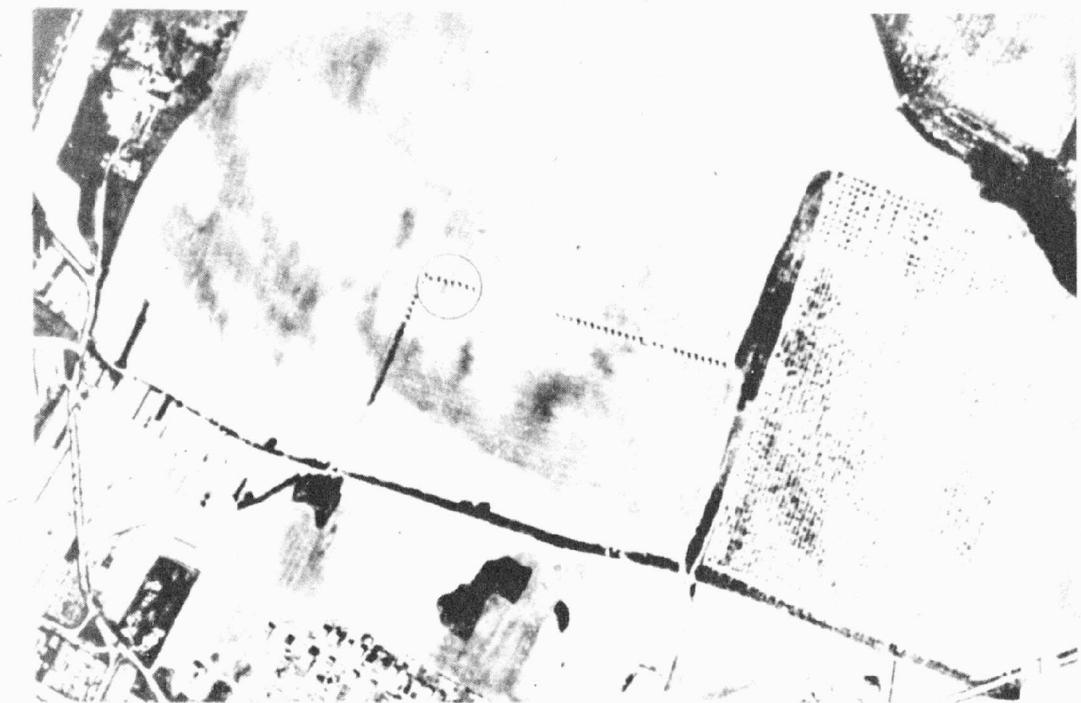
1

2

Tab. 16.

1 Vedrovice /okr. Znojmo/, průběh příkopu kultury s lineární keramikou a části liniového objektu /označen slabším tečkováním/; 2 Němčičky /okr. Znojmo/, kruhový příkop kultury s moravskou malovanou keramikou. Oba snímky pořízeny z mikroletounu. - 1 Vedrovice /Bez. Znojmo/, Verlauf eines Grabens der Kultur mit Linearkeramik und des Teiles eines Linienobjektes /mit schwächerer Punktierung gekennzeichnet; 2 Němčičky /Bez. Znojmo/, Kreisgraben der Kultur mit mährischer bemalter Keramik. Beide Aufnahmen von einem Mikroflugzeug angefertigt.

Tab. 17.

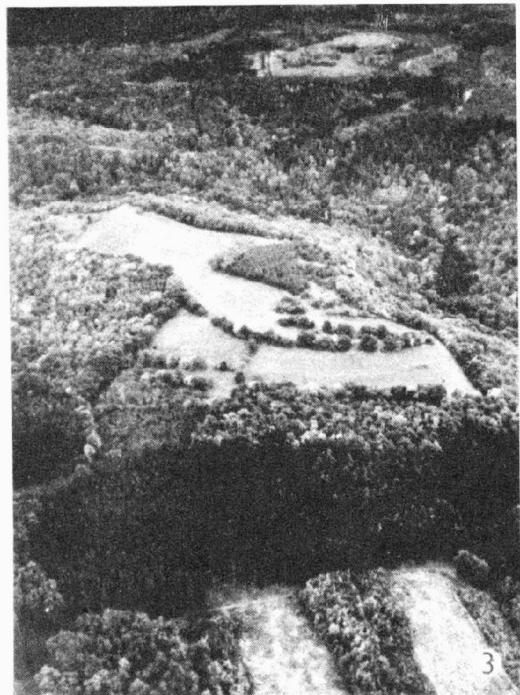
1 Miroslav /okr. Znojmo/, objekt kultury s moravskou malovanou keramikou; 2 Viničné Šumice /okr. Brno -venkov/, kruhová struktura mylně interpretovaná jako kruhový příkop. - 1 Miroslav /Bez. Znojmo/, Luftbild - Vermessungsaufnahmen, Objekt der Kultur mit mährischer bemalter Keramik; 2 Viničné Šumice /Bez. Brno-venkov/, Kreisstruktur irrtümlicherweise als Kreisgraben interpretiert.

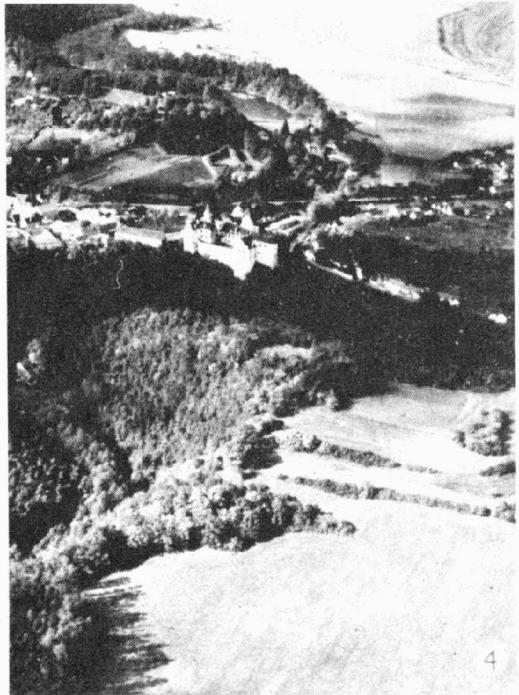
1

2

3

4

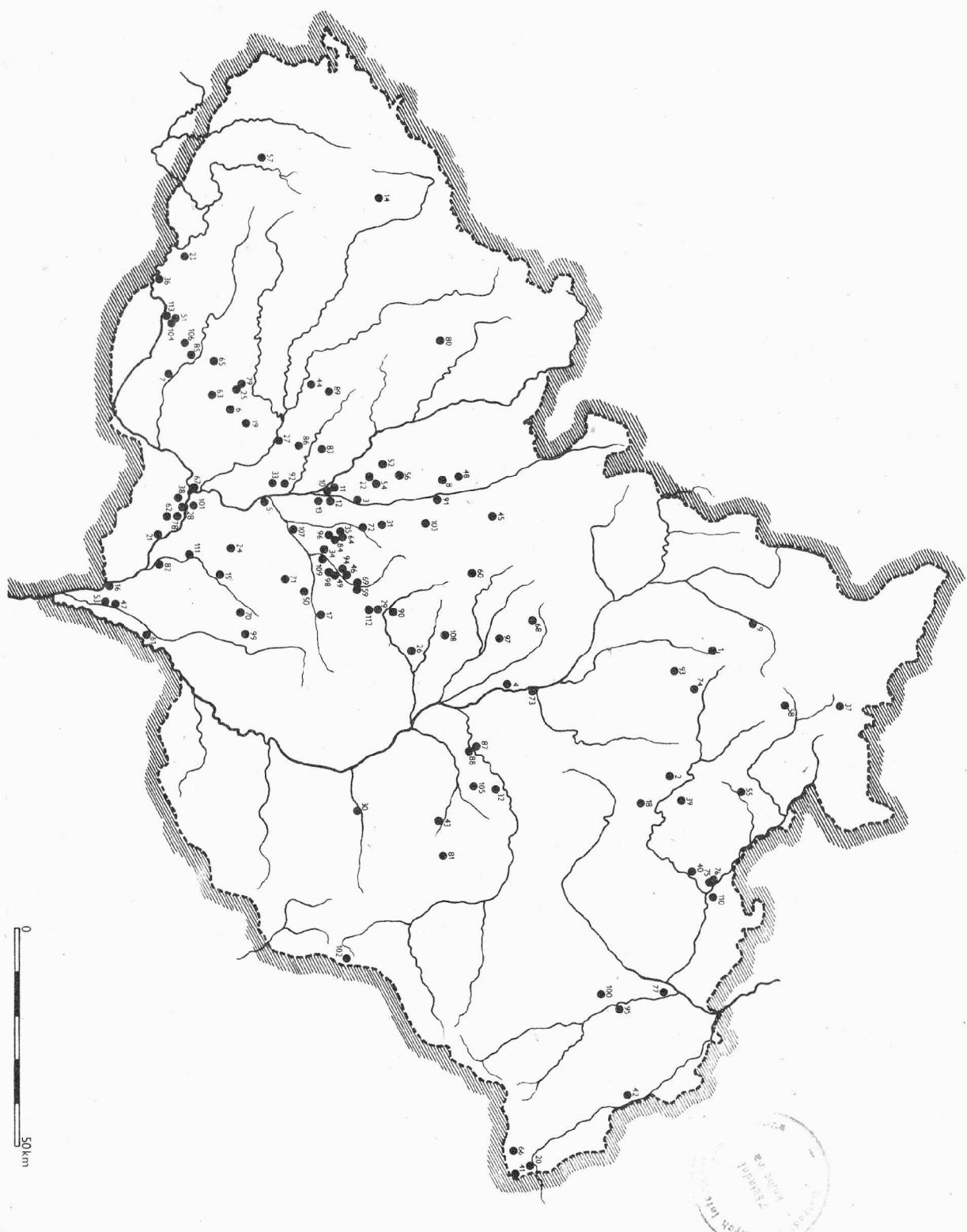
Tab. 18.

Dokumentační snímky archeologických lokalit pořízené z letounu Z 43. 1 Rašovice /okr. Vyškov/, kruhový příkop kultury s moravskou malovanou keramikou; 2 Blučina /okr. Brno-venkov/, "Cezavy"; 3 Křepice /okr. Znojmo/, "Hradisko"; Jevišovice /okr. Znojmo/, "Starý zámek". - Dokumentationsaufnahmen archäologischer Lokalitäten vom Flugzeug Z 43 angefertigt. 1 Rašovice /Bez. Vyškov/, Kreisgraben der Kultur mit mährischer bemalter Keramik; 2 Blučina /Bez. Brno-venkov/, "Cezavy"; 3 Křepice /Bez. Znojmo/, 4 "Hradisko"; Jevišovice /Bez. Znojmo/, "Starý zámek".

Tab. 19.

Náměšť na Hané /okr. Olomouc/. Výběr keramiky. - Keramika auswahl.

Tab. 20.

Výzkumy a záchranné akce na Moravě v roce 1985. - Grabungen und Rettungsaktionen in Mähren im Jahre 1985.

PŘEHLED VÝZKUMU 1985

- Vydává : Archeologický ústav v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor : akademik Josef Poulik
Redaktoři : Dr. Z. Himmelová, Dr. J. Stuchlíková, Dr. J. Unger
Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby : A. Krechlerová
Na titulním listě : bronzová spona z Kostic
Tisk : Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov,
      : provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo : ÚVTEL - 73332
Vydáno jako rukopis : 450 kusů - neprodejně

PD 15d0
1985. (1987).